

รายงานการวิจัย

เรื่อง

บทละครเวทีที่เสนอทัศนะทางสังคมและการเมือง
ต่อเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519

อภिरักษ์ ชัยปัญญา

ได้รับทุนสนับสนุนจากงบประมาณเงินรายได้คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา ปีงบประมาณ 2548

#๖๕๐๑๓๙๖๔

29 ก.ย. 2554

294113

เริ่มบริการ

29 พ.ย. 2554

คำนำ

การศึกษาบทละครเวทีร่วมสมัยในฐานะที่เป็นวรรณกรรมการละคร (Dramatic Literature) ของไทยนั้น ยังมีอยู่ไม่มากนัก ทั้ง ๆ ที่ศิลปะการละครร่วมสมัยได้เข้ามาสู่ประเทศไทยมากกว่าห้าทศวรรษ บทละครเวทีเหล่านี้มักมีความสัมพันธ์กับสภาพสังคมอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทละครเวทีที่ศิลปินมุ่งแสดงทัศนะของตนต่อสังคมที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ บทละครเวทีกลุ่มหนึ่งที่ยังหลงเหลือปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษร มีลักษณะเฉพาะในการสร้างสรรค์ นั่นคือบทละครเวทีที่เสนอทัศนะทางสังคมและการเมืองของผู้แต่งต่อเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 ดังนั้น จึงน่าสนใจที่จะศึกษาว่า บทละครเวทีเหล่านี้ มีจุดมุ่งหมายในการสร้างสรรค์อย่างไร มีการนำเสนอเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 ในบทละครเช่นไร และมีลักษณะเด่นด้านองค์ประกอบของบทละครอย่างไรบ้าง

รายงานการวิจัยเรื่องบทละครเวทีที่เสนอทัศนะทางสังคมและการเมืองต่อเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 เป็นการรายงานผลการศึกษาบทละครเวทีกลุ่มดังกล่าว ในฐานะที่เป็นวรรณกรรม นอกจากได้รับความรู้ด้านวรรณกรรมการละครกับสังคมและประวัติศาสตร์ไทยแล้ว การนำบทละครดังกล่าวมาศึกษา ยังเป็นการเผยแพร่ให้บุคคลทั่วไปได้รู้จักกับบทละครเวทีร่วมสมัยของไทยกลุ่มนี้มากขึ้นด้วย

ผู้วิจัยขอขอบคุณคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ที่ให้ทุนสนับสนุนการวิจัยในครั้งนี้ ขอขอบคุณกลุ่มละครพระจันทร์เสี้ยว มุลนิธิสื่อชาวบ้าน (มะขามป้อม) คุณประดิษฐ์ ประสาททอง คุณสินีนางู เกษประไพ สองศิลปินศิลปาธร สาขาศิลปะการแสดง คุณพาริศา จิราพันธ์ และคุณวิญญูพล ดิลกสัมพันธ์ ที่กรุณาให้ยืมบทละครต้นฉบับ เอกสารที่เกี่ยวข้อง และสละเวลาให้สัมภาษณ์เพื่อประกอบการทำวิจัย

ขอขอบคุณ อาจารย์ ดร. กุลธิดา มณีรัตน์ อาจารย์ศรีหทัย เวลล์และสามี ที่กรุณาตรวจทานบทคัดย่อภาษาอังกฤษ

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า รายงานการวิจัยฉบับนี้คงจะพอเป็นประโยชน์สำหรับการศึกษา ด้านวรรณกรรมการละครของไทยต่อไป

นายอภิรักษ์ ชัยปัญญา

มิถุนายน 2553

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาบทละครเวทีที่เสนอทัศนะทางสังคมและการเมืองต่อเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 ที่ยังปรากฏหลักฐานเป็นลายลักษณ์อักษร 6 เรื่อง ได้แก่ ก่อนอรุณจะรุ่ง คือผู้อภิวัฒน์ ความฝันกลางเดือนหนาว สอบถามยอดค้างชำระ OCT.6102519 โดยพระจันทร์เสี้ยวการละคร นายชวย ตลอดศก โดยกลุ่มละครมะขามป้อม และ บันทึกบนสนามหญ้าสีแดง โดย วิชญ์พล ดิลกสัมพันธ์ โดยกำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อ 1) ศึกษาจุดมุ่งหมายในการสร้างสรรค์ 2) เพื่อศึกษาการนำเสนอเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 ในบทละคร 3) ศึกษาลักษณะเด่นด้านองค์ประกอบของบทละคร เนื้อหางานวิจัยแบ่งเป็น 5 บท ได้แก่ บทที่ 1 บทนำ กล่าวถึงความสำคัญของปัญหาและจุดมุ่งหมาย บทที่ 2 จุดมุ่งหมายในการสร้างสรรค์ บทที่ 3 การนำเสนอเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 ในบทละคร บทที่ 4 ลักษณะเด่นด้านองค์ประกอบของบทละคร บทที่ 5 สรุป อภิปราย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาพบว่าบทละครเวทีในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่สร้างสรรค์หรือปรับปรุงใหม่เพื่อใช้ในการแสดงเนื่องในโอกาสการรำลึกถึงเหตุการณ์ทั้งสอง ผู้ประพันธ์นำเสนอเหตุการณ์ในสองลักษณะ ได้แก่ การอธิบายกระบวนการ และการแสดงผลกระทบ บทละครส่วนใหญ่มักนำเสนอแนวคิดเรื่องความล่มสลายของครอบครัวไทยอันเกิดจากเหตุการณ์ดังกล่าว ผู้ประพันธ์มักกำหนดให้ตัวละครสำคัญเป็นชนชั้นล่างหรือชนชั้นกลาง และกำหนดให้มีอาชีพเป็นชาวนา นักการเมือง ทหาร ตำรวจ พ่อค้า และนักศึกษา ความขัดแย้งหลักมักเป็นเรื่องชนชั้นทางสังคม มีการนำเพลงที่ใช้ในเหตุการณ์ทั้งสองมาบรรจุเพื่อสร้างบรรยากาศ การนำเสนอมักไม่เน้นแนวสมจริง ซึ่งน่าจะได้รับอิทธิพลจากการละครเอพิคของแบร์ทอลท์ เบรคชท์ การศึกษาครั้งนี้ทำให้ทราบถึงบทบาทของศิลปินด้านศิลปะการแสดงร่วมสมัยของไทยที่มีต่อเหตุการณ์ข้างต้น นอกเหนือจากคุณค่าทางด้านสุนทรียรสที่ได้ในฐานะวรรณกรรมการละคร

Abstract

This research aims to study six plays written to offer social and political views on the Event of October 14, 1973 and October 6, 1976. They were *Before the Dawn* (Kon Aroon Ja Rung) *The Revolutionist* (Khue Phu Apiwat) *Mid-October Night's Dream* (Khaom Fan Klang Duen Naw) OCT.6102519 by the Crescent Moon Theatre (Prachan Siaw Kan Lakhon), *MR. Always Unlucky Man* (Nay Suay Ta Lod Sog) by Makhampom Theatre Group (Klum Lakhon Makhampom), and *The Diary From The Red Lawn* (Ban Tuek Bon Sanam Ya Si Dang) by Vichapon Diloksambandh. The objectives of this research were to: 1) study the objectives of creative process 2) study the offering social and political views on the event of October 14, 1973 and October 6, 1976 on plays 3) study the distinction of literary element. The research is divided into five chapters: Chapter I : Introduction : the significance of the problem and the purpose of the work, Chapter II : The objectives of creative process, chapter III : The offering social and political views on the event of October 14, 1973 and October 6, 1976 on plays, Chapter IV : The distinction of literary element, and Chapter V : Conclusion explanation and suggestions.

The result of this research showed that: most of these plays were written or adopted to be performed at an anniversary of those Events. The writers approached these historical events in two manners: reenacting the course of the events and showing the aftermath of these incidents. Most dramatic works outlined the failed family structure as a consequence of these political turmoil. The main characters were often farmer, politician, soldier, police, merchant and university students, most were of the lower and middle class. The plays' conflicts revolved around social class. The atmosphere of the plays was set by the tunes composed for these actual events. The style of the play was non-realistic, most likely influenced from the Epic Theatre of Bertolt Brecht. This study should reveal the dramatic works' aesthetic values as well as the significant function and role of artists of contemporary theatre in these historical Events.

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก.
บทคัดย่อภาษาไทย	ข.
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ (ABSTRACT)	ค.
สารบัญ	ง.
บทที่	
1. บทนำ	1.
ความสำคัญและที่มาของการวิจัย	1.
วัตถุประสงค์ในการวิจัย	4.
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4.
ระเบียบวิธีวิจัย / วิธีดำเนินการวิจัย	4.
สถานที่ทำการศึกษา และ/ หรือ เก็บข้อมูล	5.
ขอบเขตของการวิจัย	5.
ข้อตกลงเบื้องต้น	6.
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6.
2. จุดมุ่งหมายในการสร้างสรรค์	12.
สร้างสรรค์เพื่อร่วมแสดงในวาระครบรอบเหตุการณ์	
14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519	13.
บทละครที่สร้างสรรค์ขึ้นในวาระอื่น ๆ	14.
การผลิตซ้ำเพื่อถ่ายทอดอุดมการณ์	16.
3. การนำเสนอเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 ในบทละคร	19.
การนำเสนอที่มุ่งอธิบายกระบวนการเกิดเหตุการณ์	19.
การนำเสนอที่มุ่งแสดงผลกระทบของเหตุการณ์	28.

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4. ลักษณะเด่นด้านองค์ประกอบของบทละคร	33.
แนวคิด	33.
การสร้างตัวละคร	40.
ตัวละครฝ่ายประชาชน	41.
ตัวละครฝ่ายรัฐ	43.
การใช้เพลง	49.
การนำเพลงมาใช้เพื่อสร้างบรรยากาศของยุคสมัย	49.
การนำเพลงมาใช้เป็นในการเล่าเรื่อง	52.
การนำเพลงมาใช้เป็นสัญลักษณ์ของเรื่อง	53.
รูปแบบการนำเสนอ	56.
นำเสนอในแนวสมจริง	56.
การนำเสนอแบบไม่สมจริง	56.
5. สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	62.
บรรณานุกรม	67.
ภาคผนวก	71.
ก. บทละครเวทีเรื่อง ก่อนอรุณจะรุ่ง	72.
ข. บทละครเวทีเรื่อง คือผู้ก่อการณ์	97.
ค. บทละครเวทีเรื่อง ความฝันกลางเดือนหนาว	128.
ง. บทละครเวทีเรื่อง สอบถามยอดค้างชำระ OCT.6102519	158.
จ. บทละครเวทีเรื่อง นายชวย ตลอดศก	180.
ฉ. บทละครเวทีเรื่อง บันทึกบนสนามหญ้าสีแดง	200.

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของการวิจัย

ความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคมนั้น เชื่อมร้อยกันได้โดยอาศัยผู้แต่งในฐานะผู้สร้างสรรค์ ซึ่งผู้แต่งมักจะอดไม่ได้ที่จะนำเรื่องราวในสังคมที่อยู่รอบ ๆ ตัวของเขามาถ่ายทอดผ่านผลงานของตนทั้งโดยตั้งใจและมิได้ตั้งใจ จนอาจกล่าวได้ว่า วรรณกรรมคือคั่นช่องที่สะท้อนสภาพสังคมในยุคสมัยของการแต่ง อย่างไรก็ตามภาพสะท้อนทางสังคมอันเกิดจากคั่นช่องที่ชื่อวรรณกรรมนี้ ย่อมเป็นสิ่งที่ทราบกันดีว่า เป็นเพียงภาพสะท้อนที่เกิดจากทัศนะตามประสบการณ์ แนวคิด และค่านิยมของผู้แต่งที่มีต่อสภาพสังคมในช่วงเวลานั้น ในแง่นี้ แม้ว่าวรรณกรรมอาจจะไม่ได้สะท้อนความเป็นจริงทั้งหมดของสังคม แต่วรรณกรรมก็ได้ทำหน้าที่ในการถ่ายทอดทัศนะของผู้แต่งในฐานะบุคคลร่วมสมัย ซึ่งอาจมีประโยชน์สำหรับผู้สนใจจะค้นคว้าเพิ่มเติมจากเอกสาร ตำรา หรือจากคำบอกเล่าของผู้รู้ในลำดับต่อไป

นอกจากภาพสะท้อนทางสังคมจะปรากฏในงานศิลปะประเภทวรรณกรรมแล้ว ยังปรากฏอยู่ในงานศิลปะประเภทละครด้วย ซึ่งทั้งวรรณกรรมและละครต่างมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ทั้งนี้ เพราะละครมีจุดเริ่มต้นอยู่ที่บทละคร ซึ่งนับได้ว่าเป็นวรรณกรรมประเภทหนึ่ง ดังที่ เจตนา นาควัชระ ได้กล่าวไว้ว่า “ละครเป็นวรรณศิลป์ก่อนที่จะเป็นสิ่งที่อื่น ‘ศิลปะการละคร’ หรือ ‘นาฏยศาสตร์’ ผูกอยู่กับ ‘อักษรศาสตร์’ อย่างไม่มีวันที่จะแยกออก” (เจตนา นาควัชระ, 2524, หน้า 26)

การศึกษบทละครในฐานะวรรณกรรม หรือ วรรณกรรมการละคร (Dramatic Literature) จึงน่าที่จะทำให้เห็นทัศนะของผู้แต่งในฐานะผู้สร้างสรรค์ที่มีต่อสภาพสังคมที่อยู่รอบตัวของผู้เขียนได้อีกทางหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบทละครแนวชี้นำหรือสะท้อนสังคม (สุรพล วิรุฬห์รักษ์, 2547, หน้า 183-187) ซึ่งเป็นบทละครที่ผู้เขียนจงใจแสดงทัศนะของตนที่มีต่อ เหตุการณ์ทางสังคมในประเด็น ประหนึ่ง หรือเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง ซึ่งมักจะต้องเป็นเหตุการณ์ที่มีอิทธิพลกระทบจิตใจของผู้แต่งอย่างรุนแรง จนทำให้ผู้แต่งอดไม่ได้ที่จะต้องแสดงทัศนะของตนบางประการผ่านงานสร้างสรรค์ของตน

เหตุการณ์ทางการเมืองที่สำคัญ 2 เหตุการณ์ ที่อาจกล่าวได้ว่าเป็นเหตุการณ์ที่มีอิทธิพลต่อจิตใจของผู้แต่งบทละครเวทีไทยอย่างรุนแรง ในสมัยหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง คือ “การที่นิสิต

นักศึกษาและประชาชนรวมพลังโค่นล้มรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 2516 และการทำลายพลังของขบวนการนักศึกษาเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2519" นั้น นับว่า "มีความสัมพันธ์กับวรรณกรรมไทยอย่างมาก (ทวีศักดิ์ ปิ่นทอง, 2546, หน้า 6) ทั้งนี้เพราะ เหตุการณ์ทั้งสองมีวรรณกรรมเข้าไปเป็นปัจจัยสำคัญในการเคลื่อนไหวและต่อสู้ของฝ่ายนิสิตนักศึกษาและประชาชน (พิเชฐ แสงทอง, 2546 , ไม่มีเลขหน้า) กล่าวคือ

...วรรณกรรมเป็นตั้งแต่เครื่องมือในการปลุกฝังแนวคิดการเมืองใหม่ (ในขณะนั้น) ทำหน้าที่กล่อมเกลานิสิตนักศึกษาและประชาชนมีอุดมการณ์ร่วม ซึ่งจำเป็นต่อทิศทางของการเคลื่อนไหว นอกจากนั้น ในสถานการณ์ที่เราร้อน วรรณกรรมก็ยังเป็นเครื่องปลุกเร้าสำคัญที่ทำให้ความขลาดเขลาหวาดกลัวอันเป็นอุปสรรคสำคัญของการชุมนุมประท้วงมลายหายไป หรือแม้เมื่อหลังเหตุการณ์อันรุนแรงทั้งสองนั้นมาแล้ว วรรณกรรมก็ยังเป็นพื้นที่ที่เปิดโอกาสให้ความผิผหวัง ความรู้สึกท้อแท้ และการสร้างความหวังใหม่ของนิสิตนักศึกษาและประชาชนได้ระบายออก...

แม้ว่าเหตุการณ์สำคัญทั้งสองจะผ่านล่วงมาเป็นเวลาพอสมควร แต่ก็ยังคงเป็นประวัติศาสตร์ที่ยังไม่ได้รับการชำระ กอปรกับเหตุการณ์ทั้งสองมีอิทธิพลรุนแรงส่งผลกระทบต่อจิตใจทั้งของบุคคลร่วมสมัย และบุคคลรุ่นหลังที่ได้รับผลกระทบ ดังนั้น จึงมีศิลปินทางวรรณกรรมได้นำมาสร้างสรรค์ผลงานเพื่อเสนอทัศนะทางสังคมและการเมืองต่อเหตุการณ์ดังกล่าวมากมาย

กล่าวเฉพาะวรรณกรรมประเภทละครนั้น จากการศึกษาพบว่า มีบทละครเวที ซึ่งเป็นบทละครประเภทเดียวเท่านั้นที่มีเนื้อหามุ่งเสนอทัศนะทางสังคมและการเมืองต่อเหตุการณ์ทั้งสองโดยเฉพาะ ซึ่งมีจำนวน 6 เรื่อง ได้แก่

1. ก่อนอรุณจะรุ่ง	โดย	คำรณ คุณะติลก ในนาม
พระจันทร์เสี้ยวการละคร
2. คือผู้ก่อวิวัฒน์	โดย	คำรณ คุณะติลก ในนาม
พระจันทร์เสี้ยวการละคร
3. ความฝันกลางเดือนหนาว	โดย	พระจันทร์เสี้ยวการละคร
4. สอบถามยอดค้างชำระ OCT.6102519	โดย	พระจันทร์เสี้ยวการละคร

5. นายชวย ตลอดศก

โดย ทวีป รั้งสินกุลและประดิษฐ์ ประสาททอง
ในนาม กลุ่มละครมะขามป้อม

6.บันทึกบนสนามหญ้าสีแดง

โดย วิชญ์พล ดิลกสัมพันธ์
(ได้รับรางวัลบทละครดีเด่นจากการ
ประกวดบทละครเวที รางวัลสดใสอวอร์ด
ครั้งที่ 12 ประจำปี 2551)

ข้อที่น่าสังเกตคือ ละครเวที เป็น “สื่อ” ศิลป์ที่อาจจะกล่าวได้ว่ามีอิสระในการสร้างสรรค์ รวมทั้งเสนอทัศนะทางสังคมและการเมืองได้มากกว่าบทละครที่ต้องใช้แสดงผ่านสื่อชนิดอื่น เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หรือภาพยนตร์ ดังนั้นจึงไม่ปรากฏว่ามีบทละครโทรทัศน์ บทละครวิทยุที่สร้างสรรค์ขึ้น เพื่อเสนอทัศนะทางสังคมและการเมืองต่อเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 โดยเฉพาะแต่อย่างใด

สำหรับบทภาพยนตร์นั้น ปรากฏจำนวน 1 เรื่อง โดยการนำชีวิตประวัติของ เสกสรรค์ ประเสริฐกุล บุคคลที่มีบทบาทสำคัญในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ไปดัดแปลงเป็นบทภาพยนตร์ เรื่อง “14 ตุลา สงครามประชาชน” แต่กระนั้นบทภาพยนตร์ดังกล่าวก็ต้องปรับเปลี่ยนเนื้อหาใน ภาพยนตร์หลายประการ เพื่อให้ภาพยนตร์ผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการพิจารณาความ เหมาะสม จึงอาจกล่าวได้ว่า บทละครเวทีทั้ง 6 เรื่องข้างต้น เป็นวรรณกรรมเพื่อการแสดงเพียง ประเภทเดียวที่ผู้สร้างสรรค์สามารถแสดงทัศนะทางสังคมและการเมืองต่อเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 ได้อย่างเสรี

ดังนั้น จึงน่าสนใจที่จะศึกษาว่า บทละครเวทีทั้ง 6 เรื่องข้างต้น มีจุดมุ่งหมายในการสร้างสรรค์ อย่างไร มีการนำเสนอเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 ในบทละครอย่างไรบ้าง และ ลักษณะเด่นด้านองค์ประกอบของบทละครอย่างไรบ้าง

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาจุดมุ่งหมายในการสร้างสรรค์
2. เพื่อศึกษาการนำเสนอเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 ในบทละคร
3. เพื่อศึกษาลักษณะเด่นด้านองค์ประกอบของบทละคร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงจุดมุ่งหมายในการสร้างสรรค์บทละครเวทีทั้ง 6 เรื่อง
2. ทำให้ทราบการนำเสนอเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 ในบทละคร
3. ทำให้ทราบถึงลักษณะเด่นด้านองค์ประกอบของบทละครทั้ง 6 เรื่อง
4. เพื่อให้เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรม สังคม และ ผู้แต่งบทละครเวทีทั้ง 6 เรื่อง
5. ทำให้เห็นถึงคุณค่าของบทละครเวทีทั้ง 6 เรื่อง และช่วยเผยแพร่ให้บทละครเวทีทั้ง 6 เรื่องเป็นที่รู้จักแพร่หลายมากยิ่งขึ้น

ระเบียบวิธีวิจัย/วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบพรรณนาวิเคราะห์ (descriptive analysis) โดยเน้นการวิเคราะห์บทละครเวทีจำนวน 6 เรื่อง ในฐานะที่เป็น ตัวบท (text) ทั้งนี้ได้นำทฤษฎีการศึกษาทั้งทางด้านวรรณคดีศึกษา ประวัติศาสตร์ และศิลปะการละคร มาใช้ร่วมกันในการวิเคราะห์

นอกจากนั้น ยังอาศัยข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้แต่ง รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้อง หลักฐานเอกสารทั้งที่เป็นหลักฐานปฐมภูมิ และ หลักฐานทุติยภูมิ มาใช้ประกอบในการวิเคราะห์ด้วย โดยมีวิธีการศึกษาวิจัยดังนี้

1. ศึกษาข้อมูล /ทฤษฎี / รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. สัมภาษณ์ผู้แต่งบทละครเวที และผู้เกี่ยวข้อง
3. กำหนดโครงร่างการวิจัย
4. วิเคราะห์บทละครตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้
5. เรียบเรียงผลการศึกษาในรูปแบบเอกสารรายงานการวิจัย /จัดทำรูปเล่ม

สถานที่ทำการศึกษา และ / หรือ เก็บข้อมูล

สถานที่ทำการศึกษา : ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา

แหล่งข้อมูล :

1. กลุ่มละครมะขามป้อม	บ้านมะขามป้อม	จ.กรุงเทพ ฯ
2. กลุ่มละครมันตา	ศูนย์ละครชุมชนมันตา	จ.กรุงเทพ ฯ
3. พระจันทร์เดี่ยวการละคร	สถาบันปรีดี พนมยงค์	จ.กรุงเทพ ฯ

แหล่งค้นคว้า :

1. หอพระสมุดแห่งชาติ
2. สำนักวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. หอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยบูรพา
4. หอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษานี้จะนำบทละครเวทีจำนวน 6 เรื่อง ที่มีเนื้อหามุ่งเสนอทัศนะทางสังคมและการเมืองต่อเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 มาใช้เป็นตัวบท (text) ในการศึกษาได้แก่

1. ก่อนอรุณจะรุ่ง	โดย	คำรณ คุณะดิลก ในนาม
พระจันทร์เดี่ยวการละคร
2. คือผู้ก่อวิวัฒน์	โดย	คำรณ คุณะดิลก ในนาม
พระจันทร์เดี่ยวการละคร
3. ความฝันกลางเดือนหนาว	โดย	พระจันทร์เดี่ยวการละคร
4. สอบถามยอดค้างชำระ OCT.6102519	โดย	พระจันทร์เดี่ยวการละคร
5. นายชวย ตลอดศก	โดย	ทวีป รั้งเชิณกุลและประดิษฐ์ ประสาททอง
ในนาม กลุ่มละครมะขามป้อม
6. บันทึกบนสนามหญ้าสีแดง	โดย	วิษณุพล ดิลกสัมพันธ์

ข้อตกลงเบื้องต้น

ผู้วิจัยขอกำหนดชื่อเรียกหนังสือที่จะกล่าวถึงในรายงานการวิจัยฉบับนี้ รูปแบบการเขียนข้อความจากบทละคร และการระบุแหล่งที่มาของบทละคร เพื่อความเหมาะสม ดังนี้

1. เมื่อกล่าวถึงบทละครเวทีที่เสนอทัศนะทางสังคมและการเมืองต่อเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 จำนวน 6 เรื่อง บางครั้งผู้วิจัยจะเรียกว่า บทละครเวทีกลุ่มกรณีศึกษา หรือ บทละครเวทีกลุ่มนี้ เพื่อความกระชับของข้อความ
2. ในกรณีที่ผู้วิจัยนำข้อความจากบทละครเวทีกลุ่มกรณีศึกษามาเป็นตัวอย่างในการวิเคราะห์ ผู้วิจัยจะคงลักษณะรูปแบบการเขียนตามต้นฉบับ เช่น การเขียนชื่อตัวละครและบทสนทนา บางครั้งหลังชื่อตัวละครจะใช้เครื่องหมายทวิภาค (:) บางครั้ง ผู้เขียนจะใช้เครื่องหมายยัติภังค์ (-)
3. การระบุแหล่งที่มาของข้อความจากบทละคร ผู้วิจัยจะระบุเฉพาะชื่อเรื่อง ปีที่พิมพ์ (ถ้ามี) และหน้าปรากฏ (ถ้ามี)

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสาร

1.วรรณกรรมกับสังคม

ระหว่างที่สังคมวิวัฒนาการไป นักแต่งหนังสือก็ประกอบศิลปกรรม คือแต่งหนังสือ หนังสือที่แต่งย่อมเป็นไปตามสังคม คือผู้แต่งจะมองดูว่ามีแนวโน้มในชีวิตมนุษย์ที่จะยกมาเป็นเนื้อหาของหนังสือ

(ม.ล. บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, 2510 , หน้า 7)

...ศิลปกรรมเป็นผลผลิตของกวีหรือนักประพันธ์ ซึ่งย่อมเป็นหน่วยหนึ่งของครอบครัว ของอาชีพ ของชั้นวรรณะและของประเทศชาติ ฉะนั้น กวี (หรือนักประพันธ์) ถึงจะคนเดียวก็เปรียบเสมือนสามคน คือ นอกจากจะเป็นนักประพันธ์แต่งหนังสือแล้ว ยังเป็นหน่วยหนึ่งของคนรุ่นนั้นสมัยนั้นและพลเมืองอีกด้วย ดังนั้น นอกจากกวีจะพึงสำนึกในอาชีพนักประพันธ์ของตนแล้ว ยังมีความผูกพันในฐานะที่เป็นหน่วยหนึ่งของสังคมและพลเมืองของประเทศชาติ ซึ่งย่อมหลีกเลี่ยงไม่พ้นปัญหาเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม วรรณกรรมซึ่งที่จริงประกอบขึ้นจากชีวิต จึงจำเป็นต้องคล้อยตามสภาพเป็นไปของสิ่งเหล่านั้น

(วิทย์ ศิวะศรียานนท์, 2518 , หน้า 167.)

การคลี่คลายขยายตัวของวรรณกรรมย่อมเป็นไปตามการคลี่คลายของสังคม กล่าวคือ สังคมของกวีมีธรรมชาติเช่นใด วรรณกรรมก็มีธรรมชาติเช่นนั้น สังคมนั้นเปลี่ยนแปลงและวิวัฒนาการไปตามเหตุการณ์อย่างไร วรรณกรรมก็จะกล่าวถึงเหตุการณ์อย่างนั้น เรามักจะเห็นร่องรอยอิทธิพลของสังคมในวรรณกรรมเสมอจะโดยทางตรงหรือทางอ้อมก็ตาม

(ประจักษ์ ฐนมาตร์, 2528, หน้า 11.)

2. บทละครเวที

2.1 ความหมายของบทละคร

สุรพล วิรุฬห์รักษ์ (2547, 166) ได้อธิบายคำว่าบทละครไว้ว่า

บทที่ใช้เพื่อการแสดงละครโดยตรง มีตัวละครในการดำเนินเรื่อง บทละครประกอบด้วยบทเจรจา บทบรรยายฉาก เครื่องแต่งกาย เหตุการณ์กิริยาและอารมณ์ของตัวละคร และคำอธิบายบททำนองเดียวกับบทบรรยาย แต่ไม่ได้นำไปใช้ร้องรำ บทละครสำหรับการแสดงละครแต่ละประเภทจะมีรูปแบบ หรือธรรมเนียมปฏิบัติที่แตกต่างกัน

สำหรับงานวิจัยนี้มุ่งศึกษาบทละครพูด จึงขอยกคำอธิบายความหมายของ สุรพล วิรุฬห์รักษ์ (2547, หน้า 167 – 168) มานำเสนอ ดังนี้

บทละครพูด ซึ่งมีกำเนิดและพัฒนาในโลกตะวันตกจนเป็นลักษณะสากลในขณะนี้ นิยมแบ่งบทละครเป็นองก์ เป็นฉาก ประกอบด้วย คำพูดของตัวละคร ไม่นิยมมีบทบรรยายให้คนดูได้ยิน แต่อาจมีบทที่ตัวละครบางตัวออกมาแสดงความคิดเห็นต่อเหตุการณ์ในท้องเรื่อง บทละครพูดมักมีคำอธิบายบท แสดงรายละเอียดเกี่ยวกับฉาก เครื่องแต่งกาย การแสดงท่าทางและอารมณ์ ตลอดจนการเข้าออกของตัวละครเอาไว้เพื่อให้ผู้แสดงและผู้กำกับการแสดงเข้าใจในความต้องการของผู้เขียนบท อนึ่ง ในปัจจุบันนี้มีละครแบบใหม่เกิดขึ้นเรียกว่า ละครร่วมสมัย เป็นละครที่นำวิธีการแสดงของการแสดงต่าง ๆ ทั้งละคร ระบำ การต่อสู้ป้องกันตัว แสง สี เสียง การวาดภาพ สื่อผสม ฯลฯ มาประยุกต์ขึ้นในการแสดงละครเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ ตามแนวทางที่ผู้กำกับการแสดงต้องการนำเสนอต่อคนดู ดังนั้น บทละครร่วมสมัยจึงมีอาจกำหนดรูปแบบกลาง ๆ ได้ เพราะการนำเสนอในละครแต่ละครั้ง แต่ละเรื่องมีความแตกต่างกันมาก

2.2 โครงสร้างของบทละคร

อริสโตเติล (Aristotle) (อ้างใน สุรพล วิรุฬห์รักษ์, 2547, หน้า 188 –190) ได้กล่าวถึงโครงสร้างบทละครว่าแบ่งออกเป็น 7 ส่วนสำคัญ ดังนี้

1. การเริ่มเรื่อง
2. การเกิดความขัดแย้ง
3. การพัฒนาเรื่องซับซ้อน
4. การหักเหของเรื่อง
5. การคลี่คลายเรื่อง
6. วิฤติการณ์
7. การสรุปเรื่อง

2.3 องค์ประกอบของบทละคร

อริสโตเติล (อ้างใน ภาควิชาศิลปการละคร, 2550, 3) ปราชญ์ชาวกรีก ในศตวรรษที่ 4 ก่อนคริสต์ศักราช ได้แบ่งองค์ประกอบของบทละครไว้ 6 ส่วน ได้แก่

โครงเรื่อง (plot)

ตัวละครและการวางลักษณะตัวละคร (Character and characterization)

ความคิด (thought)

การใช้ภาษา (diction)

เพลง (song)

ภาพ (spectacle)

2.4 ประเภทของบทละคร

สุรพล วิรุฬห์รักษ์ (2547, หน้า 183–187.) แบ่งประเภทของบทละคร โดยใช้วัตถุประสงค์ในการนำเสนอด้านเนื้อหาเป็นเกณฑ์ได้ ดังนี้

1. บทละครแนวประวัติศาสตร์
2. บทละครแนวปรัชญาชีวิต
3. บทละครแนวชี้นำหรือสะท้อนสังคม
4. บทละครแนวจินตนาการ

2.5 การประเมินคุณค่า

กุสุมา รัชมณี (2539, หน้า 1–18.) ได้เสนอว่าในการอ่านบทละครนั้น ควร “อ่านอย่างพินิจถ้อยคำในบทสนทนา จะช่วยให้ผู้อ่านได้อรรถรสจากเรื่อง ทั้งนี้เพราะ “ การอ่านอย่างพินิจพิเคราะห์อาจนำไปสู่คำตอบที่น่าสนใจได้” นอกจากนั้นยังตั้งข้อสังเกตว่า “ความพยายามที่จะเข้าใจเจตนาของผู้แต่งในการ “หยิบ” เรื่องต่อนั้น ๆ มาเป็นบทละคร ก็น่าจะเป็นสิ่งที่ช่วยให้อ่านบทละครได้ออกกรสมากขึ้น”

สุรพล วิรุฬห์รักษ์ (2547, หน้า 192) ได้กล่าวถึงคุณค่าของบทละคร หรือที่ สุรพล เรียกว่า นาฏยวรรณกรรม ไว้ว่า “บทละครเป็นหัวใจของการแสดงละครอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นการจำลองเสี้ยวหนึ่งของชีวิตของตัวละคร ผู้เขียนบทละครจึงต้องเข้าใจความเป็นไปตามธรรมดาโลกจึงจะสามารถสร้างนาฏยวรรณกรรมที่ดี ในทำนองเดียวกัน นาฏยวรรณกรรมจะมีคุณค่าเมื่อสามารถให้สิ่งที่มีความค่าแก่ชีวิต”

งานวิจัย

สุรรัตน์ ทองคงอ่วม (2542) ศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์วรรณคดีประวัติศาสตร์ประเภทสอด้วีกรรม” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการทางด้านเนื้อหาและขนบการประพันธ์ของวรรณคดีประวัติศาสตร์ประเภทสอด้วีกรรม 5 เรื่อง ได้แก่ ลิลิตยวนพ่าย ลิลิตตะเลงพ่าย ลิลิตตันสอด้วีบ้านบางระจัน อาทิตยถึงจันทร์ และเลือดเนื้อพลีเพื่อไทย ผลสรุปได้ว่า วรรณคดีประวัติศาสตร์ประเภทสอด้วีกรรมมีองค์ประกอบ 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนนำ ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ บทไหว้ครู และความนำ ส่วนที่ 2 คือ เนื้อเรื่อง กล่าวถึงเหตุการณ์ในเรื่องตามลำดับเวลาโดยใช้กลวิธีเล่าเรื่องและบทสนทนาในการ

ดำเนินเรื่อง และส่วนสรุปหรือนิคมคาถา อันกล่าวถึงรายละเอียดเกี่ยวกับผู้แต่งและประวัติการแต่ง ด้านลักษณะคำประพันธ์สามารถจำแนกตามคำประพันธ์ได้เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่แต่งด้วยคำประพันธ์ประเภทร้อยด้นและโคลงด้น และกลุ่มที่แต่งด้วยคำประพันธ์ประเภทร้อยสุภาพและโคลงสุภาพ ด้านการสร้างรสนพบว่าวรรณคดีทั้ง 5 เรื่องมี วีรรสเป็นรสเอก นอกจากนี้ยังมีอัทธฤตรสเป็นรสเสริมในวรรณคดีที่มีวีรบุรุษเป็นพระมหากษัตริย์ และมีภรณารสเป็นรสเสริมในวรรณคดีที่มีการบรรยายความโศกเศร้าและการสูญเสียของตัวละคร ผู้แต่งวรรณคดีทุกเรื่องได้เลือกใช้ถ้อยคำที่มีความหมายตรงกับการพรรณนาอารมณ์ของตัวละคร รวมทั้งใช้สัมผัสพยัญชนะ สัมผัสสระ และกลบทเพื่อช่วยให้เกิดความไพเราะทางเสียงและทำให้ความหมายของคำประพันธ์นั้น ๆ เด่นชัดยิ่งขึ้น นอกจากนี้ผู้แต่งลิลิตยวนพ่ายและลิลิตตะเลงพ่ายยังได้ใช้กลวิธีการเปรียบเทียบเพื่อให้ผู้อ่านเกิดความอัศจรรย์ใจในพระบุญญาธิการและพระเดชานุภาพของพระมหากษัตริย์ซึ่งเป็นตัวละครเอกอีกด้วย

มนตรี มีเนียม (2543) ศึกษาเรื่อง “วิเคราะห์บทละครสมัยใหม่ที่ดัดแปลงจากวรรณคดีไทย” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลวิธีที่ผู้เขียนบทใช้ดัดแปลงวรรณคดีไทยเป็นบทละครสมัยใหม่ที่ประพันธ์และจัดแสดงระหว่างปี พ.ศ. 2536-2538 เปรียบเทียบความแตกต่างทางโครงสร้างของบทละครสมัยใหม่ที่ดัดแปลงจากวรรณคดีไทยกับวรรณคดีต้นเรื่อง และศึกษาเนื้อหาของบทละครที่โยงกับยุคสมัยของผู้เขียนบท ผลสรุปได้ว่า ผู้เขียนบทได้ดัดแปลงวรรณคดีต้นเรื่องด้วยการผลิตซ้ำงานเดิมกับตีความใหม่โดยปรับเปลี่ยนและรื้อวรรณคดีต้นเรื่องแล้วสร้างขึ้นใหม่เพื่อสื่อสารเนื้อหาทางอารมณ์และความคิดกับคนร่วมสมัยด้วยการใช้กลวิธีที่หลากหลายทั้งการเล่าเรื่องด้วยการพากย์ นำเสนอตัวละครโดยคงตัวละครในวรรณคดีต้นเรื่องไว้กับตัดตัวละครในวรรณคดีต้นเรื่องออกไป นำเสนอบทสนทนาด้วยการตัดตอนและดัดแปลงบทสนทนาในวรรณคดีต้นเรื่องรวมทั้งสร้างบทสนทนาขึ้นใหม่ ลำดับจากนาฏการด้วยการเรียงตามลำดับเวลา ตัดสลับเวลาและสถานที่ ใช้เวลาเดียวกันแต่ต่างนาฏการและใช้จากนาฏการเดียวกันแต่มีทิศทางเวลาต่างกัน นอกจากนั้นผู้เขียนบทยังใช้คอร์สเป็นผู้เล่าเรื่อง เป็นความรู้สึกนึกคิดของตัวละครและเป็นตัวละครประกอบ ด้านความแตกต่างทางโครงสร้างของบทละครสมัยใหม่ที่ดัดแปลงจากวรรณคดีไทยต้นเรื่องพบว่า มีทั้งส่วนที่แตกต่างกันและไม่แตกต่างกันมากนัก ส่วนที่แตกต่างกันเป็นเพราะผู้เขียนตีความแนวคิดใหม่ คือ บทละครเรื่องบุษบา-อุณากรรณกับพิมพิลาไลย ส่วนที่ไม่แตกต่างกันมากนักเป็นเพราะผู้เขียนบทผลิตงานซ้ำงานเดิม คือ บทละครเรื่องศกุนตลาภิชาตกับกามุปาทาน กากี นอกจากนี้ยังพบว่าผู้เขียนบทได้แสดงทัศนะที่โยงกับยุคสมัยใน 2 ประเด็น คือ เรื่องปัญหาในจิตมนุษย์ที่เกิดขึ้นทั้งในอดีตและปัจจุบัน ได้แก่ กิเลส

ค้นหาและอุปาทาน ผลักดันให้มนุษย์กระทำการต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดทุกข์แก่ตนเองและบุคคลอื่น ผู้เขียนบทชี้ว่าสามารถจัดได้ด้วยการยึดหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธองค์เป็นแนวทางในการดำรงชีวิต ประเด็นที่ 2 ความคิดเรื่องสตรีนิยม ผู้เขียนบทแสดงทัศนะว่าผู้หญิงไทยทั้งในอดีตและปัจจุบันยังไม่ได้รับความเป็นธรรมในเรื่องสิทธิและเสรีภาพเท่าเทียมกับผู้ชาย และเรียกร้องให้สตรีมีความเข้มแข็งยืนหยัดที่จะเลือกดำเนินชีวิตตามความต้องการของตน ทั้งยังคาดหวังว่าสังคมจะให้ความสำคัญในอันที่จะร่วมมือกันแก้ไขให้ผู้หญิงได้รับความเป็นธรรมมากขึ้น

ปรีดิลักษณ์ กลิ่นช้าง (2544) ศึกษาเรื่อง “ผลกระทบของละครเบรคซท์ที่มีต่อละครไทยร่วมสมัย: กรณีศึกษากลุ่มพระจันทร์เสี้ยว” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบของการละครเบรคซท์ในด้านบทละคร ทฤษฎีการละคร และวิธีการแสดงที่มีต่อละครไทยร่วมสมัยของกลุ่มพระจันทร์เสี้ยวการละคร ผลสรุปได้ว่า ลักษณะเนื้อหาที่สอดคล้องกับบริบททางสังคมการเมืองไทยรวมทั้งการแสวงหาและการทดลองละครแนวใหม่เพื่อจัดแสดงในสังคมไทยเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ละครเบรคซท์ส่งผลกระทบต่อละครไทยร่วมสมัย ผลกระทบสำคัญคือการสร้างละครไทยแนวสังคมการเมืองและละครความคิดที่มีรูปแบบและแนวทางแปลกใหม่ไปจากละครสมัยใหม่แนวสมจริงที่มีอยู่โดยเนื้อหาของละครให้ความสำคัญกับการนำเสนอปัญหาทางสังคมการเมือง รูปแบบของละครมีลักษณะที่กระตุ้นให้คิดพิจารณามากกว่าการกระตุ้นความรู้สึกคล้อยตามรวมทั้งกระตุ้นจิตสำนึกทางสังคมโดยตรง โดยเฉพาะผลงานกลุ่มพระจันทร์เสี้ยวการละคร แสดงให้เห็นผลกระทบของการละครเบรคซท์ที่มีต่อละครไทยร่วมสมัยใน 2 ลักษณะ คือ ลักษณะ “เรื่องฝรั่ง” และลักษณะ “เรื่องไทย” ลักษณะ “เรื่องฝรั่ง” หมายถึง การนำวรรณกรรมการละครและทฤษฎีละครของเบรคซท์มาจัดแสดงในสังคมไทยโดยตรงด้วยการแปลและดัดแปลงให้เป็นละครเบรคซท์แบบไทยและมีความสอดคล้องกับบริบททางสังคมไทย ได้แก่ เรื่องนี้แหละโลก ส่วนลักษณะ “เรื่องไทย” หมายถึง การนำทฤษฎีละครแบบเอพิคของเบรคซท์มาประยุกต์ใช้ในละครไทยด้วยการสร้างวรรณกรรมการละครและละครไทยร่วมสมัยแนวใหม่ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวเป็นของตนเอง ได้แก่ เรื่อง คือผู้อภิวัฒน์

บทที่ 2

จุดมุ่งหมายในการสร้างสรรค์

วรรณกรรมนั้นถือเป็นงานศิลปะอีกประเภทหนึ่งที่ผู้สร้างสรรค์ในฐานะผู้ส่งสาร ได้สร้างขึ้นเพื่อสื่อสารมายังผู้อ่านในฐานะผู้รับสาร หากแต่ในการสื่อสารผ่านวรรณกรรมนั้น เป็น “การสื่อสารในระดับที่เป็นการสื่อความรู้สึกนึกคิดอย่างมีศิลปะ จึงมีความมุ่งหมายที่เปลี่ยนจากการสื่อให้รู้เรื่องมาเป็นการสื่อให้รู้รส” (กุสุมา รัชมณี, 2536, หน้า 157) กล่าวคือ ผู้สร้างสรรค์มักมุ่งหวังให้ผู้อ่านผลงานของตนได้ทั้ง “เนื้อหา” หรือ “สาร” หรือ “แนวคิด” ที่ต้องการสื่อออกไป และเกิดปฏิกิริยาทางอารมณ์หรือ “รส” ไปพร้อมกันด้วย

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า ไม่มีงานวรรณกรรมใดที่ปราศจากจุดมุ่งหมายของผู้สร้างสรรค์ที่อยู่เบื้องหลังวรรณกรรมเหล่านั้น ในฐานะผู้อ่านจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องทราบให้ได้ว่าจุดมุ่งหมายในการสร้างสรรค์งานวรรณกรรมนั้น มีอะไรบ้าง ทั้งนี้เมื่อทราบจุดมุ่งหมายในการสร้างสรรค์ดังกล่าวแล้ว อาจช่วยให้ผู้อ่าน “เข้าใจ” ต่वनวรรณกรรมได้ลึกซึ้งและรอบด้านมากยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม การศึกษาจุดมุ่งหมายในการสร้างสรรค์นั้น อาจพิจารณาเชิงสัมพันธ์กับยุคสมัยของการสร้างสรรค์ ช่วงเวลาของเผยแพร่ หรือจำนวนของการผลิตซ้ำ นอกจากนั้นยังอาจพิจารณาว่าใครคือผู้อ่าน “กลุ่มเป้าหมาย” ที่ผู้สร้างสรรค์ต้องการสื่อไปถึงด้วย

สำหรับการศึกษาในบทนี้ จะเป็นการศึกษาจุดมุ่งหมายของการสร้างสรรค์บทละครเวที กลุ่มกรณีศึกษา ว่าแต่ละเรื่องนั้นมีจุดมุ่งหมายในการสร้างสรรค์อย่างไรบ้าง ทั้งนี้ โดยจะพิจารณาควบคู่ไปกับวาระของการสร้างสรรค์ การนำเสนอเป็นการแสดง และจำนวนวาระของการแสดงซ้ำ (Re-Stage) ของบทละครแต่ละเรื่อง ทั้งนี้เพื่อให้เห็นถึงพัฒนาการและเจตนาที่แท้จริงของทั้งผู้สร้างและผู้เสพ

จุดมุ่งหมายในการสร้างสรรค์

จากการศึกษาบทละครเวทีที่เสนอทัศนะทางสังคมและการเมืองต่อเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 ทั้ง 6 เรื่อง สามารถแบ่งจุดมุ่งหมายในการสร้างสรรค์โดยพิจารณาตามวาระที่บทละครกลุ่มกรณีศึกษา ได้รับการนำไปจัดแสดงเป็นละคร ได้เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

1. บทละครที่สร้างสรรค์เพื่อร่วมแสดงในวาระครบรอบเหตุการณ์

14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519

กิจกรรมภาคประชาชน ในการจัดงานวาระครบรอบเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 นั้น นอกจากจะมีการจัดนิทรรศการเพื่อแสดงเหตุการณ์ทั้งสองแล้ว ยังมีกิจกรรมในเชิงศิลปะอื่นๆ ด้วย เช่น การแสดงดนตรี การฉายภาพยนตร์สารคดี และการแสดงละครเวที

กล่าวเฉพาะละครเวทีนั้น ถือได้ว่าเป็นอีกกิจกรรมหนึ่งซึ่งการจัดงานเพื่อรำลึกถึงเหตุการณ์ดังกล่าว มักจะจัดให้มีขึ้นเป็นกิจกรรมสำคัญภายในงาน ศิลปินด้านศิลปะการแสดงละครร่วมสมัย จึงได้สร้างสรรค์บทละครขึ้นเพื่อนำไปจัดแสดงในการจัดงานดังกล่าว ทั้งที่เป็นการสร้างสรรค์ขึ้นใหม่ และการนำบทละครที่เคยมีผู้แต่งไว้หรือของตนเองที่เคยแต่งไว้มาปรับปรุงให้เข้ากับผู้ชมและสถานการณ์ในขณะนั้น ๆ

จากการศึกษาพบว่า บทละครเวทีกลุ่มกรณีศึกษา ที่สร้างสรรค์ขึ้นเพื่อร่วมแสดงในวาระครบรอบเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 หรือ 6 ตุลาคม 2519 มีจำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ บทละครเรื่อง *ความฝันกลางเดือนหนาว สอบถามยอดค้างชำระ OCT.6102519* และ *นายชวยตลอดศก*

ความฝันกลางเดือนหนาว เป็นบทละครเวทีที่สร้างสรรค์ขึ้นในลักษณะละครย้อนละคร กล่าวคือเป็นเรื่องราวของคณะละครเวทีคณะหนึ่งที่กำลังซ้อมละครจากบทละครเวทีเอกของโลก 4 เรื่อง จัดแสดงครั้งแรกในปี 2539 ในโครงการคณะละครถาวร (Permanent Theatre) โดยพระจันทร์เสี้ยวการละครร่วมกับศูนย์ศิลปะวัฒนธรรมแสงอรุณ และได้นำกลับมาจัดแสดงอีกครั้งในวาระครบรอบ 30 ปี เหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 ในปี 2549 รวมจำนวนการแสดงทั้งสิ้น 2 วาระ (คำรณ คุณะดิลกและพระจันทร์เสี้ยวการละคร, 2542, 73-79)

สอบถามยอดค้างชำระ OCT.6102519 (สินีนางู เกษประไพ, 2552) บทละครเรื่องนี้สร้างสรรค์ขึ้นเพื่อตั้งคำถามกับเหตุการณ์ในอดีตทั้งสอง โดยกำหนดให้ตัวละครที่ต่างมีบาดแผลจากอดีตต้องมาเผชิญหน้ากันในปัจจุบัน ผลงานของพระจันทร์เสี้ยวการละครอีกเรื่องที่จัดแสดงเพื่อร่วมรำลึกเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 ในปี 2543 ซึ่งเป็นบทละครที่พยายามเสนอมุมมองใหม่แก่ผู้ชมกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ กลุ่ม “คนเดือนตุลา” และญาติพี่น้องของคนเดือนตุลา แต่กระนั้นบทละครเรื่องนี้ ก็ได้นำมาจัดแสดงเป็นละครเวทีเพียงวาระเดียว และยังไม่เคยนำกลับมาแสดงอีกเลย

สำหรับบทละครเวทีเรื่อง นายชวย ตลอดศก บทละครยั่วล้อสังคมและการเมืองไทย ผ่านชีวิตของคนชนชั้นล่างครอบครัวหนึ่ง ผลงานของกลุ่มละครมะขามป้อมเดิมใช้ชื่อการแสดงว่า เหลียวหลังแลหน้า..ตุลตุลา เขียนบทละครโดยทวีป รั้งสินกุล ใช้จัดแสดงเพื่อรำลึกวีรชนในวาระ 15 ปี เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และได้นำกลับมาปรับปรุงบทและกำกับการแสดงใหม่อีกครั้ง โดย ประดิษฐ ประสาททอง ในวาระครบ 25 ปี เหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 ในปี 2544 และได้นำมาปรับปรุงอีกครั้งและเปลี่ยนชื่อเรื่องใหม่ว่า นายชวย ตลอดศก เพื่อเข้าร่วมแสดงในเวทีกลางแจ้งในงาน “สี่สัปดาห์กรุงเทพ” กรุงเทพฯ และนำไปจัดแสดงตามต่างจังหวัด ในปี 2545 รวมวาระการแสดงทั้งสิ้น 4 วาระ

กล่าวโดยสรุป บทละครเวทีที่นำเสนอทัศนะต่อสังคมและการเมืองต่อเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 ที่สร้างสรรค์ขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อนำมาจัดแสดงในวาระการจัดงานรำลึกเหตุการณ์ดังกล่าว ที่ปรากฏหลักฐานชัดเจนมี 3 เรื่อง บทละครเวทีส่วนใหญ่ได้นำมาปรับปรุงและนำมาจัดแสดงเป็นละครเวทีอีกหลายวาระ มีเพียงบทละครเรื่อง สอภาม ยอดค้างชำระ OCT.6102519 เท่านั้น ที่สร้างสรรค์ขึ้นและนำมาจัดแสดงเพียงวาระเดียว

2. บทละครที่สร้างสรรค์ขึ้นในวาระอื่น ๆ

นอกจากการสร้างสรรค์บทละครขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อนำไปจัดแสดงในวาระครบรอบเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 แล้ว ยังมีบทละครที่สร้างสรรค์ขึ้นเพื่อนำไปจัดแสดงในวาระอื่นๆ ด้วย

จากการศึกษาพบว่า บทละครกลุ่มกรณีศึกษา ที่สร้างสรรค์ขึ้นเพื่อร่วมแสดงในวาระอื่น ๆ มีจำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ ก่อนอรุณจะรุ่ง คือผู้ก่อวินาศกรรม และ บันทึกบนสนามหญ้าสีแดง

สำหรับบทละครเวทีเรื่อง ก่อนอรุณจะรุ่ง นั้น ไม่ปรากฏหลักฐานว่าจัดแสดงในวาระใด จากการสัมภาษณ์สินีนาฏ เกษประไพ (2552) สมาชิกหลักของพระจันทร์เสี้ยวการละคร รุ่นล่าสุด ทำให้ทราบว่าบทละครละครเรื่องนี้สร้างสรรค์ขึ้นหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 เพื่อวิพากษ์วิจารณ์การที่รัฐบาลในสมัยนั้นใช้ความรุนแรงในการสลายการชุมนุมของประชาชน จะเห็นได้ว่า แม้จะไม่ได้นำไปจัดแสดงในวาระครบรอบของเหตุการณ์ทั้งสอง แต่วาระที่นำไปจัดแสดงก็ยังเกี่ยวเนื่องกับเหตุการณ์การเรียกร้องทางการเมือง ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519

สำหรับบทละครเวทีเรื่อง คือผู้ก่อวินาศกรรม เป็นบทละครที่สร้างขึ้นเพื่อแสดงชีวิตประวัติของนายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส เขียนบทและกำกับการแสดงโดย คำรณ

คุณะดิลก ผู้ก่อตั้งพระจันทร์เสี้ยวการละคร โดยจัดแสดงมาแล้ว 4 วาระ (คำณ คุณะดิลกและพระจันทร์เสี้ยวการละคร, 2542, 81-108)

วาระแรกในปี 2530 โดยสถานศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ร่วมกับมูลนิธิปรีดี พนมยงค์ มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่เกียรติประวัติและอุดมการณ์ของนายปรีดี พนมยงค์ ต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมไทย ละครเรื่องนี้ได้นำกลับมาแสดงอีกวาระในอีก 8 ปี ต่อมาเนื่องในโอกาสการเปิดสถาบันปรีดี พนมยงค์ เมื่อถึงวาระครบรอบ 100 ปี ชาตกาลของนายปรีดี พระจันทร์เสี้ยวการละครได้นำละครเรื่องนี้มาแสดงอีกเป็นครั้งที่สาม โดยใช้ชื่อว่า *คือผู้อภิวัฒน์* 2475 กำกับการแสดงโดย นิมิตร พิพิทกุล ซึ่งต่อมาได้นำไปจัดแสดงยังต่างประเทศด้วย และล่าสุดในปี 2553 วาระครบรอบ 110 ชาตกาลของนายปรีดี พนมยงค์ ละครเรื่องนี้ก็ได้นำกลับมาจัดแสดงอีกครั้ง ณ สถาบันปรีดี พนมยงค์ โดยมอบหมายให้ สินีนาฏ เกษประไพ เป็นผู้กำกับการแสดง

สำหรับบทละครเรื่อง *บันทึกบนสนามหญ้าสีแดง* นั้นวิชัญพล ดิลกสัมพันธ์ ผู้แต่งได้ประพันธ์ขึ้นเพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการเรียนวิชาการเขียนบทละคร ในชั้นปีที่ 2 ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และนำบทละครเรื่องนี้เข้าร่วมประกวดบทละครรางวัลสดใส่อวอร์ด ครั้งที่ 12 ประจำปี 2551 เมื่อได้รับคัดเลือกให้เป็นหนึ่งในสามเรื่องสุดท้าย จึงได้นำมาจัดแสดง ณ โรงละคร M Theatre กรุงเทพฯ หลังจากบทละครเรื่องนี้ได้รับรางวัลดีเด่นจากการประกวดครั้งนั้น วิชัญพล ดิลกสัมพันธ์ ยังได้นำไปปรับปรุงและจัดแสดง ณ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่อีกวาระหนึ่ง

จะเห็นได้ว่า บทละครเวทีทั้งสามเรื่องนั้น แม้จะสร้างสรรค์ขึ้นเพื่อนำไปจัดแสดงในวาระอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ ในการจัดงานวาระครบรอบเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 แต่บทละครเหล่านี้ก็มักจะนำไปจัดแสดงในวาระที่เกี่ยวข้องกับบริบททางการเมืองเสมอ รวมทั้งบทละครเรื่อง *บันทึกบนสนามหญ้าสีแดง* บทละครที่แต่งขึ้นล่าสุด ซึ่งเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์กับบริบททางสังคมและการเมืองในช่วงของการสร้างสรรค์ คือในช่วงปี 2551 – 2552 ที่ประเทศไทยได้เกิดการใช้ความรุนแรงระหว่างฝ่ายรัฐกับประชาชนบางส่วน ประชาชนไทยเกิดความคิดเห็นทางสังคมและการเมืองที่ขัดแย้งกันอย่างรุนแรง จะเห็นได้ว่าผู้สร้างสรรค์มีเจตนานำเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 มาใช้สื่อสารกับผู้ชมร่วมยุคสมัยของตน รวบรวมต้องการให้ผู้อ่านเรียนรู้จากอดีตที่มีบาดแผลเพื่อแก้ไขปัจจุบันของตน

จากการศึกษาจุดมุ่งหมายในการสร้างสรรค์ สามารถสรุปเป็นตารางเปรียบเทียบได้ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงการเปรียบเทียบจุดมุ่งหมายในการสร้างสรรค์บทละครเวทีกลุ่มกรณีศึกษาและการนำไปจัดแสดง

ลำดับ	ชื่อเรื่อง	ร่วมรำลึกเหตุการณ์		วาระ อื่น ๆ	การผลิตซ้ำ	
		14 ต.ค.	6 ต.ค.		มี	ไม่มี
1.	ก่อนอรุณจะรุ่ง			✓	✓	
2.	คือผู้อภิวัฒน์			✓	✓	
3.	ความฝันกลางเดือนหนาว		✓		✓	
4.	สอบถามยอดค้างชำระ OCT.6102519		✓			✓
5.	นายชวย ตลอดศก	✓	✓	✓	✓	
6.	บันทึกบนสนามหญ้าสีแดง			✓	✓	

จากตารางจะเห็นได้ว่าบทละครเวทีที่สร้างสรรค์ขึ้นเพื่อรำลึกถึงเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 มีจำนวน 3 เรื่อง ในขณะที่บทละครเวทีที่สร้างสรรค์ขึ้นในวาระการรำลึกถึงเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 มีเพียงเรื่องเดียว อย่างไรก็ตามบทละครที่สร้างสรรค์ขึ้นเพื่อรำลึกทั้งสองเหตุการณ์มักมีการนำไปจัดแสดงเป็นละครซ้ำมากกว่าหนึ่งครั้ง ได้แก่บทละครเรื่อง *นายชวยตลอดศก* มีเพียงบทละครเรื่อง *สอบถามยอดค้างชำระ OCT.6102519* เท่านั้นที่ไม่มีการนำไปผลิตซ้ำ เมื่อพิจารณาในด้านบทละครที่นำไปจัดแสดงในวาระต่าง ๆ มากที่สุด ได้แก่ บทละครเวทีเรื่อง *นายชวย ตลอดศก* นอกจากนั้นยังมีการนำไปสร้างเป็นการแสดงเป็นละครอีกหลายวาระ

การผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดอุดมการณ์

จากการศึกษาจุดมุ่งหมายในการสร้างสรรค์บทละครเวทีข้างต้น จะเห็นได้ว่าแม้จะมีการสร้างสรรค์บทละครเวทีขึ้นจำนวนไม่มากนัก แต่เมื่อสร้างสรรค์ขึ้นมาแล้ว ศิลปินก็มักจะนำไปปรับปรุง และ/หรือ นำมาจัดแสดงเป็นละครใหม่หลายครั้ง อย่างไรก็ตามวาระของการแสดงนั้นมักเกี่ยวข้องกับการสื่อสารบางประการที่เกี่ยวข้องกับบริบททางสังคมและการเมืองไทยเสมอ ทั้งที่เป็นวาระการรำลึกถึงเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 ที่จัดขึ้นโดยเฉพาะ หรือในวาระอื่น ๆ

สำหรับการแสดงละครเวทีในโอกาสการรำลึกถึงเหตุการณ์ทั้งสองนั้น นับเป็น
หนึ่งในชนบทของ “คนเดือนตุลา” ภาคประชาชนที่มีการผลิตซ้ำเพื่อถ่ายทอดแนวคิดและอุดมการณ์
ที่มีต่อสังคมและการเมืองต่อเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 ผ่านการนำเสนอ
ด้วยศิลปะแขนงต่างๆ ทั้งด้านวรรณกรรม ดนตรี และละครเวที กลายเป็นวาทกรรมที่สืบทอดกันใน
หมู่ “คนเดือนตุลา” ว่า แนวรบด้านศิลปะวรรณกรรม เป็นแนวรบด้านที่สำคัญของการต่อสู้เพื่อ
สิทธิ เสรีภาพ ประชาธิปไตย และความเป็นธรรม ในเดือนตุลาคม 2516 -2519 ทั้งนี้เพราะ
วรรณกรรมมีบทบาทในการปลุกจิตสำนึกให้คนตื่นตัว สนใจปัญหาทางสังคมและการเมืองมากขึ้น
ประกอบกับเชื่อว่านักกิจกรรมเพื่อสังคมรุ่นแรก ๆ มักจะมาจากพวก “หนอนหนังสือ,นักเขียน,กวี,
ศิลปิน,และนักดนตรี” (คณะกรรมการการคัดสรร ‘ตุลาวรรณกรรม’, 2546, หน้าคำแถลง)

การผลิตซ้ำและเผยแพร่ผลงานทางศิลปะดังกล่าว มีนักวิชาการบางคนได้แสดงทัศนะว่า
เป็นกิจกรรมที่ผลิตซ้ำเพื่อ “ย้ำเตือนถึงการใช้ความรุนแรงของภาครัฐในการปราบปรามประชาชน”
โดยให้เหตุผลว่า “การจัดงานรำลึกถึงวีรชนในลักษณะเช่นนี้ เป็นการ “ย้ำว่า สังคมไทยยังต้องสรุป
บทเรียน เพื่อระมัดระวังไม่ให้เกิดการชนเผ่าสังหารประชาชนเกิดขึ้นอีก” (สุธาชัย ยิ้มประเสริฐ : 2546
หน้า 102.)

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า การสร้างสรรค์บทละครเวทีกลุ่มกรณีศึกษา ในกลุ่มที่สร้างสรรค์
ขึ้นเพื่อแสดงในวาระครบรอบการรำลึกถึงเหตุการณ์ทั้งสองนั้น ศิลปินผู้สร้างสรรค์มีเจตนาที่จะ
สร้างสรรค์ขึ้นโดยกำหนดกลุ่มเป้าหมายหรือผู้ชม ได้แก่ “คนเดือนตุลา” หรือ ญาติพี่น้องคนเดือน
ตุลา รวมทั้งผู้ที่ให้ความสนใจกับกิจกรรมดังกล่าวเป็นสำคัญ เป็นไปได้หรือไม่ว่าด้วยจุดมุ่งหมาย
เช่นนี้น่าจะส่งผลต่อ แนวคิด การสร้างและกำหนดบทบาทของตัวละคร ซึ่งศิลปินอาจต้องคำนึงถึง
ในกระบวนการสร้างสรรค์ด้วย

เนื่องจากวรรณกรรมนั้น ไม่ได้ส่งเพียง “สาร” ของเรื่องเท่านั้น แต่ยังส่ง “รส” หรือภาวะ
อารมณ์ไปยังผู้อ่านด้วย ซึ่งอาจมี “อำนาจวรรณกรรม” ส่งอิทธิพลรุนแรงไปยังผู้อ่านทั้งในด้าน
ทัศนคติ และปฏิกิริยาตอบสนองต่อเรื่องราวที่ได้รับรู้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับทัศนคติเดิมของผู้เสพด้วย เมื่อ
พิจารณาจุดมุ่งหมายในการสร้างสรรค์ ทั้งกระบวนการสร้างและกระบวนการเสพของบทละครเวที
ที่เสนอทัศนะทางสังคมและการเมืองต่อเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 แล้ว จึง
น่าจะสนใจว่า บทละครเหล่านี้จะสามารถก้าวพ้นจากการเป็นบทละครการเมือง (Political Theatre)
ที่เน้นการปลุกเร้าจิตใจของผู้เสพ (Agitation Propaganda) ไปสู่การเป็นวรรณกรรมบทละครของ
มนุษยชาติได้อย่างแท้จริงหรือไม่

จากการศึกษาจุดมุ่งหมายในการสร้างสรรค์บทละครเวทีกลุ่มกรณีศึกษาพบว่า สามารถจัดกลุ่มได้ 2 กลุ่มได้แก่ บทละครที่สร้างสรรค์เพื่อร่วมแสดงในวาระครบรอบเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 และบทละครที่สร้างสรรค์ขึ้นในวาระอื่น ๆ สำหรับบทละครเวทีที่สร้างสรรค์ขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายแรกนั้น พบว่า ศิลปินสร้างสรรค์ขึ้นโดยมีกลุ่มเป้าหมายหรือผู้เสพหลักได้แก่ กลุ่ม “คนเดือนตุลา” เป็นสำคัญ และอาจส่งผลกระทบต่อกระบวนการสร้างสรรค์บทละครเวทีของศิลปินด้วย ในส่วนของบทละครเวทีที่สร้างสรรค์ขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายประการหลังนั้น แม้จะไม่ได้สร้างสรรค์ขึ้นเพื่อร่วมรำลึกต่อเหตุการณ์ทั้งสอง แต่ก็มักจะเกี่ยวข้องกับบริบททางสังคมและการเมืองเช่นเดียวกัน และเมื่อพิจารณาในภาพรวมจะพบชนบทในการสร้างสรรค์บทละครเวทีกลุ่มนี้ว่า เป็นการสืบทอดแนวคิดเรื่อง “ศิลปะคือแนวรบภาคประชาชน” ดังนั้นจึงมีการสร้างสรรค์และผลิตซ้ำ “สาร” ซึ่งเป็นทัศนคติร่วมทางสังคมและการเมืองของทั้งผู้สร้างและผู้เสพในทิศทางเดียวกันเป็นส่วนใหญ่ เรื่อยมาก

บทที่ 3

การนำเสนอเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516

และ 6 ตุลาคม 2519 ในบทละคร

บทละครเวทีที่มุ่งเน้นการแสดงทัศนะต่อเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์นั้น มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากการสร้างสรรค์บทละครประเภทอื่น ทั้งนี้เพราะศิลปินผู้สร้างสรรค์มักจะสร้างเรื่องราว (เนื้อเรื่อง) ของมนุษย์ให้มีชีวิตโลดแล่นในเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ที่ผู้แต่งใช้เป็นฉากเหตุการณ์ของเรื่อง การศึกษาการนำเสนอเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ที่ปรากฏในบทละครเรื่องนั้น ๆ จึงอาจทำให้เราเข้าใจทัศนะของศิลปินผู้สร้างสรรค์ต่อเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ดังกล่าว ได้อีกทางหนึ่ง

การนำเสนอเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 ในบทละคร

จากการศึกษาพบว่า ผู้แต่งบทละครเวทีกลุ่มกรณีศึกษาได้นำเสนอเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 ใน 2 ลักษณะ ได้แก่

1. การนำเสนอที่มุ่งอธิบายกระบวนการเกิดเหตุการณ์
2. การนำเสนอที่มุ่งแสดงผลกระทบของเหตุการณ์

1. การนำเสนอที่มุ่งอธิบายกระบวนการเกิดเหตุการณ์

บทละครกลุ่มนี้ มีกระบวนการทัศน์ (paradigm) หรือชุดวิธีคิดต่อกระบวนการเกิดขึ้นของเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 หรือ 6 ตุลาคม 2519 ที่ใกล้เคียงกัน มักไม่ได้พิจารณาเหตุการณ์ทั้งสองแยกกัน หากแต่พิจารณาว่าเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นต่อเนื่องกันเป็นขั้น ๆ กล่าวคือ

ขั้นแรก สังคมไทยเกิดจากการช่วงชิงอำนาจของชนชั้นผู้นำ เกิดปัญหาช่องว่างระหว่างชนชั้นและการกระจายรายได้ เกิดการเอาเปรียบของกลุ่มทุนและระบบศักดินา การเสื่อมทรามของสังคมและศีลธรรมของผู้คน

ขั้นที่สอง ได้แก่ การที่ขบวนการนักศึกษาและประชาชน ได้ร่วมกันแสดงพลังต่อต้านอำนาจรัฐเผด็จการจนสามารถได้รับชัยชนะ ในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516

ขั้นที่สาม เป็นขั้นตอนที่แสดงว่า อำนาจเผด็จการได้กลับมาครอบงำสังคมไทยอีกครั้งหนึ่ง ทำให้นักศึกษาต้องลุกขึ้นมาต่อสู้อีกครั้ง แต่ในครั้งนี้ รัฐได้แยกกำลังให้เหลือการต่อสู้เพียงลำพังของเหล่านักศึกษา โดยอ้างว่ากระบวนการนักศึกษาเป็นผู้ก่อการร้าย มีการใช้ความ

รุนแรงในการสลายการชุมนุมมากขึ้น กลุ่มนักศึกษาได้เสียชีวิตจำนวนมาก รัฐพยายามจะเมินเฉยและลบเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 ออกไปจากหน้าประวัติศาสตร์

ขั้นที่สี่ เป็นการทวงถามความจริงและตั้งคำถามต่ออนาคตของสังคมไทย ว่าเราจะยอมให้รัฐเมินเฉยต่อเหตุการณ์การสูญเสียชีวิตของประชาชนจากเหตุการณ์ดังกล่าวอยู่หรือไม่ รวมทั้งมีการส่งสารปลุกจิตสำนึกมายังอ่านหรือผู้ชมให้ระลึกและสืบทอดถึงอุดมการณ์ของการต่อสู้ในเหตุการณ์ครั้งนั้น

บทละครที่มุ่งแสดงให้เห็นกระบวนการเกิดขึ้นของเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 ในลักษณะนี้ได้แก่ บทละครเรื่อง *คือผู้อภิวัฒน์ ความฝันกลางเดือนหนาว* นายชวย ตลอดศก และ *บันทึกสนามหญ้าสีแดง*

คือผู้อภิวัฒน์ ผู้แต่งได้แสดงให้เห็นว่า นายปรีดี พนมยงค์พยายามเข้าไปเรียกร้องการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อให้ประชาชนได้รับสิทธิและผลประโยชน์ที่เท่าเทียมกัน โดยการนำเสนอเค้าโครงทางเศรษฐกิจต่อรัฐบาลหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ทั้งนี้เพราะได้สังเกตเห็นถึงปัญหาเรื่องช่องว่างระหว่างชนชั้นและการกระจายรายได้ที่เป็นธรรม แต่ได้รับการปฏิเสธจากรัฐบาลในสมัยนั้น ดังตัวอย่างในตอนที่ว่า

นักแสดงทุกคนออกมา เปิดฉากการประชุมสภา

(เสียงนอก) โปรดเจียบ การประชุมสภาผู้แทนราษฎรครั้งที่ 1 เริ่มขึ้น ณ บัดนี้

พทล: คณะผู้รักษาพระนครฝ่ายทหาร ได้แต่งตั้งผู้แทนราษฎรจำนวน 70 คน ตามรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว เพื่อทำหน้าที่เลือกตั้งประธานคณะกรรมการผู้แทนราษฎรและคณะกรรมการคณะราษฎรผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ได้มีการปรึกษาหารือร่วมกันแล้ว และขอเสนอเลือกพระยามโนปกรณนิติธาดาเป็นประธานคณะกรรมการราษฎร

มโน: เมื่อครั้งที่หลวงประดิษฐไพเราะได้มาทาบถามข้าพเจ้าเรื่องนี้ครั้งแรก ข้าพเจ้าได้ปฏิเสธไป แต่บัดนี้ข้าพเจ้าขอยอมรับตำแหน่งนี้ ข้าพเจ้ามีความรู้สึกยินดีและรู้สึกเป็นเกียรติยศ แต่รู้สึกหนักอกเป็นอันมาก ตั้งแต่เกิดมาไม่เคยคิดว่าจะได้รับตำแหน่งเช่นนี้ แต่เมื่อมาคิดถึงประโยชน์ของคน 12 ล้านคน ข้าพเจ้าก็ควรทำ และจะทำดีที่สุด และขอเสนอคณะกรรมการราษฎร 14 คน ปิดประชุม

บรรยาย 1: คณะกรรมการราษฎรได้แต่งตั้งคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญดังต่อไปนี้ โดยมีพระยามโนปกรณนิติธาดา พระยามานวราชเสวี พระยานิติศาสตร์ไพศาล พระยาปรีดีนฤเบศร์ หลวงสินาดโยธารักษ์ และปรีดี พนมยงค์ ซึ่งมีบรรดาศักดิ์เป็นหลวงประดิษฐมนูธรรม ในขณะนั้น

บรรยาย 2: ในการร่างรัฐธรรมนูญ ปรีดี พนมยงค์ ได้ขัดแย้งกับพระยามโนอย่างหนัก

- ปรีดี:** ข้าพเจ้าต้องการร่างรัฐธรรมนูญเป็นหลักประกันในการสงวนสิทธิและอำนาจ ต่าง ๆ ซึ่งจะต้องเป็นของราษฎรและราษฎรเองเป็นผู้ใช้ ท่านเจ้าคุณต้องการจะคืนอำนาจและสิทธิของราษฎรที่ได้มาตามรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวให้กลับไปเป็นอำนาจสิทธิขาดของพระมหากษัตริย์ การลดอำนาจและสิทธิของราษฎร โดยการเพิ่มอภิสิทธิ์พิเศษแก่บุคคลบางจำพวก ข้าพเจ้ายอมไม่ได้
- ชานา 1:** รัฐธรรมนูญนี้มันใคร กันวะ
- ชานา 2:** ก็ถูกพระยาพหล...
- ชานา 3:** ...อ้อ

(คือผู้อภิวัฒน์, 19-20)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า ละครพยายามชี้ให้เห็นว่าหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี 2475 สภาพของสังคมไทยก็ยังไม่ได้รับการบริหารจัดการเพื่อความเท่าเทียมกันของประชาชน ตามเจตน์จำนงของคณะราษฎร หากแต่เป็นการย้ายอำนาจจากองค์พระมหากษัตริย์ และชนชั้นศักดินามาสู่อำนาจของรัฐ ซึ่งละครมีนัยหมายถึง รัฐบาลทหารที่ได้อำนาจมาจากการปฏิวัติ ต่อมาเมื่อนายปรีดี พยายาม จะเรียกร้องความเป็นธรรมให้แก่ประชาชนมากขึ้น ก็ทำให้รัฐไม่พอใจ บทละครพยายามให้ข้อมูลว่ามีการสร้างภาพให้นายปรีดี เป็นคอมมิวนิสต์ในสายตาของประชาชน ดังตัวอย่างในตอนที่ว่า

ฉากความซุลมุน (แบ่งออกเป็นกลุ่ม ๆ)

- หลวงประดิษฐ์ เป็นพวกบอลเชวิค
- คอมมิวนิสต์คนสำคัญ
- จะริบเงินคนรวยมาแจกคนจน
- มันจะยึดไร่นา สาโทหมด
- เอ๊ย พระยามโนเดชะวงโครงการเศรษฐกิจ
- นั่นนะซี ทำทางพวก รัฐมนตรีไม่เอาด้วยแน่
- เรา พวกข้าราชการหัวก้าวหน้าต้องผืนกกำลังกัน
- ไปหนุนช่วยพวกคณะราษฎร
- เอาเลย ถึงยังงี้ สภา ก็ยังยึดมั่นกับหลัก 6 ประการของคณะราษฎร
- จะทานเขาไหวหรือดูเหมือนพระยาทรงเข้าข้างพระยามโน
- พระยาพหล ก็วางตัวเป็นกลาง

(คือผู้อภิวัฒน์, 30-31)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าบทละครจะกล่าวถึงชีวประวัติของนายปรีดี พนมยงค์ ซึ่งเน้นไปที่เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ก่อนเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 แต่กระนั้นละครก็ยังแสดงให้เห็นผลกระทบจากเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์เหล่านั้น ที่ส่งผลมายังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 ด้วย เพื่อแสดงให้เห็นว่าประวัติศาสตร์ประชาธิปไตยของไทยนั้น อยู่ภายใต้การต่อสู้เพื่อแสวงอำนาจของกลุ่มที่มีแนวคิดแตกต่างกัน เรื่องจบลงที่นายปรีดีเขียนหนังสือเพื่อบอกเล่าประวัติศาสตร์ “บางเรื่อง” ตามทัศนะของตน แทนการเล่าผ่านบทละคร ทั้งนี้เพราะ “เป็นเรื่องที่พูดไม่ออกบอกไม่ได้” ดังตัวอย่างในตอนที่ว่า

ฉากเขียนหนังสือ

(เสียงนอก-ปรีดี) มีบางเรื่องที่ผมรู้ แต่บังเอิญเข้าลักษณะของคำพิงเพยโบราณที่ว่า เป็นเรื่องที่พูดไม่ออกบอกไม่ได้ ผมก็ต้องขอมลัดไปในโอกาสที่สถานการณ์อำนวยให้พูดออก บอกได้ ถ้าหากโอกาสนั้นยังไม่เกิดขึ้นในอายุขัยของผม ก็ต้องเป็นเรื่องของประวัติศาสตร์ ประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติมิได้หยุดชะงักลงภายในอายุของคนใดหรือเหล่าชนใด ประวัติศาสตร์จะดำเนินต่อไปในอนาคตโดยไม่มีสิ้นสุด ดังนั้น ขอฝากไว้ให้แก่ท่าน และชนรุ่นหลังที่ต้องการสัจจะเป็นผู้ตอบให้ด้วย

บรรยาย 1: วันที่ 2 พฤษภาคม 2526 เวลา 11:45 ณ.ตำบลงัดไธนี ชานกรุงปารีส ปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโสของประเทศไทย ได้ถึงแก่กรรมอย่างสงบด้วยโรคหัวใจวายก่อนหน้าครบรอบอายุ 83 ปี เพียง 9 วัน

บรรยาย 2: เปลวเทียนทอแสงเจิดจ้าในความมืด
น้ำตาเทียนหล่นไหลสู่เบื้องล่าง
เทียนเล่มหนึ่งที่ยอมเผาผลาญตัวเองตลอด
ชั่วอายุขัย
เพื่อฉายแสงสว่างให้ปรากฏ
หดสิ้นลงทุกที ๆ
จนกระทั่งดับมืดไปในที่สุด

(คือผู้อภิวัฒน์, 67)

ความฝันกลางเดือนหนาว เป็นบทละครย้อนละคร ที่กล่าวถึงเรื่องราวของตัวละครสองกลุ่ม กลุ่มแรกเป็นตัวละครนามธรรม เพื่อใช้เป็นสัญลักษณ์ของเรื่อง ได้แก่ ชายหนุ่มผ้าม่วง เป็นตัวแทนของชนชั้นศักดินา ชายชุดสูทสวมหมวก เป็นตัวแทนของชนชั้นผู้นำใหม่ เด็กน้อยลากรถไฟ เป็นตัวแทนของประชาธิปไตยของประเทศไทย และคนบ้า เป็นตัวแทนของนักต่อสู้เพื่อประชาชน ซึ่งตัวละครกลุ่มนี้จะปรากฏออกมาเป็นระยะ ๆ ในฉากสั้น ๆ แทรกอยู่ตลอดทั้งเรื่อง สำหรับตัวละคร

กลุ่มที่สองเป็นคณะละครเพื่อเรียกร้องความยุติธรรมแก่สังคมคณะหนึ่ง ซึ่งกำลังถกเถียงกันเรื่องปัญหาทางสังคมและการเมืองไทย รวมทั้งการตั้งคำถามต่อตนเองในฐานะศิลปิน ในบทละครจะตัดสลับระหว่างการที่พวกเขาถกเถียงกัน และการซ้อมละครจากบทละครเอกของโลก 4 เรื่อง ซึ่งแต่ละเรื่อง จะทำหน้าที่เป็นตัวแทนของขั้นตอนการเกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519

ตัวอย่างตัวละครนามธรรมกลุ่มแรก ดังปรากฏในบทละคร ตอนที่ว่า

- เด็กน้อยเดินลากรถไฟผ่านไปอย่างไม่รู้เรื่องราว
- ชายแต่งกายด้วยชุดสูทสวมหมวก เข้ามาจากทางเดียวกับที่เด็กเข้ามา เขาเดินมาที่ตารางหมากรุก จับหมากรุกตัวหนึ่งเดิน 1 ครั้ง เขามองตัวหมากรุกที่วางไว้ เขาชี้

ชายชุดสูท: - รุกมาต แต่ยังไม่จนหรอก... ยังมีทางออก

- ผ้าม่วงกัมเก็บตัวหมากรุกอย่างลนลาน และเดินออกไป
- เด็กน้อยเล่นกระโดดตั่งเต แล้วก็สะดุดหกล้ม
- ชายแต่งกายด้วยชุดสูทเดินเข้ามาประคองเด็กน้อยให้ลุกขึ้น

ชายชุดสูท: - เจ็บไหม อย่าร้องไห้ละ หนูต้องอดทน

เด็กน้อย: - ค่ะ...

ชายชุดสูท: - เด็กน้อย เวลา... ออกเดินทาง ต้องระมัดระวังตัว

เด็กน้อย: - ค่ะ... ต่อไปหนูจะก้มหน้ามองแต่ทางเดิน

ชายชุดสูท: - (เชิดคาง) ถ้าหนูมัวแต่ก้มหน้ามองดิน เวลาออกเดิน หนูจะรู้สึกว่าจะไปทางไหน (ชี้ไปที่ดาวเหนือ) โน่นนะ... เห็นมั๊ย ดาวเหนือ... ลิบลิว... สุกสว่าง...

เด็กน้อย: - (มองตาม) โอ้อโฮ... หนูอยากให้บินให้สูงลิ่ว... ไปเก็บดาว...

ชายชุดสูท: - ดาวเหนือ มิใช่มีไว้... ให้เธอได้สูงไปเหนือหัวผู้อื่น จงใช้มันนำทาง... เธอจะไม่มีวันหลงทิศ

เด็กน้อย: - ค่ะ

ชายชุดสูท: - แต่เส้นทางสู่ดาวเหนือนั้นมันหนาวเหน็บ... โดดเดี่ยว...

เด็กน้อย: - หนูจะไป ไม่ว่าพายุหนาวจะพัดแรง... หนูจะไปกับรถไฟ

- เด็กเดินกลับไปในทิศทางเดิม ชายชุดสูทเดินมา พบกับชายชุดผ้าม่วง
- เสี่ยงรถไฟค่อย ๆ ดึงขึ้นเรื่อย ๆ ไฟที่คนบ้าฝั่งตรงกันข้าม เสี่ยงรถไฟจางหายไป

(ความฝันกลางเดือนหนาว, 2)

เมื่อพิจารณาบทละครของพระจันทร์เสี้ยวการละครได้แก่ *คือผู้อภิวัฒน์* และ *ความฝันกลางเดือนหนาว* แล้ว จะพบวาทกรรม (discourse) เกี่ยวกับการอธิบายกระบวนการเกิดของเหตุการณ์ดังกล่าวว่า ที่เป็นเช่นนี้เพราะประชาธิปไตยของไทยนั้น ตกอยู่ภายใต้ของผู้นำที่ "ไร้เดียงสา" เกินไป ดังจะเห็นได้จากการกำหนดสัญลักษณ์เป็นเด็กที่เล่นลากรถไฟไปชนคนตาย ดังปรากฏในบทละครเรื่อง *ความฝันกลางเดือนหนาว* ตอนที่ว่า

ชายชุดสูท : ผมแดงไปทั้งตัวแล้ว เขาป้ายสีให้ผมเป็นคอมมิวนิสต์

ชายชุดผ้าม่วง : ผมก็แดง เอ...นี่ผมเป็นคอมมิวนิสต์ด้วยหรือ?

ชายชุดสูท : ไม่ใช่ ที่แดงนั้น มันเลือดเปื้อนมือคุณ

- คนบ้าเข้ามาทำท่าล้มตายด้วย
- เด็กน้อยจูงรถไฟเข้ามา ลากรถไฟทับที่อกคนบ้า

คนบ้า : ผมโดนรถไฟเด็กเล่นทับตาย

(ความฝันกลางเดือนหนาว, 27)

นอกจากนั้น ผู้เขียนบทละครคนเดียวกันยังนำการละเล่น ธีรชาว์สาร มาแสดง และกำหนดความหมายว่าเป็นการหมุนเวียนเปลี่ยนกันเข้ามาบริหารประเทศของชนชั้นผู้นำของไทย ซึ่งในช่วงท้ายจะปรากฏว่าผู้นำเริ่มที่จะไม่มีการหมุนเวียน ซึ่งผู้เขียนบทละครอาจต้องการแสดงว่าเกิดความไม่ชอบธรรมเชิงอำนาจขึ้น ซึ่งถือเป็นจุดเปลี่ยนทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญและนำมาสู่การเคลื่อนไหวการต่อต้านรัฐบาลของขบวนการนักศึกษาในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ในเวลาต่อมา ดังตัวอย่างในบทละครเรื่อง *คือผู้อภิวัฒน์* ดังนี้

ธีรชาว์สาร

สองทะนานข้าวเปลือก

เลือกร้อยใบลาน

คดข้าวใส่จาน

เก็บเบี้ยใต้ถุนร้าน

คอยระวังคนข้างหลังไว้

- นายกรัฐมนตรีคนที่ 26 จอมพล ป.พิบูลสงคราม
- นายกรัฐมนตรีคนที่ 28 พลโทถนอม กิตติขจร
- นายกรัฐมนตรีคนที่ 29 จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์
- นายกรัฐมนตรีคนที่ 30 พลเอก ถนอม กิตติขจร
- นายกรัฐมนตรีคนที่ 31 จอมพล ถนอม กิตติขจร
- นายกรัฐมนตรีคนที่ 32 จอมพล ถนอม กิตติขจร

ทุกคน : ออกไป ๆ ๆ ๆ

(คือผู้อาวุฒินั้น, 59 -61)

นายชวยตลอดศก มุ่งเน้นการอธิบายกระบวนการของเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2526 และ 6 ตุลาคม 2519 ในลักษณะยั่วล้อ ผ่านครอบครัวของนางเฮงและนายชวย ทั้งนี้เพื่อแสดงให้เห็นว่าแต่ละกระบวนการของเหตุการณ์ข้างต้น ได้ส่งผลกระทบต่อครอบครัวของคนยากจนธรรมดา ๆ ครอบครัวหนึ่งอย่างไรบ้าง ดังจะเห็นได้จากบทสนทนาในตอนที่ว่า

- เฮ้ง เฮ้...! นั่นมันลูกเรานี่นา นั่นไง...ไอ้คนที่คอยตะโกนบอกคนอื่นอยู่นะ
- ชวย อ้อ...แล้วมันชื่ออะไรล่ะ..?
- เฮ้ง สุดปรารถนาไง ไม่รู้จักจำ (ตะโกนเรียกลูก) สุดปรารถนา..สุด
- สุด (หันมาเห็นแล้วเดินเข้ามาหา) มีอะไรหรือแม่
- เฮ้ง นี่ยัง...พ่อของเฮ้งที่แม่เคยเล่าให้ฟัง (สุดไหว้พ่อ)
- ชวย เออ...หน้าตาดีนี่ แล้วนี่พวกเฮ้งจะทำอะไรกัน
- สุด เราก็จะทำเพื่อพ่อแม่ไงล่ะ
- ชวย ทำอะไรล่ะ..?
- น.ศ.2 ลองกับป่าถูกเขากดขี่ข่มเหงมานานแล้ว เราจะสู้เพื่อลองกับป่าได้เป็นอิสระซะที
จะได้ไม่ถูกเอาเปรียบ จริงไหมครับ..?
- ชวย เออ.. ๆ จริง
- สุด เพราะฉะนั้นฉันจะทำเพื่อพ่อแม่ และเพื่อน ๆ ดีไหมครับ..?
- น.ศ. เราจะสู้ เพื่อคนถูกเอารัดเอาเปรียบ เราจะสู้เพื่อชาวนา ไช้ไหม..?
- กลุ่มน.ศ. ไช้
- น.ศ. เราจะสู้เพื่อคนยากจน ไช้ไหม..?
- กลุ่มน.ศ. ไช้
- น.ศ.2 (แย่งพูด) เราจะไว้ผมยาว
- กลุ่มน.ศ. ผมยาว...ผมยาว
- น.ศ.2 เราจะแต่งตัวตามสบาย

กลุ่มน.ศ. ตามสบาย...ตามสบาย
 สด เอ๊ย..! ไม่ใช่ นั่นมันแค่รูปแบบของการต่อต้านกฎระเบียบเชิงขบถ แต่คราวนี้ใหญ่
 กว่านั้น รัฐธรรมนูญ เราจะต้องอยู่เคียงข้างประชาชน เราจะเดินไปกับประชาชน
 น.ศ.2 เพราะฉะนั้น...รัฐบาลเผด็จการต้องออกไป
 กลุ่มน.ศ. ออกไป...ออกไป

เพลงประชาชนเดิน

เร็วเร็วมา...มาร่วมกันเดิน เรามาเดิน...กับประชาชน
 จงร่วมใจ เดินเข้าไป ก้าวรุดไป จงคว้าชัยมาให้มวลชน

(นายชวยตลอดศก, ไม่มีเลขหน้า)

จากตัวอย่างเป็นการอธิบายกระบวนการเกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ว่า ขบวนการนักศึกษาได้ร่วมตัวกันต่อต้านรัฐบาลเผด็จการ โดยใช้ทั้งบทสนทนา การแสดงการร้องเพลง ประจักษ์สมัยมาช่วยในการอธิบาย ในบทละครกำหนดให้สุดปรารถนา บุตรชายคนโตของเฮง และชวยเป็นผู้นำนักศึกษา ละครยังยั่วล้อว่าเฮงและชวยซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศยังไม่เข้าใจเลยว่าอะไรคือ “ประชาธิปไตย” และเกี่ยวข้องกับ “ปากท้อง” ของตนอย่างไร

สำหรับ บันทึกบนสนามหญ้าสีแดง นั้น ผู้แต่งได้กำหนดให้เรื่องราวอยู่ที่บันทึกของตัวละครพี่ชายและน้องสาว ซึ่งอยู่ในสถานะที่แตกต่างกัน เพื่ออธิบายกระบวนการเกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 กล่าวคือ พี่ชายเป็นตำรวจ ตัวแทนภาครัฐที่ต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการปราบปรามประชาชน น้องสาว ซึ่งเป็นนักศึกษาที่เข้าร่วมขบวนการต่อสู้กับรัฐบาลได้เล่า “บันทึก” เหตุการณ์ต่าง ๆ ผู้อ่านหรือผู้ชมจะได้รับทราบกระบวนการเกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 ผ่านข้อมูลจากการบันทึกของตัวละครทั้งสอง ที่ผู้แต่งมีการจัดลำดับเหตุการณ์คู่ขนานไปกับเหตุการณ์จริง ดังตัวอย่างเช่น

พี่ชาย 5 ตุลาคม 2519 เวลา 6 นาฬิกา เป็นเวลา 1 ชั่วโมงก่อนการลี้ภัยพลขึ้นรถ ผมใจสั่น คิดในใจว่า นี่เรากำลังจะไปทำอะไร เมื่อ 2-3 วันก่อน ผมได้คุยกับพ่อถึงสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ผมแทบไม่อยากจะยัณห์ว่าจะเป็นกบฏ ได้แต่ภาวนาว่าเธอจะคิดได้และออกจากที่นั่นเสีย ก่อนการปฏิบัติการจะเริ่มในอีกไม่ถึง 24 ชั่วโมงนี้ พ่อบอกว่าคราวนี้ไม่ใช่เรื่องเล็กๆ เมื่อวานพวกฝ่ายซ้ายถึงกับเล่นละครหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ เป็นเรื่องที่ยกยให้ไม่ได้ ผมเองก็คิดเช่นนั้น การเดินทางไปปราบปรามผู้ก่อความไม่สงบครั้งนี้ ต่างจากคราวก่อน ผมรู้สึกว่าการครั้งนี้ผมค่อนข้างเห็นด้วยกับความผิดที่พวกเขาทำ คราวนี้ทำเกินไปนะ ยัณห์

แต่เมื่อผมฟังแผนปฏิบัติการแล้ว ผมรู้สึกกลัวขึ้นมาเหมือนกัน เราต้องไปอีกแล้วหรือ ต้องไปยิง คน
อีกแล้ว ถึงจะต่างกันตรงที่ไม่ใช่ประชาชน แต่เป็นกบฏ ผมก็ยังรู้สึกว่าเขาคือคนไทยเหมือนกับเรา
ทำไมต้องมาต่อสู้กันด้วย แผนครั้งนี้ผมไม่สามารถเตือนใครได้ทัน มันช่างกะทันหันเหลือเกิน หรือ
บางทีเขาอาจจะตั้งใจให้เป็นแบบนี้ เพื่อที่จะได้ไม่มีใครรู้ ผมได้แต่บอกตัวเองซ้ำๆว่า พ่อคงจะเตือน
ยัยนัทเกี่ยวกับเรื่องนี้แล้ว เธอคงไม่ได้อยู่ที่นั่น

ไฟตรงกลาง Fade ขึ้น นัทกับแม่อินอยู่ ทั้ง 2 คนเริ่มทำท่าทางประกอบการบรรยายของพี่ชาย ไฟ
แดงเริ่ม Fade ขึ้น

พี่ชาย 6 ตุลาคม 2519 เวลา 5 นาฬิกา 30 นาที เริ่มปฏิบัติการ
มีเสียงระเบิดดังขึ้นกลางสนาม บริเวณที่กลุ่มเป้าหมายชุมนุมกันอยู่ จากการสังเกตการณ์ใน
ระยะไกล พบว่าจัดการเป้าหมายได้ทันทีประมาณ 3 - 4 ราย
เวลา 7 นาฬิกา ประตูลงฐานที่มั่นของเป้าหมายฝั่งหน้าสนามหลวงถูกทำลาย ตำรวจตระเวน
ชายแดนหน่วยแรกของเราเข้าไปก่อน และหน่วยของผมตามเข้าไป เราตั้งแถวหน้ากระดานและ
หมอบคลานสลับกับโจมตีเป้าหมายเป็นระยะ เป้าหมายหลายคนหมอบนิ่ง และค่อยๆคลานออก
จากพื้นที่อย่างช้าๆ ยังไม่มีวิวัฒนาการยิงตอบโต้ เรารุกคืบและค่อยๆตีโอบล้อมจากด้านข้างสนาม
ฟุตบอล
เวลา 7 นาฬิกา 50 นาที สามารถยึดพื้นที่เป้าหมายได้ เป้าหมายบางส่วนถอยขึ้นตึกเรียน ผม
มองเห็นจากรยะไกลว่า เป้าหมายไม่สามารถเข้าห้องเรียนได้
เวลา 8 นาฬิกา 25 นาที ตำรวจตระเวนชายแดนอีกหลายชุดเข้ามาสมทบ และยิงกระสุนวิถีโค้งใส่
เป้าหมาย ซึ่งจัดการเป้าหมายได้เป็นจำนวนมาก มีทหารชุดหนึ่งยิงขึ้นไปบนระเบียงของตึกเรียน
เป้าหมายบาดเจ็บหลายราย.... บางรายเสียชีวิต (แม่ถูกยิงล้มลง)

นัท แม่!!!!!! (นัทจะเข้าไปหา แต่เหมือนมีคนมาอุดนัทและพาคลานเข้าไปในห้องเรียน)

ไฟแดง Cross fade กับไฟที่ด้านหลังผ้า นัทนั่งอยู่ในนั้น กลัวจนตัวสั่น ทั้งเสียใจทั้งกลัว พยายามจะ
ออกไปข้างนอก แต่มีคนห้ามไว้ เมื่อเวลาผ่านไป เธอเริ่มควบคุมตัวเองได้ แต่ก็ยังเสียใจ ชักพักเธอหยิบบันทึก
ขึ้นมาเขียนอย่างบ้าคลั่ง เขียนไปร้องไห้ไป เมื่อเขียนจบ เธอก็อดมันไว้นั่น เสียงปืนดำเนินไปอย่างบ้าคลั่ง
ไฟค่อยๆ Fade ลงอย่างช้าๆและเนิ่นนาน ปรากฏภาพความทราตรุนของวันที่ 6 ตุลาคม 2519 จากนั้นภาพก็
หายไป

(บันทึกสนามหญ้าสีแดง, ไม่มีเลขหน้า)

จากการศึกษาพบว่า บทละครทุกเรื่องที่มีงอธบายกระบวนการเกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 นั้น มักจบลงด้วยการตั้งคำถามเชิงเรียกร้องให้ทุกฝ่ายยอมรับ “ความจริง” ในหลากหลายมิติเสียก่อนที่จะก้าวไปข้างหน้าต่อไป

2. การนำเสนอที่มุ่งแสดงผลกระทบของเหตุการณ์

บทละครที่มุ่งแสดงให้เห็นถึงผลกระทบจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 มักให้ความสำคัญกับความรู้สึกนึกคิดของตัวละครที่ต้องเผชิญกับเหตุการณ์ดังกล่าว ในฐานะตัวแทนของประชาชนชาวไทย โดยมักจะเล่าเรื่องราวของคนในครอบครัวที่มีความคิด ความเชื่อที่แตกต่างกัน แต่ต้องอยู่ในบ้านเดียวกัน ส่งผลให้เกิดความล่มสลายของสถาบัน ครอบครัว กลายเป็นบาดแผลที่อยู่ในใจของพวกเขาตลอดมา

จากการศึกษาพบว่า บทละครเวทีกลุ่มกรณีศึกษาแทบทุกเรื่องต่างแสดงผลกระทบจาก เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 ที่ส่งผลต่อความรู้สึกนึกคิดของผู้คนใน สังคมไทย แม้แต่ในบทละครที่มุ่งเน้นการอธิบายกระบวนการของเหตุการณ์

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่า บทละครเวทีที่มุ่งแสดงผลกระทบจากเหตุการณ์ทั้งสองต่อประชาชนโดยเฉพาะ ได้แก่ บทละครเรื่อง *ก่อนอรุณจะรุ่ง* และ *สอบถามยอดค้างชำระ OCT.6102519*

บทละครเรื่อง *ก่อนอรุณจะรุ่ง* กำหนดให้ตัวละครเอกคือ พ่อ เป็นตำรวจผู้ซื่อสัตย์ แต่ ความซื่อสัตย์ของเขากลับทำให้เขาไม่ได้รับการเลื่อนตำแหน่งให้สูงขึ้นเหมือนพวกเพื่อน ๆ เขามี ภรรยาเป็นแม่ค้าหาบเร่ที่ต้องหารายได้มาแบ่งเบาภาระของครอบครัว มีลูกชายคนโตที่พิการ อดีต พลทหารสงครามเวียดนาม ส่วนลูกชายคนเล็ก เป็นนักศึกษา ผู้มีอุดมการณ์ พ่อได้มีปากเสียงกับ ลูกชายคนเล็กและสั่งห้ามไม่ให้ออกไปร่วมชุมนุมกับขบวนการนักศึกษา ด้วยเกรงว่าลูกจะเกิด อันตราย ประกอบกับเห็นว่าการต่อสู้ทางการเมืองเป็นเรื่องของผู้มีอำนาจ แต่ลูกชายกลับเห็นว่าตน ต้องทำหน้าที่ต่อสู้ความไม่ชอบธรรมเพื่อประชาชนผู้ยากไร้ที่โดนเอาเปรียบ ในท้ายเรื่องลูก ชายคนเล็กเสียชีวิตในขณะร่วมชุมนุมประท้วงรัฐบาล ละครจบลงที่ตัวละครพ่อมาพบศพลูกชาย ท่ามกลางฝูงชนที่มุงดู

ตัวอย่างการแสดงความขัดแย้งทางความคิดและอุดมการณ์ทางสังคมและการเมืองของตัว ละครพ่อ และ พล ดังปรากฏในตอนที่ว่า

- พล: อะไรกันครับ
- พ่อ: อย่าเถียง (พยายามอธิบาย) มันเป็นเรื่องของการเมือง เรื่องของคนใหญ่คนโตเขาจะชี้อำนาจกัน
ไอ้หนูๆ แพร่ทุกอย่างเราก็มีแต่จะตายเปล่าเท่านั้น อย่าไปยุ่งกับมันเลย พ่ออยากให้ลูกเป็นคนดี
ตั้งใจเรียน
- พล: พ่อครับ พ่อให้ผมพูดอะไรสักนิดได้ไหมครับ
- พ่อ: แกจะต้องพูดอะไรอีก นี่เป็นคำสั่งของพ่อ
- แม่: โอ้ พ่อ...

พ่อเจียบ พยายามข่มใจ เดินไปนั่ง พลเดินตามใกล้ ๆ อยากจะอธิบายให้พ่อฟัง

- พล: พ่อครับผมรักพ่อ รักแม่ จะทำอะไรผมก็คิดถึงแม่ คิดถึงพี่เสมอ แต่ผมได้เห็นว่าคุณที่เขาลำบาก
อย่างเราหรือยิ่งกว่า เรายังมีอีกมากในบ้างเมืองของเรา พ่อครับ เรายังจะช่วยเขาได้พร้อม ๆ กัน
- พ่อ: (พยายามฟัง) มันจะพร้อมกันได้อย่างไร จับปลาสองมือมันจะดีหรือ
- พล: ได้สิครับ เขาลำบาก เราก็ช่วยเท่าที่เราจะช่วยให้
- พ่อ: แต่มันทำให้บ้านเมืองวุ่นวายนะลูก
- พล: ความขัดแย้งในสังคมเป็นเรื่องธรรมดา คนจนต้องทุกข์ให้รัฐบาลรู้ รัฐบาลก็จะได้แก้ไขถูก ประชา
ชนนะเขาพึ่งใครไม่ได้อีกแล้ว เขาจะต้องช่วยตัวเอง เขาต้องร้องทุกข์ ต้องทวงสัญญาด้วยตัว
ของเขาเอง
- พ่อ: ใครสอนให้ลูกพูดอย่างนี้ หนังสือพวกนั้นใช่ไหม
- พล: ไม่ใช่หรอกครับ มันเป็นเรื่องจริง ผมไปเห็นมากับตาของตัวเองแล้วผมก็รู้ว่าที่ ไหน ๆ ก็
เหมือนกันทั้งนั้น
- พ่อ: ลูกไปมาทั่วแล้วหรือ
- พล: ไม่ใช่หรอกครับ หลักการมันเหมือนกัน เขาก็ลำบากเหมือนกัน
- พ่อ: มีหลักฐานหรือ
- พล: โอ้พ่อ แม้แต่ญาติของแม่ที่เมืองสิงห์ก็ยังมีโดน ขวานาปลุกข้าวมากับมือแต่คนอื่นกลับมาขนไปง่าย
ๆ ให้ราคาถูก ๆ พวกเขาไม่มีทางเลือกนะครับพ่อ แต่พอเวลาเขาจะซื้อของ เขาต้องซื้อด้วยราคา
แพงลิบ พ่อจะให้เขาทำยังไง มันไม่มีทางเลือกอื่นอีกแล้ว เราจำเป็นต้องทำครับพ่อ
- พ่อ: (ตื๊ววน) ทำจนให้เป็นใหญ่ในแผ่นดินกันใช่ไหม
- พล: (มองหน้าพ่ออย่างแปลกใจ) คนที่ได้เปรียบเขามีอำนาจ มีเครื่องมือเขาก็ใช้มันเอาเปรียบคนอื่น
- พ่อ: (โมโห) แล้วพ่อเองก็เป็นเครื่องมือของเขาด้วยใช่ไหม
- พล: ไม่ใช่ครับ ไม่ใช่ อย่างพ่อ อย่างพี่เดชก็มีหน้าที่อยู่แล้ว เพียงแต่ว่าบางที...
- พ่อ: บางทีพ่อเองก็โง่กว่าเขาใช่ไหม
- พล: พ่อครับ พ่อฟัง...
- พ่อ: ไอ้พล หนูพอมึงนะ เลี้ยงมึงมากับมือ ถ้าพ่อเองโง่ก็คงเลี้ยงมึงมาไม่ได้หรอก

พล: ผมไม่ได้ว่า...

พ่อ: นั่นแหละ แต่เอ็งหมายความว่านั่น

(ก่อนอรุณจะรุ่ง, 24-25)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่าด้วยทัศนคติและอุดมการณ์ทางการเมือง ของตัวละครได้ทำลายความสัมพันธ์อันดีของครอบครัว ทั้งๆ ที่ตัวละครทั้งคู่ต่างรักกัน

จากเนื้อเรื่อง ผู้เขียนได้จำลองสภาพครอบครัวชนชั้นล่างของไทย ที่สมาชิกในครอบครัวเกิดความแตกแยกทางด้านแนวคิดและอุดมการณ์ทางสังคมและการเมือง และกำหนดให้เรื่องจบลงด้วยโศกนาฏกรรม ทั้งนี้เพื่อกระตุ้นจิตสำนึกของผู้อ่านและผู้ชมให้ตระหนักถึงคุณค่าของผู้ที่เสียสละชีวิตของตนเพื่อประชาชนผู้ยากไร้

นอกจากบทสนทนาแล้ว การกำหนดทิศทางของเรื่อง (Stage Direction) ซึ่งเป็นการบรรยายในส่วนของการวิพากษ์การนำเสนอ ก็ยังแสดงให้เห็นว่า ผู้สร้างสรรค์บทละครจงใจนำเสนอบทละครเวทีเรื่องนี้ เพื่อแสดงผลกระทบที่มีต่อสถาบันครอบครัวไทย ดังปรากฏในการบรรยายทิศทางของเรื่อง ในฉากสุดท้าย ความเป็นว่า

พ่อค่อย ๆ ลุกขึ้นอย่างหมดแรง ไฟด้านนั้นมีดลง เสียงซึ้งค่อย ๆ ดังขึ้นเบา ๆ

เดชมองมาทางคนดูอย่างปลงตกในชีวิต จนกระทั่งเสียงซึ้งเบาลงและจางหายไปด้วยทำนองเพลงที่เบา ๆ

ไฟมีดลงทั้งหมด

ไฟด้านหลังขึ้นทั้งหมด เพื่อให้เห็นโครงสร้างของบ้านในลักษณะของการพ่ายแพ้

และพังทลาย

ไฟมีดลง

(ก่อนอรุณจะรุ่ง, 33)

การนำเสนอภาพการล่มสลายของสถาบันครอบครัวเช่นนี้ นับเป็นการแสดงให้เห็นว่า ความขัดแย้งด้านแนวคิดทางการเมืองในระดับชาติ ได้ส่งผลกระทบต่อสังคมในทุกระดับ แม้กระทั่งในหน่วยที่เล็กที่สุดนั่นคือระดับครอบครัว จนอาจกล่าวได้ว่าผลกระทบทางการเมืองได้เข้าไปแทรกแซงชีวิตของคนทุกคนในสังคมไทย

บทละครเรื่อง *สอบถามยอดค่างชำระ* OCT.6102519 นับเป็นละครอีกเรื่องหนึ่งที่มุ่งเสนอผลกระทบจากเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 โดยนำสถานการณ์ที่มีผู้ก่อการร้ายปิดล้อมโรงพยาบาล ที่จังหวัดราชบุรี ในวันที่ 24 มกราคม 2543 มาเป็นสถานการณ์สำคัญของละคร โดยกำหนดให้มีตัวละครติดอยู่ข้างในโรงพยาบาล ในระหว่างที่ผู้ก่อการร้ายปิดล้อมโรงพยาบาลไว้ ซึ่งล้วนเป็น “คนเดือนตุลา” ประกอบไปด้วย ทหารพิการ พ่อค้า นักหนังสือพิมพ์ ครูสาว แพทย์ อดีตผู้นำนักศึกษา ชายชราตาบอด และชายนิรนาม บทละครกำหนดให้ตัวละครเหล่านี้พยายามหนีออกจากโรงพยาบาล แต่พวกเขามีบาดแผลในใจจากเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 ที่ทำให้พวกเขาเต็มไปด้วยความเคลือบแคลงสงสัยซึ่งกันและกัน เกลียดชังกัน ในสถานการณ์ครั้งใหม่แต่พวกเขากลับนำความเชื่อ ความรู้สึกที่มีต่อกันในอดีตมาถกเถียงเพราะต้องการหาคนผิดจากเหตุการณ์ครั้งนั้น ละครกำหนดให้ตัวละครพยายามสื่อสารกันผ่านวิทยุยานเกราะ แต่เนื่องจากสัญญาณมาไม่ครบถ้วน จึงทำให้พวกเขาเกิดความเครียดมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นผลมาจากความไม่รู้ว่าอะไรคือความจริงจากคนข้างในและคนข้างนอกหรือใครคือมือที่สามที่ทำให้พวกเขาต้องตกอยู่ในภาวะเช่นนี้

ในบทละครเรื่องนี้เปรียบเทียบผลกระทบจากเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 ว่าเป็นเสมือนเชื้อโรคร้ายที่เพาะอยู่ในจิตใจของคนไทย ทำให้คนไทยด้วยกันเกิดความหวาดระแวงซึ่งกันและกัน และอาจมองผู้อื่นในฐานะศัตรู บทละคร ได้กำหนดให้ ชายนิรนาม หรือ ผู้ชำระ ได้ร้องเพลงเพื่อแสดงทัศนะว่าศัตรูที่แท้ของคนไทยคือ “ความหวาดกลัวจากความไม่รู้” ดังบทร้องที่ว่า

ผู้ชำระ (ร้องเพลง)

ศัตรูของเรามาในชื่อของความเกลียดชัง
 ศัตรูของเรามาในชื่อของความไร้นุชยธรรม
 ศัตรูของเรามาในชื่อของความโกรธ
 ศัตรูของเราพยายามแบ่งแยกพวกเราออกจากกัน
 ศัตรูของเรา...เรามองไม่เห็น
 ศัตรูของเรา...ยืนอยู่ที่ใด อยู่ที่ไหน อยู่ในใจ

(สอบถามยอดค่างชำระ OCT.6102519,14)

จากการศึกษาบทละครเวทีกลุ่มกรณีศึกษาที่มุ่งเน้นการแสดงผลกระทบของเหตุการณ์ที่มีต่อตัวละครนั้น พบว่า ผู้เขียนบทละครมักแสดงผลกระทบดังกล่าว ผ่านตัวละครที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลกระทบด้านจิตใจของตัวละคร ใน *ก่อนอรุณจะรุ่ง* ผู้เขียนอาจต้องการแสดง

ผลกระทบของตัวละครในระดับครอบครัว ในขณะที่ สอบถามยอดค้างชำระ OCT.6102519
ผู้เขียนอาจต้องการแสดงผลกระทบต่อผู้คนในระดับสังคม

การนำเสนอเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 ที่ปรากฏในบทละคร ทั้งที่มุ่งนำเสนอกระบวนการของเหตุการณ์และการนำเสนอผลกระทบจากเหตุการณ์ได้สร้างเรื่องเล่าให้แก่ผู้อ่านหรือผู้ชมทั้งที่อยู่ในเหตุการณ์และคนรุ่นหลังได้ทำความเข้าใจถึงมูลเหตุแรงจูงใจที่ก่อให้เกิดเหตุการณ์ทั้งสองผ่านสายตาของนักเขียนบทละคร นับเป็นการสืบทอดและผลิตซ้ำวาทกรรมเรื่อง “ความตายของผู้บริสุทธิ์จากการใช้อำนาจเผด็จการ” และชุดความคิดที่ว่า “กลุ่มศักดินา” เป็นผู้อยู่เบื้องหลังเหตุการณ์ดังกล่าว สำหรับการนำเสนอเหตุการณ์ด้วยการแสดงผลกระทบนั้น มักเป็นการจำลองอารมณ์ความรู้สึกของผู้มีส่วนร่วมในเหตุการณ์ทั้งที่อยู่วงในและผู้ที่อยู่วงนอก ผู้อ่านหรือผู้ชมมักจะถูกโน้มน้าวใจให้ยืนอยู่ข้างตัวละครผู้สูญเสียจากเหตุการณ์ทั้งสอง บทละครมักเรียกร้องให้ผู้อ่านเกิดความเห็นอกเห็นใจและตระหนักถึงคุณค่าของวีรชนที่ต้องสูญเสียไปจากการเสียสละเพื่อประชาชนผู้ยากจน ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ

บทที่ 4

ลักษณะเด่นด้านองค์ประกอบของบทละคร

แม้ว่าบทละครจะเป็นวรรณกรรมประเภทหนึ่ง ซึ่งมีองค์ประกอบต่างๆ คล้ายกับวรรณกรรมบันเทิงคดีประเภทอื่น แต่เนื่องจากบทละครเป็นวรรณกรรมที่สร้างสรรค์ขึ้นเพื่อนำไปจัดแสดงจริงบนเวทีละคร ดังนั้น จึงมีองค์ประกอบเฉพาะตัวบางประการที่แตกต่างจากวรรณกรรมประเภทอื่น

สำหรับการศึกษาในบทนี้ มุ่งเน้นการศึกษาลักษณะเด่นด้านองค์ประกอบของบทละครที่เสนอทัศนะทางสังคมและการเมืองต่อเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 โดยพิจารณาตามแนวการวิเคราะห์องค์ประกอบบทละครของอริสโตเติล (Aristotle) ดังที่กล่าวไว้แล้วในบทที่ 1 ในส่วนของเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ยังพิจารณาควบคู่ไปกับสัมพันธ์กับเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 ด้วย เนื่องจากบทละครเวทีกลุ่มกรณีศึกษา

จากการศึกษาพบว่า ลักษณะเด่นด้านองค์ประกอบของบทละครเวทีกลุ่มกรณีศึกษา ที่มีความสัมพันธ์กับเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 มี 4 ด้าน ได้แก่

ด้านแนวคิด

การสร้างตัวละคร

การใช้เพลง

รูปแบบการนำเสนอ

1. แนวคิด

แนวคิด คือ ความคิดหลักที่ผู้แตงนำเสนอในงานประพันธ์ของตน นับเป็นสารที่ผู้แตงต้องการสื่อไปยังผู้รับ และเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งของวรรณกรรม นอกเหนือจากความสำเริงทางอารมณ์ จากการศึกษพบว่า แนวคิดที่ปรากฏรวมมากที่สุด ในบทละครเวทีกลุ่มนี้ได้แก่ แนวคิดเรื่องการล่มสลายของครอบครัวไทยอันเนื่องมาจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519

แนวคิดเรื่องการล่มสลายของครอบครัวไทยอันเนื่องมาจากเหตุการณ์ทั้งสอง ดูเหมือนจะเป็นแนวคิดร่วมที่ผู้เขียนบทละครเวทีกลุ่มกรณีศึกษาต้องการสื่อสารผ่านบทละครของตนไปยังผู้อ่านมากที่สุด ทั้งนี้ ผู้แตงอาจมีเจตนาแสดงให้เห็นภาพจำลองของสังคมไทยทั้งระบบ ผ่านการล่มสลายระดับครอบครัวซึ่งเป็นสถาบันที่สำคัญที่สุดอีกสถาบันหนึ่งของ

สังคมไทย ดังปรากฏในบทละคร 3 เรื่อง ได้แก่ ก่อนอรุณจะรุ่ง บันทึกบนสนามหญ้าสีแดง และ นายชวยตลอดศก

ก่อนอรุณจะรุ่ง ให้ความสำคัญกับชะตากรรมของตัวละครในครอบครัวชนชั้นล่าง ครอบครัวหนึ่ง พ่อเป็นข้าราชการชั้นผู้น้อย มีภรรยาเป็นแม่ค้าหาบเร่ ลูกชายคนโตพิการเนื่องจากไปร่วมรบในสงครามเวียดนาม และลูกชายคนเล็ก เป็นนักศึกษาหนุ่มที่เข้าร่วมขบวนการนักศึกษา เรียกร้องความเป็นธรรมจากรัฐบาลในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 บทละครพยายามแสดงให้เห็นว่าตัวละครในครอบครัวนี้ต่างมีทัศนะทางสังคมและการเมืองที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะตัวละครพ่อ กับ พล บุตรชายคนเล็ก ดังปรากฏในบทละครตอนที่ว่า

- แม่: (ตกใจ) เรื่องอะไรกันพ่อ
- พ่อ: ไข้พลนะซี เพื่อนฉันเขาบอกว่าเห็นมันปิดโปสเตอร์ประท้วงอยู่ข้างถนน
- แม่: อ้อ อย่างนั้นมันก็อีกตั้งนานไม่ใช่หรือ
- พ่อ: (มองแม่อย่างสงสัย) เธอไม่เข้าใจหรือไง ฉันนะส่งลูกให้มันเข้าไปเรียนหนังสือหาวิชาความรู้ ไม่ใช่ไปเป็นควายให้เขาจูงจูงง่าย ๆ
- แม่: อะไรกันพ่อ...
- พ่อ: (โกรธ) พ่อมันเป็นตำรวจ มีหน้าที่รักษาความสงบ แต่ลูกมันจะเป็นไอ้พวกก่อความวุ่นวาย (กับแม่) แล้วนี่มันหายหัวไปไหนอีกล่ะ
- แม่: ก็พ่อมันไปรับฉันจากตลาดมาตังนี่ ก็ขอฉันว่าจะออกไปทำธุระต่ออีกหน่อย ฉันก็เลยให้มันไป
- พ่อ: ธุระอะไรกัน ไปวุ่นวายที่ไหนอีกล่ะซี
- แม่: ไร้ พ่อ โวยวายไปได้ ไข้พลมันคงไม่ได้...
- พ่อ: (โกรธ ตวาด) เธอเนี่ยมันไม่รู้จักดูแลลูกเสียบ้าง
- แม่: (โกรธ) เอะ ก็ฉันอยู่ว่าง ๆ เมื่อไรกันเล่า แล้วคุณล่ะทำไมไม่ดูมัน
- พ่อ: ฉันก็ทำงานเหมือนกัน วัน ๆ เหนื่อยจะล้มประดาตาย

พ่อ เจียบ หงุดหงิด เดินไปที่โต๊ะหนังสือพล ค้นโต๊ะดู หยิบหนังสือออกมาดูอย่างมีอารมณ์มากขึ้นทุกที โกรธ แค้น เสียใจ พลเดินเข้ามาอย่างแจ่มใส

- พ่อ: (ชูหนังสือในมือขึ้น) พล... นี่หนังสืออะไร
- พล: (ชะงัก)... หนังสือผมยืมมาจากห้องสมุดครับ
- พ่อ: (พลิกดู) ห้องสมุดไหนกัน
- พล: ห้องสมุดชุมชนครับ

- พ่อ: ชุมมนอะไรของแก
 พล: ชุมมนพัฒนาชนบท
 พ่อ: (วางหนังสือแล้วเดินเข้ามาใกล้) เดียวนี้ไอพวกนั้นมันเข้าไปถึงมหาวิทยาลัยแกแล้วหรือ
 พล: ใครกันครับ
 พ่อ: ก็ไอพวกหางแดงนะซี
 พล: ไอพ่อ ไม่ใช่หรอกครับ พวกเราตั้งกันขึ้นมาเอง แล้วก็มีอาจารย์
 พ่อ: อ้อ อาจารย์แกก็เป็นพวกนั้นด้วยเหมือนกันใช่ไหมเล่า

(ก่อนอรุณจะรุ่ง, 22-24)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่าตัวละครพ่อ นั้น เห็นว่าการกระทำของบุตรชาย อยู่ฝ่ายตรงข้ามกับรัฐ ตนเองในฐานะตำรวจจึงต้อง “รักษาความสงบ” จึงมีทัศนะว่าการกระทำของขบวนการนักศึกษาเป็นการ “ก่อความวุ่นวาย” ในขณะที่เกิดความขัดแย้งกันนั้นพ่อก็ได้ตำหนิ ภรรยาว่า “ไม่รู้จักดูแลลูกเสียบ้าง” ภรรยาแย้งด้วยเหตุผลความจำเป็นทางเศรษฐกิจที่ต้องออกไป หาบเร่ขายอาหาร เพื่อนำรายได้มาใช้จ่ายในครอบครัว เพราะโดยลำพังเงินเดือนของพ่อแล้ว ไม่พอสำหรับค่าใช้จ่ายภายในบ้านได้ ว่า “ก็ฉันอยู่ว่างๆ เมื่อไหร่กันเล่า” จะเห็นได้ว่าการขัดแย้งทางด้านความคิดของตัวละครในครอบครัวนี้ ในเรื่อง บทบาทหน้าที่ของฝ่ายรัฐ บทบาทหน้าที่ของนักศึกษา และปัญหาปากท้องของประชาชน ได้นำไปสู่ความตึงเครียดของเรื่อง ทำให้เห็นว่า เหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมือง 14 ตุลาคม 2516 นั้นได้ส่งอิทธิพลให้เกิดการล่มสลายของครอบครัวนี้ทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และจิตวิญญาณ อย่างไรบ้าง

บทละครเรื่อง *บันทึกบนสนามหญ้าสีแดง* ผู้แต่งได้กำหนดเรื่องราวเกิดกับครอบครัวชนชั้นกลางครอบครัวหนึ่ง ซึ่งมีความขัดแย้งทางความคิดกันในสองรุ่น กล่าวคือรุ่นพ่อกับแม่ ในที่สุดทั้งคู่ก็หย่าร้างและแยกกันอยู่ และความขัดแย้งทางความคิดในรุ่นลูกได้แก่พี่ชายและน้องสาว นอกจากนั้นผู้เขียนยังได้กำหนดให้ตัวละครมีบทบาทหน้าที่ที่ขัดแย้งกันด้วย กล่าวคือ พ่อกับพี่ชาย มีอาชีพเป็นตำรวจ แม่เป็นครู และน้องสาวเป็นนักศึกษาที่เข้าร่วมขบวนการนักศึกษา ต่อมาเมื่อเกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 ครอบครัวนี้ก็เริ่มแตกแยกจนนำไปสู่การล่มสลายในท้ายเรื่อง ทั้งนี้การเริ่มสลายลงของครอบครัวเริ่มต้นจากตัวละครแม่ ซึ่งในเรื่องเป็นแต่เพียงการกล่าวถึงเท่านั้น ที่ต้องเสียชีวิตลงก่อน จากการได้รับลูกหลงในการปราบปรามขบวนการประชาชนของทหาร จากนั้นก็เป็นการเสียชีวิตของ นัท บุตรสาวคนเล็ก และการฆ่าตัวตายของตัวละครพี่ชาย จนท้ายที่สุดก็เหลือแต่เพียงพ่อที่นั่งอ่านบันทึกของลูก ๆ ด้วยความปวดร้าว

สำหรับความขัดแย้งด้านความคิดระหว่างตัวละครกับตัวละครพี่ชายนั้น อาจเห็นได้จากบทละคร ในตอนที่ว่า

พี่ชาย คืนวันที่ 21 ผมกลับไปเยี่ยมที่บ้านและได้พบกับยัยนัท หลังจากที่ไม่เคยเจอกันเลยตั้งแต่ตอนที่ผมไปเรียนตำรวจ ตอนนั้นเธออายุประมาณ 15 ตอนนั้นเธอโตเป็นสาวแล้ว น่ารักดี แต่สิ่งที่ผมกลัวคือเรื่องความคิด ผมกลัวว่ามันจะเหมือนสมัยพอกับแม่สักวัน แล้วมันก็จริง

นัท ผู้ชายที่มาเยี่ยมฉันในวันนั้น ไม่เหมือนพี่ชายคนก่อนที่ฉันรู้จัก เขากลายเป็นคนที่ต่างจากฉัน ทั้งความคิด ทั้งอุดมการณ์

พี่ชาย มันเหมือนกับที่เราคุยกันคนละเรื่อง เป็นอย่างที่เราเคยเล่าให้ฟังจริงๆ เธอกลายเป็นพวกนั้นไปแล้ว

นัท ผู้ชายที่มาเยี่ยมฉันในวันนั้น ไม่เหมือนพี่ชายคนก่อนที่ฉันรู้จัก เขาได้แต่ทำตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา แม้แต่คำสั่งให้ยิงประชาชน

พี่ชาย ผมพยายามเตือนให้เธอรู้ถึงอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้น... แต่ผมก็บอกอะไรมาไม่ได้

นัท เขาไม่ไว้ใจแม้แต่น้องสาวแท้ๆของตัวเอง ฉันพยายามเตือนว่าเขากำลังถูกใช้ให้เป็นฆาตกร

พี่ชาย ผมเข้าใจที่เธอพูด แต่มันเป็นหน้าที่ของผม

นัท เราพูดกันคนละภาษา คนละความเชื่อ

พี่ชาย เหมือนเธอยืนอยู่ทางซ้าย ผมยืนอยู่ทางขวา

นัท ไม่มีใครอยู่ตรงกลางอีกแล้ว

พี่ชาย ไม่มีอีกแล้ว ยกเว้น...

ทั้งคู่แม่

พี่ชาย ผมต้องการน้องสาวคนเดิม

นัท ฉันต้องการพี่ชายคนเดิม

(บันทึกบนสนามหญ้าสีแดง, ไม่มีเลขหน้า)

จากบทละคร ตัวละครพี่ชายและนัทต่างกำลังเล่าเรื่องราวในบันทึกของตนเอง ซึ่งผู้อ่านหรือผู้ชมจะได้รับทราบมุมมองทั้งสองด้าน ในขณะที่ตัวละครนั้นต่างไม่ทราบความคิดของกันและกัน และต่างเห็นว่า “ไม่เหมือนคนก่อนที่ฉันเคยรู้จัก” และเมื่อตัวละครได้ลองพูดคุยแลกเปลี่ยนทัศนะซึ่งกันและกัน ทั้งคู่ก็พบว่า “พูดคนละภาษา” ทั้งเพราะต่างมี “คนละความเชื่อ”

ในตอนจบ ผู้เขียนได้กำหนดให้ตัวละครพ่อ อ่านบันทึกของบุตรสาวมาจนถึงวันที่ 6 ตุลาคม 2519 ด้วยอาการท้ออาลัยต่อชีวิต นัทได้จดบันทึกถึงภาพของครอบครัวของเธอที่มีความสุขอยู่กันพร้อมหน้าพร้อมตา เพื่อเก็บไว้เป็นความทรงจำสุดท้าย รวบรวมรู้ดีว่าเธอจะไม่มีชีวิตอยู่ต่อไปในวันรุ่งขึ้น ดังตัวอย่างในบทละครตอนที่ว่า

เสียงป็นดังสนั่น ไฟด้านหลัง Fade ขึ้น มีพอนั่งอยู่บนเก้าอี้โยก ดูชรามากแล้ว บนตักมีเครื่องเล่นเทปเก่าๆกับ
บันทึกละมั่งสีแดงวางอยู่ พอดูดนุฟังแล้วหยิบบันทึกรู้ขึ้นมา เปิดไปหน้าวันที่ 6 ตุลา อ่านแล้วร้องไห้ฟูมฟาย
ไฟด้านหลังหรี่ลง มีภาพดวงอาทิตย์กำลังตกดินปรากฏขึ้น ไฟสีส้มสว่างขึ้น

นัท ดวงอาทิตย์กำลังจะตกดิน คุณพ่อกับคุณแม่นั่งอยู่ที่ชิงช้าได้ต้นไม้ใหญ่เหมือนทุกครั้ง

พี่ชายกับฉันกำลังวิ่งเล่นอยู่บนสนามหญ้าพร้อมกับแสงแดดยามเย็นที่ส่องลงมาจากท้องฟ้า
ย้อมสนามหญ้าของเราให้เป็นสีแดงประกาย ฉันชอบเวลานี้เสมอ ฉันรู้สึกมีความสุขที่ได้อยู่
กันพร้อมหน้าทุกเย็นที่สนามหญ้าแห่งนี้ ฉันอยากเก็บความทรงจำนี้ไว้นานๆ มันเป็นเวลา
ที่มีค่าสำหรับฉัน คุณแม่ให้บันทึกละมั่งนี้เป็นของขวัญ ท่านบอกว่าถ้าฉันมีเรื่องราวดีๆ หรือ
ความทรงจำดีๆ ให้ฉันเขียนเก็บไว้ในบันทึกละมั่งนี้ ฉันจึงตัดสินใจเขียนเรื่องวันนี้เป็นเรื่อง
สุดท้าย.... ฉันจะได้จำมันไว้ตลอดไป ฉันมีความสุขมาก..... 6 ตุลา 2519

(บันทึกบนสนามหญ้าสีแดง, ไม่มีเลขหน้า)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า ผู้เขียนจงใจใช้ภาพของ “ดวงอาทิตย์กำลังตกดิน” เป็น
สัญลักษณ์ของการค่อย ๆ เข้าสู่ความมืดมนของสถาบันครอบครัวหรือสังคมไทย ที่ได้รับผลกระทบ
จากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 ที่คนไทยต่างมีความแตกแยกทางความคิด
กันอย่างรุนแรง และนำไปสู่การสูญเสียทั้งต่อชีวิตและทรัพย์สิน

บทละครเรื่อง *นายชวย ตลอดศก* เป็นบทละครแนวยั่วล้อเสียดสี (satire) ที่
กล่าวถึง นายชวย ชาวนาที่แต่งงานกับนางเฮง จนมีบุตรด้วยกันสองคน คนโตเป็นผู้ชายชื่อ
สุดปรารถนา และคนเล็กเป็นผู้หญิงชื่อ ฟ้าใส ชวยต้องไปร่วมสงครามเวียดนามตามที่รัฐบาลบอก
เมื่อกลับมาก็หาพิการ และพบว่าบ้านของตนจนลงมาก เฮงขายที่ดินไปหมด ปัจจุบันมีอาชีพเก็บ
ขยะขาย ลูกชายคนโตเป็นนักศึกษาหนุ่มที่เข้าร่วมขบวนการของนักศึกษา ลูกสาวคนเล็กเรียนอยู่
โรงเรียนมัธยม ในตอนที่ครอบครัวอยู่กันครบ ลูกชายได้สอนให้ทุกคนรู้จักแนวคิดเกี่ยวกับ
ประชาธิปไตย สอนให้ทุกคนร้องเพลง “แสงดาวแห่งศรัทธา” เมื่อเกิดเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519
ฟ้าใสตามพี่ชายไปเข้าร่วมขบวนการนักศึกษาและเสียชีวิตลง ในเรื่องตัวละครทุกตัวทราบว่าฟ้าใส
เสียชีวิตแล้ว แต่ไม่มีใครยอมบอกเฮงรวมทั้งชวยด้วย หลังจากเหตุการณ์นั้นสุดปรารถนาก็หนีไป
อยู่ในป่า และเมื่อออกมาก็สมัครเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ดำเนินชีวิตตามอุดมการณ์ของ
ตนเอง โดยที่ไม่เคยมารับพ่อและแม่ไปอยู่ด้วย ละครจบลงเมื่อเวลาผ่านไป 25 ปี ในสมัยของ

นายกรัฐมนตรีชื่อทักษิณา นางชวยก็เข้าไปทวงถามความจริงว่าลูกสาวของตนหายไปไหน ศพของลูกสาวตนอยู่ที่ไหน ทำไมไม่มีใครพูดความจริงกับตน

ในเรื่องได้กำหนดให้ตัวละครเฮงกล่าวถึงความสูญเสียลูก ๆ ของเธอ ไว้อย่างน่าสะเทือนใจ ในฉากที่ไปทวงถามความจริงกับนายกรัฐมนตรีทักษิณาที่กำลังพานักข่าวมาให้สัมภาษณ์นโยบายส่งเสริมให้ประชาชนทุกคนทำธุรกิจของตนเอง ความว่า

ทักษิณา สวัสดีครับ ทำอะไรกันหรือ...?

ชวย เป่ล่า...นั่งเป็นเพื่อนเมีย คอยลูกกลับนะ (นักข่าววง ประหลาดใจ)

ทักษิณา แล้วไม่ได้ค้าขายอะไรเลยหรือ

ชวย เป่ล่าจ๊ะ (นักข่าวฮือฮา)

ทักษิณา ไม่ได้นะครับ ตอนนี้ประเทศของเราวิกฤต ทุกคนต้องรู้จักค้าขาย ขายมากได้มาก ขายน้อยได้มากก็ยิ่งดีใหญ่ อย่างผมนี้ไม่ขายอะไรเลยแต่กลับได้มากกว่าเขาเพื่อนเลย (นักข่าวปรบมือ) ลูกคุณก็ยังไปค้าขายกับผมเลย ชื่ออะไรนา...สุดปราดานานะ ไง...จะขายอะไรดี(นักข่าวลั่น)

ชวย ไม่หรอก (นักข่าวโห่)

ทักษิณา ไม่ได้ ๆ ทุกคนต้องสามัคคีกัน ทำอะไรก็ต้องทำเหมือน ๆ กัน ขายอะไรก็ได้นะเลือกเอาขายอะไรซักอย่าง...

ชวย เอ๊ะ ช้าบอกไม่ขายก็ไม่ขายซี

ทักษิณา ไม่ได้ แบบนี้เขาเรียกว่าขัดต่อนโยบายของรัฐ เป็นอันตรายต่อรัฐ

ชวย อ้าว...พูดแบบนี้ก็ไม่ใช่ประชาธิปไตยนะซี

ทักษิณา เศรษฐกิจแบบนี้เราต้องชุกประชาธิปไตยไว้ก่อน แล้วก็ค้าขายนำหน้า หลักการตามหลัง ประเทศถึงจะโปรด เชื่อผม แล้วผมจะจัด WORKSHOP ให้(นักข่าวปรบมือ)

เอ็ง ท่านคะ เขาว่าท่านรายนักรวยหนา มีดาวเทียมเป็นของตัวเอง

ทักษิณา (ยัด) ไซ้จ๊ะ...ป้า

เอ็ง จั๊นอีฉันขออะไรซักอย่างได้ไหมคะ ในฐานะประชาชน

ทักษิณา อ้อ...ได้ซี ถ้าจะพันวิกฤตเราต้องสามัคคีกันเข้าไว้ อย่าขัดกันมันไม่ดี

เอ็ง อีฉันจะขอศพลูกอีฉันคืนได้ไหมคะ...?(นักข่าวฮือฮา)

ชวย เอ้ย แม่มีง

เอ็ง มันตายตอนปี19 นะคะ ยังไม่ได้เผาผีมันเลย (นักข่าวฮือฮานักขึ้น)

นักข่าว ท่านนายกมีนโยบายอย่างไรเกี่ยวกับเรื่องนี้คะ

ทักษิณา โอ้ย...มันนานแล้วนี่ จะไปหาที่ไหน

เอ็ง อีฉันขอแค่ศพลูกเท่านั้น โดโนเสาร์มันตายเป็นหมื่นเป็นแสนปี เรายังหากระดูกมันพบเลย นี่ลูกอีฉันตายไปยี่สิบกว่าปีเอง ใช้ดาวเทียมของท่านสองหาได้ไหมคะ (นักข่าววิพากษ์วิจารณ์)

นักข่าว เราจะใช้เทคโนโลยี มาคลี่คลายปมปัญหานี้ได้อย่างไรคะ

ทักษิณา เอ่อ ๆ...ผมว่าไปดูผลงานปราบปรามยาบ้ากันดีกว่า (ออกไป)

ชวย ท่าน อย่าเพิ่งไป (พูดกับเมีย) แกนี่ยังงั้นะไม่รู้จักโต เรื่องมันแล้วก็รู้จักแล้วบ้านเมืองจะก้าวไปข้างหน้าได้ไง ถ้ามันมายึดติดเรื่องเก่า ๆ

เฮ้ง เรื่องเก่า ๆ ที่ยังไม่ชำระสะสาง มันก็ค้างคาใจไปจนตายนั่นแหละ

ชวย ลูกตายไปทั้งคน แกคิดว่าข้าไม่เสียใจอะไรนะ แต่คนมันตายไปตั้งนานแล้ว แกจะมาขุดคุ้ยหาอะไร

เฮ้ง หากความจริงชวยะ ศพไอ้ฟ้ามันไม่ใช่แค่ซากกระดูก แต่มันคือประวัติศาสตร์ คือบทเรียนที่จะบอกลูกหลานของเราไม่ให้ทำผิดซ้ำซาก เงินแสนเงินล้านมันจะพัฒนาอะไรได้ ถ้าใจคนยังคับแคบยังขี้ขลาด เกินกว่าจะรับความเป็นจริง ถ้าอดีตยังคลุมเครืออนาคตจะสว่างได้อย่างไร แกเอาสมองที่เลื่อยของแกตรองดูมั่ง

(เจียบกันไปสักพัก)

ชวย แม้มีมึง อย่างน้อย เรามีลูก 2 คน ตายไปคน ยังเหลืออีกคนนะ

เฮ้ง ลูกข้าตายไปหมดแล้ว ถึงแม้หน้าตาอ้ายสุดมันจะดูเหมือนลูกเรา แต่จิตใจมัน... เป็นใครไปแล้วก็ไม่ว่า มันก็แปลกนะ เรามีลูก 2 คน นิสัยดีเหมือนกัน ทำเพื่อคนอื่นเหมือนกัน คนหนึ่งได้เป็นวีรชนของชาติ แต่อีกคนเป็นอะไรก็ไม่รู้ได้ แกรู้ไหมละ ช่วยบอกข้าที

(ชวยกอดเมียร้องไห้ เพลงแสงดาวแห่งศรัทธาดังขึ้น)

(นายชวยตลอดศก, ไม่มีเลขหน้า)

จากตัวอย่าง จะเห็นได้ว่า ผู้เขียนจงใจยั่วล้อนโยบายของนายกรัฐมนตรีทักษิณา ซึ่งผู้อ่านย่อมรู้ดีว่าหมายถึง อดีตนายกรัฐมนตรียกซิม ชินวัตร ว่าใช้นโยบายเศรษฐกิจนำประชาธิปไตย ในขณะที่เดียวกันก็ยั่วล้อนักข่าวในฐานะสื่อมวลชนที่ไม่ได้ทำหน้าที่เพื่อประชาชนอย่างแท้จริง หากแต่ทำหน้าที่สนองนโยบายของรัฐเท่านั้น

นอกจากนั้น จากตัวอย่างผู้เขียนยังต้องการให้ตัวละครเฮ้งได้กระตุ้นเตือนจิตสำนึกเชิงอุดมการณ์ไปยังบุตรชาย ที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ผู้ที่เคยสอนให้ตนร้องเพลงแสงดาวแห่งศรัทธา ซึ่งเป็นสัญลักษณ์เชิงอุดมการณ์ทางการเมืองที่จะยืนหยัดต่อสู้เพื่อความเป็นธรรมของประชาชน การกำหนดให้บุตรชายของเฮ้งเป็นผู้แทนราษฎรซึ่งได้เข้าไปอยู่ในกลไกของรัฐจึงเป็นการกำหนดให้เป็นตัวแทนของ “คนเดือนตุลา” ที่ปัจจุบันได้เข้าไปอยู่ในรัฐสภาว่า พวกท่านลืมไปแล้วหรืออย่างไรว่าท่านเคยเชื่อ เคยมีอุดมการณ์ใดและเคยได้ปลุกฝังแนวคิดอะไรไว้แก่ประชาชน หรือจะปล่อยให้ความล่มสลายของครอบครัวของคนยากจนเหล่านี้กลายเป็นอดีตให้ผ่านเลย อาจกล่าวได้ว่า บทละครใช้ความล่มสลายของครอบครัวของเฮ้งและชวย วิพากษ์วิจารณ์

สังคมประชาธิปไตยแบบไทยได้อย่างมีพลัง ไม่เพียงแต่ผู้ชมจะรู้สึกโศกเศร้าไปกับชะตากรรมของตัวละครเท่านั้น แต่บทละครยังกระตุ้นให้ผู้ชมหรือผู้อ่านเกิดจิตสำนึกทางการเมืองและสังคมด้วย

จากการศึกษาองค์ประกอบในแนวคิดข้างต้น จะเห็นได้ว่านักเขียนได้พยายามแสดงให้เห็นว่าความขัดแย้งทางสังคมและการเมือง อันเนื่องมาจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 นั้น ได้ส่งผลกระทบไปยังสังคมไทยทุกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับครอบครัว ซึ่งเป็นสถาบันที่มีความสำคัญมากต่อการดำรงอยู่ของสังคมไทย นักเขียนบทละครอาจต้องการจำลองสภาพความแตกแยกของสังคมไทยทั้งระบบมานำเสนอผ่านชะตากรรมของตัวละครครอบครัวหนึ่ง และพยายามชี้ให้เห็นว่าความขัดแย้งดังกล่าวนี้จะก่อให้เกิดการล่มสลายของสถาบันครอบครัวได้อย่างไรบ้าง และเมื่อผู้อ่านหรือผู้ชมได้รับรู้ชะตากรรมของตัวละครครอบครัวเดียวกันเหล่านั้นแล้ว ในฐานะประชาชนคนหนึ่ง เราจะสามารถดำเนินการแก้ไขความขัดแย้งนั้นได้อย่างไรบ้าง

2. การสร้างตัวละคร

การสร้างตัวละครนับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งของวรรณกรรมทุกประเภท นอกเหนือไปจากการนำเสนอแนวคิด (theme) ของเรื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการในวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้นมาแล้ว ทั้งนี้เพราะตัวละครที่ผู้แต่งสร้างขึ้นนั้นจะทำหน้าที่เสมือนเป็นตัวแทนของผู้คนที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ดังกล่าว อันถือเป็นการแสดงเบื้องหลังประวัติศาสตร์ที่ผู้อ่านใคร่รู้ (อภิรักษ์ ชัยปัญญา, 2546, หน้า 140)

การสร้างตัวละครให้ปรากฏในวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ประวัติศาสตร์นั้น นับเป็นลักษณะเด่นอีกประการหนึ่ง ทั้งนี้เพราะผู้แต่งต้องใช้จินตนาการของตนเองสร้างตัวละครสมมติให้เข้าไปอยู่ในเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ให้แนบเนียนที่สุด เพื่อให้ผู้อ่านยอมรับได้ว่าตัวละครเหล่านี้น่าจะมีชีวิตอยู่จริงในยุคสมัยนั้น

สำหรับวรรณกรรมประเภทบทละครเวทีแล้ว โดยปกติ ผู้เขียนมักสร้างตัวละครเอก (protagonist) เพื่อนำเสนอแนวคิดหลักของเรื่อง และสำหรับบทละครเวทีที่อิงอยู่กับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ด้วยแล้ว การสร้างตัวละครก็มักมีความสัมพันธ์ในเชิงสัญลักษณ์กับเหตุการณ์ประวัติศาสตร์นั้นด้วย

จากการศึกษาพบว่า ลักษณะเด่นด้านองค์ประกอบของบทละครเวทีกลุ่มกรณีศึกษาได้แก่ การสร้างตัวละครแบบคู่ตรงข้ามในลักษณะการถอดแบบ (type) มาจากเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์ของนักคิดฝ่ายซ้าย กล่าวคือ ตัวละครมักแบ่งออกเป็นตัวละครฝ่ายประชาชน

กับตัวละครฝ่ายรัฐ ซึ่งตัวละครฝ่ายประชาชนนั้นมักเป็นชนชั้นล่าง ชนชั้นกลาง และ ปัญญาชน ส่วนตัวละครฝ่ายรัฐ มักเป็นตัวละครที่มีอาชีพเป็น ตำรวจ ทหาร นักการเมือง และชนชั้นศักดินา

การสร้างตัวละครแบบคู่ตรงข้ามนั้น นับเป็นกลวิธีในการสร้างตัวละครที่ปรากฏ ในการสร้างสรรค์วรรณกรรมทั่วไป กล่าวคือจะมีการกำหนดให้มีตัวละครเอก กับ ตัวละครปรปักษ์ (antagonize) เป็นตัวละครคู่ขัดแย้งกัน ซึ่งโดยปกติแล้วผู้อ่านมักจะเอาใจช่วยตัวละครเอกในฐานะผู้ถูกกระทำ และมักจะเกิดความรังเกียจตัวละครปรปักษ์ในฐานะผู้ร้ายของเรื่อง

2.1 ตัวละครฝ่ายประชาชน

จากการศึกษาพบว่า ผู้เขียนบทละครส่วนใหญ่จะสร้างตัวละครเอกให้ เป็นตัวละครฝ่ายประชาชน ทั้งที่เป็นตัวแทนจากชนชั้นล่าง ชนชั้นกลาง และปัญญาชน เช่น ตัวละคร ขวย จาก นายขวยตลอดศก ชายชาวพิกการอดีตทหารผ่านศึก ผู้เคยมีอาชีพเป็นชาวนา ต่อมาเปลี่ยนเป็นคนเก็บขยะขาย ขวยนั้นเป็นตัวแทนประชาชนที่ใช้ชีวิตแบบวิถีชาวบ้านผู้ยอมรับ กับทุกการกระทำของชนชั้นปกครองที่ต้องการให้ประชาชนทำสิ่งใด ดังจะเห็นได้จาก บทละครในตอน ที่ขวยถูกเกณฑ์ไปเป็นทหาร และเมื่อพิกการกลับมาพร้อมกับเหรียญกล้าหาญ แล้ว เขาก็มิได้ รู้สึกว่าตนเองไม่ได้รับความเป็นธรรมแต่อย่างใด ดังความในตอนที่ว่า

(ขวยเดินกระเผลกออกมา เหง้าหันมาเห็น ยืนจั่งจ้งกันอยู่สักครู่...แล้ววิ่งเข้าหากัน ฝ่ายขวยโผล่เข้าไปลูบคลำต้นไม้ สวนกับเมีย)

ขวย ใ้อโน..! ข้าไปเสียนาน เ็งยังอยู่อีกหรือวะเนี่ย ยังไม่ถูกใครตัดไปอีกหรือวะ แหม ..ดีใจจริง ๆ

เ็ง เฮ้ย..! แล้วข้าละ ข้าเป็นเมียแกนะ อุตสาห์วิ่งไปรับ

ขวย ขอโทษที ไม่ทันเห็นข้ามัวแต่มองเจ้าต้นไม้มันอยู่

เ็ง แล้วเขาปล่อยมาแล้วหรือ

ขวย เออ เขาบอกข้ากลับบ้านได้

เ็ง แล้วข้าไปโดนอะไรมานะ

ขวย นิด ๆ หน่อย ๆ นะ ยังพอเดินได้ แหม..หิวเป็นบ้า หาอะไรมาให้กินหน่อยซิ

เ็ง จ๊ะ จะ...รอเดี๋ย (ดีใจวิ่งเข้าไปหลังต้นไม้)

ต้นไม้ เป็นไง...? ข้าเป๋มาเลยนะ

ขวย เออ...ข้าไปรบมา แล้วโดนยิงที่ขา เขาเลยให้กลับมาพัก นี่ไง..ได้เหรียญมาด้วยนะ (โชว์เหรียญ) เห็นมั๊ย เป็นทหาร ได้มากกว่าที่คิด

ต้นไม้ ใ้อ...! ก็เ็งพิกการ แล้วเขาจะเอาเ็งไว้ทำไมให้เปลือง..?

ชาวนา เฮ้ย..! ทำไมพูดอย่างนั้น ?

ต้นไม้ ก็มันจริงไหมล่ะ..นี่เอ็งไปทำงานให้เขามากี่ปีแล้วล่ะ ?

ช่วย (นึก) จำไม่ค่อยได้ มันเปลี่ยนเจ้านายกันบ่อยเหลือเกิน

ต้นไม้ แต่ละคนที่เปลี่ยนก็บอกว่าจะทำเพื่อเอ็งทั้งนั้นไม่ใช่หรอ

ช่วย อ้อ...แน่นอน

(นายช่วยตลอดศก, ไม่มีเลขหน้า)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่าตัวละครช่วยไม่รู้สึกรู้ว่า การไปเข้าร่วมรบตาม คำสั่งของรัฐ จนตนเองพิการและถูกปลดระวางนั้น เป็นสิ่งที่รัฐเอาเปรียบตนเองอย่างไร เพราะ ตนเองนอบรับคำขวัญของรัฐที่ว่า “เป็นทหารได้มากกว่าคิด” ด้วยความศรัทธา

ตัวละครที่เป็นชนชั้นกลางและปัญญาชน อาจเห็นได้จากตัวละครเอก นัท จากบทละครเรื่อง บ้านที่กบนสนามหญ้าสีแดง ในบทละครได้ให้ข้อมูลว่านัทเป็นนักศึกษาที่กำลังเข้าร่วมในขบวนการนักศึกษาเข้าต่อสู้กับการปราบปรามจากรัฐ ในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 ดังตัวอย่างในตอนที่ว่า

นัท พวกเรายังคงรำให้....

ฝนยังคงตกหนัก คลื่นยังคงถาโถมเข้ามารวบตัวกัน

ก่อเกิดเป็นมหานทีที่ยิ่งใหญ่ แรงพochtที่จะซัดรากเหง้า โคลนตมให้สิ้นไป

เพื่อเรียกร้องเอาท้องฟ้าของเราคืนมา

แต่พวกเรายังคงรำให้ ผิดหวังกับรากเหง้าที่กลบฝังสนิท ไม่ไหวติงใดๆ

ข้ายังเฉยเมยต่อคลื่นมหานทีที่โถมกระหน่ำอย่างรุนแรงราวกับพายุ....

เวลาแห่งสัญญาณมาถึงแล้ว.... เวลาที่เหล่าคลื่นน้อยใหญ่จะรวมตัวกันเป็นหนึ่งเดียว

เพื่อเรียกร้องใน สิทธิอันชอบธรรมของพวกเรา และครั้งนี้พวกเราจะไม่หยุด

จนกว่าเพื่อนของเราจะกลับมา และเพื่อท้องฟ้า สีฟ้า สวงาม สดใส

จะกลับมาเป็นของทุกคนอย่างแท้จริง

ณ เวลานี้ พวกเรายังคงรำให้.... 13 ตุลา 2516

นัทเริ่มกระต๊อบเท้าเพื่อออกเดินขบวน คอรัสทำตาม ไฟ Fade ลง ภาพของการเดินขบวนของนักศึกษา ในวันที่ 13 ตุลาคม 2516 ถูกฉายขึ้นพร้อมกับการเดินแปรขบวนของนัทกับคอรัส หลังจากสิ้นสุดการแปรแถว ด้านหลังผ้าขาวก็มีไฟ Fade ขึ้นสลัวๆ พ่อกำลังตวาดใส่แม่อยู่ด้านหลังผ้า ไฟ Fade ขึ้นทางขวาเล็กน้อย พี่ชาย ยืนอยู่

(บันทึกบนสนามหญ้าสีแดง, ไม่มีเลขหน้า)

2.2. ตัวละครฝ่ายรัฐ

ตัวละครฝ่ายรัฐที่เป็นตัวละครเอกในบทละครเวทีกลุ่มกรณีศึกษานั้น

มักมีอาชีพเป็นตำรวจ เช่น ตัวละครพ่อ จากบทละครเวทีเรื่อง *ก่อนอรุณจะรุ่ง* ซึ่งถึงแม้ว่าจะมีอาชีพเป็นตำรวจแต่เรื่องก็กำหนดว่าเป็นเพียงตำรวจชั้นผู้น้อย ที่ไม่เจริญก้าวหน้าทางอาชีพ เพราะต้องการเป็นตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่รักษากฎหมายอย่างแท้จริง แต่กระนั้นก็ไม่อาจขัดกับ “ธรรมเนียมปฏิบัติ” ในสถานที่ทำงานได้ ดังปรากฏในบทละคร ตอนที่ว่า

พ่อมา เดินถือขวดเหล้าเข้ามา เสียงดัง ปิดประตูดัง
เสียงในจาก

แม่: เบา ๆ หน่อยสิคุณ ค่ำมืดตึ๊กตื้นแล้วคนเขาจะนอนกัน

พ่อ: นอนกินนอนไปสิวะ ภูจะกินเหล้า ภูจะเมา เรื่องของภู ชาวบ้านไม่เกี่ยว เสียงดังเรอะ เดี่ยวแม่จับ
แม่งให้หมดเลย

แม่และพลเดินออกมาอย่างตกใจ

พ่อ: เดช เอ็งเข้าใจพ่อหรือเปล่า (เดินไปที่เดช) พ่อก็ไม่อยากจะจับหรือแค่เอ็งก็รู้ไซ้ใหม่ (ตบหลังลูก)
อย่างเรานะ การเชื่อฟังผู้บังคับบัญชาเป็นเรื่องสำคัญ เอ็งเคยเป็นทหารเอ็งก็รู้ดี ทำตริศึกษา
กฎหมายก็ถูกเมียดำ (โกรธ) จะเอายังไงกันไว้ย

พล: พ่อครับ เข้าไปนอนเถอะ ตึ๊กแล้ว

พ่อ: (จับแขนพล พลประคองไว้) เอ็งเข้าใจพ่อไซ้ใหม่พล

(จับของขาวในกระเป๋า) มันรับกันทั้งโรงพัก พ่อจะไม่รับเขาก็เขม่นเอา (เสียงเบาลง) แล้วไอ้ตอน
นั้นแม่เอ็งเขาก็ไม่สบายด้วย ออกไปขายของก็ไม่ได้ (มองเงินอย่างโกรธจัด) แต่มันไม่เคยเป็น
อย่างนี้ ตั้งแต่ได้มึงมานี้ ทำกูยุ่งยากนัก จะคุยกับใครจะบอกกับใครว่าเป็นผู้รักษากฎหมายมันพูด
ไม่ได้เต็มปาก ก็เพราะมึงนี่แหละ ไอ้จิบหาย (ปาเงินลงพื้น สลัดออกจากแขนพล)

แม่: (เข้าไปปลอบ) พ่อ ยกโทษให้ฉันเถอะ ฉันไม่ได้ตั้งใจพูดให้แกเสียใจหรอก ตอนนั้นมันโมโหมากไป
หน่อย พ่อไปนอนเถอะ ฉันจะไม่พูดอย่างนั้นอีกแล้ว

พ่อ: ถึงแกไม่พูด แต่ฉันก็รู้ดี ลูกมันก็รู้

แม่: (เข้ามาใกล้) ถ้าพูดถึงเรื่องนี้ละก็ ความจริงมันเป็นความคิดของตัวเอง ฉันเป็นคนบอกให้พี่รับ
 พ่อ: (กับแม่) แต่ฉันเป็นคนรับ

(ก่อนอรุณจะรุ่ง, 9-10)

จากตัวอย่างที่จะเห็นได้ว่าตัวละครพ่อ ทุกขใจอย่างยิ่งที่ต้องกระทำการที่ผิดกับความถูกต้องในอาชีพตำรวจ จนต้องระบายออกเมื่อดื่มสุราจนเมามาย

หรือตัวละคร พี่ชาย จากบทละครเรื่อง บันทึกบนสนามหญ้าสีแดง ซึ่งมีอาชีพเป็นตำรวจเช่นเดียวกับพ่อของตนเอง ก็เป็นตัวแทนของคนรุ่นใหม่ที่ได้รับการอบรมสั่งสอนให้ยึดถือหน้าที่ของตนในการรักษาความเรียบร้อยของบ้านเมือง และมองว่าการเคลื่อนไหวของขบวนการนักศึกษา นั้นเป็นการสร้างความวุ่นวายให้บ้านเมือง ดังตัวอย่างบทละครในตอนที่ว่า

พี่ชาย 13 ตุลาคม 2516 เวลา 5 นาฬิกา 30 นาที ผมถูกเรียกตัวไปยังพื้นที่ที่มีการเดินขบวนของนักศึกษา เพื่อไปรักษาความสงบเรียบร้อย เหตุการณ์ในบ้านเมืองครั้งนี้ ทำให้ผมนึกถึงเรื่องเก่าๆขึ้นมา... แม่ครับ เมื่อก่อนผมก็ยังไม่เข้าใจ ว่าทำไมพ่อกับแม่ถึงต้องเลิกกัน แต่หลังจากได้เป็น ตำรวจ ผมก็เข้าใจอะไรมากขึ้น ว่าเรื่องความคิด เรื่องอุดมการณ์ เป็นเรื่องละเอียดอ่อน ในช่วงเวลาที่บ้านเมืองเป็นแบบนี้ ทุกคนก็คงได้รับผลกระทบไปตามๆกัน บ้านเราก็ตกเป็นเหยื่อของกระแสความคิดของคนในสังคมเหมือนกัน แต่แม่ครับ ผมก็ยังคิดว่าพ่อทำเกินไปอยู่ดี กับไอ้แค่แม่มี ความคิดไม่เหมือนคุณพ่อเท่านั้นเอง ถึงกับต้องหย่ากันเลยนี่ ผมว่ามันก็เกินไป ผมว่าการที่พ่อเขาต้องย้ายมาอยู่กรุงเทพฯ หลังจัดตั้งรัฐบาลจอมพลใหม่ฯ มันคงมีเหตุผลอื่นมากกว่าการเลื่อนตำแหน่งให้แม่ครับแม่ อะไรสักอย่าง.... ที่แม่รับไม่ได้....

ไฟด้านหลัง Cross fade กับไฟตรงกลางสลัวๆ คอรัลผลักรันทลงไปตรงกลางไฟ ภาพบนจอเปลี่ยนเป็นภาพเหตุการณ์ในวันที่ 14 ตุลาคม 2516 นัทที่นั่งอยู่เริ่มปิดหูแน่น ตัวสั่น

พี่ชาย คงเป็นเพราะปฏิบัติการวันนั้นี่แม่ครับที่ทำให้ผมนึกถึงเรื่องเก่าๆขึ้นมา ผมคงเครียด เพราะไม่รู้ว่าจะต้องทำอะไรในอีกไม่กี่ชั่วโมงข้างหน้า ตอนนั้นผมก็ยังไม่รู้สึกเสียใจนะครับที่ผมกับยัยนัทไม่ได้อยู่เป็นเพื่อนแม่ แต่ก็รักขอบคุณทุกครั้งที่มีแม่ส่งให้พวกเรามาอยู่กับพ่อ แม่คงอยากให้เราได้ดิบได้ดี ได้เรียนสูงๆ แต่แม่ครับ.... ผมขอโทษนะครับ.... ที่จริงแล้ว... ตอนนั้น... ผมเห็นด้วยกับความคิดของคุณพ่อมากกว่า....

ภาพหายไป มีเสียงกรีดร้องของนั้ด้วยความกลัว ไฟ Fade ลงทั้งหมด และเสียงป็นดังอย่างต่อเนื่อง ยาวนาน และค่อยๆเบาลงจนเงียบสนิท

(บันทึกบนสนามหญ้าสีแดง, ไม่มีเลขหน้า)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่าตัวละคร พี่ชาย ได้บันทึกความทรงจำจากปฏิบัติการการ เข้าไปรักษาความสงบการเดินขบวนของนักศึกษา ซึ่งจากเหตุการณ์นั้นทำให้เขาครุ่นคิดถึงเหตุผลที่ พ่อซึ่งเป็นตำรวจกับแม่ซึ่งเป็นครู ที่ต้องอย่ำร้างกัน ด้วยสาเหตุความขัดแย้งทางความคิดและ อุดมการณ์ ซึ่งในตอนท้ายของบันทึก ผู้เขียนจงใจให้ตัวละคร พี่ชาย เห็นด้วยกับแนวคิดของพ่อ ตนเอง ซึ่งนำไปสู่ความขัดแย้งทางความคิดและอุดมการณ์กับน้องสาวของตนเอง ซึ่งเข้าร่วมใน ขบวนการนักศึกษาต่อต้านรัฐบาลในเวลาต่อมา

ตัวละคร ทะแกลัว ชายพิการอดีตทหารปราบปรามขบวนการประชาชนที่ ต่อต้านรัฐบาล จากบทละครเรื่อง สอบถามยอดค้างชำระ OCT. 6102519 เป็นอีกตัวละครตัวแทน ฝ่ายรัฐที่น่าสนใจ ทั้งนี้เพราะ โดยปกติในบทละครเวทีที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 นั้น มักสร้างให้ตัวละครทหารเป็นตัวแทนของการใช้อำนาจรัฐในการเข่นฆ่า ประชาชน โดยไม่ได้เปิดโอกาสให้ตัวละครเหล่านี้ได้แก้ต่างให้ตนเองเลย แต่สำหรับบทละครเรื่อง นี้ ได้เปิดโอกาสให้ตัวละคร ทะแกลัว ได้แสดงออกถึงความซับซ้อนใจของตนเองจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 ด้วย ดังตัวอย่างในตอนที่ว่า

ทะแกลัว: ผมรู้ รู้ยู่ตลอดเวลารว่าพวกใจคิดยังงิ ตำรวจคิดยังงิ ทหารคิดยังงิ หรือแม้แตพวกคุณคิดยังงิ ผม รู้หมดเลย

หมอ: คุณรู้ยู่ยำนั้เหรอ... เมื่อกั้พวกเราเกือบจะฆ่ากันเองแล้วงิ... ครูกลับมาในสภาพแบบนี้ คงสะใจคุณ สองคนสินะ ฉันไม่รู้รว่าพวกคุณต้องการอะไรกันแน่

ทะแกลัว: ผมต้องการแน้ใจรว่าพวกเราจะไม่ถูกกล่าวหาว่าป็นพวกเดียวกับมัน เรา... ทุกคน คุณไม่อยากรมีชีวิต รอดหรือ

กัลยา: ฉันไม่ต้องการเอาตัวรอด

ทะแกลัว: คุณเคยยู่ในเหตุการณ์แบบนี้ไหม

ภาพ ทั้งสี่คนพูดเร็วและแรง

ทะแกลัว: เคยใช่ไหม

หมอ: เคยสิ ฉันยู่ที่นั่น... วันนั้น

- คำมี: พอเถอะ...
- หมอ: เสี่ยงป็นดังอยู่ตลอดเวลา... ฉันไม่รู้ว่าจะเกิดอะไรขึ้น พวกเขายังเรา
- มงคล: หยุดเถอะ (QUICK CUT)
- ภาพ: ทั้งสี่คนกลับสู่สภาวะเดิม หมอพูดกับทุกคน
- หมอ: เราไม่ผิด เราบริสุทธิ์ เหมือนกับพวกเราตอนนี้เพียงแต่ว่าครั้งนี้ คนที่ตกเป็นเหยื่อเป็นแพะรับบาป คือ
ครู
- คำมี: อย่าพูดถึงมันอีกเลย
- หมอ: ฉันต้องพูด... ฉันหนีออกมาจากสังคมสังเคราะห์ มีแต่ความจอมปลอม หลอกหลวงใส่ร้ายป้ายสีกัน
เพราะทนกับสภาพแบบนั้นไม่ไหว ฉันอย่างรู้ว่า พวกคุณเคยจริงใจกับใครบ้าง
- กัลยา: ทำไมฉันต้องจริงใจกับคนพวกนี้ คุณหมอลองตรองดูสิ เขาต้องการรู้ว่าคุณสองคนนี้บริสุทธิ์ แล้วดู
ผลที่ได้รับสิ ใครจะเป็นคนรับผิดชอบ มองเขาสิ คุณจะรู้ว่าเขาบริสุทธิ์ แล้วคุณจะทำอย่างไรกับสิ่งที่
เขาเสียไป
- ภาพ: ทุกคน DIRECTION มองมาที่แกแล้วคล้ายจะเอาเรื่อง เขาหันรอมานเผชิญหน้ากับทุกคน
- ทแกแล้ว: ทำไมต้องเป็นผม
- กัลยา: ก็คุณใช่ไหม
- หมอ: ถ้าคุณไม่ผลักดันเขาให้ออกไปประจันหน้ากับปลายกระบองปืน เพื่อประจานความซลาดกั่วของ
พวกคุณ... ทุกอย่างจะไม่เป็นแบบนี้
- กัลยา: คุณผลักดันให้สถานการณ์ที่แย่
- หมอ: กลับแย่มากขึ้น
- กัลยา: คุณทำให้เขาเจ็บปวดเกิดกว่าที่เขาจะรับได้
- มงคล: ไม่... พวกใจต่างหาก ไม่ใช่พวกเรา
- ภาพ: ทุกคนมองขวับกลับมาที่มงคล
- สุบิน: คุณกำลังถามหาคนผิดอยู่ใช่ไหม คนตาบอดใจ ตัวก่อเหตุ
ผู้นำตาบอด ไม่คิดแม้จะหาทางออก
- มงคล: ไม่เขาเปิดทางให้พวกคุณแล้ว พวกคุณไม่หนีเอง
- สุบิน: หนีอะไรจากกระสุนปืน หรือว่าความจริง
- ทแกแล้ว: มันคือสิ่งที่พวกคุณเลือกใช่ไหม นั้... รอคอยความจริง นี่สิ่งที่ผมพยายามจะบอก ทำไมเราต้องนั่งรอ
เพราะไ้การรอคอย มักทำให้เกิดปัญหา
- สุบิน: การรอคอยอย่างสงบ มันทำให้เรามีทางรอด
- มงคล: พวกก่อความไม่สงบ

(สอบถามยอดค้างชำระ OCT. 6102519, 22-24)

จากตัวอย่าง เป็นตอนที่ตัวละครต่างติดอยู่โรงพยาบาล เนื่องมาจากมีผู้ก่อการร้ายมาปิดล้อมโรงพยาบาลไว้ ตัวละครต่างพยายามจะออกไปจากที่นั่น แต่เนื่องจากตัวละครทุกตัวละครต่างเคยความรู้สึกลกลางแคลงใจกันมาตั้งแต่เหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 จึงทำให้พวกเขาไม่สามารถตกลงกันได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสงสัยในตัวละครทะแกลัว ซึ่งเป็นอดีตทหารที่เข้าปราบปรามนักศึกษาและประชาชนในเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519

ข้อที่น่าสังเกตคือ บทละครเรื่อง *สอบถามยอดคางขำระ OCT.6102519* นั้นมีมิติใหม่เรื่อง “สาร” (message) ผ่านการสร้างตัวละครที่น่าสนใจ นั่นคือ การไม่ได้บอกว่าตัวละครตัวใดเป็นฝ่ายผิดฝ่ายเดียวหรือถูกฝ่ายเดียว แต่ทุกคนต่างมีส่วนร่วมไปกับโศกนาฏกรรมครั้งนั้น ในบทละครได้เปิดโอกาสให้ตัวละครทุกตัวซึ่งเป็นตัวแทนของทุกฝ่ายในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 ได้แก้ต่างให้ตนเองด้วย น้ำเสียงของละครคล้ายกับกำลังกล่าวโทษกลุ่มคนมือที่สาม ที่เข้ามายุ่งยว ล่อลวงให้ตัวละครทุกตัวลุกขึ้นมาใช้ความรุนแรงต่อกัน ละครพยายามเสนอแนวคิดให้ “ยอมรับความจริง” และให้อภัยซึ่งกันและกัน เพราะทุกฝ่ายต่างเจ็บปวดและโศกเศร้าจากเหตุการณ์ดังกล่าว ดังปรากฏในบทสนทนาของ ผู้ขำระ ที่ว่า

ผู้ขำระ : (มองทะแกลัว) ถ้าเรารู้ถึงประวัติอันเร้นลับของศัตรูของเรา...เราคงพบว่าชีวิตของเขา
คงมีความเศร้าโศกและเจ็บปวด..เจ็บปวดมากพอที่จะทำให้เรา
คลายความเป็นปฏิปักษ์ลงได้

(สอบถามยอดคางขำระ OCT. 6102519,14)

จากการสัมภาษณ์นักแสดงบางคน ทำให้ทราบว่า เมื่อละครเรื่องนี้นำไปจัดแสดงในงานรำลึกครบรอบ 6 ตุลาคม ในปี 2543 ละครเรื่องนี้ถูกโจมตีอย่างรุนแรงจากผู้ชมซึ่งส่วนใหญ่เป็นญาติของผู้เสียชีวิตจากเหตุการณ์ดังกล่าว เนื่องจากไม่เห็นด้วยที่บทละครได้ให้ตัวละครทหาร (ทะแกลัว) ได้ลุกขึ้นมาแก้ต่างให้ตนเอง จากเหตุการณ์ดังกล่าว จึงทำให้กลุ่มพระจันทร์เสี้ยวการละครไม่เคยนำละครเรื่องนี้กลับมาแสดงอีกเลย

ตัวละคร ปรีดี จากบทละครเรื่อง *คือผู้ก่อวิวัฒน์* ก็เป็นตัวละครฝ่ายรัฐอีกตัวละครหนึ่งที่น่าสนใจเช่นกัน แม้ว่าบทละครโดยรวมจะมุ่งนำเสนอเรื่องราวของนายปรีดี ที่ได้พยายามเสนออุดมการณ์ที่จะเปลี่ยนแปลงสังคมไทยให้ไปในทางสร้างสรรค์ แต่ก็ได้กล่าวถึงเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 มาได้ไว้ในบทละครด้วย แม้ว่าจะอยู่ในสัดส่วนไม่มากนัก ทั้งนี้เพื่อแสดงให้เห็นว่า นายปรีดีถูกทั้งฝ่ายซ้ายจัดและขวาจัด บีบคั้น จนไม่สามารถอยู่ในประเทศ

ไทยได้ จึงได้ลี้ภัยไปอยู่ประเทศฝรั่งเศส และจบชีวิตที่นั่น ดังปรากฏในบทสนทนาของตัวละคร ปรีดี ในฉากที่ชื่อว่า 14 ตุลา และ 6 ตุลาว่า

ปรีดี : กลับไปอ่านหนังสือคอมมิวนิสต์ปึกซ้าย ความคิดระล่ำระสายแบบเด็กไร้เดียงสา แล้วหยุดโกหก หลอกหลวงประชาชนชาวไทยว่า พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยเป็นผู้นำปวงชนต่อสู้กับญี่ปุ่น ข้าพเจ้าถูกโจมตีทั้งจากเผด็จการฝ่ายซ้ายและฝ่ายขวา เพราะข้าพเจ้ายึดมั่นในประชาธิปไตย สมบูรณ์แบบ

(คือผู้อภิวัฒน์, 65-66)

จากการศึกษาลักษณะเด่นในด้านการสร้างตัวละคร อาจกล่าวได้ว่า ชนชั้นและอาชีพของตัวละครที่ปรากฏในบทละครกลุ่มนี้ มีลักษณะถอดแบบมาจาก แบบ (type) ของ “ตัวละคร” ในเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับ เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 ที่ได้บันทึกไว้ในหนังสือประวัติศาสตร์ไทยหรือสารคดีของนักคิดฝ่ายก้าวหน้า ดังจะเห็นได้จากการกำหนดพฤติกรรมของตัวละครให้มีคู่ตรงข้าม กล่าวคือมีตัวละครผู้ถูกกระทำ และตัวละครผู้กระทำ ซึ่งตัวละครผู้ถูกกระทำนั้น บทละครมักกำหนดให้เป็นกลุ่มผู้บริสุทธิ์ที่ถูกตัวละครผู้กระทำซึ่งมีอำนาจมากกว่าทำร้าย เอาเปรียบ จากบทละครอาจจับน้ำเสียงของผู้เขียนได้ว่า ผู้เขียนส่วนใหญ่วางตนอยู่ข้างประชาชนและขบวนการนักศึกษา มากกว่าตัวละครจากฝ่ายรัฐ โดยเฉพาะทหาร และตำรวจ และมักสร้างตัวละครตัวแทนระบบศักดินาว่าเป็นผู้อยู่เบื้องหลังเหตุการณ์ ดังกล่าว ซึ่งคล้ายกับชนบของวรรณกรรมการเมืองไทยที่กล่าวถึงเหตุการณ์ทั้งสองในระบะนั้น

ผู้เขียนบทละครได้ใช้อาชีพและชนชั้นของตัวละครเป็นตัวแทนเชิงสัญลักษณ์ของบุคคลต่าง ๆ ในเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ทั้งสองที่เกิดขึ้น การกำหนดบทบาทและพฤติกรรม ตลอดจนบทสนทนาของตัวละครให้เป็นแบบฉบับเช่นนี้สะท้อนให้เห็นว่า ผู้เขียนได้สืบทอดและผลิตซ้ำวาทกรรมเรื่องประชาชนคือผู้บริสุทธิ์ ที่ถูกผู้มีอำนาจเอาเปรียบ หรือใส่ร้ายให้เป็นผู้ก่อการร้าย ซึ่งอาจเป็นแนวโน้มในการสร้างตัวละครแบบฉบับของวรรณกรรมในยุคหนึ่ง หรือเพื่อมุ่งหวังให้ผู้อ่านหรือผู้ชมเข้าใจได้ง่ายขึ้นจากเรื่องราวที่มีเหตุการณ์ซับซ้อน เป็นไปได้หรือไม่ว่า ผู้เขียนสร้างตัวละครในลักษณะเช่นนี้ขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการทางอารมณ์ของผู้อ่านหรือผู้ชมกลุ่มเป้าหมายเป็นสำคัญ ทั้งนี้เพราะบทละครเหล่านี้สร้างและผลิตซ้ำเพื่อนำมาจัดแสดงในวาระครบรอบเหตุการณ์ทั้งสอง โดยที่กลุ่มผู้ชมเป้าหมายน่าจะเป็นกลุ่ม “คนเดือนตุลา” หรือญาติพี่น้องของ “ผู้เสียชีวิต” จึงไม่อาจนำเสนอบทบาทและพฤติกรรมของตัวละครที่นอกเหนือไปจากการเชิดชูวีรชนเดือนตุลาได้

3. การใช้เพลง

องค์ประกอบที่สำคัญอีกส่วนหนึ่งของบทละครเวทีกลุ่มนี้ คือ นำเพลงมาบรรจุไว้เป็นส่วนหนึ่งของบทละคร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบทละครที่ไม่เน้นความสมจริง จากการศึกษาพบว่ามีการนำเพลงมาเป็นองค์ประกอบของบทละครใน 3 ลักษณะ ได้แก่

การนำเพลงมาใช้เพื่อสร้างบรรยากาศของยุคสมัย

การนำเพลงมาใช้เป็นในการเล่าเรื่อง

การนำเพลงมาใช้เป็นสัญลักษณ์ของเรื่อง

3.1 การนำเพลงมาใช้เพื่อสร้างบรรยากาศของยุคสมัย

บทละครเวทีกลุ่มกรณีศึกษาที่ไม่เน้นการนำเสนอแบบสมจริง มักมีการนำเพลงประจำยุคสมัยในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 มาบรรจุไว้ในบทละครด้วย ทั้งนี้เพื่อสร้างบรรยากาศให้แก่เรื่อง และทำให้ผู้เสพซึ่งอาจมีประสบการณ์ร่วมในเหตุการณ์ดังกล่าวได้หวนรำลึกไปถึงเหตุการณ์ดังกล่าว

จากการศึกษา พบว่า ผู้เขียนบทละครเลือกเพลงที่เกี่ยวข้องมาบรรจุไว้ในบทละครเพื่อสร้างบรรยากาศของยุคสมัย ได้แก่ เพลง หนู่มสาว เพลง สู้ไม่ถอย ซึ่งปรากฏอยู่ในบทละครเรื่อง คือผู้อภิวัฒน์ และ นายชวย ตลอดศก ซึ่งเป็นเพลงที่ผู้เขียนบทละครกำหนดให้ตัวละครนักศึกษาเป็นผู้ขับร้องในระหว่างเดินขบวน เพื่อแสดงให้เห็นถึงพลังของขบวนการนักศึกษาทั้งในระหว่างการเตรียมตัวเข้าต่อต้านรัฐและในระหว่างที่กำลังต่อสู้กับตัวละครทหารที่เข้ามาปราบปราม

ตัวอย่างการบรรจุเพลง สู้ไม่ถอย ในบทละครเรื่อง คือผู้อภิวัฒน์ ดังความตอนที่ว่า

บรรยาย: 14 ตุลาคม พุทธศักราช 2516 ถนนทุกสายมุ่งสู่ธรรมศาสตร์ ประชาชนทุกชนชั้นร่วมแรงร่วมใจกันเรียกร้องเสรีภาพ ประชาธิปไตย รัฐธรรมนูญ รัฐสภาภายหลังถูกเหยียบย่ำโดยท่อนัฏทหารมาเป็นเวลา 20 ปี

เพลงสู้ไม่ถอย

สู้เข้าไปอย่าได้ถอย

มวลชนคอยเอาใจช่วยอยู่

รวมพลังทำลายเหล่าศัตรู

พวกเราสู้เพื่อความยุติธรรม

เรายืนเคียงบ่าเคียงไหล่
ก้าวเข้าไปด้วยใจมุ่งมั่น
เขาจะฟาดเขาจะฟัน
พวกเราไม่พรั่นพวกเราสู้ตาย

ทุกคน: (พูดซ้อนกันระหว่างคำว่า...) วุ่นวาย ยุติธรรม
น้อง: ตุลา ตุลาคม
พี่: มันผ่านไปแล้ว
น้อง: ไม่ มันกลับมาอีก
พี่: พี่เป็นมัย เสียงของพวกเรา ดูซิขบวนแถวของพวกเราอยู่เต็มถนนราชดำเนิน
พี่: ขบวนยาวมิดฟ้ามิดดิน ตั้งแต่ธรรมศาสตร์จรดสะพานผ่านฟ้า
น้อง: ขบวนเรา ผู้นำหน้าถือธรรมจักรและพระบรมฉายาลักษณ์
พี่: เสียงปืน เฮลิคอปเตอร์ รดถัง
น้อง: อย่า อย่ายิงเรา เราบริสุทธิ์
พี่: เราต้องการแต่ประชาธิปไตย
น้อง: พวกเราล้มลง เลือดแดงฉาน อีกคน ๆ
พี่: หมอบลง
ปรีดี: จงพิทักษ์เจตนารมณ์ประชาธิปไตยสมบูรณ์ ของวีรชน 14 ตุลาคม
น้อง: 6 ตุลา มันยังถล่มมาทางพวกเรา
พี่: มันผ่านไปแล้ว
น้อง: ไม่ มันกลับมาอีก

(คือผู้อภิวัฒน์, 61-63)

จากบทละคร เมื่อมีการกำหนดให้นักแสดงบรรยายถึงเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 โดยทั้งคำพูดถึงการยึดอำนาจรัฐสภาของอำนาจอทหาร ผู้แต่งบทละครก็กำหนดให้มีการร้องเพลง *สู้ไม่ถอย* เพื่อแสดงถึงพลังของนักศึกษาในการลุกขึ้นเรียกร้องประชาธิปไตยในครั้งนั้น

ตัวอย่างการบรรจุเพลง หนุ่มสาว และเพลง สู้ไม่ถอย จากบทละครเรื่อง นายชวยตลอดศก ปรากฏในบทละครตอนที่ว่า

เพลงทางเดินหนุ่มสาว

	หนุ่มสาวจงก้าวรุดไป เธอจงก้าวรุดไปเพื่อชัยของเรา ชีพนี้เราจะขอสู้ไป จะไม่หวั่นผองภัย ด้วยใจทรนง (ดนตรีรับ สุตสั่งให้ฟ้าใสและนศ.อื่น ๆ แจกใบปลิวชาวบ้านและกรรมกรทุกคนร้องซ้ำ)
สุต	ไฉนยอมกลับมาแล้ว (กลุ่มนศ.และสาวโรงงานวิพากษ์วิจารณ์ไม่พอใจ)
นศ.2	เราต้องต้านเผด็จการคืนอำนาจ
กลุ่มนศ.	ต่อต้านเผด็จการคืนอำนาจ
สุต	สามประสานจงกล้าแกร่ง จัดแสดงละครบอกความจริงให้ประชาชนรับรู้
นศ.2	ละครต้านเผด็จการ
กลุ่มนศ.	ละครต้านเผด็จการ
สุต	สหายอาชีวะจงเป็นกัรรักษาความปลอดภัย สหายแกนนำเร่งประสานกับ มวลชน เราทั้งหลายต้องร่วมพลังกัน
ฟ้าใส	พลังมวลชนต้องรวมกันเป็นหนึ่งเดียว
กลุ่มนศ.	หนึ่งเดียว ๆ ๆ

เพลงสู้ไม่ถอย

สู้เข้าไป อย่าได้ถอย	มวลชนคอยเอาใจช่วยอยู่
รวมพลังทำลายเหล่าศัตรู	พวกเราสู้เพื่อความยุติธรรม
เราเดิน เคียงบ่าเคียงไหล่	ก้าวเข้าไปด้วยความมุ่งมั่น
เขาจะฟาด เขาจะฟัน	พวกเราไม่พรั่น พวกเรารู้ตาย

(นายชวยตลอดศก, ไม่มีเลขหน้า)

จากบทละครจะเห็นได้ว่า ผู้แต่งได้นำเพลง หนุ่มสาว มาใช้แทนเพื่อเล่าถึงบรรยากาศของเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 จากนั้นจะตัดมาที่การแสดงละครพูด เพื่อนำไปสู่เหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 เมื่อจอมพล ถนอม กิตติขจร กลับเข้ามาในประเทศไทยอีกครั้ง จึงทำให้นักศึกษารวมตัวกันเพื่อประท้วงอีกครั้งหนึ่ง ในตอนนี้ผู้แต่งได้นำเพลง สู้ไม่ถอย มาบรรจุไว้ เพื่อแสดงบรรยากาศของเหตุการณ์การต่อสู้ของขบวนการนักศึกษาในยุคนั้น

อาจกล่าวได้ว่า เพลงกลายเป็นองค์ประกอบสำคัญของบทละครที่ผู้เขียนจงใจนำมาใช้เพื่อสะท้อนภาวะและบรรยากาศของแต่ละเหตุการณ์ที่ผู้เขียนเลือกมานำเสนอ ในขณะเดียวกันก็มีส่วนอย่างมากในการเร้าอารมณ์ความรู้สึกแก่ผู้อ่านหรือผู้ชม

3.2 การนำเพลงมาใช้เป็นในการเล่าเรื่อง

จากการศึกษาพบว่า บทละครที่มีการแต่งเพลงขึ้นใหม่ทั้งเนื้อร้องและทำนอง และนำมาบรรจุไว้ในบทละครเพื่อทำหน้าที่เล่าเรื่องหรือใช้แทนบทสนทนาของตัวละครตามขนบของละครเพลง (the musical) ปรากฏในบทละครเพียงเรื่องเดียว นั่นคือ บทละครเวทีเรื่อง *สอบถามยอดค่างชำระ* OCT. 6102519 ดังปรากฏในบทละคร ตอนที่ว่า

ภาพ ผู้ชำระปรากฏตัวขึ้นเบื้องหลัง

เพลง *สิ่งนั้นคือความจริง*

ผู้ชำระ: (พูดทั้งร้อง)

คอรัส: *สิ่งที่เขาพูด ไม่ใช่สิ่งที่เขาพูด*

สิ่งที่เขาทำ ไม่ใช่สิ่งที่เขาทำ

เราทุกคน ถูกทำให้พูด ถูกทำให้ต้องกระทำ

จากปลาย กระบอกเสียง ที่มองไม่เห็น

จากการ รอคอย คำตอบ ที่เงียบงัน

จากใคร หรืออะไร ที่ติดตาม เรามาตลอด

(ซ้ำ*) *สิ่งนั้น คือความจริง ความจริง ความจริง*

(ท่อนซ้ำ เพิ่ม “และ”)

แสง *แสงไฟจากประตูเปิดออกเป็นช่องสว่างเรืองรอง*

สุบิน: *คุณรู้ไหมว่าทำไมผมถึงตาบอด ผมไม่ได้เลือกที่จะตาบอดนะ แต่ผมไม่ได้เลือกที่จะตาบอดนะ แต่ผมเลือกที่จะตาบอดนะ แต่ผมเลือกที่จะมองไม่เห็น มีชีวิตอยู่กับความสุข และความหวัง บางที... ผมก็ไม่แน่ใจนะว่า ถ้าผมกลับมามองเห็นอีกครั้ง ผมจะรู้สึกอย่างไร*

(สอบถามยอดค่างชำระ OCT. 6102519, 30.)

จากตัวอย่าง ตัวละครผู้ชำระซึ่งเป็นตัวละครนามธรรม ได้ปรากฏกายขึ้นในระหว่างที่ตัวละครอื่นๆ กำลังถกเถียงกันอยู่ พลันตัวละครต่างเปลี่ยนบทบาทเป็นคอรัส แล้วร้องเพลงไปพร้อมกับตัวละครผู้ชำระ เมื่อร้องเสร็จก็กลับมาแสดงในบทบาทเดิมของตนเองต่อไป ทั้งนี้ ผู้แต่งจงใจใช้เพลง *สิ่งนั้นคือความจริง* มาเล่าเรื่องเพื่อย้ำกับผู้อ่านหรือผู้ชมถึงภาวะความสงสัยของตัวละครว่าอะไรคือความจริงที่เป็นสาเหตุของเหตุการณ์การใช้ความรุนแรงต่อกันในเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 กันแน่

3.3 การนำเพลงมาใช้เป็นสัญลักษณ์ของเรื่อง

ผู้แต่งบทละครหลายคนได้นำเพลงบางเพลงมาใช้เป็นสัญลักษณ์ของเรื่องด้วย เช่น เพลงแสงดาวแห่งศรัทธา ซึ่งปรากฏเป็นเพลงเอกของบทละคร 2 เรื่อง ได้แก่ นายชวย ตลอดศก และ ความฝันกลางเดือนหนาว

บทละครเรื่อง นายชวย ตลอดศก นั้น เพลงแสงดาวแห่งศรัทธาปรากฏในเรื่องสองครั้ง ครั้งแรก เป็นฉากที่ลูกชายนักศึกษาสอนให้พ่อกับแม่ซึ่งเป็นชาวบ้านยากจนกับน้องสาวซึ่งเป็นนักเรียนมัธยม ได้ร้องเพลงและมีศรัทธาต่อการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยอย่างมีอุดมการณ์

ตัวอย่างการใช้เพลง แสงดาวแห่งศรัทธา ในบทละครเรื่องนายชวยตลอดศก

สุด พ่อครับ..เราไม่ได้ทำเพื่อคนใดคนหนึ่งนะพ่อเป็นส่วนหนึ่งของคนทุกซ์คนยาก แต่ถ้าพ่อสบายคนเดียวคนอื่นเขาลำบากพ่อจะทนได้หรือครับ.?

ชวย เออ ว่าจะ

สุด เพราะงั้น เราก็ต้องก้าวไปพร้อม ๆ กับคนอื่นเขายังไงล่ะ

ฟ้าใส พี่ ๆ แล้วฉันล่ะ จะทำอะไรได้บ้างจ๊ะ

ชวย ใครอีกล่ะนี่

เอ็ง ไร้ตาชวย...ก็ลูกเราคนเล็กไง ชื่อฟ้าใส

ชวย อ้อ...

ฟ้าใส ว่าไงจ๊ะพี่สุด ฉันจะช่วยพี่ได้อย่างไรบ้าง

สุด ช่วยได้แน่ฟ้าใส ร้องตามพี่นะ

เพลงแสงดาวแห่งศรัทธา

ขอเฝ้าเฝ้า ทุกซ์ยาก ขวากหนามลำเค็ญ

คนยังคยยืนเด่นโดยท่าทาย

แม่ฝันฟ้า มิดดับ เดือนลับ...ละลาย

ดาวยังพราย ศรัทธา แยกฟ้าดิน

ดาว..ยังพราย...อยู่จน ฟ้า...รุ่งราง.....

(พ่อแม่ลูกช่วยกันร้อง เพลงจบ พวกนักศึกษาออกมา)

น.ศ.2 แห้ว...! สุด รีบไปกันเถอะ ภารกิจเรายังไม่หมด

สุด เออ...(หันมาพูดกับพ่อ) พ่อ, แม่ ฉันต้องไปแล้วละ อย่าลืมนะ..ฉันจะยังยืนอยู่ข้าง

พ่อแม่และประชาชนอยู่เสมอ (วิ่งออกไป)

ฟ้าใส พี่สุด..พี่สุด ฉันไปด้วย

เอ็ง เอ็งจะไปไหน นางฟ้าใส

ฟ้าใส

พ่อ...พี่เขาสู้เพื่อประชาธิปไตย ฉันจะไปสู้กับพี่เขา พี่สุดรอด้วย....

(นายชวยตลอดศก, ไม่มีเลขหน้า)

จากตัวอย่างเป็นตอนที่ชวยเพิ่งกลับมาจากสงคราม เนื่องจากพิการ ได้พบกับบุตรชายคนโตคือ สุดปรารถนา ซึ่งเป็นผู้นำนักศึกษาในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และบุตรสาวคือ ฟ้าใส เมื่ออยู่กันพร้อมหน้า บุตรชายก็สอนให้สมาชิกในครอบครัวรู้จักกับการต่อสู้เพื่ออุดมการณ์ประชาธิปไตย ผ่านบทเพลง แสงดาวแห่งศรัทธา ซึ่งจากนั้นเป็นเพียงฉากเดียวที่สมาชิกครอบครัวของชวยได้อยู่กันพร้อมหน้าพร้อมตา

สำหรับการบรรจเพลง แสงดาวแห่งศรัทธา ครั้งที่สองนั้น ปรากฏหลังจากเกิดความวุ่นวายทางการเมืองในเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 ขึ้น ลูกสาวคนเล็กเสียชีวิต ลูกชายคนโตเข้าป่า และออกมาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยไม่ได้มาดูแลพ่อกับแม่และไม่ได้พูดถึงการจากไปของฟ้าใสผู้เป็นน้องสาว นางเฮงผู้เป็นแม่เฝ้าแต่ถามทุกคนว่าลูกสาวของตนอยู่ที่ไหน ศพลูกสาวของตนอยู่ที่ไหน แต่ไม่มีใครตอบ แม้แต่นายกรัฐมนตรี รวมทั้งประชาชนรุ่นใหม่ที่หันไปให้ความสนใจกับความเจริญทางวัตถุ และยินดีไปกับนโยบายประชานิยม เรื่องจึงจบที่นางเฮงและนายชวย นั่งอยู่ท่ามกลางผู้คนที่ไม่มีความสนใจพวกเขา และเพลงแสงดาวแห่งศรัทธาก็ดังขึ้นอีกครั้ง

การเปิดเพลง แสงดาวแห่งศรัทธา ครั้งที่สอง จึงทำหน้าที่ยั่วล้อผู้คนที่เคยสอนประชาชนอย่างตัวละครเฮงและชวย ว่าพวกเขายังมีอุดมการณ์เหมือนเดิมอยู่หรือไม่ ในขณะเดียวกันก็เสียดสีสังคมไทยที่ต่อให้เปิดเพลงนี้ดังเพียงใด สังคมไทยปัจจุบัน (ในปีที่แสดง) ก็คงไม่มีใครสนใจ และหลังจากนั้น เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 ก็คงจะค่อย ๆ เลือนหายไปจากความทรงจำของคนไทยลงทุกที

นอกจากเพลง แสงดาวแห่งศรัทธา แล้ว นักเขียนบทละครบางคนยังได้นำเพลงจากบทละครเอกของโลก มาบรรจไว้ในบทละครเพื่อแทนอารมณ์ความรู้สึกของตัวละคร และเป็นสัญลักษณ์ของเรื่องด้วย เช่น เพลง *ผู้ฝันอันยิ่งใหญ่* ที่ปรากฏในบทละครเวทีเรื่อง *ความฝันกลางเดือนหนาว* ซึ่งมีเนื้อหาปลุกใจให้ผู้คนที่มีความอุดมการณ์ที่จะต่อสู้เพื่อความถูกต้องจงเชื่อมั่นในแนวทางของตน แม้ว่าจะต้องฝ่าฟันอุปสรรคเพียงไรก็ตาม เพราะ “ผู้ทรงเท่านั้นจึงจะมีบาดแผลนี้ที่เป็นแถวแนวเลือดไหล ความหวังที่ตั้งมั่นคือความฝันใฝ่ โลกจะสลายด้วยความฝัน.. บิน..สู่ฟ้า.” (ความฝันกลางเดือนหนาว, 11)

ตัวอย่างการนำเสนอเพลง *‘สู้ฝันอันยิ่งใหญ่’* ในบทละครเรื่อง *‘ความฝันกลางเดือนหนาว’*

- อัลตอนซาเดินจากไปอยู่ในหมู่คนต๋อนฟ้อ
- ในขณะที่กิโฮได้ร้องเพลงคนต๋อนฟ้อค่อย ๆ กลับมาเป็นนักแสดงตามเดิม
- เข้าสู่เพลง “สู้ฝันอันยิ่งใหญ่”

กิโฮได้:

-(ร้องเพลง)

สุดมือเอื้อมคว้าข้าจะฝัน กล้าหาญรบนรบริราย
ชีวิตจะปลิดปลด มืดล่งง่าย (นักแสดงพูดแทรก)
จะไปถิ่นอันคนกล้ายังถอย
อะไรชั่วแท้จะแก้ไข (นักแสดงพูดแทรก)
อันไหนถ้าใจรักสลักร้อย
แรงน้อยเหนียวอ่อนสู้มิรู้ถอยดั่ง (นักแสดงพูดแทรก)
ใจหวังจะลอยลืบหิบบดาว
จะไกลแคไหน ไม่เคยสิ้นหวัง
จะไม่มีหยุดยั้งพลังฝันอันแรงเร้า
ไม่ลังเลและขาดเวลา
สู้เป้าหมายอันใฝ่หา
อาจจะล้มเซถลามากี่ครั้งก็ยังรักยุติธรรม
สิ่งดีงามจะคำจุนโลกไว้ (นักแสดงเริ่มเข้าใจในความฝันของผู้ ก้ากับ
และเข้ามารวมกันร้องเพลง)
ตายแล้วยังนอนตาหลับ
โลกจะดีกว่านี้ควรต้อนรับ ประทับใจทุกคนได้
ผู้ทะนงเท่านั้นจึงจะมี
บาดแผลนี้ก็เป็นแถวแนวเลือดไหล
กิโฮได้:(ต่อ) ความหวังที่ตั้งมั่นคือความฝันใฝ่
โลกจะสวยด้วยความฝัน... บิน... สู้ฟ้า...

- จบเพลง นักแสดงกระจายออกไปตามตำแหน่งของตัวเอง เหลือเพียงดอน กิโฮได้ อยู่กลางเวที
- ภาพสไลด์ คุณเสกสรรค์ ประเสริฐกุล ขณะไฮปาร์คที่ธรรมศาสตร์
- สไลด์ 14 ตุลา

(ความฝันกลางเดือนหนาว, 10-11)

จากตัวอย่าง เป็นตอนที่ผู้กำกับการแสดงกับนักแสดงเกิดความขัดแย้งทางความคิดกัน ผู้กำกับการแสดงจึงได้กำหนดให้ซ้อมละครเรื่อง “สุพรรณอินทรีย์ใหญ่” เพื่อให้นักแสดงกลับมาเชื่อมั่นศรัทธาต่อการต่อสู้ทางอุดมการณ์ ซึ่งบางคนอาจมองว่าเป็นเพียงการกระทำของ “คนบ้า” เท่านั้น

กล่าวโดยสรุปคือ การนำเพลงมาใช้ในบทละครกลุ่มนี้ มีทั้งนำมาใช้เพื่อสร้างบรรยากาศของเหตุการณ์ นำมาใช้เพื่อบอกเล่าอารมณ์ความรู้สึกหรือความเชื่อของตัวละคร และบางครั้งก็นำมาเป็นสัญลักษณ์ของบทละคร ซึ่งถือเป็น “กลวิธี” การเล่าเรื่องที่ผู้เขียนบทละครนำมาใช้ในการสื่อความหมายและอารมณ์ความรู้สึกไปยังผู้อ่านและผู้ชมได้เป็นอย่างดี

4 รูปแบบการนำเสนอ

จากการศึกษาพบการนำเสนอในบทละคร 2 ลักษณะได้แก่ การนำเสนอในแนวสมจริง (realistic) และการนำเสนอแบบไม่สมจริง (anti-realistic)

4.1 การนำเสนอในแนวสมจริง (realistic)

จากการศึกษาพบว่า บทละครเรื่อง *ก่อนอรุณจะรุ่ง* ใช้รูปแบบการนำเสนอในแนวสมจริง เพียงเรื่องเดียว กล่าวคือเป็นการนำเสนอแบบมีเส้นเรื่อง (linear) มีการเปิดเรื่อง ปูพื้นเรื่อง การพัฒนาเรื่องไปสู่จุดสูงสุด มีการคลี่คลายเรื่อง และการจบเรื่อง อย่างไรก็ตามบทละครเรื่องนี้มีเนื้อเรื่องและการนำเสนอคล้ายวรรณกรรมเพื่อชีวิตหรือวรรณกรรมการเมืองประเภทอื่น เช่น นวนิยาย และเรื่องสั้น ดังจะเห็นได้จากการกำหนดให้ตัวละครเอกต้องเผชิญกับความยากจนเพียงเพราะตนต้องการจะเป็นตำรวจที่ไม่โกงกิน หรือการกำหนดให้ตัวละครลูกชายได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับตัวละครชาวบ้านที่ถูกเอารัดเอาเปรียบ และมีเจตนาที่จะอุทิศตนที่จะต่อสู้เพื่อความยากไร้และความไม่ชอบธรรมของประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ แต่ต้องพบจุดจบคือความตาย ทั้งนี้ เพื่อสร้างความสะเทือนใจแก่ผู้อ่านหรือผู้ชมจนเกิดความตระหนักถึงปัญหาทางสังคมและการเมืองผ่านชะตากรรมของตัวละครเอก

4.2 การนำเสนอแบบไม่สมจริง (anti-realistic)

จากการศึกษาพบว่า ผู้แต่งบทละครส่วนใหญ่ เลือกใช้รูปแบบการนำเสนอแบบไม่สมจริง ดังปรากฏในบทละครถึง 5 เรื่อง ได้แก่ *คือผู้อภิวัฒน์* *ความฝันกลางเดือนหนาว* *สอบถ้ามยอด้วงชำระ* OCT.6102519 *นายชวย ตลอดศก* และ *บันทึกบนสนามหญ้าสีแดง*

การนำเสนอละครแนวไม่สมจริงนั้นเริ่มได้รับความนิยมจากนักเขียนบทละครเวทีร่วมสมัยของไทยมากขึ้นและมีแนวโน้มที่จะเข้ามาเข้ามาแทนที่บทละครแนวสมจริงในชั้นหลัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งอิทธิพลของละครเอพิก (Epic Theatre) ของ เบอร์ทอลท์ เบรคชท์ (Bertolt Brecht) ผู้เป็นนักเขียนและนักการละครชาวเยอรมัน ในแนวมาร์กซิสต์คนสำคัญของโลก ทั้งนี้เพราะเชื่อกันว่า "ในบรรดาละครแนวใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นหลังสมัย "เรียลลิสม์และแนทเชอรัลลิสม์" นั้น ...ละครแนวเอพิกเป็นแนวที่มีความสำคัญมากที่สุดและมีอิทธิพลสูงสุดแนวทางหนึ่งต่อโลกการละครสมัยปัจจุบัน (สดไธ พันธุมโกมล: 2537,87)

ละครเอพิก เป็นการนำเสนอ "ละครที่เป็นละคร" กล่าวคือ เป็นรูปแบบการละครที่ต้องการให้ผู้ชมรู้ตัวตลอดเวลาว่ากำลังดูละครอยู่ ด้วยเทคนิคละครที่เรียกว่า "การทำให้แปลก" (Verfremdung) กล่าวคือมีการนำรูปแบบการแสดงที่หลากหลายมาใช้นำเสนอในละครเรื่องเดียวกัน ไม่เน้นการกระตุ้นอารมณ์ความรู้สึกของผู้ชมให้คล้อยตามไปกับการแสดงหรือเรื่องราว มักไม่มีการคลี่คลายปมปัญหาของเรื่องอย่างเด่นชัดมากกว่าการกระตุ้นให้ผู้ชมครุ่นคิดแสวงหาคำตอบด้วยตนเองไปพร้อม ๆ กับการกระตุ้นจิตสำนึกทางสังคมเพื่อการแก้ไขเปลี่ยนแปลงทางสังคม จึงอาจกล่าวได้ว่าละครแบบเบรคชท์นั้นเป็นละครที่มุ่งกระตุ้นพลังทางปัญญามากกว่ากระตุ้นอารมณ์

จากวิทยานิพนธ์เรื่อง ผลกระทบของการละครเบรคชท์ที่มีต่อละครไทยร่วมสมัย : กรณีศึกษากลุ่มพระจันทร์เสี้ยว ของ ปริลักษณ์ กลิ่นช้าง (2544,7) ทำให้ทราบว่า ละครของเบรคชท์ส่งผลกระทบในสังคมไทย 2 ระดับ ได้แก่ ผลกระทบจากตัวบทวรรณกรรมและเทคนิคการละครของเบรคชท์ที่มีต่อการนำมาจัดแสดงเป็นละครเวทีในประเทศไทย โดยการแปลและแปลง และผลกระทบจากลักษณะละครแบบเอพิกของเบรคชท์ที่มีผลต่อการนำมาปรับพัฒนาใช้ในละครของไทย

คำรณ คุณะดิลก ผู้ก่อตั้งพระจันทร์เสี้ยวการละคร เป็นผู้สนใจในการทดลองรูปแบบทางการละครใหม่ ๆ ไปพร้อม ๆ กับเนื้อหาที่สะท้อนปัญหาสังคม การเมือง และปัญหาทางจริยธรรม และเป็นบุคคลสำคัญที่มีส่วนร่วมกับการนำละครเบรคชท์มาจัดแสดงในสังคมไทยตั้งแต่ยุคเริ่มแรก นับตั้งแต่การจัดแสดงละครเรื่อง *นี้แหละโลก* (รวมทั้งเรื่องอื่น ๆ ที่มีการใช้เทคนิคละครแบบเบรคชท์ก่อนหน้านี้ อย่าง ชนบทหมายเลข 1,2,3) และสามารถนำเทคนิคการละครเบรคชท์มาสร้างสรรค์ผลงานใหม่ของตนเองได้อย่างโดดเด่น (ปริลักษณ์ กลิ่นช้าง: 2544, 7)

บทละครเรื่อง *คือผู้ก่อวิวัฒน์* ได้กำหนดไว้แต่แรกแล้วว่าให้เป็นละครเอพิก และเป็นชีวประวัติของท่านรัฐบุรุษอาวุโส ด้วยเหตุผลที่ว่า "Epic Theatre เป็นละครที่ไม่เน้นการเล่า

อารมณ์ แต่มุ่งให้เกิดความหมายทางด้านของความคิดและสติปัญญาในขณะที่รับชม"(คือผู้
อภิวัฒน์ 2475 :2542,81)ทั้งนี้ คำรณ คุณะดิลก (อ้างใน คือผู้อภิวัฒน์ 2475 :2542,81-82) ได้
กล่าวถึงเหตุผลที่เลือกใช้รูปแบบละครเอพิคว่า "ละครก็เป็นอิลลูชั่น (illusion) หรือภาพหลอน
ชั้นหนึ่งแล้ว ถ้าไม่ระวังก็จะสร้างภาพหลอน 2 ชั้น ให้คนดูปวดหัวได้" กล่าวคือละครแบบเอพิคนั้น
ทำให้เกิดภาพลวงเพียงชั้นเดียว ต่างจากละครในแนวสมจริงที่มีการสร้างภาพลวงถึงสองชั้น ซึ่ง
ตามทัศนะของคำรณเห็นว่า ลักษณะเช่นนั้นอาจทำให้ผู้ชมใช้แต่อารมณ์มากกว่าการใช้สติปัญญา
ใคร่ครวญ

บทละครเรื่อง คือผู้อภิวัฒน์ ผู้เขียนนำข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่คัดสรร
แล้วมาจัดเรียงกันเป็นฉากสั้นๆ ซ้อนทับกันอยู่ในลักษณะคล้ายละครเชิงสารคดี (Documentary
Theatre) แล้วเปิดช่องว่างให้ผู้ชมตีความ (interpretation) ข้อมูลต่างๆ ด้วยตนเอง อย่างไรก็ตาม
ผู้เขียนได้กำหนดสารที่ต้องการสื่อไปแล้วในระหว่างการเล่าเรื่อง บทละครได้ยืมฉากสำคัญของ
วรรณกรรมไทยร่วมสมัย 2 เรื่อง มาตัดสลับกับเหตุการณ์ของนายปรีดี พนมยงค์ด้วย นั่นคือ นว
นิยายเรื่อง ปีสาว ของเสนีย์ เสาวพงศ์ และ สี่แผ่นดิน ของ พลตรี ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ซึ่งเป็น
ตัวแทนของวรรณกรรมที่มีแนวคิดทางสังคมและการเมืองคนละด้านอย่างชัดเจน เรื่องแรกนั้นมีการ
เสนอความคิดอย่างนักคิดหัวก้าวหน้า ในขณะที่เรื่องหลังเป็นการเสนอแนวคิดเชิงอนุรักษ์นิยม
ผู้ประพันธ์ยังใช้สิทธิของตนในการกำหนดให้ตัวละครแม่พลอย จาก สี่แผ่นดิน ตั้งคำถามไปยัง
พลตรี ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ผู้สร้างตนเองขึ้นมาด้วย ดังปรากฏในบทละครตอนที่ว่า

- พลอย : คุณชาย คุณหลวงจะให้ฉันทำยังไง อัน อัน ทำไมต้องทะเลาะเบาะแว้งกันด้วย
ฮึดดุกช่วยพี่เขาหน่อยไม่ได้หรือ คุณชายฉันไม่เข้าใจเลย
- ปรีดี: แม่พลอย ทุกสิ่งทุกอย่างในโลกย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ไม่มีใครสามารถหยุดยั้ง
มันได้หรอก ถ้าหากฉันไม่ทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองในวันนี้ ในวันข้างหน้าก็ต้อง
มีคนทำ
- พลอย: คุณชายคึกฤทธิ์สร้างฉันขึ้นมา แล้วจะให้ฉันทนอยู่ได้อย่างไรได้อำนาจของพวกเขา
จาบจ้วงราชวงศ์
- คึกฤทธิ์: แม่พลอย แม่พลอยเชื่อฉันสิ ฉันจะไม่ยอมให้ไอ้มนุษย์พวกนี้ มีความจำเริญขึ้นใน
แผ่นดินหรอก แล้วแม่พลอยคอยดูต่อไปก็แล้วกัน

(คือผู้อภิวัฒน์, 53)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ถึงลักษณะของ"ละครที่เป็นละคร" อย่างชัดเจน เพราะผู้เขียนได้กำหนดให้ตัวละครซึ่งผู้ชมทราบดีว่าเป็นตัวละครเอกจากนวนิยาย ได้ออกมาสนทนากับผู้สร้างตนเองคือ พลตรี ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช และ นายปรีดี พนมยงค์ ทั้งนี้ผู้เขียนบทละครได้ใช้ตัวละครแม่พลอยให้เป็นตัวแทนของอารมณ์ความรู้สึกของประชาชนชาวไทยส่วนหนึ่ง ซึ่งได้รับการปลูกฝังในเรื่องความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ที่ไม่อาจรับการการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี 2475 ได้

บทละครที่โดดเด่นมากอีกเรื่องหนึ่ง ที่นำแบบแผนการละครของเบรคซท์ มาใช้ในการสร้างสรรค์ ได้แก่ บทละครเรื่อง *ความฝันกลางเดือนหนาว* ซึ่งต้องการวิพากษ์วิจารณ์เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 ที่มีต่อสังคมไทย บทละครไม่ได้กล่าวถึงเหตุการณ์ทั้งสองอย่างตรงไปตรงมา หากแต่ได้เลือกรูปแบบการนำเสนอเป็นละครปะติด (collage) โดยนำจากสำคัญจากบทละครและวรรณกรรมเอกของโลก 4 เรื่องที่มีความหมายค่อนข้างสอดคล้องกับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์การเมืองไทยในช่วงดังกล่าวมานำเสนอแทน ได้แก่ *สุพันอันยิ่งใหญ่* (Man of La Mancha) ของ เดล วาสเซอร์มัน ที่ดัดแปลงมาจากบทประพันธ์ของ ดอน มิเกล เด เซรฆามานเตส *ผู้บริสุทธิ์* (The Justice) ของ อัลแบร์ กามูส์ *หมอผีครองเมือง* (The Crucible) ของอาร์เธอร์ มิลเลอร์ *ความตายของหญิงสาว* (Death and the Maiden) ของ เอเรียล ดอร์ฟแมน โดยสมมุติเหตุการณ์ทั้งหมดอยู่ในห้องซ้อมละครเวทีของนักแสดงละครเวทีกลุ่มหนึ่ง พวกเขาถกเถียงกันและนำไปสู่การซ้อมละครเรื่องต่างๆ บทสนทนาของตัวละครนักการละครเวทีกับผู้กำกับการแสดงในเรื่อง ตลอดจนการตีความจากสำคัญจากละครเรื่องต่าง ๆ ได้ก่อให้เกิดความหมายและพลังในการกระตุ้นความคิดและจิตสำนึกของผู้ชมต่อเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 ได้อย่างลึกซึ้ง

ลักษณะการเล่าเรื่องซ้อนทับกัน สลับกับการแสดงจากสำคัญจากบทละครและวรรณกรรมต่างประเทศ 4 เรื่อง ผสมกับการกำหนดตัวละครนามธรรม เช่น คนบ้า เด็กจูงรถไฟ ชายชุดสูท และ ชายหนุ่มผ้าม่วง ให้แสดงตัวออกมาเป็นระยะ ๆ ได้ทำให้ละครได้เตือนผู้อ่านหรือผู้ชมว่า นี่เป็นเพียงแค่เรื่องแต่งหรือการแสดง อันเป็นกลวิธีลักษณะหนึ่งของละครเอพิค

อย่างไรก็ตามยังมีผู้เขียนบทละครอีกหลายคนที่ไม่ได้ประกาศตนเองว่าสร้างสรรค์ผลงานขึ้นตามแนวทางของเบรคซท์ แต่เมื่อพิจารณาจากรูปแบบการนำเสนอที่ไม่เน้นความจริง และกลวิธีการเล่าเรื่องแล้วกลับพบว่าคล้ายคลึงกับแบบแผนการละครเอพิค ของเบรคซท์ เช่นกัน ได้แก่ บทละครเรื่อง *บันทึกบนสนามหญ้าสีแดง*

บทละครเรื่อง *บันทึกบนสนามหญ้าสีแดง* แม้ตัวเนื้อเรื่องจะเล่าย้อนไปในอดีต ในช่วงเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ทั้งสอง ในขณะที่ผู้เขียนบทละครเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 2 ในปี 2551 แต่ก็สะท้อนให้เห็นจิตสำนึกต่อสังคมและการเมืองไทยของผู้เขียนได้อย่างน่าสนใจ จากกลวิธีการนำเสนอเรื่องพบว่ามีลักษณะการนำเสนอคล้ายกับการละครเอพิค กล่าวคือ ละครมีการนำเสนอผ่านบันทึกข้อมูลของตัวละคร 2 ตัว ได้แก่ พี่ชายและน้องสาว ในฐานะผู้ร่วมเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 ที่นำเสนอสลับกัน โดยเปิดช่องให้ผู้อ่านหรือผู้ชมได้ร้อยเรียงเรื่องด้วยตนเอง นอกจากนั้นยังนำเทคนิคการแสดงหมุ่มวล ที่แทรกเข้ามาในเรื่องเป็นระยะ ๆ และบางช่วงเลือกใช้การแสดงที่ไม่เน้นความสมจริง เช่น การเคลื่อนไหวร่างกาย (movement) เพื่อแสดงภาวะของตัวละคร รวมทั้งการฉายภาพวิดีโอทัศน์เหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 ประกอบ ในขณะที่ตัวละครกำลังเล่นอยู่บนเวที เป็นต้น

อย่างไรก็ดี ยังมีบทละครอีกเรื่องหนึ่งที่มีลักษณะการนำเสนอแบบไม่สมจริง แต่ก็ไม่สามารถตัดสินได้ว่า ได้รับอิทธิพลมาจากแบบแผนการละครเอพิค ของเบรคชท์หรือไม่ ได้แก่บทละครเรื่อง *นายชวย ตลอดศก*

สำหรับบทละครเรื่อง *นายชวยตลอดศก* นั้น กลุ่มละครมะขามป้อมใช้กลวิธีการเล่าเรื่องอย่างหลากหลายในเชิงยั่วล้อ มีทั้งการนำเพลงเกี่ยวข้าว การเดินเพลงลูกทุ่ง การแสดงด้วยท่าทาง (physical theatre) การกำหนดสัญลักษณ์ให้ต้นไม้พูดได้ สิ่งต่างๆ เหล่านี้ ผู้เขียนบทได้นำเสนอเป็นฉากสั้น ๆ ที่ทับซ้อนต่อเนื่องกันราวกับว่าไร้ระบบ ผู้เขียนกำหนดให้ตัวละครเฮงและชวย รับรู้และผ่านเหตุการณ์แบบไม่สมจริงมาเกือบตลอดทั้งเรื่อง เช่น การกำหนดให้เฮงต้องมาแต่งงานกับชวย เพราะพ่อแม่ถูกฆ่าตัดหัว และมีคนมาบังคับให้เฮงมาแต่งงานกับชวย โดยให้ตัวละครพูดกันราวกับเป็นเรื่องปกติ ตัวละครไม่ได้เกิดความรู้สึกเสียใจหรือดีใจแต่อย่างใด บทละครเลือกการนำเสนอที่เดี่ยวขบขันเดี่ยวโศกเศร้า ทำให้ผู้ชมรู้ตัวตลอดเวลาว่ากำลังชมการแสดงอยู่ และในบางช่วงขณะการออกแบบการเคลื่อนไหวร่างกายเพื่อเล่าเรื่อง การใช้เทคนิคแสง เสียงและภาพก็เข้าอารมณ์ความรู้สึกของการเสียชีวิตของเหล่านักศึกษาจากเหตุการณ์ทั้งสอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 พบว่า กลวิธีการนำเสนอในลักษณะนี้กลับก่อให้เกิด “สุนทรียศาสตร์แห่งความไม่ต่อเนื่อง” (เจตนา นาควัชระ, 2545, 6) เพื่อนำไปสู่การเข้าอารมณ์และปัญญาในตอนท้ายเรื่องได้อย่างมีพลัง

อย่างไรก็ตาม มีนักวิชาการและนักวิจารณ์บางคนกล่าวว่า การแสดงละครเรื่องนี้เข้าลักษณะการละครแบบเบรคซท์ ซึ่งก็อาจเป็นไปได้ แต่ข้อที่ควรพิจารณาคือการละครแบบเบรคซท์นั้นคล้ายคลึงกับเทคนิคละครไทยอยู่มาก เพราะละครไทยแต่เดิมอย่างโขน ลิเก ละครนอก ละครใน ก็มีลักษณะเช่นเดียวกับแบบละครของเบรคซท์อยู่แล้ว ไม่ว่าจะเป็นลักษณะการแสดงที่ไม่เน้นความสมจริงหรือการเลียนแบบชีวิตจริงจนสมจริง ซึ่งเป็นลักษณะของ “ละครที่เป็นละคร” เช่นเดียวกัน (ปริทัศน์ กลินช้าง : 2544, หน้า 274)

ข้อที่น่าสังเกตคือ แม้ว่าผู้เขียนบทละครหลายคนจะมีเจตนานำเสนอละครตามแบบแผนการละครเอพิคของเบรคซท์ เพื่อหวังผลให้ละครกระตุ้นพลังทางปัญญาแก่ผู้ชมเป็นสำคัญ แต่เมื่อพิจารณาจากบทละครแล้วพบว่า บทละครบางเรื่อง แม้จะใช้กลวิธีการนำเสนอที่ไม่สมจริงตามอิทธิพลของละครเอพิค ของเบรคซท์ แต่กลวิธีการนำเสนอเช่นนี้หลายครั้ง กลับทำให้ผู้อ่านหรือผู้ชมเกิดอารมณ์ร่วมไปกับเรื่องและชะตากรรมของตัวละคร มากกว่าการกระตุ้นให้คิดตามจุดมุ่งหมายของละครเอพิค ซึ่งใกล้เคียงกับลักษณะการนำเสนอแบบไม่สมจริงในแนว stylization มากกว่า

จากการพิจารณาลักษณะเด่นด้านองค์ประกอบของบทละครเวทีที่เสนอทัศนะทางสังคมและการเมืองต่อเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 9 ตุลาคม 2519 โดยคำนึงถึงความสัมพันธ์กับเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ทั้งสองพบว่า องค์ประกอบของบทละครส่วนใหญ่ที่ผู้แต่งเลือกนำเสนอ นั้นต่างเสริมให้ “สาร” และ “รส” ที่ต้องการสื่อไปยังผู้อ่านหรือผู้ชมมีความชัดเจนยิ่งขึ้น จากแนวคิดหลักเรื่องการล่มสลายของครอบครัวไทย ซึ่งเป็นแนวคิดร่วมของผู้แต่งบทละครที่ปรากฏมากที่สุดสะท้อนให้เห็นว่า ผู้แต่งบทละครได้ตระหนักถึงผลของความขัดแย้งทางความคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อสังคมไทยทุกระดับ

อย่างไรก็ตามจากกลวิธีการสร้างตัวละคร ซึ่งผู้แต่งส่วนใหญ่ยังเลือกสร้างตัวละครแบบฉบับ กล่าวคือการสร้างตัวละครแบบมีคู่ตรงข้าม และมีการตัดสินว่าตัวละครใดเป็นฝ่ายผิด ฝ่ายถูก อย่างชัดเจน เมื่อประกอบกับการเขียนที่มีลักษณะการปลุกใจ (agitation propaganda) ผู้อ่านหรือผู้ชมเช่นนี้ นับได้ว่าเป็นกลวิธีที่ผู้เขียนบทละครสามารถนำเสนอแนวคิดและโน้มน้าวใจให้ผู้อ่านหรือผู้ชมคล้อยตามแนวคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองที่ผู้เขียนบทละครต้องการนำเสนอได้อย่างรวดเร็ว และตรงประเด็นตามแบบการนำเสนอละครการเมือง (Political Theatre) ที่ใช้กันทั่วไป

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุป

การศึกษาบทธละครเวทีที่บทธละครเวทีที่เสนอทัศนะทางสังคมและการเมืองต่อเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา 3 ข้อ ได้แก่ 1) เพื่อศึกษา จุดมุ่งหมายในการสร้างสรรค์ 2) เพื่อศึกษาการนำเสนอเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 ในบทธละคร 3) เพื่อศึกษาลักษณะเด่นด้านองค์ประกอบของบทธละคร

ผลการศึกษาพบว่า จุดมุ่งหมายในการสร้างสรรค์บทธละครเวทีของกลุ่มกรณีศึกษา สามารถ จัดกลุ่มได้ 2 กลุ่มได้แก่ บทธละครที่สร้างสรรค์เพื่อร่วมแสดงในวาระครบรอบเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 และบทธละครที่สร้างสรรค์ขึ้นในวาระอื่น ๆ สำหรับบทธละครเวทีที่สร้างสรรค์ขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายแรกนั้น พบว่า ศิลปินสร้างสรรค์ขึ้นโดยมีกลุ่มเป้าหมาย หรือผู้เสพหลักได้แก่ กลุ่ม “คนเดือนตุลา” เป็นสำคัญ และอาจส่งผลกระทบต่อกระบวนการสร้างสรรค์บทธละครเวทีของศิลปินด้วย ในส่วนของบทธละครเวทีที่สร้างสรรค์ขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายประการหลังนั้น แม้จะไม่ได้สร้างสรรค์ขึ้นเพื่อร่วมรำลึกต่อเหตุการณ์ทั้งสอง แต่ก็มักจะเกี่ยวข้องกับบริบททางสังคม และการเมืองเช่นเดียวกัน และเมื่อพิจารณาในภาพรวมจะพบชนบในการสร้างสรรค์บทธละครเวที กลุ่มนี้ว่า เป็นการสืบทอดแนวคิดเรื่อง “ศิลปะคือแนวรบภาคประชาชน” ดังนั้นจึงมีการสร้างสรรค์ และผลิตซ้ำ “สาร” ซึ่งเป็นทัศนคติร่วมทางสังคมและการเมืองของทั้งผู้สร้างและผู้เสพในทิศทาง เดียวกันเป็นส่วนใหญ่ เรื่อยมา

สำหรับการนำเสนอเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 ในบทธละครนั้น พบ 2 ลักษณะ ได้แก่ การอธิบายกระบวนการของเหตุการณ์ และการแสดงผลกระทบของเหตุการณ์ สำหรับบทธละครทุกเรื่องที่มีมุ่งอธิบายกระบวนการเกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 นั้น จะนำเสนอไม่ได้มองว่าเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 นั้นเกิดแยก ขึ้นอย่างไม่เกี่ยวข้องกัน หากแต่นำเสนอว่าทั้งสองเหตุการณ์นั้นเกี่ยวข้องกัน โดยสามารถแบ่ง ได้เป็น 4 ชั้น อย่างไรก็ตามเรื่องมักจบลงด้วยการตั้งคำถามเชิงเรียกร้องให้ทุกฝ่ายยอมรับ “ความจริง” ในหลากหลายมิติเสียก่อนที่ก้าวไปข้างหน้าต่อไป

สำหรับบทธละครเวทีกลุ่มกรณีศึกษาที่มีมุ่งเน้นการแสดงผลกระทบของเหตุการณ์ที่มีต่อตัวละครนั้น พบว่า ผู้เขียนบทธละครมักแสดงผลกระทบดังกล่าว ผ่านตัวละครที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะ

อย่างยิ่งผลกระทบด้านจิตใจของตัวละคร ใน *ก่อนอรุณจะรุ่ง* ต้องการแสดงผลกระทบของตัวละครในระดับครอบครัว ในขณะที่ *สอบถามยอดค้างชำระ* OCT.6102519 ต้องการแสดงผลกระทบต่อผู้คนในระดับสังคม

สำหรับการศึกษาลักษณะเด่นด้านองค์ประกอบของบทละคร โดยพิจารณาความสัมพันธ์กับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ทั้งสอง พบว่า มีองค์ประกอบที่มีลักษณะเด่น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านแนวคิด ด้านการสร้างตัวละคร การใช้เพลง และรูปแบบการนำเสนอ

จากการศึกษาองค์ประกอบในแนวคิด พบว่า แนวคิดรวมนักเขียนนำเสนอผ่านบทละครที่ปรากฏตรงกันมากที่สุดได้แก่ แนวคิดเรื่องการล่มสลายของครอบครัวไทย ทั้งนี้ผู้เขียนได้พยายามแสดงให้เห็นว่าความขัดแย้งทางสังคมและการเมือง อันเนื่องจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 นั้น ได้ส่งผลกระทบไปยังสังคมไทยทุกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับครอบครัว ซึ่งเป็นสถาบันที่มีความสำคัญมากต่อการดำรงอยู่ของสังคมไทย

สำหรับการสร้างตัวละครนั้น จากการศึกษาสามารถจัดกลุ่มของตัวละคร ในลักษณะคู่ตรงข้าม ได้เป็น 2 ฝ่าย ได้แก่ ตัวละครฝ่ายประชาชน และตัวละครฝ่ายรัฐ ผู้เขียนได้กำหนดชนชั้นและอาชีพของตัวละคร ให้มีลักษณะถอดแบบมาจาก แบบ (type) ของ “ตัวละคร” ในเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับ เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 ที่ได้บันทึกไว้ในหนังสือประวัติศาสตร์ไทยหรือสารคดีของนักคิดฝ่ายก้าวหน้า ดังจะเห็นได้จากการกำหนดพฤติกรรมของตัวละครให้มีคู่ตรงข้าม กล่าวคือมีตัวละครผู้ถูกกระทำและตัวละครผู้กระทำ ซึ่งตัวละครผู้ถูกกระทำนั้น บทละครมักกำหนดให้เป็นกลุ่มผู้บริสุทธิ์ที่ถูกตัวละครผู้กระทำซึ่งมีอำนาจมากกว่าทำร้าย เอาเปรียบ จากบทละครอาจจับน้ำเสียงของผู้เขียนได้ว่า ผู้เขียนส่วนใหญ่วางตนอยู่ข้างประชาชนและขบวนการนักศึกษา มากกว่าตัวละครจากฝ่ายรัฐ โดยเฉพาะ ทหารและตำรวจ และมักสร้างตัวละครตัวแทนระบบศักดินาว่าเป็นผู้อยู่เบื้องหลังเหตุการณ์ดังกล่าว ซึ่งคล้ายกับชนบของวรรณกรรมการเมืองไทยที่กล่าวถึงเหตุการณ์ทั้งสองในระยะนั้น

ในส่วนของการใช้เพลง พบว่า ผู้แต่งมีการนำเพลงมาบรรจุในบทละครใน 3 ลักษณะ ได้แก่ การนำเพลงมาใช้เพื่อสร้างบรรยากาศของยุคสมัย การนำเพลงมาใช้เป็นในการเล่าเรื่อง และการนำเพลงมาใช้เป็นสัญลักษณ์ของเรื่อง นับเป็น “กลวิธี” การเล่าเรื่องที่ผู้เขียนบทละครนำมาใช้ในการสื่อความหมายและอารมณ์ความรู้สึกไปยังผู้อ่านและผู้ชมได้เป็นอย่างดี

สำหรับรูปแบบการนำเสนอ นั้น พบว่า สามารถแบ่งรูปแบบการนำเสนอบทละครได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ การนำเสนอในแนวสมจริง (realistic) และการนำเสนอแบบไม่สมจริง

(anti-realistic) ทั้งนี้มีเพียงบทละครเรื่อง *ก่อนอรุณจะรุ่ง* เพียงเรื่องเดียวที่นำเสนอในแนวสมจริง สำหรับบทละครเรื่องอื่นๆ อีก 5 เรื่องนำเสนอในแบบไม่สมจริง ทั้งนี้อาจได้รับอิทธิพลมาจากละครเอพิค (Epic Theatre) ของ แบร์ทอลท์ เบรคชท์ (Bertolt Brecht) นักการละครชาวเยอรมัน ซึ่งได้เข้ามาอิทธิพลในด้านรูปแบบการนำเสนอของการละครไทยร่วมสมัยเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะศิลปินกลุ่มละครพระจันทร์เสี้ยว อย่างไรก็ดี ศิลปะการแสดงละครไทยซึ่งไม่เน้นความสมจริงก็อาจพ้องกับละครการละครเอพิคของเบรคชท์ได้ ดังนั้น บทละครบางเรื่องที่นำเสนอในแบบไม่สมจริงจึงอาจไม่ได้รับอิทธิพลจากรูปแบบการนำเสนอแบบละครเอพิคก็เป็นได้

เมื่อพิจารณาลักษณะเด่นด้านองค์ประกอบของบทละครในภาพรวม พบว่า องค์ประกอบของบทละครส่วนใหญ่ที่ผู้แต่งเลือกนำเสนอเน้นต่างเสริมให้ “สาร” และ “รส” ที่ต้องการสื่อไปยังผู้อ่านหรือผู้ชมมีความชัดเจนยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม องค์ประกอบในด้านการสร้างตัวละครแบบคู่ตรงข้าม และการถอดแบบมาจากเรื่องเล่าทางประวัติของนักคิดหัวก้าวหน้า และการใช้กลวิธีการปลุกเร้าอารมณ์ (agitation propaganda) อาจทำให้บทละครบางเรื่องมีลักษณะของบทละครการเมือง (Political Theatre) มากกว่าการเป็นบทละครเพื่อมวลชนอย่างแท้จริง

อภิปรายผล

จากการศึกษาบทละครเวทีที่เสนอทัศนะทางสังคมและการเมืองต่อเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 ทั้ง 6 เรื่อง เมื่อพิจารณาในด้านสุนทรียรสในฐานะวรรณกรรมการละครพบว่า บทละครส่วนใหญ่มีความงามทางศิลปะทั้งในด้านแนวคิดและกลวิธีการดำเนินเรื่อง บทละครที่นำมาศึกษานี้ มีทัศนะต่อเหตุการณ์ทางสังคมและการเมืองต่อเหตุการณ์ทั้งสองในทิศทางเดียวกัน อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดีก็ยังพบจุดอ่อนของบทละครในกลุ่มนี้อยู่บ้าง กล่าวคือ บางครั้งบทละครมุ่งสร้างผลกระทบในด้านจิตสำนึกผิดชอบชั่วดีของผู้เสพ จนอาจทำให้มีลักษณะของการสั่งสอน (didactic) มากเกินไป และบางครั้งก็มีลักษณะการจับคำพูดใส่ปากตัวละคร โดยที่อาจหลงลืมในเรื่องสถานะและบทบาทของตัวละครไปบ้าง เช่น การกำหนดให้ตัวละครที่เป็นชาวบ้าน พูดเทศนาโวหารราวกับเป็นปราชญ์ชาวตะวันตก เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม การศึกษาบทละครทั้ง 6 เรื่อง ทำให้เห็นร่องรอยความคิดและการสืบทอดความคิดของศิลปินละครเวทีร่วมสมัยของไทยที่มีต่อสังคมและการเมืองไทยได้อย่างดี นับจากบทละครเรื่อง *ก่อนอรุณจะรุ่ง* ซึ่งได้รับการสร้างสรรค์ขึ้นในระหว่างปี 2516 – 2519 จนกระทั่งถึงบทละครเรื่อง *บันทึกบนสนามหญ้าสีแดง* ซึ่งได้รับการสร้างสรรค์ขึ้นในปี 2551 นับเป็น

ระยะเวลากว่า 35 ปีของการเดินทางของวรรณกรรมละครที่มุ่งเสนอทัศนะทางสังคมและการเมืองต่อเหตุการณ์ทั้งสอง

ในช่วงเวลาถึง 35 ปี แต่เรามีบทละครที่แสดงทัศนะต่อเหตุการณ์ทั้งสองหลงเหลืออยู่เพียง 6 เรื่องเท่านั้น แม้จะได้นำบทละครบางเรื่องมาจัดแสดงอีกหลายครั้ง ซึ่งก็ได้รับการตอบรับที่ดีจากคนเดือนตุลาหรือญาติพี่น้อง แต่สำหรับผู้สนใจทั่วไปรวมทั้งเยาวชนรุ่นใหม่กลับให้ความสนใจไม่มากนัก เริ่มมีเสียงเรียกร้องให้ผู้สร้างสรรค์ละครเวทีเหล่านี้สร้างสรรค์บทละครใหม่หรือปรับปรุงเนื้อเรื่อง กลวิธีการเล่าเรื่องใหม่ให้ต้องตรงกับรสนิยมการเสพละครเวทีของผู้ชมรุ่นหลังมากขึ้น เพื่อต้องการลดช่องว่างในการสื่อสาร

ข้อที่น่าสังเกตคือ วรรณกรรมละครในสื่อที่เรียกว่าละครเวที ผู้ประพันธ์สามารถแสดงทัศนะทางสังคมและการเมืองของตนได้กว้างและลึกกว่าวรรณกรรมละครในสื่อสาธารณะประเภทอื่น เช่น ภาพยนตร์ หรือ โทรทัศน์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนโยบายภาครัฐที่เข้ามาควบคุมกลไกการผลิต หรือแม้แต่ตัวสื่อเองก็อาจควบคุมตนเอง จึงทำให้ แม้อาจมีการสร้างสรรค์การแสดงที่กล่าวถึงเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 อยู่บ้างแต่ก็มักหลีกเลี่ยงการแสดงทัศนะที่ขัดต่อนโยบายของรัฐ ดังนั้น การสร้างสรรค์ สืบทอด และ ผลิตซ้ำบทละครเวทีจึงยังเป็นพันธกิจที่ทำทนายของนักการละครร่วมสมัยของไทยในการกระตุ้นเตือนจิตสำนึกของคนไทย ให้เกิดการเรียนรู้และถอดบทเรียนเรื่องประชาธิปไตยและการใช้ความรุนแรงผ่านเหตุการณ์ทั้งสองในรูปแบบของละครเวทีต่อไป

บางทีหากทั้งผู้สร้างและผู้เสพเรียนรู้ประวัติศาสตร์ทั้งสองมากขึ้น เปิดใจ ลองพิจารณาเหตุการณ์ทั้งสองในบริบทและมิติที่หลากหลายมากขึ้น และเมื่อเรามีวัฒนธรรมการเสพละครเวทีเพื่อกระตุ้นพลังทางปัญญามากพอ ในอนาคตเราก็อาจไม่ต้องเห็นภาพซ้ำทางประวัติศาสตร์ ในปี 2535 ในปี 2552 และในปี 2553 ที่ประเทศไทยยังมีการใช้ความรุนแรงต่อกันเช่นนี้อีก

ข้อเสนอแนะ

1. การศึกษาบทละครเวทีร่วมสมัยในฐานะวรรณกรรมนั้น ยังมีผู้สนใจศึกษาไม่มากนัก ดังนั้น จึงน่าสนใจที่จะศึกษาและเผยแพร่บทละครเวทีร่วมสมัยเหล่านั้นในประเด็นต่าง ๆ มากขึ้น เช่น บทละครเวทีร่วมสมัยเพื่อการศึกษา บทละครเวทีเพื่อการพัฒนา บทละครประเภทละครเพลง (the musical) เป็นต้น

2. ปัจจุบัน รูปแบบการนำเสนอบทละครเวทีร่วมสมัย มีแนวโน้มที่จะใช้รูปแบบไม่สมจริงมากขึ้น ซึ่งรูปแบบการนำเสนอแบบไม่สมจริงนั้นมักมีแนวคิดในการวิพากษ์สังคมบางประการอยู่ด้วย ดังนั้น จึงน่าสนใจศึกษาบทละครเวทีร่วมสมัยที่มีการนำเสนอแบบไม่สมจริง เพื่อวิเคราะห์ให้เห็นถึงทัศนะของศิลปินในเชิงวิพากษ์สังคม ผ่านบทละครเหล่านั้น

3. .ปัจจุบัน ศิลปินไทยได้สร้างสรรค์บทละครเวทีโดยได้รับอิทธิพลจากศิลปะแขนงอื่น ๆ อยู่เสมอ เช่น จากวรรณคดี จากจิตรกรรม หรือจากภาพยนตร์ เป็นต้น ดังนั้น จึงน่าสนใจที่ศึกษาว่าบทละครเวทีเหล่านั้นมีความสัมพันธ์กับศิลปะแขนงอื่นอย่างไรบ้าง

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กลุ่มนวนิพนธ์. (2541). บทบาทละครกับการเมือง. จะเป็นนักประพันธ์พึงสำนึกในอำนาจ
วรรณกรรม. พระนคร : เจริญวิทย์การพิมพ์.

กุสุมา รัชชเมณี. (2539). บทนำ- บทละครสำหรับอ่าน. ใน จักรกฤษณ์ ดวงพัตรา.
บทละครเรื่อง สี่แผ่นดิน และ ชูสีไทรเฮา. กรุงเทพฯ ฯ : สำนักพิมพ์ ณ บ้านวรรณกรรม.

_____. (2547). กุศุมาวรรณนา 4 : วรรณสารวิจัย . กรุงเทพฯ ฯ : แม่คำผาง.

คำรณ คุณะติลก. (2542). บทละครคัดสรร. กรุงเทพฯ ฯ : มูลนิธิสถาบันวิชาการ 14 ตุลา.

_____. (2542). คือผู้อภิวัฒน์ 2475. กรุงเทพฯ ฯ : เรือนแก้วการพิมพ์.

จรรยาพร ปรปักษ์ประลัย. (2541). ลอยเรือวรรณกรรมในทะเลประวัติศาสตร์. สีสัน. 109, 87-89.

จักรกฤษณ์ ดวงพัตรา. (2544). วรรณคดีการแสดง. ขอนแก่น : สำนักศิลปวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

เจตนา นาควัชระ. (2545, 18 พฤศจิกายน). คำกล่าวหาจากศาลาทวงศพ. กรุงเทพฯธุรกิจ, หน้า 6.

_____. (2524). ทางไปสู่วัฒนธรรมแห่งการวิจารณ์. กรุงเทพฯ ฯ : ดวงกมล.

ทวีศักดิ์ ปิ่นทอง. (2546). นวนิยายกับการเมืองไทย ก่อนและหลังเหตุการณ์

14 ตุลาคม 2516 (พ.ศ. 2507 – 2522) . กรุงเทพฯ ฯ : รักอักษร.

ทองขาว ทวีปรังสีกุล และ ประดิษฐ์ ประสาททอง. (ม.ป.ท.). นายชวย ตลอดศก. ม.ป.ท.

ทัศนัย นวลวิสัย. (2535). วิเคราะห์ลักษณะวรรณกรรมบทละครสมัยใหม่ในประเทศไทย ระหว่าง
พ.ศ. 2510 – พ.ศ. 2530. ปริญญานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย,
บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา.

นันทิยา ลำดวน. (2531). วรรณคดีการละคร. กรุงเทพฯ ฯ : โอเดียนสโตร์.

บุญเหลือ เทยสุวรรณ. (2514). ความสำเร็จและความล้มเหลว. พระนคร :
วัชรินทร์การพิมพ์.

ประอรรัตน์ บุรณมาตร. (2523). วิเคราะห์บทละครประวัติศาสตร์ของหลวงวิจิตรวาทการ.

วิทยานิพนธ์ ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย, บัณฑิตวิทยาลัย,
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ปรีดิลักษณ์ กลิ่นช้าง. (2544). ผลกระทบของการละครเบรคซท์ที่มีต่อละครไทยร่วมสมัย : กรณีศึกษาจากกลุ่มพระจันทร์เสี้ยว. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ, คณะอักษรศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปาริชาติ จีงวิวัฒนาภรณ์ และคณะ. (2547). พลังการวิจารณ์ : ศิลปะการละคร. นนทบุรี : บริษัท เอส พี เอส จำกัด.
- พระจันทร์เสี้ยวการละคร. (2539) ความฝันกลางเดือนหนาว. ม.ป.ท.
- _____. (ม.ป.ท.). สอบถามยอดค้างชำระ OCT.6102519. ม.ป.ท.
- ไพลิน รุ่งรัตน์. (2525). สภาพและลักษณะการปรากฏของงานวรรณกรรมหลัง 6 ตุลาคม 2519. ใน เอกสารการสัมมนาเรื่องอนาคตการพัฒนาวรรณกรรมไทย วันที่ 20 – 21 สิงหาคม 2525 ณ ห้องแอลที 2 คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พิเชฐ แสงทอง. (2546). หมายเหตุบรรณาธิการ. ใน ทวีศักดิ์ ปิ่นทอง. นวนิยายกับการเมืองไทย ก่อนและหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 (พ.ศ. 2507 – 2522). กรุงเทพฯ : รักอักษร.
- ภาควิชาศิลปการละคร. (2550). ทัศนศิลป์การละคร. กรุงเทพฯ : โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มนตรี มีเนียม. (2554). รายงานการวิจัยเรื่อง วิเคราะห์บทละครสมัยใหม่ที่ดัดแปลงจากวรรณคดีไทย. สงขลา : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2548). ประมวลสาระชุดวิชาศิลปะกับสังคมไทย หน่วยที่ 11-15. นนทบุรี : สำนักพิมพ์สุโขทัยธรรมมาธิราช.
- มัทนี โมฆดารา รัตนิน. (2548). หน่วยที่ 13 ศิลปะการละครและศิลปะการแสดงของไทยสมัยใหม่. ใน ประมวลสาระชุดวิชา ศิลปะกับสังคมไทย. นนทบุรี : สาขาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2545). พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรม อังกฤษ-ไทย. กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- วัฒนชัย หมั่นยิ่ง.(2533). ภาพลักษณ์ผู้ปกครองในบทละครรวมเกียรติ์สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย, คณะอักษรศาสตร์, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิษณุพล ดิลกสัมพันธ์. (ม.ป.ท.). บันทึกบนสนามหญ้าสีแดง. ม.ป.ท.
- วิทย์ ศิวะศรียานนท์. (2518). *วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์*. กรุงเทพฯ : แพรววิทยา.
- วีณา วิสเพ็ญ. (2549). *วรรณคดีการละคร*. มหาสารคาม : อภิชาติการพิมพ์.
- สดไธ พันธุมโกมล. (2537). *การวิเคราะห์ปัญหาและวิธีแก้ปัญหาของนักแสดงในการกำกับการแสดงละครสมัยใหม่แนวต่าง ๆ ในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ ฯ : คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุทธชัย ยิ้มประเสริฐ (บรรณาธิการ). (2546). *รวมบทความวิชาการ 35 ปี 6 ตุลา ในบริบทสังคมไทย*. กรุงเทพฯ ฯ : สำนักพิมพ์6 ตุลารำลึก.
- สุนันทนีย์ จันทร์ทิพย์.(2540) เอกสารประกอบการสอนวิชาการศิลปการแสดงขั้นสูง (advance acting). ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุพรรณิ วราทร. (2519). *ประวัติการประพันธ์นวนิยายไทย ตั้งแต่สมัยเริ่มแรกจนถึง พ.ศ. 2475*. กรุงเทพฯ ฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- สุธา ศาสตร์. (2519). *วรรณคดีเปรียบเทียบ*. กรุงเทพฯ ฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- สุรพล วิรุฬห์รักษ์. (2547). *หลักการแสดงนาฏศิลป์ปริทรรศน์*. กรุงเทพฯ ฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรรัตน์ ทองคงอ่วม (2542). *การวิเคราะห์วรรณคดีประวัติศาสตร์ประเภทชุดตัวกรรม*. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย, คณะอักษรศาสตร์, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อภิรักษ์ ชัยปัญหา.(2546). *วิเคราะห์นวนิยายอิงประวัติศาสตร์การเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2*. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย, คณะอักษรศาสตร์, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- อภิรักษ์ ชัยปัญญา. (2547). การศึกษาวิเคราะห์นวนิยายอิงประวัติศาสตร์การเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา. 12(16), 115 – 131.
- _____. (2549). การนำเสนอแบบศึกษานันทิงในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยร่วมสมัย. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 14(20), 1 – 17.
- _____. (2551). “Director Lab : การขยับและปรับตัวของเครือข่ายละครกรุงเทพ” วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา 16(22), 279 – 290.
- อัจฉราพร กมฺพิสมัย และ สุนทรี อาสะวีย์. (2535). ลำดับเหตุการณ์ทางการเมืองการปกครองไทย 2475 – 2535. ใน เอกสารประกอบการสัมมนาเนื่องในโอกาส 60 ปี ประชาธิปไตย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ ฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อิรวดี ไตลังคะ. (2543). ศาสตร์และศิลป์แห่งการเล่าเรื่อง. กรุงเทพฯ ฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ภาษาอังกฤษ

- Cohen, Robert. (1981). Theatre. California : Mayfield publishing Company.
- Hayman, Ronald. (1977). *How to Read a play*. London : Eyre Methuen,
- Hudson, Suzanne. (2006). Writing about Theatre and Drama. CA: Thomson Wadsworth.
- Mattani Rutnini. (1975). The Siamese Theatre : Collection of Reprints from the Journals of the Siam Society. Bangkok : D.K. Book.

สัมภาษณ์

- พาริดา จิราพันธ์. (2552, 20 ธันวาคม). นักแสดงจากละครเวทีเรื่อง OCT.6102519 สอบถาม ยอดค่างชำระ. สัมภาษณ์
- สินีนางู เกษประไพ. (2552, 12 พฤศจิกายน). สมาชิกหลักของพระจันทร์เสี้ยวการละครรุ่นที่ 3. สัมภาษณ์.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

บทละครเวทีเรื่อง ก่อนอรุณจะรุ่ง

ก่อนอรุณจะรุ่ง

ชมรมพระจันทร์เสี้ยว

6 ฉาก

ตัวละคร

พ่อ: สิบตำรวจเอก อายุประมาณ 50 ปี
แม่: แม่ค้าหาบเร่ อายุประมาณ 40 ปี
เดช: ลูกชายคนโต พิการ พุด เดินไม่ได้ เป็นผลมาจากการไปรบที่เวียดนาม อายุประมาณ 25 ปี
พล: ลูกชายคนเล็ก นักเรียนแพทย์ อายุประมาณ 20 ปี
เอียด: เพื่อนบ้าน ช่างพุด ผู้หวังดีต่อครอบครัวนี้ อายุประมาณ 40 ปี
คง: ชาวบ้านที่หมู่บ้าน อายุประมาณ 30 ปี
ผู้ใหญ่บ้าน: เจ้าเล่ห์เจ้ากล อายุประมาณ 40 ปี (เวลาในการแสดงประมาณ 1.30 ชม.)

ฉาก 1

เช้าวันหนึ่งในสลัม ชายคนหนึ่งนั่งอยู่บนรถเข็น ขณะนั้นเวลาเช้าตรู่ ชายคนนั้นค่อย ๆ เคลื่อนเก้าอี้ของเขาอย่างช้า ๆ คิดถึงอดีตของตน เวลาสายขึ้นเรื่อย ๆ ผู้คนในสลัมเริ่มออกสู่ถนนใหญ่ ขอทานเดินช้า ๆ ออกไปสวณทางกับโสเภณีที่เดินกลับมาอย่างอ่อนระหอย ผู้คนเริ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ เช่น ข้าราชการ พ่อค้า นักธุรกิจ แม่ค้า นักเรียนวิ่งไปโรงเรียน เสียงอึกทึกของชีวิตประจำวันในเมืองดังขึ้นเรื่อย ๆ

ภายในบ้าน

แม่: (มือถือหม้อแกงออกมาวางในกระจาด หันไปทางครัว)

พ่อเสร็จหรือยัง เร็วเข้า ฉันจะได้รีบไป

พ่อ: (ยกหม้อแกงออกมา) เร่งอยู่ได้ (พ่อหยิบผ้าเช็ดหัวหม้อ)

แม่: ไม่ต้องประดิดประดอยหรอก เดี่ยวฉันจะไปไม่ทันรถ (นึกขึ้นได้) วันนี้จะต้องจ่ายค่ารถอีกแล้ว (คิด) ย้ายไปแล้ว 2 คน ก็เหลืออีก 7 ก็คนละ 3 บาท (หันไปจัดของใส่หาบ)
อ้าว... จานล่ะอยู่ไหน

พ่อ: (กลับเข้าครัว หยิบจานซ้อนออกมาใส่หาบ) ครบเรียบร้อยแล้ว

แม่: (มองดู) เอาละ ครบแล้ว

พ่อ: ฉันแต่งตัวก่อน เดี่ยวจะได้ช่วยยกออกไปเลย
(หันไปคว้าเครื่องแบบมาใส่ ติดกระดุม)

- แม่: (แค้นใจ) ไข่พล่มทำไมยังไม่กลับ บอกไป 2-3 วันเท่านั้น (देखมีสีหน้าไม่พอใจ)
- พ่อ: นั่นนะสิ ไข่บ้านนอกมันมีอะไรกันนะ ถึงได้ติดอกติดใจนี้ตั้งอาทิตย์แล้วสินะ (นึกขึ้นได้) วันนี้ฉันต้องไปรับเสด็จ อ้าวไข่เสื้อนี้ไม่มีกระดุมชะอีก แม่กระดุมนี้มันหายไปไหนล่ะ
- แม่: มันเสื้อพอนี้ ไม่ใช่เสื้อชั้นนี้ ใส อยู่ทุกวัน ฉันจะไปรู้ได้ยังไงว่ามันขาดแล้ว
- พ่อ: เอาละ ไม่ต้องบ่น เย็บให้ฉันหน่อยซี (พ่อถอดเสื้อออกให้แม่)
- แม่: (นั่งลงทำท่าจะเย็บ) ไหนล่ะเข็ม
(พ่อวิ่งเข้าไปเอาในหีบ แม่จัดการเย็บ)
- พ่อ: เร็วหน่อยซี ชักช้าจริง เดี่ยวรถแน่นพอดี (แม่เย็บเร็วขึ้น) ไม่ได้ ต้องพกเอาyalมไปด้วย (หายาลม) แก่งทุกวันเดียวเป็นลมเป็นแล้ง อายเด็กมัน
- แม่: อ้าว... เสร็จแล้ว ๆ ๆ (พ่อหันไปแย่งเสื้อจากมือแม่)
(แม่บ่นเรื่องเตรียมของต่อไป)
(พ่อใส่เสื้อผ้าวอย่างรวดเร็ว หันไปหยิบหมวกที่แขวนไว้ที่ข้างฝา)
- พ่อ: โอ้ย... อะไรวะ ปัดไร เย็บเสื้อไป ทั้งเข็มไว้ทั้งเล่ม
- แม่: ปัดไร ก็มาแย่งจากมือฉันเองนี่
- พ่อ: เร็วไปได้ เสร็จแล้ว
- แม่: เดี่ยวสิพ่อ คอยก่อน หาข้าวให้เดชก่อน
(แม่ตักข้าวในหีบให้เดช)
- พ่อ: (เดินเข้าไปหาลูกชาย)
กินข้าวเสียนะลูก จะได้แข็งแรง อีกไม่นานลูกก็จะหายดีเป็นปกติ พ่อไปก่อนนะ เร็วสิ แม่เสร็จรึยัง
- แม่: (ตะโกนสั่ง) พ่อไปก่อนก็ได้ เดี่ยวจะไม่ทัน ฉันยกไปเองก็ได้ (พ่อเดินออกไป แม่เดินเอาข้าวไปให้ลูกชาย ลูกชายคนเล็กเข้ามาพอดี ในขณะที่แม่กำลังจะยกของออกไป)
- แม่: มาแล้วเรอะ พ่อมหาจำเริญ ไปหลงกลืนอีสาวบ้านนอกบ้านนาที่ไหนมาล่ะ
(พลวงของแล้วรีบกุฏิกุจจช่วยเหลือแม่)
- พล: ยกออกไปเลยไซ้ไหม แม่
- แม่: หนอย ๆ ๆ มาถึงก็ทำเป็นขยันเชียวนะ เจอพ่อแก่ไหมล่ะ (แม่เดินเข้าไปหยิบไม้คาน)
- พล: ไม่เจอหรอกครับ แต่เห็นพ่อไหนรถโตงเตงไปตอนผมลงจากรถ 2 แถว

แม่: (ออกมาพร้อมไม้คาน) พลเอี้ย พ่อ แม่ ก็เหลือแถมคนเดียวที่จะพึ่งพา ธิบ ๗ เรียนให้มัน จบจะจะได้ออกมาช่วยพ่อแม่ ไร่ซำก็แก่มาแล้ว คงขายของได้อีกไม่นาน อีก 3 ปี เท่านั้นไซ้ใหม่ลูก ธิบ ๗ เข้านะ แม่อยากเป็นแม่คุณหมอดีแก่แล้ว (พลนิ่งคิด) ไปกัน เถอะ

แม่และพลออกไป พลหากระจาด แม่ถือกระบองนำออกไป เดชสีหน้าสบายใจขึ้นพลกลับเข้ามา มองที่พี่เดชหันมามองพล

พล: พี่ ฉันมีของมาฝาก พี่อย่างหนึ่งด้วย (เดินเข้าไปหยิบของ)

เดชมองตามพล พลแกะกระดาษหนังสือพิมพ์ที่ห่อซึ่งไว้แล้วเดินเอาออกมาให้เดช

พล: ขอบไหมพี่ ชาวบ้านเขาดีเหลือเกิน มีน้ำใจดีต่อพวกผมมากทีเดียวถึงแม้ว่าเขาจะ ยากจน

เดชเริ่มเล่นชิงเบ่า ๗ อย่างอึดอัด เสียงหนัก ๗ ต่ำ

แฟลชแบ็ค - เดช

เสียงซึ่งเป็นทำนองอีสาน - ลาว เสียงผู้หญิงหัวเราะ เสียงทหารเดินแถว ตบเท้าแทรกเป็นระยะ ๗ จางหายไป

พล: (ออกมานั่งลงข้างพี่) ขาดีขึ้นมั่งไหมพี่

(พูด แล้วนวดขาให้พี่ไปเรื่อย ๆ)

เดช: (ไม่ดีขึ้นเลย คงไม่หายแล้วละ)

พล: ที่โน่นนะพี่ กลางคืนเงียบ เขาไม่มีไฟฟ้าใช้ ก็มีแต่เสียงชิงนี้แหละ ที่แรกที่ผมไปก็ไม่ คิดเหมือนกันว่าจะมีอะไรดี ๆ แต่ชาวบ้านที่นั่นเป็นคนดีทุกคน ผมชอบที่นั่นมากเลย พี่ (เสียงชิงดังแทรกเข้ามา)

แฟลชแบ็ค - พล

สไลด์ รูปไร่แดงโม ชาวบ้าน 1 คน กำลังทำงานอยู่ พลเดินเข้ามาหาท่าทางเป็นนักศึกษา เข้ากับ ชาวบ้านไม่ได้

พล: พี่ทำอะไรครับ

คง: คูไร่แดงโมครับ คุณมาจากไหนครับ

- พล: มากับพวกที่ค่ายนักศึกษาที่มาสร้างโรงเรียนนะครับ
- คง: พวกคุณได้เรียนสูง ๆ เก่งก็เก่ง สร้างโรงเรียนก็ได้
- พล: ก็ทำกันไม่ค่อยเป็นหรอกครับ อย่างผมนี่ก็มาช่วยเขาเขียนป้ายบ้าง ชื่อโรงเรียนอะไร ทำนองนี้แหละ แต่ยังสงสัยอยู่เลยว่าทำไมไม่มีครูนะครับ
- คง: จริงครับ แถวนี้นั่นแหละทั้งนี้กันดาร ไม่ค่อยที่มีใครอยากมาอยู่หรอกครับ
- พล: ทำไร่แดงโมนี่ปัญหาหนักไหมครับ
- คง: ก็ทำไปอย่างนั้นเองครับลอง ๆ ดูไปก่อน บางทีก็แล้ง น้ำไม่ค่อยมี (พลทำท่าหิวน้ำ)
- คง: (เดินไปหยิบแดงโมมาให้) เอาแดงโมนี่ไปกินเถอะ
- พล: (ตกใจ) โอ๊ยไม่ต้องหรอกพี่ มีของกินมากินเยอะแล้ว พี่เอาไว้ขายเถอะ
- คง: ไม่เป็นไรหรอกครับ ของแค่นี้หน่อย ผมนะกินเสียเบื่อแล้ว
- พล: (ยกมือไหว้) ขอบคุณพี่มากครับพี่ ผมไปละครับ วันหลังผมจะมาคุยด้วยใหม่
- คง: (ตกใจ) โอ้คุณ ไม่เป็นไรหรอก ถ้าอยากกินวันหลังมาเอาได้นะคุณ

กลับมาปัจจุบัน

- พล: พี่เข้าใจไหมครับ ผมอยากจะช่วยเขา ให้เขามีชีวิตที่มีความสุขมากกว่านี้ ผมเพิ่งจะรู้ว่าคนที่อยู่ตามบ้านนอกเขาลำบากกันแค่ไหน พี่เข้าใจใช่ไหมครับ เราจะมีความสุขอยู่คนเดียวได้อย่างไรกัน ผมอยากให้เรามีชีวิตที่ดีกว่า พ่อ แม่ พี่ คนอื่น ๆ ด้วย ใช่ไหมพี่

देखเล่นซึ่งอย่างดีใจ

ฉากที่ 2

เสียง คนตกใจ ตำรวจจับแม่ค้าหาบเร่ เสียงเบา ๆ – ดังขึ้น – เบาลง มีด ตอนเย็น เดชนั่งอยู่ในบ้านแล้ว

- พ่อ: (เดินเข้ามาท่าทางอึดอัด จังหวะเร่งรีบ) แม่กลับมาแล้วยัง
- เดช: (สั่นศีรษะช้า ๆ อย่างสงสัย)
(พ่อถอดเสื้อ แขนงหมวกยังไม่ทันเสร็จ แม่ก็เข้ามา เสียงโครมคราม เปิดประตูแรง พุดเสียงดัง)
- แม่: (เสียงดัง) ไหน อยู่ไหนวะ หนอย ไข่ตัวดีจับกู (แม่วิ่งถือไม้คานตีพ่อไปรอบ ๆ บ้าน) ไม่มีใครจับแล้วเหวอ จับเมียจนตายห่าแล้วยังจะมาจับให้เสียค่าปรับอีก ทุกวันนี้กูทำ

มาหาแตกช่วยมึงนะดีเท่าไรแล้ว เงินเดือนมึงนะก็ได้แค่ค่าเช่าบ้านเท่านั้น แล้วอย่างอื่นเล่า...

พ่อ: เดี่ยวสิ ฟังกันก่อน เขาให้จับ...

แม่: เออ... แล้วมึงก็มาจับเมียมึง

พ่อ: (เสียงดัง) ถ้าฉันจับคนอื่น แล้วไม่จับแก มันก็ไม่ยุติธรรมนะสิ แล้วมันก็เป็นหน้าที่ของฉัน

แม่: อ้อ... กูผิดนั่นแหละ ที่ไม่มีเงินไปเช่าแผง เซ้งร้านเขาขายของมันเป็นความผิดใช่ไหม ที่พวกแม่ค้าจน ๆ อย่างกูต้องแบกหาบไปตามถนน มันหนักห่วยบาลใครนั๊วะ

พ่อ: (โกรธ) ให้อើนใจก็เห็นใจหรวอก แต่จะทำให้อย่างไรละ มันเป็นหน้าที่นี้ ผู้ใหญ่เขาสั่งมา เราเป็นผู้ขายมันก็ต้องทำตามคำสั่งตามหน้าที่เข้าใจบ้างสิ

แม่: แล้วไอ้ของขาวนะ เป็นหน้าที่ด้วยหรือ

(พ่อเงยบ ตกใจ เสียใจ จ้องหน้าแม่อย่างโกรธแค้น แล้วเดินออกไปอย่างรวดเร็ว)

แม่: (พูดตามหลัง) ฉันขอโทษ

(หันมาทางเดช พยายามจะอธิบายให้เดชเข้าใจ) แม่ไม่ได้ตั้งใจ จะให้พ่อเสียใจหรวอก ลูกเข้าใจไหม

(เดช หันมาทางแม่มองอย่างเห็นใจ)

แม่: แม่ทำทุกวันนี้ ก็เพื่อพ่อและลูกเท่านั้น แม่ทนได้ ลูกก็เห็นใช่ไหมว่า ชีวิตเรามันลำบากแค่ไหน (แม่เหมือนพูดกับตัวเอง) ต้องตื่นกันตั้งแต่ตีสามตีสี่ กว่าจะเตรียมของเสร็จก็เข้าพอดี ไรรถสองแถวที่มันมารับอยู่ทุกวัน มันก็ขอขึ้นราคาอยู่ทุกวัน ลูกค้าที่มากิน มันก็พวกราเข้ากินค่าด้วยกันทั้งนั้น จะขายแพงก็ไม่ได้ คนจน ๆ ก็ต้องช่วยเหลือ

(พูดกับเดช) นี้นะลูก ถ้าเป็นตำรวจอื่นมาจับ แม่จะไม่ว่าสักคำ แต่นี้เป็นพ่อเอ็ง

(เดชมองหน้าแม่อย่างปลอบใจ)

พล: (เดินเข้ามา) อ้าว แม่ทำไมวันนี้กลับเร็วนักล่ะ ผมไปหาก็ไม่เจอ แล้ววันนี้ทำไมเขาไม่ขายของกันเลยล่ะ

แม่: ก็พ่อเอ็ง เอ๊ย ตำรวจนะสิมากวาดไปหมดเลย ข้าวของเสียหายหมด ต้องตามไปเสียค่าปรับอีก แม่ก็เลยกลับบ้านเสียดีกว่า ซวยบรม

พล: อ้าว แล้วทำยังไงล่ะแม่

แม่: จะทำยังไงก็เสียค่าปรับไปนะสิ ของเสียแถมยังเสียเงินอีก ข้าว่าเดือนนี้ให้เงินไม่ชนปลายเดือนแน่

- พล: แล้วนี่พ่อเขาไปไหนล่ะครับ ยังไม่กลับมาอีกหรือ
- แม่: เขา... ออกไปข้างนอกนะ เดี่ยวคงมา
- พล: แล้วนี่พ่อเขาช่วยอะไรแม่ได้หรือเปล่า แม่โดนโรงพักไหน
- แม่: ก็พ่อเอ็งนั่นแหละตัวดี เขาเป็นคนตรง รักษาหน้าที่ (ประชดประชัน)
- พล: โธ่ แม่ส่งสารพ่อเขาเถอะ เขาพยายามทำอย่างดีที่สุดแล้ว

(แม่ พลเดินเข้าบ้านอย่างอ่อนใจ ทั้งสองเก็บของเข้าไปด้วย)

พ่อมา เดินถือขวดเหล้าเข้ามา เสียงดัง ปิดประตูดัง

เสียงในฉาก

- แม่: เบา ๆ หน่อยสิคุณ ค่ำมืดดึกตื่นแล้วคนเขาจะนอนกัน
- พ่อ: นอนกินนอนไปซีวะ กูจะกินเหล้า กูจะเมา เรื่องของกู ชาวบ้านไม่เกี่ยว เสียงดังเรอะ เดี่ยวแม่จับแม่งให้หมดเลย

แม่และพลเดินออกมาอย่างตกใจ

- พ่อ: เดช เอ็งเข้าใจพ่อหรือเปล่า (เดินไปที่เดช) พ่อก็ไม่อยากจะจับหรอกแต่เอ็งก็รู้ใช่ไหม (ตบหลังลูก) อย่างเรานะ การเชื่อฟังผู้บังคับบัญชาเป็นเรื่องสำคัญ เอ็งเคยเป็นทหาร เอ็งก็รู้ดี ทำดีรักษากฎหมายก็ถูกเมียด่า (โกรธ) จะเอายังไงกันไว้ย
- พล: พ่อครับ เข้าไปนอนเถอะ ดึกแล้ว
- พ่อ: (จับแขนพล พลประคองไว้) เอ็งเข้าใจพ่อใช่ไหมพล (จับของขาวในกระเป๋า) มันรั้งกันทั้งโรงพัก พ่อจะไม่รับเขาก็เขม่นเอา (เสียงเบาลง) แล้วไอ้ตอนนั้นแม่เอ็งเขาก็ไม่สบายด้วย ออกไปขายของก็ไม่ได้ (มองเห็นอย่างโกรธจัด) แต่มันไม่เคยเป็นอย่างนี้ ตั้งแต่ได้มึงมานี่ ทำกยุ่งยากนัก จะคุยกับใครจะบอกกับใครว่าเป็นผู้รักษากฎหมายมันพูดไม่ได้เต็มปาก ก็เพราะมึงนี่แหละ ไอ้จิบหาย (ปาเงินลงพื้น สลัดออกจากแขนพล)
- แม่: (เข้าไปปลอบ) พ่อ ยกโทษให้ฉันเถอะ ฉันไม่ได้ตั้งใจพูดให้แกเสียใจหรอก ตอนนั้นมันโมโหมากไปหน่อย พ่อไปนอนเถอะ ฉันจะไม่พูดอย่างนั้นอีกแล้ว
- พ่อ: ถึงแกไม่พูด แต่ฉันก็รู้ดี ลูกมันก็รู้
- แม่: (เข้ามาใกล้) ถ้าพูดถึงเรื่องนี้ล่ะก็ ความจริงมันเป็นความคิดของตัวเอง ฉันเป็นคนบอกให้พี่รับ
- พ่อ: (กับแม่) แต่ฉันเป็นคนรับ

แม่: โธ่พ่อ เรื่องมันแล้วไปแล้ว ใคร ๆ เขาก็ทำกันทั้งนั้นแหละคนเราจะให้มันดีไปทุกอย่าง ไม่ได้หรอก จนออกอย่างนี้จะมานั่งรักษาความดีกันอยู่ มันก็อดตายกันนะซี (หัวครู่) พ่อไปนอนเถอะ

พ่อเดินเข้าบ้านอย่างเข้าใจที่เมื่อยปวด แต่ยังมีท่าทางไม่พอใจ แม่เดินตามเข้าไปด้วย เดชเคลื่อนรถเข็นเข้ามาค่อย ๆ ก้มลงหยิบเงินอย่างยากลำบาก มองเงินอย่างโกรธแค้น “เพราะสิ่งนี้ที่ทำให้ทุกอย่างวุ่นไปหมด”

แฟลชแบค

เสียงเดชพูดกับแม่อย่างกระตือรือร้นอย่างมีความหวัง

เดช: โธ่แม่ อย่างกลัวไปเลย ใคร ๆ เขาคงอยากไปด้วยกันทั้งนั้น แต่เขาไม่มีโอกาส แล้วจะได้เงินกลับมาด้วย แม่จะได้สบายเสียที อีกไม่นานฉันก็คงได้ติดดาวแล้ว ดาวสีทองไงล่ะแม่ เราจะได้มีบ้านของเราเอง นะครับแม่ ไม่นานหรอก ผมจะกลับมา กลับมาเป็นลูกที่แม่จะต้องภูมิใจ

กลับสู่ปัจจุบัน

เดชมองเงิน

เดช: (โธ่หรือคือสิ่งที่เราต้องแลกกับความพิการ ความทุพพลภาพ แต่อีกไม่นานใคร ๆ เขาก็จะรู้กันว่าเอ็งนี่ไม่มีค่าอะไรเลย)

ไฟค่อย ๆ มืดลงจนกับสนิท

ฉาก 3

เวลาเย็น ผู้คนกลับจากทำงาน

แม่: (เดินบ่น หาบของเก็บในบ้าน) เออ ถึงชะที่ พล พลเอ๋ย ไม่อยู่กันรีนี้ เดี มันหายไไหนของมันนะ

เอียด: นี่ แม่บัวอยู่รีเปล่า

แม่: อยู่จ๊ะ มีอะไรหรรอ เข้ามาข้างในก่อนสิ (เอียดเขามานั่งด้วย อารมณ์ดีใจ)

แม่: วันนี้ปลื้มอกปลื้มใจอะไรมาอะ ดูท่าทางเบิกบานเชียวนะ

เอียด: นี่แม่บัว วันนี้นะ เป็นวันมหาปิติของฉันเลยทีเดียวละ

แม่: ปิติเรื่องอะไร

เอียด: ก็เรื่องพ่อพล้นั้นแหละ เห็นแล้วมันน่าปลื้มใจ วันนี้ฉันไปขายของที่สนามหลวง เขามีชุมนุมกัน พ่อพลวิ่งถือกระป๋องน้ำแจกคนนั้นที่คนนี่ที่ ขยันขันแข็งเหลือเกิน ใ้ฉันเห็นแล้ว ก็อยากมีลูกอย่างแม่บัวมั่ง ใ้แกวลูกฉันนะ มัวเป็นจิกโก้เที่ยวสูบยา ฉันอยากจะไล่มันออกจากบ้านวันละ 500 ครั้ง

แม่: (นั่งฟังอย่างมีกังวล) คำ ชุมนุมเรื่องอะไรกันหรือ

เอียด: คำประท้วงเรื่องข้าวสารขึ้นราคากันนะสิ ให้เลิกการกักตุน ห้ามส่งข้าวสารออกนอก ให้เอาข้าวสารขายคนในประเทศให้ มันเรื่องจริงนะ ฉันว่าเขาทำถูกทีเดียวละ

แม่: แล้วมันไม่วุ่นวายกันใหญ่หรือ

เอียด: แหม มันจะวุ่นวายไปได้อย่างไรกัน คำประท้วงกันเฉย ๆ แต่ฉันชอบเป็นเสียงเรียกร้องของคนจน ๆ ให้คนใหญ่คนโตเค้ารู้เสียบ้างว่าไอ้พวกเรามันเดือดร้อนกันยังไง

แม่: เมื่อไหร่เขาจะเลิกกันล่ะ

เอียด: คำ ๆ คำก็เลิกกันแล้วละ แต่ฉันต้องกลับก่อน เพราะว่าต้องมาทำกับข้าวกับปลาให้ไอ้พวกเด็ก ๆ กับไอ้แก่ที่บ้าน

ลูกเอียด: (เสียงตะโกนเรียก) แม่ ๆ ข้าวเดือดแล้ว

เอียด: เดี่ยวหม้อข้าวไหม้

แม่มองตามเพื่อนบ้านอย่างมีกังวล แล้วหันไปจัดข้าวให้ พลงพุดถึงลูก

แม่: ไม่รู้ไอ้พลมันจะไปยุ่งกับคำทำไมนัก การมุงการเมือง (ถอนหายใจ) ใ้ลูกคนนี้ชอบหาเรื่องใส่ตัวแท้ ๆ

พลเดินเข้าบ้านมาพอดี ในขณะที่แม่กำลังยกข้าวเปล่าไปให้เดช

แม่: (ประชด) กลับมาแล้วอะพ่อนักการเมือง ไปสนามหลวงใช้ไหมละ

พล: ทำไมแม่รู้ล่ะ

แม่: ทำไมจะไม่รู้ ไม่อย่างนั้นข้าก็เป็นแม่เอ็งไม่ได้หรอก ข้าลำบากลำบากอยู่ทุกวันนี้ก็เพื่อส่งเสียเอ็งให้ได้เรียนสูง ๆ เพื่อจะได้มาช่วยแม่

พล: โธ่แม่ งานบ้านผมก็เสร็จแล้ว การบ้านก็ไม่มี ผมเห็นว่าอยู่ว่าง ๆ ก็เลยไปดู ๆ คำ

แม่: นั้นแหละมันการเมือง

พล: แหมแม่ ผมไปฟัง ๆ ดู เห็นว่ามันก็ไม่ใช่การเมืองอะไร แต่มันเรื่องปากท้องของเราแท้ ๆ

แม่: (เบาลง) แล้วใครล่ะที่มันชุมนุมกันอยู่ พ่อแกไ้ยังไง

พล: ก็พวกคนจน ๆ ทั้งนั้นแหละ

แม่: แต่บ้านเราก็จนแสนจนอยู่แล้วนะ เอ็งไม่เห็นหรือ

พล: แต่คนอื่นเขาจนกว่าพ่อกว่าแม่อีกมีอีกนะ

แม่: ก็นั่นแหละก็ต้องช่วยเหลือตัวเองก่อนสิ แล้วค่อยไปช่วยเหลือคนอื่น

พล: แต่ที่ฉันทำก็มีส่วนช่วยเหลือเราด้วยนะแม่ แม่คิดดูซิ ข้าวสารมันขึ้นราคา บ้านเราก็ต้องลำบาก แม่ไปขายของก็ต้องลำบากมากขึ้นอีก แม่จะขายแพงกว่าเดิมก็ไม่ได้ เพราะคนซื้อแม่อีกคนจน ๆ ด้วยกันทั้งนั้น (แม่นิ่งคิดอย่างยอมนับ)

แม่: ไร้อะไร เขาก็เห็นกันมานานักต่อแล้ว ไ้พวกที่ช่วยเหลือประเทศชาติ ช่วยเหลือประชาชน ตาของเอ็งก็เคยบอกว่าเคยเห็นเขาถูกยิงทิ้งบ้างติดคุกบ้าง บางคนก็ถูกปล่อยเกาะ แม่ไม่อยากให้ลูกเป็นอย่างนั้นเลยจริง ๆ

พล: แต่ผมไม่ได้เป็นนักการเมืองอย่างนั้นนี่ครับ ที่ผมทำ ทำเพื่อปากท้องของพวกเราคนจนจน

แม่: เชื่อแม่นะลูกนะ จะเรียนอะไร จะไปเที่ยวไหน แม่ไม่เคยขัดเลย แต่เรื่องนี้แม่ขอจะอย่าไปยุ่งกับเขาเลย เห็นแก่แม่เห็นแก่พี่บ้างไป ไปคุยกับพี่เขาซิ แม่จะเข้าไปอาบน้ำ อาบน้ำเสียหน่อย
(แม่เดินเข้าไป)

พลหันมาเห็นพี่มีแต่ข้าวเปล่า จึงเดินเข้าไปหยิบแ่งกับช้อนมาให้ เดชมองหน้าน้องชายอย่างเข้าใจ แล้วยื่นส้อมให้เป็นทำนองชวนให้กินข้าวด้วยกัน พลยิ้มอย่างดีใจและคุยเปรียบเทียบเหตุการณ์ในบ้านนอกกับในเมือง

พล: พี่ว่าผมทำผิดหรือเปล่าที่ผมไปช่วยเขา พวกนั้นเขาเป็นคนยากคนจนเหมือนกับเรา ข้าวสารขึ้นราคาเขาก็เดือดร้อน เราก็เดือดร้อน

เดช: (ใช่ ทุก ๆ คนก็ต้องเดือดร้อน) (มองหน้าน้องอย่างเข้าใจ)

พล: พี่ แต่ก่อนนั้นเราทำอะไรเราไม่เคยคิดเลยว่าเราต้องทำอะไรใคร เราทำเพื่อตัวเองทั้งนั้น และเราก็ไม่รู้ด้วยว่าถ้าเราจะทำเพื่อคนอื่นนั้นเราต้องทำยังไง และเราจะต้องทำหรือเปล่า ผมรู้สึกแต่ว่า อยากจะช่วยเหลือคนอื่นที่เขายากจน ไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ ไม่มีงานจะทำ ผมสงสารเวลาที่เห็นขอทาน หรือเด็กขายพวงมาลัยอยู่ข้างถนน ผมรู้ว่าคนที่ลำบากยากจนอย่างเรายังมีอยู่อีกมากจริง ๆ

ย้อนอดีตของพลที่ชนบท

ผู้ใหญ่ปราศรัยกับคนดู เหมือนกำลังกล่าวต้อนรับนักศึกษาที่จะมาตั้งค่ายทำทางเป็นข้าราชการ

ผู้ใหญ่บ้าน: สวัสดีครับคุณนักศึกษา บ้านนาแล้งยินดีต้อนรับคุณ ๆ ทุกคน ผมในนามผู้ใหญ่บ้าน
นี้ ขอเรียนว่า รู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของคุณจริง ๆ ราษฎรที่นี่เขาก็ดีใจที่พวกคุณ
จะมากัน ตอนนั้นผมก็ให้ชาวบ้านเขาตัดไม้ตามขนาดที่คุณต้องการใช้สร้างโรงเรียน
ตามที่คุณได้บอกมาเรียบร้อยแล้ว ผมพาราษฎรออกตัดเองเลย รับรองว่าได้ครบ
ถูกต้อง ชาวบ้านที่นี่เรียบร้อยทั้งนั้น พวกเกะกะเกรไไม่มี เราอยู่กันอย่างสงบ จะมี
วุ่นวายอยู่บ้างก็พวกเด็กหนุ่ม ๆ เท่านั้น แต่ที่นี่ก็มีพวกนอกคอกเหมือนกัน พวกนี้
พยายามยุยงให้ราษฎรเกลียดชังผม มันเอาเรื่องกฎหมายค่าเช่ามานี่ เป็นเรื่องที่ผม
อยากจะขอรับรองพวกคุณ ๆ ว่าอย่าได้พูดไป เพราะจะทำให้เข้าใจผิดกันอีก ถ้าใครเขา
ถามก็ขอรับรองให้บอกเขาว่า มาขอดูได้กับผู้ใหญ่ที่นี่ ผมก็ได้จัดประชุมชี้แจงให้ราษฎรรู้
แล้วตั้งแต่กฎหมายนี้ออกมา แล้วผมก็ได้ไปประชุมมากับท่านผู้ว่าราชการจังหวัด
พวกราษฎรก็เข้าใจกันดี เจ้าของที่ส่วนมากก็เป็นผู้เฒ่าผู้แก่ มีที่ดินกันคนละเล็ก
น้อยเท่านั้น พวกที่เช่ามากันอยู่ก็เห็นใจ เลยตกลงกันว่าจะให้ค่าเช่ากันตามแบบเดิม
ดังได้เคยประพฤติปฏิบัติมาเป็นประเพณีตั้งแต่รุ่นพ่อ รุ่นปู่ ผมขอรับรองท่าน
นักศึกษาเพียงเท่านี้แหละครับ มีอะไรไม่สะดวกก็บอกผมได้ สวัสดีครับ

ณ ที่อีกแห่งหนึ่ง

คงพาพลมาดูการแบ่งข้าวของชาวนากับเจ้าของที่ เห็นกลุ่มคนกำลังทำงานอยู่ห่าง ๆ

คง: นั่นไงคุณ ที่ผมอยากให้คุณได้ดู

พล: อ้อ นั่นเขากำลังทำอะไรกันอยู่ครับ

คง: ชาวบ้านเขากำลังแบ่งข้าวให้เจ้าของที่

พล: เขาแบ่งกันยังไงครับ

คง: ก็คนละครึ่ง คนที่เช่าจะได้ไปครึ่งเดียวทั้ง ๆ ที่เขาต้องเป็นคนลงแรงต้นกล้า ค่าจ้าง
คนมาช่วยทำงานตั้งแต่ตอนดำนาเกี่ยวข้าว ตีข้าว ค่าต้นกล้า ค่าปุ๋ย ค่าเช่าควาย คน
เช่าต้องเป็นคนจ่ายทั้งนั้น

พล: แล้วข้าวที่ได้แบ่งมานี้ คนเช่าเขาจะพอใช้หรือครับ

คง: อย่าว่าแต่พอใช้เลยคุณ พอกินนะก็จะไม่พออยู่แล้ว โดยมากจะไม่มีข้าวเหลือไปถึงปี
หрок แต่เราก็ต้องแบ่งขายไปบ้าง จะได้มีเงินไว้ใช้จ่ายด้านอื่น ขายมันไปตั้งแต่เป็น
ต้นข้าวเขียวนี้เลย ก็ได้ราคาเกวียนละพันเดียว

พล: ได้เท่านั้นเองหรือครับ ผมเคยได้ยินว่า ข้าวที่เขาส่งไปขายเมืองนอกนะราคาอย่าง
น้อยก็ 4 พัน ถ้าปีไหนราคาดีได้ถึง 6 พันเชียวนะ แล้วทำไมเราไม่คอยอีกหน่อยแล้ว
ส่งขายเมืองนอกเองล่ะครับ

คง: มันคอยไม่ไหวนะซี เป็นหนี้เป็นสินค่า ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ มันก็รออยู่ พอเห็นทางจะได้เงิน
ก็ต้องเอาไว้อีก่อน จะขนไปในเมือง ก็ไม่รู้จะเอาไปยังไง ไปขายให้ใคร ไม่รู้เรื่องกัน
หрок

พล: (นึกขึ้นได้) เอ๊ะพี่ ตอนนั้นชาวนาเคยไปเดินขบวนในกรุงเทพ ขอให้ลดค่าเช่านาให้
เป็นธรรมขึ้น แล้วยังต้องแบ่งครึ่งกันอีกหรือครับ

คง: ถ้าตามกฎหมายจริง ๆ เขาก็ให้แบ่งกันเพียง 1 ใน 3 เท่านั้นแหละคุณ ตอนแรกที่นี่ก็
พอจะมีความหวังกันอยู่บ้าง คึกคักกันดี ตั้งตัวแทนไปเป็นกรรมการแบ่งค่าเช่าด้วย
แต่อีกไม่นานตัวแทนไปโดนลอบยิงเข้า เกือบตาย ตอนนี้อย่างนอนรักษาตัวอยู่เลย
ตั้งแต่นั้นใคร ๆ ก็คิดว่าจะได้ส่วนแบ่งมาอีกนิดหน่อย แต่ก็ไม่สบายใจ ไม่คุ้มกัน แล้ว
พวกเจ้าของนาเขาก็ประกาศว่า ใครขึ้นยุ่งอีกเขาจะไม่ให้เช่าต่อไป
จะให้คนอื่นมาทำแทน เรื่องมันก็เลยเงียบไป

พล: เอ๊ะพี่ เขาจะทำอย่างนั้นไม่ได้นะ มันผิดกฎหมายนี่

คง: ที่นี่ไม่มีใครเคยเห็นกฎหมายกันเลย คุณรู้รายละเอียดมัยละว่าเขาว่าไว้อย่าง (พล
เงิบ) แล้วอีกอย่างถ้าผู้ใหญ่กับพวกเจ้าของที่เขาไม่ทำตามกฎหมาย เราก็ไม่รู้จะไป
บังคับเขาอย่างไร เดียวก็ถูกลอบยิงกันอีก (หยุด) ผมก็คิดว่าจะวิ่งเต้นกับเขาบ้าง
เพราะสงสารไอ้พวกที่จน ๆ ผู้ใหญ่เขาก็เคยพูดให้ได้ยินว่า ลูกปิ่นเดียวนี้ราคามันถูก
ลูกละไม่กี่ สตังค์

พล: พี่ แต่เรื่องนี้ ถ้าเราไม่ช่วยตัวเอง แล้วจะคอยให้ใครมาช่วยล่ะครับ ผมว่าพี่ลอง
พยายามดูอีกซิครับ ผมกลับไปในเมืองจะหากฎหมายใหม่นี้มาให้ ถ้าพี่ไปชี้แจงให้
เพื่อน ๆ เขาเห็นว่า เราทำถูกกฎหมาย ตำรวจต้องคุ้มครองช่วยกันป้องกัน พวกเขาคง
ไม่กล้าขึ้นไปเท่าไรหรอกครับ

คง: ครับ ผมก็อยากจะลองดู แต่คุณช่วยเขียนอธิบายด้วยนะ ภาษากฎหมายมันคงยาก
น่าดู

พล: (เงิบอย่างครุ่นคิด) แล้วที่นี้มีปัญหาอื่น อีกมั๊ยครับ

คง: ที่ติดกับค่าเช่าหนา นี่ละครับที่เป็นปัญหาใหญ่ แต่ตอนนี้ก็มีขึ้นมาอีกคือเรื่องควายหาย ที่หมู่บ้านนี้ก็มีอยู่ไม่กี่ตัวหรอกครับ แต่มันก็หายกันมาก ออกตามรอยก็ไม่เคยเจอ ไม่รู้ไอพวกนั้นมันเอาไปได้ยังไง ใจคอมันเหี้ยมกันเหลือเกิน ก็คนยากจนด้วยกันทั้งนั้น ไม่น่ามาเอากันเลย

ตัดกลับมาที่ปัจจุบัน

พล: นี่ละพี่ คนที่เดือดร้อนนะยังมีอีกมาก ผมช่วยเขาได้ ใครก็ได้ที่อ่านหนังสือได้ก็ช่วยเขาได้ทุกคน ผมไม่อยากให้คนที่เกิดมาแล้วจนจะต้องจนลงไปอีก คนที่ลำบากนะพี่ยังมีอีกมาก

(เงิบ ดูปฏิกิริยาของพี่เดช ทำท่าเข้าใจ)

ฉากที่ 4

ตอนดึกของคืนวันหนึ่ง พ่อกลับมาด้วยท่าทางมึนเมา

พ่อ: (เดินเข้ามาอย่างโซเซ ทำท่าทางโกรธ) เชิญครับท่าน เอ้า ท่านไปเลยครับ เฮ้ย แท็กซี่หยุดก่อน ให้เจ้านายของข้าไปก่อน เอ็งอย่าสะอะอะเข้ามานะ ถ้าเอ็งมาสะกิดรถเจ้านาย ข้าละก็ ข้าเอาดาบฆ่าเลยนะโว้ย วันนี้มันเป็นวันมงคลของข้าละมีความสุข จิบหายเลยที่ได้มาช่วยงานยิ่งใหญ่อย่างนี้ รถจอดกันทั้งถนนไปเลย แต่ละคันใหญ่กว่าบ้านข้าเสียอีก (มองบ้าน เดินโซเซเข้ามาชนกับผนังตึก) ไอ้ตึกหนานี้มันจะเอาอย่างไรกับกูวะ ไหร่หนักหรือ

(พ่อ เเท้สะเอว มองดูตึกเหมือนคนงัดแงะที่ตัวใหญ่กว่า)

มึงโง่เข้ามาทุกที กูจะไม่มีทางไปแล้วโว้ย แต่ไอ้ห... มึงมันก็ไม่เท่าไรหรอกวะ ตัวเท่ากันเมื่อไรละคอยดู ให้โอกาสกูอีกหน่อยซิวะ... กูจะสู้กับมึงให้ได้... คอยดูเถอะ... สักวันหนึ่ง... คอยดูเถอะ (พ่อเดินสะเอะสะเอะต่อมา ถึงลานบ้านที่มีเก้าอี้ตัวเล็กตั้งอยู่) เจ้านายขอรับ... (ท่าทางล้อเลียน) ลูกเจ้านายแต่งงานบ่อย ๆ ได้ไหมครับ พวกกระผมจะได้มีเหล้าดี ๆ กินบ่อย ๆ (หัวเราะ)

(พ่อยกขวดเหล้าขึ้นดื่มอีก วางขวดลงข้างตัวบนม้านั่ง พอดีขวดล้มลงไปข้างล่าง พ่อก้มลงเก็บ) โอ้ หมดกันเหล้ากู (หยุดนิ่งคล้ายนึกอะไรขึ้นมาได้ เสียงบ่นเหมือนรำพึงกับตัวเอง) นี่ ถ้ามันเป็นม้านั่งตัวใหญ่ ๆ ก็คงจะดี (ลุกขึ้นเดินมาที่หน้าบ้าน) แล้วก็ตรงนี้ถ้ามันจะมีมะม่วงสักต้น มีแคร่อยู่ใต้ต้นไม้ เย็น ๆ ข้า ลูก เมีย ก็จะได้นั่งคุยกันกินข้าวด้วยกัน (โกรธ) ไม่ต้องสุมหัวอัดกันอยู่แต่ในบ้านเล็กเท่ารังหนูอย่างนี้ (ข้าลง)

ตรงนี้... ตรงนี้มันต้องมีอีกสักต้น ต้องต้นชมพู และตรงนี้ก็ต้องมีต้นพุทธรักษาเล็ก ๆ
(เสียงเบาลง) แล้วก็ตรงนี้ (เจียบไป)

ไฟเปลี่ยนเป็นฉากแห่งความฝันในอดีต

เสียงแม่วิ่งออกมาจากข้างในครัว

แม่: ไหน ๆ พ่อ ขอฉันดูหน่อยสิ มันเป็นอย่างไ

พ่อ: (หันกลับมา กลายเป็นหนุ่มอย่างรวดเร็ว) นี่ไงแม่ นี่ไง

(พ่ออวดยศใหม่ สิบเอกให้แม่ดู)

แม่: อ้อ มันเป็นอย่างนี้เอง แหม พ่อส่งขึ้นเป็นกองแน่นะ ไหน ๆ พอลองยืนดี ๆ สิ (แม่
ถอยออกไปดูห่าง ๆ) โอ้โฮ พ่อ หล่อ จริง ๆ (หันเข้าไปทางบ้าน) เดช เดช เร็ว ๆ เข้า
ออกมานี่ มาดูพ่อเขา

เดช: (วิ่งออกมาจากในบ้าน) ไหนพ่อ โอ้โฮ ใ้จมไปเลยพ่อ

แม่: เดชลูกต้องเอาอย่างพ่อเขานะ พ่อเอ็งนะมาจากพลตำรวจแท้ ๆ เลย (กับพ่อ) ไม่ก็ปี
เลยนะพ่อ สิบเอกเข้าไปแล้ว

เดช: แม่ ถ้าฉันกลับจากไปรบคราวนี้ ชั้นก็ต้องได้แน่ ๆ เลย (หันไปมองพ่ออย่างเกรงใจ)

พ่อ: เอาเลยลูก เอาเลย รบให้เก่ง เก่งเหมือนพ่อจับผู้ร้าย พ่อลูกยศเท่ากัน ไม่เป็นไร ใ้ดี
พ่อชอบ

แม่: แล้วลูกจะต้องไปแน่แล้วหรือเดช (ท่าทางกลัวอยู่ในใจ)

เดช: (กับพ่อ) เอาอีกแล้วพ่อ แม่กลัวอีกแล้ว แม่ไม่ต้องกลัวหรอกจ้ะ แม่ไม่เชื่อหรอกว่าลูก
แม่คนนี้เก่งแค่ไหน ผมเป็นนักกีฬามาทุกปีเลยนะ ในโรงเรียนนายสิบนะ แม่ก็รู้ว่าผม
ทำสถิติได้ที่ประเภท

แม่: แต่รบกันนะ มันไม่เหมือนกับเล่นกีฬาหรอกนะลูก

เดช: โอ้แม่ เล่นกีฬานะยากกว่าด้วยซ้ำไป แต่รบกันเรามีอุปกรณ์ช่วยตั้งเยอะแยะ เผลอ ๆ
ไม่ต้องออกรบด้วยซ้ำไป พ่อผมกลับมาแม่ผมจะเดินยี่ดอกโซ่เหรียญกล้าหาญมา
ตั้งแต่หัวตรอกจดท้ายตรอกเลย

แม่: (กับพ่อ) พี่ แล้วเรื่องที่จะไปขายของที่โรงพักนะ พรรคพวกเขาว่าอย่างไรกันบ้างละ

พ่อ: เอาเลยแม่ ใคร ๆ เขาก็อยากให้เธอไปขายทั้งนั้นแหละ ใ้ที่มีอยู่นะมันไม่เป็น
ลัษณะเลย เออแล้วพี่จำเชมนะ เขาบอกให้ยืมจานยืมแก้วน้ำด้วย เขามีอยู่เยอะ
เชียวนะ

แม่: ใ้จริงอะ แหมพ่อ ใ้ของพรรคนี้นะใครเขาจะให้ยืมกัน

พ่อ: ให้สิ พี่เขมเขาย้ายกับฉันมาตั้ง สองสามหนแน่ะ เขาบอกว่าไม่อยากเก็บไว้เฉย ๆ มันรกบ้าน และเมียเขาก็ไม่คิดจะขายข้าวแกงอีกแล้วคงอยากเป็นคุณนายนั่งอยู่กับบ้านเฉย ๆ บ้าง พี่เขมเขาสอบนายร้อยได้แล้วนี่ แล้วอีกอย่างหนึ่งเขากลัวว่าเธอจะไม่ขาย เขาอยากให้ขายหลาย ๆ เจ้า เขาวามันสนุกดี

แม่: ตกลงพ่อ เป็นอันว่าอีก สอง สามวัน ฉันไปขายเลยนะ

พ่อ: เออ แล้วนี่ไอ้คนเก่งของฉันยังไม่กลับมาอีกหรือนี่

แม่: แน่ะ มันเป็นคนเก่งของพ่อมาตั้งแต่เมื่อไรกัน มันเก่งของมันเองต่างหาก เด็กอะไร ดูหนังสือหามรุ่งหามค่ำ นี่ถ้ามันรู้ว่าการเรียนม.7 มันยากอย่างนี้ละก็ ฉันไม่ให้มันเรียนหรอก

พ่อ: อ้าว แล้วจะให้มันออกไปทำอะไรกันล่ะแม่ ไอ้พลนะมันนักเรียนทุนทุกปี อย่างนี้มันต้องสนับสนุน เธอดูแลมันให้ดี ๆ เกอะ ฉันว่าอีกหน่อยเธอคงมีลูกเป็นหมอแน่ ๆ เลย

แม่: (ยกมือขึ้นไหว้ท่วมหัว) เจ้าประคุณ ขอให้มันเป็นอย่างนั้นจริง ๆ เกอะ (เสียงพลดังมาจากในฉาก) แม่ ๆ พ่อมาแล้วเธอยัง (วิ่งออกมา แต่งนักเรียน มือถือกระเป๋ากับถุงกระดาษ) อ้าวพ่อมาแล้วหรือครับ

พ่อ: เป็นไงลูก นี่ไง ไก่ไหม วันนี้ทำไมกลับเย็นนักล่ะ

พล: (ชูถุงกระดาษขึ้น) พ่อ ผมไปซื้อของที่พ่อชอบมาให้ไงครับ (ส่งถุงให้พ่อดู เปิดดู เป็นขวดเหล้า) ผมกับพี่เดซอยากให้พ่อสบายใจ จลองกันเสียหน่อยนะครับ

พ่อ: (มองดูลูกอย่างรักใคร่) รู้ใจพ่อจริงนะ

แม่: เอาสนับสนุนกันเข้าไป กินเข้าไปอยู่ทุกวิทุกวัน แล้วยังจะ...

เดซ: เอาเถอะน่าแม่ วันนี้วันพิเศษ ไปเตรียมกับข้าวกันต่อดีกว่า (กับพ่อ) พ่ออย่าเพิ่งจลองก่อนนะครับ รอผมด้วย

แม่: ไปพล เข้าไปช่วยแม่หน่อย

พ่อ: (พูดในบ้าน อย่างมีความหวัง) ปีหน้านะ พ่อต้องได้เงินเดือนขึ้นอีก ขึ้นไปอีก ทุก ๆ ปีเลย แล้วเราจะได้มาจลองกันตรงนี้

(ชี้ไปทางขวาเรื่อย ๆ) ทางนี้พ่อจะปลูกชมพู่ มะม่วง ขบา แล้วก็กล้วยอีกสักกองเป็นไง แล้วเราจะนั่งล้อมวงกันกินข้าวตรงนี้ที่หน้าบ้าน... บ้านของเรา... บ้าน... (พ่อหันกลับมา ค่อย ๆ กลายเป็นคนแก่อย่างปัจจุบัน เสร้ามองไปที่ตึก)

ปัจจุบัน

แม่: (เสียงจากนอกฉาก) พ่อ... พ่อ ดึกแล้ว เข้ามานอนเถอะ

พ่อ: (สะดุ้ง) จ๊ะ จ๊ะ ฉันจะไปเดี๋ยวนี้แหละ
(กับตึก) ขอเวลาดูสักหน่อยเถอะ คนอย่างกูไม่มีวันแพ้ง่าย ๆ หรอก

พ่อค่อย ๆ เดินหันหลังกลับเข้าไปในบ้านอย่างหมดหวัง

ไฟค่อย ๆ หรือลงจนมืดสนิท

ฉากที่ 5

เวลาเย็น แม่กำลังทำครัวอยู่ในบ้าน เดชอยู่ข้างใน เอียดเดินเข้ามา

เอียด: เป็นไงจะพ่อคุณ กินข้าวกินปลาบ้างร่ะยัง

เดช: (หันไปมอง ยิ้มเล็กน้อยอย่างขบขันที่ทักทาย)

แม่: อ้าว แม่เอียดหรรออะไระ เข้ามาสิ มาคุยกันก่อน

เอียด: (นั่งลงอย่างอ่อนใจ) จ๊ะ (ถอนใจ) ฉันจะมาล่านะ

แม่: เธอได้ที่อยู่ใหม่แล้วร่ะ

เอียด: จ๊ะ มันก็ไม่ดีไปกว่านี้หรอก ผัวฉันนะ เขามีเพื่อนอยู่ในสลัมคลองเตย พ่อจะแบ่งกันได้ บ้างสักห้องสองห้อง (เหมือนพูดกับตัวเอง) มันก็คงจะคับแคบกว่านี้ (กับแม่) กว่าที่จะ เข้ามาถึงตลาด ค่ารถก็แพงหมดกันพอดี แล้วเธอละรู้หรือยังว่าจะไปอยู่ที่ไหนกัน

แม่: ยังเลย ฉันน่าจะอยากได้ใกล้ ๆ พ่อเขาจะได้ไม่ไกลโรงพัก ลูกมันก็จะได้ไปมหาลัยง่าย ๆ แต่ยังไม่ได้เลย พ่อเขาก็หาอยู่ทุกวัน

เอียด: แหม เธอนะมันยังพอมีสะตั่งตังค์น่าจะเข้าบ้านเลยนะ

แม่: โธ่มันแพงเหลือเกิน ไร่เดือนละ 500 อย่างนี้นะหาไม่ได้แล้ว อย่างมากก็ได้แค่ห้องเดียว จะไปทำกับข้าวกับปลา มันก็ไม่ได้

เอียด: (หันไปทางเดช) ฉันว่าไกลหน่อยก็คงได้มั้ง เจ้าพล หรือผัวเธอมันก็ผู้ชายคงทนได้ หรอก เธอน่าจะเปลี่ยนทำเลมาค้าขายก็คงพอไปได้ฉันน่าจะสงสารแต่พ่อเดชเขา จะไป ไหนมาไหนก็ไม่ได้ จะไปก็ให้มันได้ที่เสีย ๆ ได้อากาศหายใจกันบ้าง

แม่: ฉันก็คิดอย่างนั้นเหมือนกัน

เด็ก: (เสียงจากนอกฉาก) แม่ ๆ ไปเถอะ รถมมาแล้ว

เอียด: ฉันต้องไปละนะ ลาละจ๊ะ (กับเดช) ฉันไปละนะ พ่อเดชว่าง ๆ ฉันจะไปเยี่ยม (เดช พยายามยกมือไหว้ เอียดเข้ามาใกล้ เอามือกุมมือเดชไว้) โอ พ่อคุณขอให้หายวัน หายคืนนะจ๊ะ (เอียดเดินออกไป)

- แม่: (กับเดช) เออเดช พรุ่งนี้ก็ต้องไปโรงพยาบาลอีกใช่ไหมลูก แม่จะให้พลงมันพาไปนะ (เดชก้มหน้าลงอย่างหมดหวัง) โธ่ลูก ตั้งอกตั้งใจรักษาเนื้อรักษาตัวเข้าเถอะ หมอ ท่านว่าอีกไม่นานลูกก็จะหาย (เดชสั่นหัว) นะลูก เพื่อแม่ (เดชเงยหน้าขึ้น) อย่างนั้นสิ ลูก มีวันไม่สบายมันก็ต้องมีวันหายได้
- พ่อ: (เดินเข้ามาอย่างอ่อนใจ ส่งถุงขนมให้แม่) เอ้าแม่ ชื้อขนมมาให้เดช (แม่รับถุงขนม ออกไปใส่จาน) เป็นไงลูก (เดชเฉย)
- แม่: (เดินกลับออกมาเอาจานขนมมาส่งให้เดช)
(กับพ่อ) เป็นยังงี้บ้าง หาบ้านได้บ้างไหม
- พ่อ: มันก็พอได้หรอก แต่ก็ไกล ๆ ทั้งนั้น ถนนก็ยังไม่เสร็จ แต่ก็พอมีรถสองแถววิ่งบ้าง เหมือนกัน (ถอนใจ) แต่อากาศดี มันเป็นชายทุ่ง
- แม่: ก็ดีนี่พ่อ แล้วยังจะกลุ้มใจอะไรอีก พ่อไปดูมาหรือยัง
- พ่อ: ยังเลย ก็พอดิฉันมีเรื่องเสียก่อนนะซี
- แม่: (ตกใจ) เรื่องอะไรกันพ่อ
- พ่อ: ไ้อ้พลงนะซี เพื่อนฉันเขาบอกว่าเห็นมันปิดโปสเตอร์ประท้วงอยู่ข้างถนน
- แม่: อ้อ อย่างนั้นมันก็อีกตั้งนานไม่ใช่หรือ
- พ่อ: (มองแม่อย่างสงสัย) เธอไม่เข้าใจหรือไง ฉันนะส่งลูกให้มันเข้าไปเรียนหนังสือหา วิชาความรู้ ไม่ใช่ไปเป็นควายให้เขาจูงจูงง่าย ๆ
- แม่: อะไรกันพ่อ...
- พ่อ: (โกรธ) พ่อมันเป็นตำรวจ มีหน้าที่รักษาความสงบ แต่ลูกมันจะเป็นไอ้พวกพ่อควาย วุ่นวาย (กับแม่) แล้วนี่มันหายหัวไปไหนอีกล่ะ
- แม่: ก็พอมันไปรับจันจากตลาดมาถึงนี่ ก็ขอฉันว่าจะออกไปทำธุระต่ออีกหน่อย ฉันก็เลย ให้มันไป
- พ่อ: ธุระอะไรกัน ไปวุ่นวายที่ไหนอีกล่ะซี
- แม่: โธ่ พ่อ โวยวายไปได้ ไ้อ้พลงมันคงไม่ได้...
- พ่อ: (โกรธ ตวาด) เธออย่ามันไม่รู้จักดูแลลูกเสียบ้าง
- แม่: (โกรธ) เอะ ก็ฉันอยู่ว่าง ๆ เมื่อไรกันเล่า แล้วคุณล่ะทำไมไม่ดูมัน
- พ่อ: ฉันก็ทำงานเหมือนกัน วัน ๆ เหนื่อยจะล้มประดาตาย

พ่อ เงียบ หงุดหงิด เดินไปที่โต๊ะหนังสือพล ค้นโต๊ะดู หยิบหนังสือออกมา ดูอย่างมีอารมณ์มากขึ้นทุกที โกรธ แค้น เสียใจ

พลเดินเข้ามาอย่างแจ่มใส

พ่อ: (ชูหนังสือในมือขึ้น) พล... นี่หนังสืออะไร

พล: (ชะงัก)... หนังสือผมยืมมาจากห้องสมุดครับ

พ่อ: (พลิกดู) ห้องสมุดไหนกัน

พล: ห้องสมุดชุมชนครับ

พ่อ: ชุมชนอะไรของแก

พล: ชุมชนพัฒนาชนบท

พ่อ: (วางหนังสือแล้วเดินเข้ามาใกล้) เดียวนี้ไอ้พวกนั้นมันเข้าไปถึงมหาวิทยาลัยแกแล้วหรือ

พล: ใครกันครับ

พ่อ: ก็ไอ้พวกหางแดงนะซี

พล: โธ่พ่อ ไม่ใช่หรอกครับ พวกเราตั้งกันขึ้นมาเอง แล้วก็มีอาจารย์

พ่อ: อ้อ อาจารย์แกก็เป็นพวกนั้นด้วยเหมือนกันใช่ไหมแล้ว

พล: อะไรกันครับ

พ่อ: อย่าเถียง (พยายามอธิบาย) มันเป็นเรื่องของการเมือง เรื่องของคนใหญ่คนโตเขาจะชี้อ่านากัน ไอ้หญ้าแพรกอย่างเราก็มีแต่จะตายเปล่าเท่านั้น อย่าไปยุ่งกับมันเลย พ่ออยากให้ลูกเป็นคนดีตั้งใจเรียน

พล: พ่อครับ พ่อให้ผมพูดอะไรสักนิดได้ไหมครับ

พ่อ: แกจะต้องพูดอะไรอีก นี่เป็นคำสั่งของพ่อ

แม่: โธ่ พ่อ...

พ่อเจียบ พยายามข่มใจ เดินไปนั่ง พลเดินตามใกล้ ๆ อยากจะอธิบายให้พ่อฟัง

พล: พ่อครับผมรักพ่อ รักแม่ จะทำอะไรผมก็คิดถึงแม่ คิดถึงพี่เสมอ แต่ผมได้เห็นว่าคุณที่เขาลำบากอย่างเราหรือยิ่งกว่า เรายังมีอีกมากในบ้างเมืองของเรา พ่อครับ เราน่าจะช่วยเหลือได้พร้อม ๆ กัน

พ่อ: (พยายามฟัง) มันจะพร้อมกันได้อย่างไร จับปลาสองมือมันจะดีหรือ

พล: ได้สิครับ เขาลำบาก เราก็ช่วยเหลือที่เราจะช่วยให้

พ่อ: แต่มันทำให้บ้านเมืองวุ่นวายนะลูก

- พล: ความขัดแย้งในสังคมเป็นเรื่องธรรมดา คนจนต้องทุกข์ให้รัฐบาลรู้ รัฐบาลก็จะได้แก้ไขถูก ประชาชนนะเขาพึ่งใครไม่ได้อีกแล้ว เขาจะต้องช่วยตัวเอง เขาต้องร้องทุกข์ ต้องทวงสัญญาด้วยตัวของเขาเอง
- พ่อ: ใครสอนให้ลูกพูดอย่างนี้ หนังสือพวกนั้นใช่ไหม
- พล: ไม่ใช่หรอกครับ มันเป็นเรื่องจริง ผมไปเห็นมากับตาของตัวเองแล้วผมก็รู้ว่าที่ ไหน ๆ ก็เหมือนกันทั้งนั้น
- พ่อ: ลูกไปมาทั่วแล้วหรือ
- พล: ไม่ใช่หรอกครับ หลักการมันเหมือนกัน เขาก็ลำบากเหมือนกัน
- พ่อ: มีหลักฐานหรือ
- พล: ไร่พ่อ แม้แต่ญาติของแม่ที่เมืองสิงห์ก็ยังโดน ชาวนาปลูกข้าวมากับมือแต่คนอื่นกลับมาขายไปง่าย ๆ ให้ราคาถูก ๆ พวกเขาไม่มีทางเลือกนะครับพ่อ แต่พอเวลาเขาจะซื้อของ เขาต้องซื้อด้วยราคาแพงลิบ พ่อจะให้เขาทำยังไง มันไม่มีทางเลือกอื่นอีกแล้ว เราจำเป็นต้องทำครับพ่อ
- พ่อ: (ตีรวน) ทำจนให้เป็นใหญ่ในแผ่นดินกันใช่ไหม
- พล: (มองหน้าพ่ออย่างแปลกใจ) คนที่ได้เปรียบเขามีอำนาจ มีเครื่องมือเขาก็ใช้มันเอาเปรียบคนอื่น
- พ่อ: (โมโห) แล้วพ่อเองก็เป็นเครื่องมือของเขาด้วยใช่ไหม
- พล: ไม่ใช่ครับ ไม่ใช่ อย่างพ่อ อย่างพี่เดชะก็มีหน้าที่อยู่แล้ว เพียงแต่ว่าบางที่...
- พ่อ: บางที่พ่อเองก็โง่กว่าเขาใช่ไหม
- พล: พ่อครับ พ่อฟัง...
- พ่อ: ไร่พล ภูพ้อมึงนะ เลี้ยงมึงมากับมือ ถ้าพ่อเองโง่ก็คงเลี้ยงมึงมาไม่ได้หรอก
- พล: ผมไม่ได้ว่า...
- พ่อ: นั่นแหละ แต่เอ็งหมายความว่าอย่างนั้น
- พล: (วางโปสเตอร์ลง มันถูกคลี่ออก) ไร่พ่อ
- พ่อ: นั่นอะไร (มอง) ฉันถามว่าอะไร (ก้มลงหยิบขึ้นมาดู)
- พล: โปสเตอร์วันที่ 1 ครับ ชาวนาเขาจะ...
- พ่อ: (หลังจากอ่าน) นี่มันอะไรกัน (ชูขึ้น) ไม่ใช่เรื่องวุ่นวายหรอก หรือ จะก่อจลาจลกันหรือยังไ้
- (พ่อลุกขึ้นยืนโปสเตอร์ใส่หน้า)

พล: โธ่พ่อ...

พ่อ: (ก๊ว) ฉันกลัวว่ามันจะมีเรื่อง คราวหลัง ๆ ก็มีเรื่องกันทุกที ถึงตายกันแล้วก็หลายราย

พล: แต่พ่อก็เห็นใช่ไหมครับ ว่าพวกเราไม่เคยฆ่าฟันคนอื่นเลย เราทำด้วยความสงบทุก
ครั้ง

พ่อ: พวกเรานะใคร แกมันยังเด็กใครเขาจะหลอกลวงอย่างไรก็ไม่รู้ทันเขาหรอก ฉันไม่เคย
ขอร้องอะไรแก่เลย จะทำอะไรฉันก็ไม่เคยห้ามแต่คราวนี้ต้องห้าม อย่าไปยุ่งเกี่ยวกับ
เขา

พล: (นั่งอึ้ง คิด)

พ่อ: ถ้าขอแค่นี้ไม่ได้ก็ไม่รู้จะว่ายังไง อาสิ แกก็โตแล้ว ความรู้ก็มี เอาสิ ถ้าอยากไปก็
ออกไปเลย แล้วไม่ต้องกลับมา (ฉีกโปสเตอร์) และเอานี่ของแกไปด้วย

พล: โธ่พ่อครับ ผมก็บอกถึง-

พ่อ: อย่าเถียง

แม่: พ่อก็ค่อย ๆ พูดกับลูกสิ แกไม่ได้...

พ่อ: (กับแม่) นี่เธอจะเข้าข้างลูกหรือ จะยุให้ลูกเป็นผู้ร้ายใช่ไหม เอาไหมล่ะ พ่อเป็นตำรวจ
ลูกเป็นผู้ร้าย มาสิโว้ย มาสู้กัน (พ่อตั้งท่า)

แม่: (ร้องไห้) ไม่... ไม่ใช่อย่างนั้นฉัน...

พ่อ: เอ้าเอาสิวะ ถ้าพูดอะไรกันไม่ได้ บอกอะไรกันไม่ฟัง อยากจะหลงผิดก็ไป จะไปช่วย
ชาวบ้าน ดูบ้านตัวเองเสียก่อนว่าเป็นยังไง

พล: (เข้าหาแม่) แม่ครับ แม่อย่าร้องไห้สิครับ (หันไปหาพ่อ) ผมเสียใจ ผมขอโทษ

พ่อ: (หลังจากนั่ง) ตอบมาก่อนจะสัญญากับพ่อได้ไหมว่าจะไม่ไปยุ่งถ้าไม่ได้...

พล: (นั่งเงยบ)

แม่: พ่อที่เถอะคุณ ลูกมันก็...

พ่อ: (เสียงดัง) ฉันจะเอาสัญญาจากมันนะสิ

พล: (ทันที) ครับพ่อ ผมสัญญา

พ่อ: (อารมณ์เบาลง) อย่าไปยุ่งกับมันอีก

(เดินกลับไปแล้วหยุดที่หน้าประตู) จำไว้นะพล พ่อรักลูก อยากให้ลูกเป็นคนดี

(ออกไป)

แม่หันมามองดูลูกทั้งน้ำตา แล้วลุกขึ้นไปในครัว พ่อแม่เข้าไป ไฟลง บนเวทีเหลือเดซและพล พล

นั่งนิ่งเงยบ ตาเดซจับอยู่ที่โปสเตอร์ที่ทั้งอยู่บนพื้นแล้ว ค่อย ๆ เคลื่อนเก้าอี้มาที่โปสเตอร์ พยายาม

เอื้อมมือมาหยิบไฟเปลี่ยนจากฉากเย็นมาเป็นคำเดชค่อย ๆ คลิปโปสเตอร์ออก พลเข้ามาเห็น เดช หันมายิ้ม พลนั่งลงข้าง ๆ

พล: (เหมือนพูดกับตัวเอง) ผมต้องทนได้ จะเอาอย่างไร จะให้ผมทำอย่างไรก็ได้ ใคร ๆ ก็สอนให้ผมเป็นคนดี แต่จะเป็นคนดีเพื่อใคร... แล้ว... คนดีมันเป็นอย่างไร... คนส่วนใหญ่คนเป็นล้าน ๆ เขาลำบาก เขายากจน เราช่วยเขาได้ มันไม่ใช่ความดี ไม่เรียกว่าเป็นคนดีหรอกหรือ...

ย้อนอดีต

ที่ชนบท

คืนเดือนมืด พลเดินออกมานอกที่พัก มีคนท่าทางบาดเจ็บเดินโซเซตามมาทางนั้น

พล: (ตกใจ) เอ๊ย! นั่นใคร

คง: (เจ็บมากและเหนื่อย) โอ๊ะ คุณอย่าร้อง ผมไหวล่ะ ผมเป็นคนที่นี่ผม...

พล: (จำเสียงได้คล้ายคล้ายคลบลาลา ขยับเข้าไปใกล้) นั่นพี่คง

คง: ครับผมเอง โอ๊ย! ผมเอง ขอผมหลบหน่อยเถอะครับ พวกมันกำลังไล่ผมมา (ได้ยินเสียงอะอะมาแต่ไกล) ให้ผมหลบก่อนคุณ...

ช่วยผมด้วย...

พล: ครับผมเข้าใจ ทางนี้ลิฟี่ (คงเข้าไปหลบหลังเนินดิน)

พวกผู้ใหญ่บ้านสี่ห้าคนเดินถือคบไฟและถือปืนแบบต่าง ๆ มาที่พล

ชาย 1: เอ๊ยทางนี้แน่ะ อ้าวนั่นใคร (ส่องคบไฟ)

พล: ผมเองครับ นักศึกษา

ชาย 1: เออที่คุณเห็นคนวิ่งมาทางนี้ไหม

พล: ไม่เห็นหรอกครับ ตามใครหรือครับ

ชาย 1: โอ้คงนะสิ

ชาย 2: มันเป็นคอมฯ – ปลุกระดม

ชาย 3: (ขัดขึ้น) อ้าวไหนผู้ใหญ่บอกว่ามันเป็นขโมยจะขึ้นบ้าน

ชาย 1: เออนั่นแหละ มันคงเป็นทั้งสองอย่างนั่นแหละ เอ็งก็ไม่ต้องเอ็ดไปเดี่ยวคุณนี่แกจะตกใจ

พล: (ท่าทางงุนงง)

ชาย 3: อ้าวจะจับคนทั้งทีก็น่าจะให้รู้สึกละอายกว่าจะจับใครกัน

ชาย 1: เออ ๆ แล้วทีนี้เ็งรู้หรือยัง

พล: แล้วนี่ลุงผู้ใหญ่ทำไมไม่มาด้วยล่ะครับ

ชาย 2: โน่นเขาไปแจ้งความตำรวจแล้ว

พล: ทำไมต้องไปตั้งแต่ตึกตึ้นบ้านนี้

ชาย 1: มันเรื่องใหญ่ นะคุณต้องรีบทำ

ชาย 3: นั่นสิ ภูเห็นเขาเอาควายของกลางที่ไ้คงมันจะขโมยบรรทุกขึ้นรถไปให้ตำรวจดูด้วย

...

ชาย 1: (ขัดขึ้น) เอ้า รีบไปเถอะ เดี่ยวจะไม่ทันมัน ไปไว้ย

ชาย 2: ไปไว้ย ไปจับไอ้คอมฯ

กลุ่มชาวบ้านเดินออกไป พลรีบไปดูคง

พล: เป็นไงบ้างพี่ โอโห เจ็บไหมพี่

คง: ไม่หรอกคุณ ขอบใจมากนะที่ช่วย

พล: พี่ทำไมถึงได้เป็น...

คง: (ขัดขึ้น) ไม่ใช่อย่างที่มันว่าหรอกคุณ คุณจะเชื่อผมหรือไม่ก็ตามใจแต่คุณก็เห็นใช่ไหม ผมมันชาวบ้านธรรมดา มือเปล่าไม่เคยมีอาวุธ เรื่องมันเป็นอย่างนี้ครับ อีแจ่วที่บ้านมันอยู่ติดกับผมนะ มีลูกตั้ง 5 คน ผัวมันทิ้งไปแล้วมีแม่แก่ ๆ ต้องเลี้ยงด้วย มันเขานาของผู้ใหญ่เขาลดค่าเช่าให้บ้าง มันไม่กล้าพูดเอง วานผมไปพูด (เหนื่อยหอบ)

พล: แล้วมันเกี่ยวกับพวกเมื่อก็ยังไง

คง: มันอย่างนี้ครับ คุณจำได้ไหมที่ผมบอกว่าหมูนี้อายมันหายบ่อย ๆ ตามรอยก็ไม่ค่อยเจอ

พล: จำได้ครับ

คง: พอผมเดินไปถึงบ้านผู้ใหญ่ ได้ยินเสียงพวกมันซุบซิบกัน ดูนีพิรุชชอบกล ผมก็เลยซุ่มดู ลักครู่ ก็มีพวกมันสองสามคนกำลังต้อนควายขึ้นรถ

พล: ควายของใครครับ

คง: ก็ที่พวกมันขโมยมาสิคุณ มีน่าละมันถึงไม่มีรอย ก็มันชนขึ้นรถไปเลยนี่หว่า มีคนจากในเมืองมารับซื้อถึงที่เลย ผมพยายามเข้าไปใกล้พอดีพวกมันคนหนึ่งเห็นผมเสียก่อน มันก็เลยอะอะกัน ผมก็เลยต้องหนี คุณเห็นไหม (โกรธจัด) มันล่าผมยังกับล่าโจร ยังกับล่าสัตว์ แล้วยังเลือกไปหลอกชาวบ้านมาอีกด้วย

- พล: อ้าวที่ถ้าเรื่องมันเป็นอย่างนี้ พรุ่งนี้เราแจ้งความกันเลยไหมต้องเอาเรื่องนะที่
- คง: คนจน ๆ นะคุณ พุดอะไรไปใครเขาจะเชื่อ พวกมันเยอะเหลือเกิน
- พล: แล้วพี่จะทำยังไง
- คง: คงต้องหลบเข้าป่าไปก่อน ผมไม่อยู่ที่นี่ คงต้องหักล้างทางพงไปเรื่อย ๆ มันคงพออยู่ได้ สงสารแต่ลูก ๆ มันเท่านั้นเอง
- พล: แล้วเขาจะอยู่กันยังไง
- คง: มันก็ต้องหนีไปสักพัก คงไม่ถึงตายหรอก แล้วผมจะมารับมันไปอยู่ด้วย ชีวิตคนจนมันก็อย่างนี้แหละคุณ มันคงเป็นอย่างที่คุณและผมต้องการจะให้พวกเราลุกขึ้นเรียกร้องสิทธิขอความเป็นธรรมกันบ้างมันเป็นไปไม่ได้ แค่มีชีวิตอยู่กันก็เหลือแสนแล้ว

ปัจจุบัน

ไฟที่เดชสว่างขึ้น เดชแสดงว่ารับรู้เรื่องทั้งหมด เดชค่อย ๆ คลี่โปสเตอร์อย่างทะนุถนอมไฟหรือลง

ฉากที่ 6

เวลาบ่าย เดชกำลังนั่งเขียนหนังสืออย่างช้า ๆ บรรจง พลเข้ามาอย่างรวดเร็วทำท่าเหนื่อยอ่อน ไม่มันใจตื่นเต้นและมอมแมม

- พล: (กระซิบ) ไปกันหมดแล้วหรือพี่
- เดช: (ดีใจ เงยหน้าขึ้นมอง และส่ายหน้า)
- พล: (เข้าไปใกล้พี่) ผมเสียใจนะพี่ ที่ทำให้ต้องเป็นห่วง แต่เห็นแล้วก็ต้องช่วย มีคนเห็นใจจะช่วยเขาน้อยเหลือเกิน ผมเองก็ไม่ชอบที่จะต้องสัญญา กับพ่อ แต่พ่อคงจะเข้าใจนะพี่ พวกนั้นเขากำลังเดินไปที่ทำเนียบกันแล้ว ไม่มีอะไรน่าเป็นห่วงหรอกพี่ ไม่มีอะไรน่ากลัวพี่ ผมไปเปลี่ยนเสื้อก่อนนะ

พลเดินออกไปเปลี่ยนเสื้อ เดชก็บรรจงเขียนหนังสือต่อไปพลเดินเข้ามา แต่งตัวชุดใหม่ ทำท่าสดใสขึ้นเล็กน้อย

- พล: พี่ ผมต้องไปก่อนนะ คินนี่ก็คงรู้เรื่องแน่ แล้วผมจะรีบกลับมาเล่าให้พี่ฟังนะ (ทำท่าจะเดิน หยุต)

เดชพับกระดาษที่เขียนไว้ส่งให้น้อง พลรับมาอ่าน และยิ้มอย่างพอใจเดชหันมาเปิดวิทยุ แม่เดินเข้ามาอย่างเป็นทุกข์ ของเหลือเต็ม

แม่: เดชเอ๊ย วันนี้แม่ขายไม่ได้เลยลูก (เดชมองแม่อย่างแปลกใจและสงสัย) แม่ไม่มีกะจิตกะใจจะขายหรือลูก พวกเดินขบวน เขาเดินผ่านมาทางตลาดด้วย แม่เห็นแล้วก็เศร้าใจ สงสาร (แม่พูดช้าลง) หน้าตาทำทางเป็นชาวนาจริง ทำทางไม่สบายใจกันเลย มองผู้คนราวกับกลัวว่าเขาจะด่า จะว่า คนเฒ่าคนแก่ก็มากับเขาด้วย อยู่ท้องนา ก็เคยแต่เดินตีนเปล่า มาถึงกรุงเทพมันร้อน ก็ต้องหยองแหงไม่กล้าเข้ามาในชายคา (พูดกับเด็กเดชอย่างจริงจัง) มีอยู่คนนึงนะลูกทำทางเหมือนลูกบุญที่เมืองสิงห์แต่ก็ไม่ใช่ ทำทางแคงจะหิวน้ำแม่เห็นแล้วก็เหมือนเห็นญาติ เห็นพี่ เห็นน้อง แม่ก็เรียกแกมากินน้ำที่หีบ แกก็เข้ามาเอา แล้วก็ขอไปให้คนอื่น ๆ กินกันคนละนิดเดียว ไม่รู้จะเกรงใจกันไป

แม่:(ต่อ) ทำไม ตำรวจมากันเต็มไปหมด แต่งตัวแปลก ๆ ทำทางน่ากลัว แต่แม่เห็นก็รู้ว่าไม่มีใครอยากมาหรือ ลูกคนนั้นแกเอากระป๋องมาคืน แกบอกแม่ว่า คราวนี้คงจะมาขอรบกวนเป็นครั้งสุดท้าย ลูกเอ๊ย... แม่... (นั่งเหม่อลอย น้ำตาไหล เดินเช็ดน้ำตาเข้าไปข้างใน)

วิทยุรายงานข่าวการเคลื่อนไหว

เดชค่อย ๆ เคลื่อนรถขึ้นไปที่สูงและหยิบขึ้นมาเล่นด้วยเสียงห่มหนัก เสียงค่อย ๆ แห่ลมขึ้น เร็วขึ้นเร็วขึ้นเร็วขึ้นเร็วขึ้น จนในที่สุดเป็นเสียงปืนกล เป็นเสียงการรบในสงคราม

เสียงทหารพูดวิทยุ

ทหาร: แลนเจอร์เรียกหมีขาว แลนเจอร์เรียกหมีขาว กำลังดับขัน ขอฮ.ช่วยด้วย

เสียงจากวิทยุ: ฮ.มาไม่ได้ สนามไม่ปลอดภัย ฮ.ขึ้นไม่ได้

เสียงปืนดังขึ้น

ทหาร 1: (ใกล้บ้า) กูไม่เอาแล้วโว้ย ูกกลัว กลัว (ตะโกน) เฮ้ย

เดช: เฮ้ย! เบา ๆ เดียวโดนไอ้กมันยิงตายท่าหรือ

ทหาร 1: ไอ้ก ไอ้ก มึงมา มึงมายิงกับกู มาสิวะเข้ามาเลย กูอยากตาย กูไม่เอาแล้วเงินทอง กูไม่เอาแล้วโว้ย

เดช: เบา ๆ โว้ย แล้วทางบ้านมึงละ ถ้าไม่มีมึงแล้วเขาจะอยู่ยังไง

ทหาร 1: (ร้องไห้) โอ้ กูไม่น่ารับจ้างมารบเลย กูรับจ้างมาตายแท้ ๆ

เดช: เฮ้ยมันมากันแล้ว มันมากันแล้วไว้ย ยิง!

เสียงระเบิดดังตึก ๆ กัน 2 ครั้ง มีเสียงร้องไห้อี

ทหาร 1: (ตกใจสุดเสียง) เดช เดชเป็นไงวะ

เดช: ไม่ ไม่ (เสียงครางแสดงความเจ็บปวด)

ทหาร 1: ภูจะไปเอา กับมันเอง

เดช: อย่า อย่าออกไป เฮ้ย! (มีเสียงปืนรัวเข้ามา) ไ้อ้ย

เสียงระเบิดที่เหตุการณ์จริงในปัจจุบัน

เดชตกใจ วิทยูรายงานว่ เกิดการปะทะเข้าไปในกลุ่มคน คาดว่คงจะมีคนบาดเจ็บ และเสียชีวิตมากเดชปิดวิทยุ มองไปทางอีกด้านหนึ่งของเวที ที่มุนั้น แสงสว่างขึ้น เป็นแสงไม่จริง มีคนนอนอยู่ มีคนมุงอยู่เต็ม พลนอนอยู่ตรงกลาง ในมือกำกระป๋องพลาสติกที่กำอยู่แน่น

พ่อ: (เข้ามาอย่ารีบร้อน พูดอย่างตกใจ) อ้าวคุณอย่ามุง อย่ามุง เอาคนเจ็บออกไปก่อนสิ (ไม่มีใครเคลื่อนไหวเพราะรู้ว่คนนั้นตายแล้ว) ปิดโธ่คุณ เชื้อกันบ้างสิ หลบออกไปก่อนอาจจะมีอีกก็ได้ เดี่ยวมันก็โยนมาอีกหรอก (พ่อแทรกตัวเข้ามา เห็นพล ตกใจ ผลักคนอื่น ๆ ออกไป พ่อกั้มดูพลอย่างใกล้ ๆ รู้แน่ว่พลตายแล้ว พ่อแกะกระป๋องพลาสติกที่กำอยู่ออก เห็นกระดาะแลบออกมาจากกระเป๋ายิบออกมาอ่าน)

เสียง เป็นคำประพันธ์ที่เขียนถึงน้องด้วยความเป็นห่วง

พ่อค่อย ๆ ลูกขึ้นอย่างหมดแรง ไฟด้านนั้นมืดลง เสียงซึ่งค่อย ๆ ดังขึ้นเบา ๆ เดชมองมาทางคนดูอย่างปลงตกในชีวิต จนกระทั่งเสียงซึ่งเบาลงและจางหายไปด้วยทำนองเพลงที่เบา ๆ

ไฟมืดลงทั้งหมด

ไฟด้านหลังขึ้นทั้งหมด เพื่อให้เห็นโครงสร้างของบ้านในลักษณะของการพ่ายแพ้

และพังทลาย

ไฟมืดลง

ภาคผนวก ข.
บทละครเวทีเรื่อง คือผู้ก่อการณ์

คือผู้อาวุฒน์

คำรณ คุณะดิลก

นักแสดงเดินเข้ามาพร้อมกัน ฮัมและร้องเพลง “คนทำทาง”

ประวัติศาสตร์อาจมีในหลายด้าน
แต่คนที่ทำงานไม่เคยจะเอ่ยออกนาม
คนที่แบกหามลุยน้ำลุยโคลนคนที่สรรค์สร้าง
จากป่าเป็นเมืองรุ่งเรืองดังเพียงเวียงวัง
ด้วยเลือดด้วยเนื้อของคนทำทาง
ถางทางตั้งต้นให้คนต่อไป

นักแสดงคนหนึ่งเป็นคนเล่าเรื่อง

“กาลครั้งหนึ่ง มีเด็กเล็กคนหนึ่งขาดทั้งพ่อและแม่ นั่งอยู่คนเดียวบนโชดหินใหญ่ของ
ภูเขาสูง ในท่ามกลางความมืดมนอนธการ วันแล้ววันเล่า เขาเฝ้ารอคอยแสงสว่างของกลางวันที่จะ
มาเยือน แต่ ความมืดมียอมถดถอยให้เวลากลางวันผ่านเข้ามาได้ โลกทั้งโลกจึงมีมืดมิดทั้งวันทั้งคืน

วันหนึ่ง เขาจึงโฉบบินขึ้นสู่ท้องฟ้า มุ่งตรงไปยังดวงอาทิตย์ ด้วยความหวังที่จะนำ
แสงอาทิตย์มาขจัดความมืดให้กลางวันกลับฟื้นคืนมาอีกครั้งหนึ่ง แต่เมื่อไปถึง... ดวงอาทิตย์ก็กลับ
กลายเป็นเพียงดอกทานตะวันที่เหี่ยวแห้ง หงิกงอเขาจึงโฉบบินไปหาดวงจันทร์ แต่เมื่อเข้าไปใกล้
กลับพบว่า มันเป็นเพียงแสงสะท้อนจากระบ้องโลหะเก่า ๆ เขาจึงผละจากดวงจันทร์ไปหาหมู่ดาว
เมื่อเขาไปถึง... มันเป็นเพียงแค่ดวงตาของแมลง ที่ถูกกลัดปิดติดอยู่บนผืนฟ้า เด็กน้อยจึงต้อง
กลับมาสู่พื้นโลกอีกครั้งหนึ่ง เมื่อมาถึงก็พบว่าโลกกลับกลายเป็นกองขยะที่ปกคลุมด้วยความมืด
มืดตลอดกาล มีแต่เพียงประกายของหิ่งห้อย ส่องแสงวับแวม ซึ่งไม่เพียงพอที่จะขจัดความมืดดำ
ให้หมดไป

ทุกวันนี้เด็กน้อยคนนั้นก็ยังนั่งอยู่คนเดียว โดดเดี่ยวในความเงียบท่ามกลางความมืด
บางครั้งเหงงหน้าดูท้องฟ้า บางครั้งก้มหน้าดูดิน”

บรรยาย 1: ในบรรดานักเรียนไทยที่ศึกษาในประเทศฝรั่งเศสระหว่างปี พ.ศ. 2467-2470 ปรีดี
พนมยงค์เป็นนักเรียนกฎหมายที่หลักแหลม และเป็นที่ยกย่องของเพื่อนนักเรียน
จนได้รับสมญานามว่า “อาจารย์”

บรรยาย 2: และในช่วงนี้เอง ได้จัดตั้งสามัคยานุเคราะห์สมาคม ซึ่งเป็นกลุ่มของนักเรียนไทย
ในฝรั่งเศสและสวิสเซอร์แลนด์ ปรีดีได้รับเลือกเป็นเลขาธิการสมาคมเป็นคนแรก

บรรยาย 3: ได้รับเลือกเป็นสภานายกติดต่อกันสองสมัย และที่นี้เอง ปรีดีได้พบกับประยูร ภมรมนตรี

ประยูร: ผมพบกับคุณปรีดี เมื่อครั้งเป็นสภานายกครั้งแรกเราต่างสนิทสนมกันมากยิ่งขึ้น ได้แลกเปลี่ยนความเห็นกันในหลายด้าน เราต่างเห็นพ้องต้องกันว่าสภาพการณ์ของสยามนั้นจำเป็นต้องได้รับการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เพื่อแก้ไขภาวะเศรษฐกิจและความอยู่ดีศรีธรรมของสังคม ต่อมาได้เกิดเรื่องขึ้น คุณปรีดีได้มีข้อโต้แย้งกับ พระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์ กฤดากร

จุลจักรพงษ์: ปรีดี กำลังเปลี่ยนสมคมนักเรียนเป็นสหภาพแรงงานหรืออย่างไร

ญ.1: นี่นะหรือนายปรีดี

ญ.2: สามัญชน

ญ.3: ลูกชาวนา

ญ.4: เทียวได้ไปคบกับพวกญวน บอลเชวิค

ญ.5: คิดร้ายต่อในหลวง

พร้อม: เดียวเถอะ ระวังหัวขาด เจ็ดชั่วโคตร

จุลจักรพงษ์: ขอเดชะใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท ปรีดีเป็นหัวหน้านักเรียนก่อกวน ก่อการขัดคำสั่งทูตเป็นหัวหน้าสภบาลของนักเรียนไทยเป็นผู้ฝึกฝนประชาธิปไตยเห็นจะเป็นภัยต่อราชบัลลังก์

ประยูร: ผมกับคุณปรีดี เราต่างเป็นเพื่อนน้ำมิตรกัน เราต่างให้สัตย์ต่อกันในการที่จะดำเนินการเปลี่ยนแปลงการปกครองของสยามและการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ ทำได้โดยการอภิวัฒน์เท่านั้น นอกจากนี้ ร.ท. แปลก ชิตตะสังคะ นักเรียนนายร้อยโรงเรียนทหารปืนใหญ่ได้เข้าร่วมด้วยแล้ว

แปลก: ข้าพเจ้าเป็นนายทหาร เป็นทหารโดยอาชีพในบรรดาทหารทั้งหลายไม่มีใครทนได้กับสภาพการเล่นพรรคเล่นพวก ฝ่ายเจ้าซึ่งดำรงตำแหน่งเป็นผู้บังคับบัญชาหลายคนไม่มีความสามารถเพียงพอประสิทธิภาพของกองทัพลดต่ำลงทุกที ข้าพเจ้าต้องการที่จะสร้างกองทัพให้เป็นเสาหลักประชาธิปไตย ความเจ็บปวดและความอัปยศของ ร.ศ. 130 ยังฝังอยู่ในหัวใจของทหารที่รักความเป็นธรรมทุกคน คุณปรีดีนี้แหละคือความหวังของประชาธิปไตย เขาเป็นมันสมองและพวกทหารจะเป็นกำลังเองในการพลิกแผ่นดิน

เพลงชาติฝรั่งเศส

ปรีดี: ประเทศฝรั่งเศส เป็นดินแดนแห่งเสรีภาพ ภราดรภาพ และความเสมอภาค เมื่อข้าพเจ้ามองไปรอบ ๆ เห็นตึกรามบ้านช่องอันสง่างามของกรุงปารีส ข้าพเจ้าก็อดนึกถึงกรุงสยามของเราเสียมิได้ ทศนิยมภาพอันเต็มไปด้วยเนินเขาของที่นี่ ทำให้นึกย้อนไปถึง ชนบทสยามที่เต็มไปด้วยผืนนาอันราบเรียบ ป่าไม้อันอุดมและชาวนาที่ยากจนข้นแค้น ข้าพเจ้าเติบโตมาท่ามกลางพวกชาวนา จึงเข้าใจในความยากจนของพวกเขา พวกเขาต้องเผชิญกับภัยธรรมชาติ โรคพืช ฝนแล้ง น้ำท่วม ความป่วยไข้จนทำงานไม่ได้ ถูกขโมยวัวควาย ตกเป็นหนี้สินจนถูกเจ้าของที่ดินยึดเอาทรัพย์สินที่ดิน แม้แต่ข้าวของที่เก็บไว้กินไว้ปลูกก็ไม่เหลือติดอยู่จน ราชการทำอะไรบ้าง นอกจากไม่ช่วยแล้วยังซ้ำเติม ชาวนายังต้องมีการเสียเงินรัฐูปการเสียค่าอากรค่านา ถึงไม่มีเงินก็ต้องไปทำงานแทนปีหนึ่ง 15 ถึง 30 วัน ผู้มีอำนาจปกครองแผ่นดินบางคนพูดว่าชาวนาคือกระดูกสันหลังของชาติ แต่มันสุกก่อนรอวันที่จะหักโคระมลงมา

เปลี่ยนจากเตรียมเข้าฉากต่อไปในประเทศสยาม

บรรยาย 1: ปรีดีกลับมายังประเทศสยาม เมื่อปี พ.ศ. 2470 ดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาเลขาธิการกรมร่างกฎหมาย และเป็นผู้สอนกฎหมายการปกครองซึ่งได้แพร่ขยายความคิดเกี่ยวกับรัฐประชาธิปไตย การจัดตั้งคณะราษฎรสายพลเรือนขยายตัวอย่างรวดเร็วและรวดเร็ว

บรรยาย 2: เมื่อประยูร ภมรมนตรี กลับมายังประเทศสยามเริ่มมีการสร้างความสัมพันธ์กับนายทหารชั้นผู้ใหญ่จนในที่สุด คณะราษฎรสายทหารก็ได้มีมติสรุปมติพระยาพลพลพยุหเสนา พระยาทรงสุรเดชพระยาฤทธิอาคเนย์และพระประศาสน์พิทยายุทธเข้ามาร่วมด้วย

กลุ่มคน: ภู เด ต้า

ปรีดี: ทางเดียวเท่านั้น ต้องยึดอำนาจโดยจับพลัน

ประยูร: เราต้องรีบ ข้าเริ่มแพร่ออกไปแล้ว

ปรีดี: ท่านเจ้าคุณ...

พล: ทางฝ่ายทหารพร้อมแล้ว

พิบูล: ในหลวงจะเสด็จแปรพระราชฐานราว ๆ วันที่ 24 มิถุนา

พระยาทรง: ก็เอาวันนั้นเลย

ปรีดี: ... ชูว... เจียบ

(ทุกคนนั่งฟังเสียงในความเจียบชั่วขณะ)

ปรีดี: นี่เป็นร่างรัฐธรรมนูญตามที่มอบหมายให้ผมจัดร่างมา

พระยาทรง: ไม่เอาไม่ให้มีเอกสารอะไรทั้งสิ้น ที่จะเป็นหลักฐานมัดตัวพวกเรา

ปรีดี: แต่ ผมอยากให้ศึกษาไว้ เพราะมันจะเป็นโครงสร้างของการเปลี่ยนแปลงการปกครองที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจตามที่เคยตกลงร่วมกันมา

พหล: เอาละ ผมยกให้คุณหลวงเป็นคนจัดการเตรียมเกี่ยวกับคำประกาศแถลงการณ์ เอกสารต่าง ๆ ทั้งหมด

ปรีดี: ขอให้แยกย้ายกันกลับ พบกัน 24 มิถุนา

บรรยาย 1: เวลาบ่ายของวันที่ 24 มิถุนายน พุทธศักราช 2475

บรรยาย 2: ฝ่ายคณะผู้เปลี่ยนแปลงการปกครองได้ดำเนินการเคลื่อนย้ายกำลังทหาร

บรรยาย 3: กำลังส่วนหนึ่งได้แยกย้ายกันออกไปควบคุมตัวพระบรมวงศานุวงศ์

บรรยาย 4: กองกำลังอีกส่วนหนึ่งรวมทั้งกองพันรถรบ

บรรยาย 5: ได้เคลื่อนกำลังเข้ายึดพื้นที่บริเวณพระที่นั่งอนันตสมาคมและลานพระบรมรูปทรงม้า

บรรยาย 6: โดยมีคณะนักเรียนโรงเรียนนายร้อยและนายทหารจากกรมกองต่าง ๆ

พร้อม: มาชุมนุมกัน ณ ที่นั้น โดยไม่ทราบว่าจะอะไรจะเกิดขึ้น

(คณะผู้ก่อการ เดินเข้ามา)

ประยูร: คุณหลวง

ปรีดี: คุณประยูร

พิบูล: กองกำลังรถรบเข้าควบคุมทุก ๆ จุดไว้เรียบร้อยแล้วครับ

ทรง: ทุกอย่างเป็นไปตามแผน

พิบูล: นายร้อย จปร. แถวพัก

ทหาร: ได้ควบคุมกรมพระนครสวรรค์วรพินิตไว้ที่พระที่นั่งอนันตสมาคมเรียบร้อยแล้วครับ

ทรง: แถวตรง

(พหลเดินเข้ามา)

พิบูล: วันทยาอุธ

พหล: พี่น้องทหารที่รักทั้งหลาย ขณะนี้เราได้ยึดอำนาจและเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบอบประชาธิปไตยและต่อไปนี่คือประกาศคณะราษฎร ฉบับที่ 1

(เสียงนอกคำประกาศ) (นักแสดงเดินลงจากเวที แจกประกาศคณะราษฎรฉบับที่ 1)

“ราษฎรทั้งหลาย

เมื่อกษัตริย์องค์นี้ได้ครองราชย์สมบัติจากพระเชษฐาในชั้นต้นราษฎรบางคนได้หวังกันว่า กษัตริย์องค์ใหม่นี้คงจะปกครองราษฎรให้ร่มเย็น แต่ก็หาได้เป็นไปตามที่คิดหวังไม่ กษัตริย์ยังคงทรงอำนาจเหนือกฎหมายอยู่ตามเดิม ทรงแต่งตั้งญาติวงศ์และคนสอพลอไร้คุณความรู้ ให้ดำรงตำแหน่งสำคัญ ๆ ไม่ทรงฟังเสียงราษฎรปล่อยให้ข้าราชการใช้อำนาจหน้าที่ในทางทุจริต มีการรับสินบนในการก่อสร้างซื้อของใช้ในราชการหากำไรในการเปลี่ยนราคา ผลาญเงินของประเทศ ยกพวกเจ้าขึ้นให้สิทธิพิเศษมากกว่าราษฎร ปกครองโดยขาดหลักวิชาการปล่อยให้บ้านเมืองเป็นไปตามยถากรรม ดังที่จะเห็นได้จากความตกต่ำในทางเศรษฐกิจและความผิดเคืองในการทำมาหากินซึ่งราษฎรได้รู้กันอยู่ทั่วไปแล้ว รัฐบาลของกษัตริย์เหนือกฎหมายซึ่งสามารถแก้ไขให้ดีขึ้นได้ การที่แก้ไขไม่ได้ก็เพราะรัฐบาลของกษัตริย์มิได้ปกครองประเทศเพื่อราษฎร ตามที่รัฐบาลอื่น ๆ ได้กระทำกัน รัฐบาลของกษัตริย์ได้ถือเอาราษฎรเป็นทาสซึ่งเรียกว่าไพร่บ้าง ข้าบ้าง เป็นสัตว์เดียรฉาน ไม่นึกว่าเป็นมนุษย์ เหตุฉะนั้นแทนที่จะช่วยราษฎร กลับพากันทำนาบนหลังราษฎร...”

(เสียงค่อย ๆ จางหายไป)

(ขณะนักแสดงเดินขึ้นเวที พระยาพหลฯ อ่านประกาศคณะราษฎรท่อนจบ)

พหล: หลักใหญ่ ๆ ที่คณะราษฎรวางไว้มีอยู่ว่า

1. จะต้องรักษาความเป็นเอกราชทั้งหลาย เช่น เอกราชในทางการเมือง ในทางศาล ในทางเศรษฐกิจของประเทศไว้ให้มั่นคง
2. จะต้องรักษาความปลอดภัยภายในประเทศ ให้การประทุษร้ายต่อกันลดลงให้มาก

3. จะต้องบำรุงความสุขสมบูรณ์ของราษฎรในทางเศรษฐกิจ โดยรัฐบาลใหม่จะหางานให้ราษฎรทุกคนทำ จะวางโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติ ไม่ปล่อยให้ราษฎรอดอยาก
4. จะต้องให้ราษฎรมีสิทธิเสมอภาคกัน ไม่ใช่พวกเจ้ามีสิทธิยิ่งกว่าราษฎรเช่นที่เป็นอยู่
5. จะต้องให้ราษฎรได้มีเสรีภาพ มีความเป็นอิสระ เมื่อเสรีภาพไม่ขัดต่อหลัก 4 ประการ ดังกล่าว
6. ต้องให้การศึกษาอย่างเต็มที่แก่ราษฎร ราษฎรทั้งหลาย จงพร้อมใจกันช่วยคณะราษฎรให้ทำกิจอันจะคงอยู่ชั่วฟ้าดินนี้ให้สำเร็จ

ปรีดี: มีอะไรหรือเจ้าคุณทรง

ทรง: มันแรงไป คุณหลวง

ปรีดี: (บรรยาย) คณะราษฎรโดยพระยาพหลฯ พระยาทรงฯ พระยาฤทธิฯ ได้กราบบังคมทูลเชิญพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ให้ทรงเป็นกษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ และพระองค์ได้ตรัสมาในพระราชหัตถเลขาถึงผู้รักษาพระนครฝ่ายทหาร

(เสียงนอก) ข้าพเจ้าเห็นแก่ความเรียบร้อยของอาณาประชาราษฎร ไม่อยากให้เสียเลือดเสียเนื้อกับทั้งเพื่อจัดการโดยละม่อมละไม ไม่ให้ขึ้นชื่อว่าจลาจลเสียหายแก่บ้านเมือง และความจริงข้าพเจ้าก็คิดอยู่แล้วที่จะเปลี่ยนแปลงตามทำนองนี้ คือมีพระเจ้าแผ่นดินปกครองตามรัฐธรรมนูญ จึงยอมรับที่จะเป็นตัวเชิด เพื่อให้โครงการตั้งรัฐบาลให้เป็นรูปตามวิธีการเปลี่ยนแปลงตั้งพระธรรมนูญโดยสะดวกเพราะถ้าข้าพเจ้าไม่ยอมรับเป็นตัวเชิดนานาประเทศจะไม่ยอมรับ ก็ทราบกันอยู่แล้วว่ามีอาการทุพพลภาพและไม่มีลูกสืบวงศ์สกุลและจะไม่ทนงานไปนานเท่าใด ทั้งไม่ปรารถนามากใหญ่ไผ่สูงให้เกินศักดิ์และความสมารถที่จะช่วยพุงชาติของเราให้เจริญเทียมหน้าเขาบ้าง พุดมานี้เป็นความจริงใจเสมอ

ปรีดี: ยังมีคนบางคนที่กลัวการเปลี่ยนแปลง เหมือนกลัวภูตผีปีศาจ เขาสร้างจินตนาการหลอกตัวเอง หลอกชาวบ้าน เลือดจะนองแผ่นดิน หมู่บ้านทุกหมู่บ้าน เมืองทุกเมืองจะเปลี่ยนเป็นคอมมูนปารีส เป็นโซเวียตรัสเซียกินดินจะตั้งอวดในคอมปลาซ กลางสนามหลวง เลือดสีน้ำเงินจะนองแผ่นดิน

ปรีดี: (ต่อ) ข้าพเจ้าทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองเพื่อแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำต่ำสูงทางเศรษฐกิจ ข้าพเจ้าไม่ต้องการเปลี่ยนแปลงการใช้อำนาจสูงสุดจากคน ๆ เดียวมาเป็นของกลุ่มคนคณะใดคณะหนึ่ง ข้าพเจ้านักกฎหมาย ข้าพเจ้าต้องการทำลายความอยุติธรรม ข้าพเจ้าไม่เคยคิดเลยที่จะทำลายมนุษย์

ฉากแม่พลอย

ช้อย: เร็ว ๆ มานี้ แม่พลอย

เพิ่ม: แม่พลอย ๆ เกิดเรื่องใหญ่แล้ว

พลอย: อะไรกันคุณหลวง เกิดเรื่องอะไรกัน

เพิ่ม: เกิดกบฏขึ้นแล้ว

พลอย: ตายจริง

เพิ่ม: ฉันเห็นมากับตา ทหารเต็มหน้าพระลานไปหมด แล้วนี่ยังงี้ ประกาศที่เขาแจกแต่เช้า แม่พลอยอ่านเอาเองก็แล้วกัน

พลอย: ไม่จริง ไม่จริง อย่าไปเชื่อ คณะราษฎรนี่อะไร มาจากไหน

เพิ่ม: ก็พวกที่คิดการคราวนี้อย่างไรล่ะ ฉันรู้แต่เพียงคนสองคน

พลอย: จะทำอย่างไรกับในหลวง จะฆ่าเจ้าให้หมดหรือ

เพิ่ม: ฉันเองก็ไม่รู้ ฉันว่าไม่มีใครรู้ทั้งนั้น ว่าจะเป็นอย่างไรกันต่อไป ว่าถ้าสำเร็จ เมืองไทยจะเปลี่ยนแปลงการปกครองใหม่ มี คอนสติตูชัน

ช้อย: มีใครนะ

เพิ่ม: ไม่ใช่คน... ฉันก็ไม่รู้จะอธิบายยังไงถูกเหมือนกัน

พลอย: แล้วกัน คุณหลวงยังอธิบายไม่ถูก ฉันจะไปเข้าใจได้อย่างไร

เพิ่ม: แต่ก่อนนี่ในหลวงท่านอยู่เหนือกฎหมาย แต่ต่อไปนี้ เราจะให้ในหลวงอยู่ใต้กฎหมาย

พลอย: ก็เผื่อท่านไม่ยอมล่ะ

เพิ่ม: นั่นนะซี มันยุ่งกันใหญ่แน่

พลอย: แล้วเจ้านายพระองค์อื่น

เพิ่ม: เขาจับเอาไปขังไว้หลายพระองค์แล้ว

พลอย: พุทโธ่เอ๊ย ทำไมถึงรุนแรงอย่างนี้ (ฮึดเข้าฉาก)

เพิ่ม: มันเบาไม่ได้หรอก มันต้องแรงไปตาม ๆ กัน เราต้องระวังตัวให้ดี พ่อฮึดรู้เรื่องแล้วหรือยัง

- อ้อด: รู้แล้วครับลุง ผมรู้มานานแล้วด้วยซ้ำไป
- เพิ่ม: พ่ออ้อด มาก็ดีแล้ว จะได้อธิบายให้แม่เขาฟังเรื่องคอนสติดูชั่น
- อ้อด: เห็นจะยังไม่ต้องก็ได้ จริงไหมคุณแม่ ของอย่างนี้สอนกันครูเดียวไม่รู้เรื่อง ผมว่ารอ ดูเขาไปก่อนดีกว่า
- พลอย: นี่พ่ออันไปไหน... อันเขาอย่างนี้แหละคุณหลวง ตอนนี้หายหน้าไปเรื่อย เดี่ยว ๆ ก็ ไปค้างกับพวกเพื่อน นร.นอกของเขาหายไปสามวันสามคืนประชง... ประชุม... อะไรกันเนี่ย
- เพิ่ม: อ้อ
- อ้อด: นั่นสิ พี่อันเขาเพื่อนมาก เพื่อนใหญ่ ๆ ทั้งนั้น ปานนี้คงฉลองชัยกันเต็มที่แล้ว
- พลอย: อ้อด พูดอะไร แม่ไม่เข้าใจ
- เพิ่ม: พ่ออ้อดหมายความว่า
- อ้อด: ครับ หมายความว่าอย่างงั้น
- เพิ่ม: ลุงก็นึกอยู่แล้วเหมือนกัน
- พลอย: คุณหลวง ตาอ้อด นี่หมายความว่า
- เพิ่ม: นั่นแหละ ว่าพ่ออันเขามีอะไร ๆ รู้เรื่องอยู่กับพวกที่คิดการคราวนี้ด้วย
- พลอย: ฉันไม่เชื่อ อันเขาสาบานกับฉันว่า เขาไม่เคยคิดอะไร อ้อด บอกแม่ว่าไม่จริง เดี่ยวนี้ แม่ไม่เชื่อ
- อ้อด: อ้อดก็ไม่รู้ว่าจะพูดอย่างไรลูก ถ้าอ้อดบอกว่าไม่จริง อ้อดก็ต้องพูดโกหกกับแม่ เพราะอ้อดเข้าใจว่าจริง
- พลอย: ตาอ้อด แกรู้ใหม่ว่าแกหาความพีแถมมากไปเสียแล้ว อ้อดจะเล่นหรือหาความอื่น ๆ แม่ไม่ว่าหรอกเพราะแม่เห็นเป็นพี่น้องกัน แต่คราวนี้อ้อดเล่นหนักไปเสียแล้ว ถึงกับหาว่าพีเป็นกบฏคิดร้ายต่อในหลวง มีอย่างรี พี่น้องคลานตามกันมาแท้ ๆ น่าจะรักกัน นี่อ้อดกลับมาใส่ความพีเขาอย่างร้ายแรง ไม่มีวันเชื่อว่าลูกของแม่จะเป็นกบฏได้ถ้าอันเป็นได้ อ้อดก็เป็นได้เหมือนกัน เพราะเป็นพี่น้องพ่อแม่เดียวกัน แท้ ๆ
- อ้อด: โอ้แม่
- พลอย: อัน (ทรุดลงไป)... คุณหลวง ช่วยพาฉันไปห้องพระที่ (นักแสดงในฉากสี่แผ่นดินออกจากเวที)

ปรีดี: ข้าพเจ้าไม่มีความคิดที่จะสถาปนาระบอบสาธารณรัฐ ข้าพเจ้ายังเห็นถึงความสำคัญของสถาบันกษัตริย์ที่อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ ประกาศแถลงการณ์ของคณะราษฎรฉบับที่ 1 นั้นแม้จะมีท่าทีแข็งกร้าว ก็เพราะอยู่ในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อซึ่งไม่รู้ว่าการยึดอำนาจนั้นจะประสบความสำเร็จ จึงจำเป็นต้องใช้ความเด็ดขาด แต่ต่อมา ท่าทีของคณะราษฎรก็เป็นไปในทางปรองดองมากขึ้น การยึดอำนาจการปกครองกลายเป็นการขอพระราชทานรัฐธรรมนูญและพิธีขอพระราชทานอภัยโทษ เพื่อเป็นการสมานรอยร้าวกับพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ และยังแสดงความจริงใจมากขึ้นโดยการแต่งตั้งพระยามโนปกรณธาดาขึ้นเป็นหัวหน้าคณะกรรมการราษฎร หรือนายกรัฐมนตรี

นักแสดงทุกคนออกมา เปิดฉากการประชุมสภา

(เสียงนอก) โปรดเจียบ การประชุมสภาผู้แทนราษฎรครั้งที่ 1 เริ่มขึ้น ณ บัดนี้

พหล: คณะผู้รักษาพระนครฝ่ายทหาร ได้แต่งตั้งผู้แทนราษฎรจำนวน 70 คน ตามรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว เพื่อทำหน้าที่เลือกตั้งประธานคณะกรรมการผู้แทนราษฎรและคณะกรรมการคณะราษฎรผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ได้มีการปรึกษาหารือร่วมกันแล้ว และขอเสนอเลือกพระยามโนปกรณนิติธาดาเป็นประธานคณะกรรมการราษฎร

มโน: เมื่อครั้งที่หลวงประดิษฐไพเราะได้มาทาบถามข้าพเจ้าเรื่องนี้ครั้งแรก ข้าพเจ้าได้ปฏิเสธไป แต่บัดนี้ข้าพเจ้าขอยอมรับตำแหน่งนี้ ข้าพเจ้ามีความรู้สึกยินดีและรู้สึกเป็นเกียรติยศ แต่ก็รู้สึกหนักอกเป็นอันมาก ตั้งแต่เกิดมาไม่เคยคิดว่าจะได้รับตำแหน่งเช่นนี้ แต่เมื่อมาคิดถึงประโยชน์ของคน 12 ล้านคน ข้าพเจ้าก็ควรทำ และจะทำดีที่สุด และขอเสนอคณะกรรมการราษฎร 14 คน ปิดประชุม

บรรยาย 1: คณะกรรมการราษฎรได้แต่งตั้งคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญดังต่อไปนี้ โดยมีพระยามโนปกรณนิติธาดา พระยามานวราชเสวี พระยาศรีวิสารทพงษ์ไพศาล พระยาปรีดีนฤเบศร์ หลวงสินาดโยธารักษ์ และปรีดี พนมยงค์ ซึ่งมีบรรดาศักดิ์เป็นหลวงประดิษฐมนูธรรม ในขณะนั้น

บรรยาย 2: ในการร่างรัฐธรรมนูญ ปรีดี พนมยงค์ ได้ขัดแย้งกับพระยามโนอย่างหนัก

ปรีดี: ข้าพเจ้าต้องการร่างรัฐธรรมนูญเป็นหลักประกันในการสงวนสิทธิและอำนาจต่าง ๆ ซึ่งจะต้องเป็นของราษฎรและราษฎรเองเป็นผู้ใช้ ท่านเจ้าคุณต้องการจะคืนอำนาจและสิทธิของราษฎรที่ได้มาตามรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวให้กลับไปเป็น

อำนาจสิทธิขาดของพระมหากษัตริย์ การลดอำนาจและสิทธิของราษฎร โดยการ
เพิ่มอภิสิทธิพิเศษแก่บุคคลบางจำพวก ข้าพเจ้ายอมไม่ได้

ชาวนา 1: รัฐธรรมนูญนี้มันใคร กันวะ

ชาวนา 2: ก็ถูกพระยาพหล...

ชาวนา 3: ...อ้อ

ชาวนา 4: ...ไอ้ลูกกบฏ...

ชาวนา 3: ... คอยดูเถอะ พวกเจ้าเขาไม่ยอมง่าย ๆ หรอก

ปรีดี: ข้าพเจ้าไม่ต้องการรัฐธรรมนูญฉบับที่พระเจ้ามัตสุฮิโต้พระราชทานแก่ราษฎร เมื่อ
วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2434 และข้าพเจ้าขออย่าว่า วัตถุประสงค์ของการเปลี่ยนแปลง
การปกครองครั้งนี้ก็คือ ต้องการปฏิรูปเศรษฐกิจ ทำชีวิตความเป็นอยู่ของราษฎร
ให้ดีขึ้น

บรรยาย: 28 มิถุนายน 2475 คณะรัฐมนตรีชุดแรกของไทย ได้เข้าบริหารงานครั้งแรก

มโน: นี่คืองบประมาณที่แก้ไขให้เข้าสู่ดุลยภาพ

ปรีดี: การเสนอให้ตัดเงินของพระบรมวงศานุวงศ์แต่อย่างเดียวยังไม่เพียงพอ เราจำเป็น
ที่จะต้องยกเลิกภาษีอากรที่เป็นภาระหนักชนิดขาดเลือดขาดเนื้อราษฎร

มโน: มันจะทำให้รัฐขาดรายได้ ข้าพเจ้าเป็นคนเคราะห์ร้ายที่ไม่ได้เรียนมาทางเศรษฐกิจ
ข้าพเจ้าไม่รู้ว่าหาเงินทางไหนเพิ่มเติมมา

ปรีดี: ภาษีอากรที่ขอให้ยกเลิกเป็นภาษีจุกจิก เก็บได้เงินแต่น้อย แต่เสียค่าใช้จ่ายในการ
เก็บมาก และยิ่งกว่านั้นเป็นภาษีที่ไม่เป็นธรรม จึงขอให้ปรับปรุงให้เป็นธรรมแก่
เศรษฐกิจและสังคมของประเทศชาติให้มากขึ้น

บรรยาย 1: 11 กรกฎาคม

บรรยาย 2: ยกเลิกอากรนาเกลือ

บรรยาย 1: 17 กรกฎาคม

บรรยาย 2: ยกเลิกภาษีสมพัสดุ

บรรยาย 1: 1 สิงหาคม

บรรยาย 2: ปรับปรุงภาษีการธนาคารและการประกันภัย

บรรยาย 1: 11 สิงหาคม

บรรยาย 2: พระราชบัญญัติพิกัดเก็บเงินค่านา

ปรีดี: เป็นการช่วยเหลือชาวนา ในการเช่านาที่เป็นธรรม

- บรรยาย 1: 14 สิงหาคม
- บรรยาย 2: ลดภาษีโรงเรือนที่ดิน
- บรรยาย 1: 22 กันยายน
- บรรยาย 2: พบ.ว่าด้วยการยึดทรัพย์สินของกลีกร
- ปรีติ: เพื่อมิให้มีการยึดที่ดิน และทรัพย์สินที่จำเป็นในการทำ กลีกรรม
- บรรยาย 1: 25 ตุลาคม
- บรรยาย 2: ลดและเลิกอัตราเก็บเงินค่าสวน
- นอกจากนั้นที่สำคัญคือ พระราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบงบประมาณเศรษฐกิจเพื่อการบำรุงเศรษฐกิจของประเทศ
- บรรยาย 1: 10 ธันวาคม พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานรัฐธรรมนูญฉบับถาวร
- บรรยาย 2: 20 ธันวาคม รัฐบาลใหม่ซึ่งไม่มีการเปลี่ยนแปลงตัวบุคคลแถลงนโยบายและขอความไว้วางใจจากสภาผู้แทนราษฎร
- มโน: ว่าโดยทั่วไปแล้ว รัฐบาลนี้รับรองหลัก 6 ประการที่กรรมการราษฎรได้ดำเนินการอยู่แล้ว เป็นจุดหมายที่จะดำเนินต่อไปให้บรรลุความสำเร็จแต่สำหรับข้อที่ 3 อันเกี่ยวกับการเศรษฐกิจข้อนี้สำคัญมาก ถ้าหวังแต่เพียงจะพูดอย่างเทศน์ให้ฟังก็เป็นของง่ายตายเต็มที่ แต่ก็จะได้ผลจริงจังแล้ว เป็นการยากแสนยาก โดยปกติคนเราถ้ารู้สึกมีเสรีภาพไม่ถูกบีบคั้นมีความเสมอภาคในทางกฎหมาย และในโอกาสการทำมาหาเลี้ยงชีพอยู่แล้วย่อมได้รับความสุขพอสมควร แต่ว่าราษฎรในเมืองเรา 11 ล้านคนเศษ ความรู้ความสามารถ กำลังกายและอาชีพย่อมต่างกันอยู่ เป็นการยากหนักหนาที่จะจัดให้ได้รับความพอใจทั่วหน้า
- ปรีติ: เมื่อปี 2473 ในภาคกลางมีการเช่านากันแพร่หลายมากที่สุด ในจังหวัดธัญบุรี มีจำนวนผู้เช่านาร้อยละ 85 เกือบจะพูดได้ว่าทุกครอบครัวต้องเช่านาทำ ท่านเจ้าคุณรู้ดีว่า ใครเป็นเจ้าของที่นา ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เช่ากับเจ้าของนาไม่ใคร่กลมกลืนกันนัก พ่อค้าคนกลางคิดกำไรจากการกู้หนี้ยืมเงินจากชาวชนบท หลายชั้นหลายซ้อนทำให้การซื้อขายสินค้าผิดหลักทางเศรษฐกิจ พ่อค้าคนกลาง มีอำนาจทางเศรษฐกิจเหนือกว่ากลีกรผู้รับซื้อเป็นผู้แบ่งคุณภาพข้าวเปลือกเป็นชั้นต่าง ๆ และตั้งราคาตามชอบใจ รัฐบาลจะต้องรับผิดชอบต่อข้อบกพร่องเหล่านี้โดยการวางเค้าโครงเศรษฐกิจเพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อคนหมู่มาก

- บรรยาย:** วันที่ 12 มีนาคม พุทธศักราช 2476 มีการพิจารณาร่างเค้าโครงการเศรษฐกิจ ณ วังปารุสกวัน โดยปรีดี พนมยงค์ เป็นผู้เสนอร่าง
- ปรีดี:** มนุษย์เรา เกิดมาเพื่อที่จะอยู่ร่วมกัน มนุษย์จำเป็นจะต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในประเทศหนึ่ง ถ้ามนุษย์คนหนึ่งต้องรับทุกข์ เพื่อนมนุษย์อื่นก็รับทุกข์ด้วย เพียงแต่มนุษย์มีเสรีภาพและต่างก็มีความเสมอภาค นั้นยังไม่เพียงพอที่จะรวมกัน อยู่ได้ จำจะต้องมีการช่วยเหลือกันโดยตรง
- ราษฎรตั้งแต่เกิดมาจนถึงสิ้นชีพ ไม่ว่าจะเป็นเด็ก ผู้เจ็บป่วย พิกار หรือชราทำงาน ไม่ได้ก็ดี จะต้องได้รับการจากรัฐบาลว่าจะมีอาหาร เครื่องนุ่งห่ม สถานที่อยู่ และปัจจัยการดำรงชีวิตพอสมควรแก่อัตภาพ เอกสารที่ข้าพเจ้าเสนอให้แก่ท่านทั้งหลาย คือ เค้าโครงการเศรษฐกิจของชาติ ซึ่งมีส่วนสำคัญ ๆ คือ การประกัน ความสุขสมบูรณ์ของราษฎร โครงการนี้ไม่ใช่หลักคอมมิวนิสต์ เรามีทั้งแค้ พิตล ลิส และโซซียลลิส ดังรายละเอียดอยู่ในเอกสาร อย่างไรก็ตาม เนื่องจากเป็นเพียง แคฉบับร่าง บรรดาตัวเลขต่าง ๆ เป็นเพียงการอุปมาเท่านั้น หน้าที่ของเราในที่นี้ คือ พิจารณาว่าจะรับนโยบายหลักหรือไม่ ถ้ารับจะเรียกผู้ชำนาญการมาทำการ พิจารณารายละเอียดอีกครั้ง
- ทรง:** พระยามโน มีอะไรบ้าง
- มโน:** เอาไว้ภายหลัง เจ้าคุณทรงว่าอย่างไร
- ทรง:** โครงการนี้เป็นโครงการมหิมา ซึ่งจะสำเร็จได้ก็ต้องนาน 200 ถึง 300 ปี ดูแต่ รัฐบาลเก่า ปกครองมาตั้ง 150 ปี ไม่มีโครงการก็ไม่เห็นเป็นไร
- มโน:** ข้าพเจ้ารับรองว่า ในช่วงชีวิตข้าพเจ้าทำไม่ได้ไม่มีทางสำเร็จอย่างประกาศโครงการ ออกไปเด็ดขาด
- ปรีดี:** ข้าพเจ้าเห็นจำเป็นที่จะต้องประกาศโครงการออกไปให้ราษฎรรับรู้ว่าจะปรับปรุง ทางเศรษฐกิจอย่างไร เพื่อยุติข่าวลือในทางที่ร้าย แม้ตามหลักรัฐบาลจะเป็น ผู้ประกอบการเศรษฐกิจเสียเองก็ดี แต่ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน โดยรูปแบบของสหกรณ์ สหกรณ์นี้เป็นสหกรณ์ครบรูป มิได้เป็นเพียงที่ให้อยู่ยืมเงิน เช่นสมัชชสมบูรณาญาสิทธิราชย์ แต่สหกรณ์จะต้องร่วมกันในการผลิต จำหน่าย ขนส่ง โดยรัฐบาลออกที่ดินและเงินทุน รัฐบาลต้องไม่ประหัตประหารคนมันมีไม่มีการริบทุนและที่ดินเป็นของรัฐ แต่ใช้วิธีซื้อและมีช้อยกเว้นให้กิจการบางประเภท ดำเนินการโดยเอกชน

มโน: ข้าพเจ้าไม่เห็นด้วย ข้าพเจ้าคิดว่า รัฐบาลควรจะทำไปตามแต่โอกาส ตามแบบอย่างของรัฐบาลเก่าโดยไม่จำเป็นต้องรื้อโครงสร้างทางเศรษฐกิจใหม่และควรเพิ่มเติมโครงการบางโครงการที่เป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลแก่ชาวนาเท่านั้น เช่น การขยายร้านสหกรณ์เพื่อให้ชาวนาเข้าซื้อร้านและตั้งยุ้งข้าวเพื่อรับซื้อข้าวจากชาวนา และการขนส่งมายังกรุงเทพ ตั้งโรงสีข้าวที่สหกรณ์ส่งมาเพื่อจำหน่ายต่างประเทศ ชาวนาที่ไม่มีนาเป็นของตนเอง รัฐบาลจะทำโครงการจัดหาที่ดินส่วนการตั้งยุ้งข้าว ขนส่ง และการสีข้าวให้เป็นของเอกชน

ปรีติ: จะเอาอย่างไรงันแน่ จะรับโครงการทั้งหมดหรือจะรับเพียงส่วนย่อยของโครงการโดยไม่มีนโยบายหลักการตั้งโรงสีจะตั้งอย่างลิบเบอรล์ก็ได้ โซเซียลลิสต์ก็ได้ เราไม่ได้รับทรัพย์ผู้ใด เราไม่ได้เอาเงินของราษฎรมาแบ่งปันกัน เราไม่ได้เอาผู้หญิงมาเป็นของกลาง เราไม่ได้บังคับหรือเกณฑ์คนทั้งหมดให้ทำงานให้กับสหกรณ์ของเรา เราไม่ได้เกณฑ์คนให้มาเป็นทาส แต่เราบังคับที่ไม่มีข้าวกินให้มีข้าวกิน บังคับให้คนที่ไม่มีที่อยู่อาศัยให้มีบ้านอยู่อย่างสบาย บังคับให้คนที่ตกทุกข์ได้ยากให้มีความสุข เหล่านี้ข้าพเจ้าไม่เห็นเป็นการเสียหาย

มโน: ถ้าความเห็นไม่ลงรอยกัน ให้ยื่นประมุขต่อผู้ก่อการแล้วเสนอต่อคณะรัฐมนตรี ถ้ารัฐบาลมีความเห็นทางข้าพเจ้า ให้หลวงประดิษฐประกาศโครงการเศรษฐกิจในนามของตนเอง อย่าให้เข้าใจผิดว่ารัฐบาลจะทำอย่างนั้น ขอให้เข้าใจว่าหลวงประดิษฐ์ไม่ใช่ผู้ชี้ขาดในคณะรัฐมนตรี

ปรีติ:(บรรยาย) ดูเหมือนการประนีประนอมของกลุ่มคณะราษฎรและกลุ่มขุนนางเก่าที่นำโดยพระยามโนปกรณนิติธาดา จะไม่ประสบความสำเร็จในการที่จะพัฒนาศายไปสู่ประชาธิปไตย รัฐธรรมนูญฉบับถาวรได้เปลี่ยนโครงสร้างจากรัฐธรรมนูญ 24 มิถุนา ไปสู่กรอบอนุรักษนิยมโดยส่งเสริมให้อำนาจของกษัตริย์มากขึ้น ในขณะเดียวกันพวกขุนนางเก่าได้คัดค้านเค้าโครงร่างเศรษฐกิจอย่างหัวชนฝา การปะทะกันของแนวความคิดเก่าและใหม่ขยายวงออกไปกว้างขวางขึ้น และเข้าสู่จุดแตกหัก

จากปีศาจ (บรรยายกาศงานเลี้ยง) สายกับเล็กเข้ามา

เล็ก: เข้ามาขีสาย คุณพ่อคะ นีสาย สีม่า เพื่อนของเล็กคะ

เจ้าคุณ: ที่ฉันจัดเลี้ยงขึ้น ก็เพื่อเราจะได้มาชุมนุมกันเพื่อมีโอกาสรู้จักกับคน ๆ นี้ จะเรียกว่าเป็นการเลี้ยงให้แก่คน ๆ นี้ก็เรียกไม่ได้ เพราะเป็นการให้เกียรติสูงเกินกว่าความจริงไป รู้จักกับเขาเสียสิ นายสาย นามสกุล สีมา เป็นลูกชานา

ญ 1: มิน่า ฉันได้กลิ่นสาบ ๆ ที่ไหน

ญ 2: นั่นสิ ฉันดูผิวพรรณแล้วไม่เห็นความเป็นผู้ดีมีสกุลติดอยู่เลย

เล็ก: แต่เขาเป็นเพื่อนของเล็กนะคะ

เจ้าคุณ: เขารู้จักยายเล็ก แล้วต่อมาเขาก็เลยกลายเป็นแขกที่เข้าออกประตูบ้านนี้บ่อย ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องแนะนำให้รู้จักไว้พร้อมกัน เพื่อจะได้ไม่เกิดความเข้าใจผิดหรือข้อครหาใด ๆ เกิดขึ้น เขารู้จักยายเล็กก็เพื่อประสงค์สิ่งใด และเขาเข้ามาบ้านนี้ด้วยความประสงค์ประการใด ยายเล็กเป็นลูกสาวของฉัน เขาว่าสมัยนี้เป็นสมัยเสรีภาพ สมัยนี้ใคร ๆ จะทำอะไรก็ได้โดยไม่ต้องด้วยขนบธรรมเนียมประเพณี ฉันเห็นว่าเจ้าความคิดเหล่านี้ทำให้คนมันเลวลงมากกว่าที่จะดีขึ้น ทำให้คนเราไม่รู้จักเจียมกะลางหัวไม่รู้จักฟ้าสูงแผ่นดินต่ำ ไม่ตักน้ำใส่กะโหลกชะโงกดูเงา เห็นเขาดีกก็อยากได้บ้างโดยไม่สำนึกตนว่าความเป็นผู้ดีนั้น มีมาจากสายเลือด กากีย่อมเป็นกา และหงส์ก็ต้องเป็นหงส์อยู่ตลอดไป เสรีภาพจะมีอยู่ที่ไหนก็ช่าง แต่ไม่ใช่ภายในบ้านนี้ยายเล็กเป็นลูกสาวเจ้าคุณ ไม่ใช่ผู้หญิงริมถนนสำหรับคนที่ต้องการจะลอกคราบตัวเอง เพื่อเป็นผู้ดีกับเขาบ้างนั้นไม่มีหวังว่ามันจะเป็นไปได้ ประตูของบ้านนี้อาจเปิดอยู่ตลอดเวลา แต่สำหรับบุคคลบางคนโดยเฉพาะเท่านั้น ผมคิดว่า ควรจะเชิญสุภาพบุรุษนั้นออกไปจากบ้านได้แล้ว

ช 1:

สาย: มีใครต้องการจะพูดอะไรอีกไหมครับ ถ้าไม่มีใครจะพูดอะไรแล้วผมขอจบกวนเวลาของท่านทั้งหลายในที่นี้สักเล็กน้อย เพื่อกล่าวข้อความอะไรเพียงนิดหน่อย เพราะคนอย่างผม พูดนะคงไม่มีใครอยากฟังหรอก ผมเป็นแขกผู้หนึ่งที่ได้รับเชิญมาเป็นกาตัวเดียวในฝูงหงส์ ท่านเชิญผมมาด้วยความมุ่งหมายบางอย่าง ฉะนั้นจึงไม่ใช่ความผิดของเจ้ากาทัวนี้ที่ไม่มีความเจียมตัว เข้ามาปะปนอยู่ในฝูงหงส์ในคืนวันนี้ ผมมีความภูมิใจสูงสุดในวันนี้เอง ที่เกิดมาเป็นลูกชานา ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศที่จะน้อยอกน้อยใจในโชคชะตาที่มีได้เกิดในที่สูงในสายเลือดของผู้ดีมีสกุล เพราะนั่นมันเป็นเงื่อนไขที่คนเราได้สร้างขึ้นมา สภาพเช่นนั้นมันไม่ยั่งยืนคงทนอะไรและมันจะเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลาได้ดอก ระหว่างโลกของ

สาย:(ต่อ)

ท่านกับโลกของผมมันก็ห่างกันมากมายออกไปทุกที ผมเป็นปีศาจที่กาลเวลาได้สร้างขึ้นมาหลอกหลอนคนที่อยู่ในโลกเก่า ความคิดเก่า ทำให้เกิดความละเมอหวาดกลัว และไม่มีอะไรที่จะเป็นเครื่องปลอบใจท่านเหล่านี้ ได้เท่ากับไม่มีอะไรหยุดยั้ง ความรุดหน้าของกาลเวลา ที่จะสร้างปีศาจเหล่านี้ให้มากขึ้นทุกที ท่านคิดทำลายปีศาจตัวนี้ในคืนวันนี้ต่อหน้าสมาคมชั้นสูงเช่นนี้ แต่ไม่มีทางจะเป็นไปได้ เพราะเขาอยู่ยงคงกระพันยิ่งกว่าเทพเจ้า เพราะเขาอยู่ในเกราะกำบังแห่งกาลเวลา ท่านอาจจะเหนียวรั้งอะไรไว้ได้บางสิ่งบางอย่างชั่วคราวชั่วครั้งชั่วคราว แต่ท่านไม่สามารถรักษาทุกสิ่งทุกอย่างไว้ได้ตลอดไป โลกของเราเป็นคนละโลก โลกของผมเป็นโลกของธรรมดาสามัญชน

สาย: (ผละเดินออก) เลิกวิ่งตามออกไป

เลิก: สายรอดด้วย

ฉากความซุลมุน (แบ่งออกเป็นกลุ่ม ๆ)

- หลวงประดิษฐ์ เป็นพวกบอลเชวิค
- คอมมิวนิสต์คนสำคัญ
- จะริบเงินคนรวยมาแจกคนจน
- มันจะยึดไร่นา สาโทหมด
- เอ๊ย พระยามโนตะถ่วงโครงการเศรษฐกิจ
- นั้นนะซี ทำทางพวกรัฐมนตรีไม่เอาด้วยแน่
- เรา พวกข้าราชการหัวก้าวหน้าต้องฉีกกำลังกัน
- ไปหนุนช่วยพวกคณะราษฎร
- เอาเลย ถึงยังงี้ สภา ก็ยังยึดมั่นกับหลัก 6 ประการของคณะราษฎร
- จะทานเขาไหวหรือดูเหมือนพระยาทรงเข้าข้างพระยามโน
- พระยาพหล ก็วางตัวเป็นกลาง

บรรยาย: การประจันหน้าระหว่างพระยามโนฯ กับสภาฯ เริ่มต้นขึ้นเมื่อมีประกาศให้ข้าราชการและสมาชิกสภาออกจากสมาคมที่เกี่ยวข้องกับการเมือง ซึ่งเป้าหมายก็คือคณะราษฎรและปรีดี พนมยงค์

- เผด็จการ
- เจ้าคุณถือนิดอย่างไร ถึงออกคำสั่งออกมา

- ปรีดี:** - นี่เป็นการละเมิดรัฐธรรมนูญมาตรา 14 ว่าด้วยสิทธิของราษฎร
ถ้าจะห้ามก็ขอให้เป็นกฎหมาย เป็นพระราชบัญญัติ
- มโน:** 31 มีนาคม ข้าพเจ้านำทหารเข้าคุมสภา
- จะเอายังไงกันวะ
 - ทำไมต้องเอาทหารเข้ามาคั่นอาวุธ
 - เพื่อเป็นการรักษาความปลอดภัย
 - ทหารได้รับคำสั่งจากใคร
 - ทำไมไม่อนุญาตสภาเสียก่อน
 - นี่ไม่ใช่การรักษาความสงบ แต่มันเป็นการทำรบกันแล้ว
- บรรยาย:** 1 เมษายน วันขึ้นปีใหม่ของสยาม ใครจะนึกว่าจะมีเหตุอัปมงคล
- มโน:** ข้าพเจ้าเป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการ ตามพระราชกฤษฎีกา ขอบิดสภา
ผู้แทนราษฎรและงดใช้รัฐธรรมนูญบางมาตรา
- ปรีดี:** 281 วัน อายุของประชาธิปไตย เจ้าคุณทรง ประประศาสน์ประยูร หลวงพิบูล
เจ้าคุณพหล ทำไม ๗
- พหล:** ในเวลาฉุกเฉินเช่นนี้ ผมจำต้องรับฟังความเห็นของฝ่ายข้างมาก เมื่อเค้าโครงการ
เศรษฐกิจของหลวงประดิษฐ์ ได้ลื้อไปเข้าหูคนภายนอก สถานะการเงินของเราอยู่
ข้างจะระส่ำระสายมีผู้ถอนเงินจากแบงค์เป็นจำนวนมากจนน่าวิตก ความ
หวาดหวั่นแผ่ซ่านไปเกินกว่าเหตุและความเป็นจริง ข้อความเหล่านี้ท่านผู้ใหญ่ได้
บอกผม ผมไม่ได้สืบทราบมาเอง และทั้งยังไม่ได้มีโอกาสสอบสวนด้วย แต่ในเวลา
ฉุกเฉินเช่นนี้ ผมจำเป็นต้องระลึกรถึงความปลอดภัยและความมั่นคงของ
ประเทศชาติเป็นสำคัญ ผมจำต้องตัดความรักใคร่ในหลวงประดิษฐ์และหน้าที่ซึ่ง
ผมมีต่อประเทศออกไปเป็นคนละส่วน และเข้าร่วมข้อสนองพระบรมราชโองการ
ด้วย ซึ่งผมก็ทราบดีว่าการที่ออกพระราชกฤษฎีกาไปเช่นนั้นเป็นการ
กระทบกระเทือนต่อประชาธิปไตยและรัฐธรรมนูญ แต่หวังว่าเป็นไปนัยามภาวะ
ฉุกเฉินชั่วคราว
- บรรยาย:** 12 เมษายน ปรีดี พนมยงค์และภรรยา ออกเดินทางไปยังประเทศฝรั่งเศส ทั้งนี้
เพื่อยุติความขัดแย้งและสมานสามัคคีภายในชาติ

(กลุ่มคนรอส่งปรีดีและภรรยา พหลเข้ามาลา กลุ่มส่งเสียงเรียกปรีดีเบา ๆ เป็นเสียงประกอบตลอด
ฉากในขณะที่เปลี่ยนฉาก)

- พหล: ผมยังเชื่อมั่น เข้าใจ และเชื่อใจ ในการกระทำของคุณหลวงและผมจะซื่อสัตย์ต่อ
ประชาชนและหลัก 6 ประการของคณะราษฎร
- พูนศุข: ในที่สุดเหลือแต่เราสองคน
- ปรีดี: และศัตรูและมิตรที่เราทิ้งไว้เบื้องหลัง
- พูนศุข: มีดบางเล่มคงได้เลือกทางตามหลังเรา
- ปรีดี: หลวงพิบูลกับเจ้าคุณพหลอยู่ คงไม่มีใครกล้า
- พูนศุข: กับเจ้าคุณพหลดิฉันเชื่อ กับคนอื่นไม่แน่ใจ เธอไวใจคนง่ายเกินไป คิดว่าทุกคนจะ
เหมือนกับเธอ
- ปรีดี: บางทีอาจจะจริงของเธอ

คณะคน ยืนถือสมุดปกขาว

- มโน: เวลานี้หลวงประดิษฐ์ก็ออกไปไกลแล้ว ลองมาวิจารณ์เค้าโครงเศรษฐกิจดู
- ความแร้นแค้นของราษฎร
- (เสียงนอก) ราษฎรของเรา ตลอดจนคนชั้นขุททนต์ ยังมีปรากฏเลยว่าอดตาย คนที่จะอดตาย
นั้นมีแต่กลิ่นไม่ลงเพราะความเจ็บไข้ แม้แต่สุนัขตามวัดก็มีเคยที่จะอดตาย
- การประกันความสุขสมบูรณ์ของราษฎร
- (เสียงนอก) การประกันนั้นดี แต่ต้องเสียอะไรแลกเปลี่ยน แรงงานและการเสียภาษี วันละเล็ก
ละน้อยเท่านั้น จะพอหรือคงจะต้องเสียเสรีภาพ ไทยต้องเป็นทาส ตามแบบรัสเซีย
มากกว่า
- วิธีรัฐบาลจะหาที่ดิน แรงงานและเงินทุน
- (เสียงนอก) ที่ว่าจะไม่ประหารคนมั่งมี ขอให้จริงอย่างนั้นเถอะ กลัวว่าเขาจริง จะเก็บ
ภาษีสูบเลือดออกพันธบัตรและกำจัดคนมั่งมี หาว่าหนักโลกอย่างรัสเซียกระมัง
- มโน: ยังมีอีกมากมาย ศึกษาดูรายละเอียด สตาลินเอาอย่างหลวงประดิษฐ์หรือหลวง
ประดิษฐ์เอาอย่างสตาลินก็มีทราบได้
- บรรยาย: 10 มิถุนายน พระยาพหล พระยาทรง พระยาฤทธิ พระประศาสน์ ลาออกจาก
ตำแหน่งทางการเมืองและทางทหาร

(ฉากประชุมของพหลและพิบูล โดยมีกลุ่มนักแสดงทั้งหมดอยู่บนเวที)

- พิบูล:** เจ้าคุณตกลุมทางการเมืองของเขา โดยการลาออก เมฆา พฤษภา มิฤนา ผ่านไป เขาไม่ได้ทำอะไรเลย นอกจากเตรียมกำจัดพวกเรา สภาที่ไม่มีท่าทีจะเปิดเหตุการณ์เช่นนี้ปล่อยไว้ไม่ได้แล้ว
- พหล:** ถ้าไม่มีทางหลีกเลี่ยง หรือประนีประนอม เพื่อเห็นแก่ประเทศชาติและส่วนรวม เราก็ต้องยึดอำนาจอีกครั้งหนึ่ง
- (เสียงนอก)** เข้าวันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ.2476 คณะทหารบกทหารเรือ นำโดย พ.อ.พระยาพหล พยุหเสนา พ.ท. หลวงพิบูลสงคราม น.ท. หลวงศุภชลาศัย ได้เข้ายึดอำนาจการปกครอง พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จมาเปิดสภาผู้แทนราษฎร และแต่งตั้งพระยาพหล ให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี
- พิบูล:** พระองค์เจ้าบรมเดช พระองค์เจ้าทศสิริวงศ์ ม.จ.ฉัตรมงคล ม.จ.วงศ์นิรชร ม.จ.ไชแสง ระพีพัฒน์ ม.จ.โสภณภราดร พระยาอธิกรณ์ประกาศ นายประยูร ภมรมนตรี และพระยาศรภัยพิพัฒน์ ในการยึดอำนาจการปกครองทั้งสองคราว คณะผู้ก่อการได้ยึดหลักและปฏิบัติไปในทางละมุนละม่อมเสมอ เพื่อเห็นแก่ความสงบของบ้านเมืองและความมีอิสรภาพของชาติไทย แต่บัดนี้ปรากฏตามทางสืบสวนว่า ท่านได้มีการประชุมและคิดอยู่เสมอในอันที่จะทำให้เกิดความไม่สงบแก่บ้านเมืองและทำให้รัฐบาลเป็นกังวล ซึ่งเป็นเหตุให้การบริหารราชการบ้านเมืองไม่ก้าวหน้าไปเท่าที่จะเป็น ในฐานะที่ข้าพเจ้าเป็นผู้รับผิดชอบรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง จึงขอเตือนให้ท่านสงบจิตสงบใจเสีย หากท่านยังจุ่นจ้าน คณะกติกกลางจะกระทำการอย่างรุนแรงและจำต้องถือเอาความสงบของบ้านเมืองเป็นกฎหมายสูงสุดในการกระทำการแก่ท่าน ที่กล่าวมานี้มิใช่ขู่เข็ญ แต่เป็นการเตือนมาเพื่อความหวังดี
- ปรีดี:** ข้าพเจ้ากลับถึงประเทศสยาม เมื่อวันที่ 29 กันยายน และได้รับการแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีในวันที่ 1 ตุลาคม บรรยากาศทางการเมืองร้อนระอุ ข้าพเจ้าได้รับการโจมตีว่าเป็นคอมมิวนิสต์ เพื่อเป็นข้ออ้างในการใช้ความรุนแรงเข้าตัดสิน ถ้าเลือดของคนไทยจะหลังรดแผ่นดินสยามด้วยน้ำมือของคนไทยนั้น มิใช่ข้าพเจ้าหรือคณะราษฎรเป็นผู้เริ่มต้น
- 11 ตุลาคม พระองค์เจ้าบรมเดชเคลื่อนทัพทหารหัวเมืองจากโคราช และหลวงพิบูลสงครามนำกำลังทหารฝ่ายรัฐบาลเข้าปะทะ

(กำลังสองฝ่ายปะทะกัน บวรเดชพ่าย)

- พิบูล: ฝ่ายกบฏยอมแพ้แล้ว พระองค์เจ้าบรมเดชเหนือออกไปทางอินโดจีน แต่ยังเหลือคนใหญ่ ๆ โต ๆ ที่หนูลังอยู่ ผมอยากจะขุดรากถอนโคน
- ปรีดี: ไม่ ไม่นะกัปตัน เราเป็นโซเซียลลิส แล้วเราเป็นชาวพุทธด้วย อย่าเอาเลือดไปล้างเลือด
- พิบูล: รู้ไหมว่า เขาเตรียมจะกุดหัวพวกเราทั้งหมด ถ้าเขาชนะ
- ปรีดี: ปล่อยเขาเถอะ อย่าไปจองเวร
- พิบูล: ตามใจ แต่สำหรับผมแล้ว ถ้ามีโอกาสสูงจะไม่ตีแค่หลังหัก แต่จะตีให้ตาย
- (เสียงนอก) เมื่อพระยาพหล ขอร้องให้หลวงประดิษฐ เข้ารับตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย หลวงประดิษฐ์ปฏิเสธเพราะข้อกล่าวหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์ โดยพระยามโนนั้น ยังมิได้จางหายไป แม้ว่าตัวพระยามโนเองจะได้หลบออกไปพ้นนัก ณ ปีนังแล้ว

ฉากประชุม

- ตามที่สภาผู้แทนราษฎร ได้แต่งตั้งคณะกรรมการธิการอันประกอบด้วย
 - ม.จ.วรรณไวทยากร เป็นประธาน
 - พระยาศรีสังกร กรรมการธิการ
 - พระยานลราชสุวัจน์ กรรมการธิการ
 - เซอร์ โรเบิร์ต ฮอลแลนด์ ผู้เชี่ยวชาญ
 - นายอาร์ กียอง ผู้เชี่ยวชาญ
- ทุกคน: เพื่อทำการพิจารณาว่า หลวงประดิษฐ์เป็นคอมมิวนิสต์ หรือไม่
- ท่านประธาน
- ม.จ.วรรณ เราได้พิจารณาเค้าโครงเศรษฐกิจว่าเป็นคอมมิวนิสต์หรือไม่ เพราะว่าข้าพเจ้าได้แสดงความคิดเห็นส่วนตัวต่อมหาชนแล้วว่า ร่างเค้าโครงนี้มีไขหลักการของคอมมิวนิสต์ คณะกรรมการได้มุ่งพิจารณาถึงตัวหลวงประดิษฐ์เองว่า มีแนวความคิดทางการเมือง นโยบายทางการเมือง ที่ดำเนินมาแล้ว กำลังดำเนินอยู่ และที่กำลังจะดำเนินต่อไปในอนาคตว่าเป็นคอมมิวนิสต์หรือไม่ รายละเอียดการพิจารณานั้นได้แจกให้แก่ทุกท่านแล้ว ข้อสรุปของคณะกรรมการ คือ หลวงประดิษฐ์มิได้มีมลทินตามข้อกล่าวหาแต่อย่างใดเลย

(ทุกคนปรบมือ ปรีดีหันออก)

ปรีติ: เมื่อโคลนที่สาดใส่ข้าพเจ้าได้รับการชำระล้างจนสะอาดแล้ว ข้าพเจ้าตัดสินใจ
ยอมรับตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยจากนายกรัฐมนตรีพระยา
พหลพยุหเสนา
การเป็นผู้ำนัันอันตรายอยู่ที่การแสวงหาอำนาจและรวมศูนย์อำนาจอยู่ที่ตนเอง
อำนาจจะฉ้อฉลจนมนุษย์สูญเสียคุณค่าความเป็นคนไปจนสิ้นเรากลัวที่จะลงจาก
หลังเสียด้วยกลัวว่าจะถูกมันขบกัด ก็เลยต้องปล่อยให้สัตว์มันพาเราวิ่งเข้ารกเข้า
พงรัฐก็เช่นกัน เราต้องกระจายอำนาจออกไปสู่ประชาชน

บรรยาย

- ร่างพระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการบริหารแห่งราชอาณาจักรไทย
- พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวงทบวงกรม
- เปลี่ยนกรมร่างกฎหมายเป็นคณะกรรมการกฤษฎีกา
- เกิดกระทรวงการคลัง กระทรวงเศรษฐกิจ กรมพลศึกษา กรมมหาวิทยาลัย
กรมโยธาเทศบาล
- กระจายอำนาจการปกครองไปสู่ประชาชน โดยพระราชบัญญัติจัดระเบียบ
เทศบาล

เพลง มอญดูดาว

สำนักไหนหมายชู เอ๋ย ประเทศชาติ (ซ้ำ)
ด้วยอำนาจปกครองให้ผ่องเฟื่องเอย
เอ๋ยเราเป็นไทย เรายรักไทยบูชาไทย
ไม่ยอมให้ใครผู้ใดมาล้างเสรีไทย
สำนักนั้นธรรมศาสตร์ เอ๋ย และการเมือง
(ซ้ำ)

ปรีติ: 27 มิถุนายน พ.ศ. 2477 สถาปนา มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์การเมือง
ธรรมศาสตร์สืบนามความสามัคคี
ร่วมรักในสิทธิ์เสรีชัย
สัจธรรมนำเราไว้ในดวงใจ
โดมดำรงคงจิตหาญดวงมาลัยมั่น
สถิตยในธรรมล้ำบันลือชัย
เร็วมา (เร็วมา)
จะช้าอยู่ไย (จะช้าอยู่ไย) (ซ้ำ)
ร่วมใจ ร่วมใจ เชิดชัยเหลืองแดง

ปรีดี:(ต่อ) ร่วมแรงสำแดงพลัง

(คำปฏิญาณของบัณฑิตธรรมศาสตร์)

ข้าพเจ้าจะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม
ข้าพเจ้าจะดำรงอยู่ในทางที่ชอบ จะไม่ปฏิบัติผิดศีลธรรม อันจะนำมาซึ่งเกียรติยศ
แห่งมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง และเพื่อชาติศาสนา
พระมหากษัตริย์และรัฐธรรมนูญ

เสียงนอก 2 มีนาคม พ.ศ. 2475 พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสละราชสมบัติ

ปรีดี: ข้าพเจ้าขอรับผิดชอบ ที่ได้กระทำการพลั้งพลาดบกพร่องอันเป็นเหตุให้พระองค์
ต้องสละราชสมบัติ ทั้งนี้ สิ่งที่ข้าพเจ้ากระทำไป มีจุดมุ่งหมายเพื่อปกป้อง
รัฐธรรมนูญ และด้านทาน กลุ่มผู้ได้การอภิวัฒน์เท่านั้น ในเวลานั้น ข้าพเจ้าใน
ฐานะรัฐมนตรีมหาดไทย ต้องคอยคานอำนาจกับหลวงพิบูลซึ่งเป็นรัฐมนตรี
กลาโหม รอยร้าวเกิดขึ้นเมื่อข้าพเจ้าปฏิเสธที่จะแต่งตั้งข้าหลวงประจำจังหวัด
และนายอำเภอในท้องที่ชายแดนจากนายทหารเป็นจำนวนราว 200 คน ตามคำ
ขอของหลวงพิบูลความแตกแยกและเห็นแก่ตัวของเพื่อนฝูงที่เคยร่วมกอดคอยอม
ตาย ทำการอภิวัฒน์ด้วยกันมา ทำให้ข้าพเจ้าท้อใจและเกือบจะปลีกตัวหนี ดีที่ได้
พระยาพหลมาขอร้อง ให้อดทนและอยู่ต่อไป

บรรยาย 1: พระองค์เจ้านันทมหิดล พระราชนัดดาพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
ได้รับสถาปนาเป็นกษัตริย์สืบต่อไป เมื่อมีพระชนมายุได้ 10 พรรษา โดยมีคณะ
ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ 3 คน

บรรยาย 2: เมื่อถึงกลางปี พ.ศ.2475 ปรีดี พนมยงค์ ออกเดินทางไปรอบโลก เพื่อไปเจรจา
ลดดอกเบี้ยเงินกู้ต่างประเทศและทำทางแก้ไขสนธิสัญญาที่ไม่เป็นธรรม

พิบูล: ในภาวะที่สถานการณ์ระหว่างประเทศมีความตึงเครียด ข้าพเจ้าต้องการให้เพิ่ม
งบประมาณของกระทรวงกลาโหมขึ้นอีก และขอให้แต่งตั้งทหารหนุ่มดังรายชื่อ
นี้ เข้าดำรงตำแหน่งในการบริหารและการปกครอง

บรรยาย: กุมภาพันธ์ 2475 ปรีดีกลับสู่สยาม และได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศ ปลายปี พ.ศ.2480 สยามได้ลงนามใน
สนธิสัญญาใหม่กับนานาประเทศ อันเป็นการสิ้นสุดสิทธิสภาพนอกอาณาเขต
ของเหล่ามหาอำนาจ

ปรีดี: 20 ธันวาคม 2481 พระยาพหลพลพยุหณ์ ประกอบกับความขัดแย้งในรัฐบาล จึงประกาศยุบสภาและจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่ หลวงพิบูลสงครามเข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีและควบตำแหน่งรัฐมนตรีมหาดไทย และกลาโหมอีกด้วย ส่วนข้าพเจ้ารับเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ลาก่อนพระยาพหล ทหารผู้รักประชาธิปไตยยิ่งชีวิต มือสะอาด ขาดเลือดต้องไถ่ลาย ขาดขายต้องไถ่ซื้อ

พิบูล: ญี่ปุ่นมีเครื่องยึดมั่นอยู่คือพระเจ้าแผ่นดินของเขาของเขาไม่มีอะไรเป็นเครื่องยึดมั่นแน่นอน ที่มีอยู่ก็คือชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และรัฐธรรมนูญ ชาติก็ยังไม่มีความมั่นคง ศาสนาก็ไม่ทำให้คนเลื่อมใสถึงยึดมั่นพระมหากษัตริย์ยังเป็นเด็กเห็นแต่รูป รัฐธรรมนูญก็เป็นสมุดหนังสือ เวลาบ้านเมืองคับขันจะเอาอะไรเป็นเครื่องยึดมั่นไม่ได้ ผมจึงให้ตามผู้นำ ตามนายกรัฐมนตรี

เพลงต้นตระกูลไทย

ต้นตระกูลไทย ใจท่านเหี่ยมหาญ
รักษาดินแดนไทย ไว้ให้ลูกหลาน
สู้จนสูญเสียชีวิตของท่าน
เพื่อถนอมบ้านเมืองไว้ให้เรา
ลูกขึ้นเกิดพี่น้องไทย อย่าให้ชีวิตสูญเปล่า
รักชาติยิ่งชีพของเรา
เหมือนดังพงศ์เผ่าต้นตระกูลไทย

พิบูล: ขอให้ทุกคนจงสวมหมวก มาลानาไทยไปสู่ชาติมหาอำนาจ จงเลิกกินหมากตามกฎกระทรวงวัฒนธรรม จงเชื่อผู้นำชาติพ้นภัย

เพลงสยามมานุสติ

หากสยามยังอยู่ยัง	ยืนยง
เราก็เหมือนอยู่คง	ชีพด้วย
หากสยามพินาศลง	ไทยอยู่ ได้ฤา
เราก็เหมือนมอดม้วย	หมดสิ้นสกุลไทย
ใครรานใครรุกตัว	แดนไทย
ไทยรบจนสุดใจ	ขาดดิน
เสียเนื้อเลือดหลังไหล	ยอมสละ สิ้นแล
เสียชีพไป เสียสิ้นชื่อ	ก้องเกียรติงาม

- พิบูล:** เวลาฝรั่งเศสและอังกฤษได้พ่ายแพ้แก่เยอรมันในมหาสงคราม เราต้องฉวยโอกาสนี้ทำสงครามแย่งชิงดินแดนคืนจากอินโดจีนของฝรั่งเศส เมื่อเราเจรจาด้วยสันติวิธีไม่ได้ เราต้องรบ
- ปรีดี:** กับต้น ผมจะอธิบายให้ฟังนะ เรายังมีทางได้รับดินแดนคืนโดยสันติวิธี ถ้าเราฟ้องกับศาลโลกเราจะชนะอย่างแน่นอน ทำไมคุณต้องทำเช่นนี้
- พิบูล:** ผมเป็นทหารโดยอาชีพ เราต้องชนะโดยวิธีการของทหาร เราต้องรบ เราต้องชนะ
- บรรยาย 1:** กรณีพิพาทอินโดจีน ขยายกลายเป็นสงครามระหว่างไทยกับอินโดจีนของฝรั่งเศส
- บรรยาย 2:** ญี่ปุ่นที่กำลังแผ่ขยายอำนาจ ก็เข้าแทรกแซงและเข้าข้าง ฝ่ายไทย
- บรรยาย 1:** 7 ธันวาคม พ.ศ. 2484 ญี่ปุ่นบุกโจมตี เพิร์ลฮาร์เบอร์และประกาศสงครามกับสหรัฐอเมริกาและอังกฤษ
- บรรยาย 2:** 8 ธันวาคม ญี่ปุ่นเรียกร้องสิทธิเดินทัพผ่านไทย
- พิบูล:** ข้าพเจ้าเห็นว่าควรยอมญี่ปุ่น กองทัพไทยเราไม่มีทางต้านได้ ใครเล่าเป็นคนชักชวนให้คนไทยทุกคนสู้กับผู้ละเมิดอธิปไตย สู้ขนาดเผาบ้านเผาเมืองไม่ให้ข้าศึกใช้ประโยชน์ใช้อาวุธทุกอย่างที่มี ให้แม้กระทั่งหมามุ่ย คุณนั่นแหละ
- บรรยาย:** 25 มกราคม 2484 ประเทศไทยประกาศสงครามกับบริเตนใหญ่และสหรัฐอเมริกา
- ปรีดี:** ทางเดียวเท่านั้น ที่ประเทศเราจะไม่ล่มจมตามญี่ปุ่น เราต้องจัดตั้งขบวนการกู้ชาติของราษฎรขึ้น เสรีไทยในขบวนการ เสรีไทย เรามีภารกิจสองด้านคือ
1. ต่อสู้กับญี่ปุ่นผู้รุกราน โดยใช้พลังของคนไทยรักชาติร่วมกับสัมพันธมิตร
 2. ปฏิบัติการให้สัมพันธมิตร รับรองว่าเจตนารมณ์ที่แท้จริงของราษฎรไทย ไม่ได้เป็นศัตรูกับสัมพันธมิตร
- (เสียงนอก)** งานกู้ชาติของ ดร.ปรีดี พนมยงค์ ซึ่งได้เริ่มมาตั้งแต่วันที่ญี่ปุ่นบุกขึ้นประเทศไทยนั้น ดำเนินไปด้วยยากลำบาก ท่ามกลางภัยอันตรายและอุปสรรคนานาประการ
- ญี่ปุ่นขอกู้เงิน
 - ปรีดีขัดขวาง
 - ญี่ปุ่นบีบหลวพิบูล ให้ปลดปรีดีออกจากรัฐมนตรีการคลัง
 - 16 ธันวาคม แต่งตั้งปรีดีขึ้นตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
 - ต้นปี พ.ศ.2487
 - ติดต่อกับสหรัฐและอังกฤษได้แล้ว
- บรรยาย 1:** 24 กรกฎาคม 2487 รัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงครามลาออก

- บรรยาย 2:** ปรีดีพลักดันนายควง อภัยวงศ์ให้เป็นนายกรัฐมนตรี
- พิบูล:** ข้าพเจ้าถูกตัดอำนาจทางทหาร ด้วยการประกาศยุบเลิกตำแหน่งผู้บัญชาการสูงสุด
- ทุกคน:** พ.ศ.2488 ปฏิบัติการเสรีไทยดำเนินไปอย่างเต็มที่
- 14 สิงหาคม รัฐบาลญี่ปุ่นยอมแพ้ โดยไม่มีเงื่อนไข
 - 16 สิงหาคม
- ปรีดี:** ในฐานะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล จึงขอประกาศเผยแพร่ประชาชนชาวไทยว่า การประกาศสงครามต่อสหรัฐอเมริกาและอังกฤษนั้นเป็นโมฆะ ไม่ผูกพันกันประชาชนไทย
- บรรยาย 1:** แต่การต่อสู้เพื่อเอกราชของไทยดำเนินต่อไปบนโต๊ะเจรจา ด้วยการสนับสนุนของสหรัฐอเมริกา
- บรรยาย 2:** ต้นปี พ.ศ.2489 ประเทศไทยบรรลุข้อตกลงกับอังกฤษไทยไม่อยู่ในฐานะประเทศแพ้สงคราม
- ปรีดี:** มีพระบรมราชโองการแต่งตั้งให้ข้าพเจ้าเป็นรัฐบุรุษอาวุโสเป็นที่ปรึกษาราชการแผ่นดินในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล บรรยายากาศทางการเมืองต่าง ๆ ขึ้น ศาลฎีกาตัดสินยกฟ้อง จอมพลป.พิบูลสงคราม จากคดีอาชญากรรมสงคราม รัฐบาลพลเรือนผลัดเปลี่ยนกันหลายคณะ คลื่นไถ่น้ำจากฝ่ายทหารเริ่มก่อตัวขึ้น
- 24 มีนาคม พ.ศ. 2489 ข้าพเจ้าได้รับการแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี
เข้าฉากแม่พลอย
- พลอย:** คุณชาย คุณหลวง จะให้ฉันทำยังไง อัน อัน ทำไม่ต้องทะเลาะเบาะแว้งกันด้วย อ้อดลูกช่วยพี่เขาหน่อยไม่ได้หรือ คุณชาย ฉันไม่เข้าใจเลย
- ปรีดี:** แม่พลอย ทุกสิ่งทุกอย่างในโลก ย่อมเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลา ไม่มีใครสามารถหยุดยั้งมันได้หรอก ถ้าหากฉันไม่ทำ การเปลี่ยนแปลงการปกครองในวันนี้ ในวันข้างหน้าก็ต้องมีคนทำ
- พลอย:** คุณชายคึกฤทธิ์สร้างฉันขึ้นมา แล้วจะให้ฉันทนอยู่ได้อย่างไร ได้อำนาจของพวกจาบจ้วงราชวงศ์
- คึกฤทธิ์:** แม่พลอย แม่พลอยเชื่อฉันสิ ฉันจะไม่ยอมให้ไอ้มนุษย์พวกนี้มีความจำเริญขึ้นในแผ่นดินหรอก แล้วแม่พลอยคอยดูต่อไปก็แล้วกัน

บรรยาย: เข้าวันที่ 9 มิถุนายน 2489 สมาชิกแห่งคณะรัฐบาลไทยและบรรดาพระบรมวงศานุวงศ์ชั้นผู้ใหญ่ ได้รับแจ้งข่าวว่า สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอนันตมหิตลเสด็จสวรรคตเสียแล้ว เมื่อ 9 นาฬิกาในเช้าวันนั้น โดยต้องกระสุนปืนที่พระเศียร ในขณะที่ทอดพระกายอยู่บนพระที่

- ปรีดีฆ่าในหลวง

ปรีดี: โกหก ข้าพเจ้าไม่เคยแม้แต่จะคิด

คึกฤทธิ์: บริษัทสยามรัฐจำกัด ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช นายสำเนียง ชันธุวณะ นายประจวบ ทองอุไร นายประหยัด ศ นาคะนาท จำเลย ขอแถลงความจริงว่า นายปรีดี พนมยงค์ โจทก์ ไม่เคยเป็นจำเลยในคดีสวรรคตเลย และไม่เคยถูกศาลพิพากษาลงโทษจึงถือว่าโจทก์ยังบริสุทธิ์ การที่โจทก์หลบหนีออกจากประเทศไทยนั้นเป็นการหลบหนีการรัฐประหาร

ปรีดี: กลางปี 2490 พรรคประชาธิปัตย์ ร่วมกับกองทัพบกเตรียมการเข้ายึดอำนาจจากรัฐบาลพลเรือตรีถวัลย์ธำรงนาวาสวัสดิ์โดยมีวัตถุประสงค์นำจอมพล ป. พิบูลย์สงครามกลับคืนมาสู่อำนาจอีกครั้งหนึ่ง

(ขบวนการถลึง)

ทุกคน: เข้าตรู่ของวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ.2490 ขบวนการถลึง ภายใต้การนำของ พ.ท. ลม้าย อุทยานนท์ ไ้บุกเข้าโจมตีทำเนียบท่าช้างของ พล. ท่านปรีดี พนมยงค์

พูนสุข: คุณหลวง

ลูก: พ่อไปแล้วแม่

พูนสุข: อย่า อย่ายิง ที่นี้มีแต่ผู้หญิงและเด็ก

ทหาร: ทหารบุก เข้าตรวจค้นให้ทั่ว

(ฉากเรือ)

ปรีดี: ข้าพเจ้าย้อนกลับมาประเทศไทยอีกครั้ง เมื่อคืนวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2492 เพื่อร่วมกับฝ่ายทหารเรือทำการยึดอำนาจ เกิดปะทะอย่างรุนแรงช่วงสั้น ๆ ในกรุงเทพ ข้าพเจ้าเป็นฝ่ายแพ้และออกเดินทางไปยังประเทศจีน

(ฉากประกาศจับ)

เจ้าหน้าที่: ประกาศจับ กบฏภายในพระราชอาณาจักร

เจ้าหน้าที่: อายุ...

นักแสดง: 47 ปี

เจ้าหน้าที่: ผม

นักแสดง: ดำ

เจ้าหน้าที่: สีตา

นักแสดง: ดำ

เจ้าหน้าที่: จมูก

นักแสดง: โด่ง

เจ้าหน้าที่: คาง

นักแสดง: มน

เจ้าหน้าที่: ใบหน้า

นักแสดง: รูปไข่

เจ้าหน้าที่: สีผิว

นักแสดง: ขาว

เจ้าหน้าที่: ดำหน้า

ทุกคน: ไม่มี

(ฉากพุนสุข... ความรัก)

พุนสุข: บางครั้ง มันเป็นการยากที่จะเงยหน้าขึ้นมาสบสายตากับคนรอบข้าง แต่ฉันจะไม่ยอมก้มหัวคู่คู้ให้ใคร ฉันจะเชิดหน้ามองตรงไปข้างหน้า ไม่มีเวลาใดที่เราารู้สึกเปล่าเปลี่ยว เท่ากับเวลาที่อยู่ท่ามกลางฝูงชน ที่เรามองทะลุผ่านแวต้อันว่างเปล่า และความคิดที่สวนทางกัน

บางครั้ง ในความมืด ความเจ็บ ความคิดของตัวเองรูปรอยแปลก ๆ มันรวบรวมเข้ามา 'บ้างก็กดดันบ้างประณาม บ้างก็จ้องมองเขม็งอยู่เงียบ ๆ อย่างไรก็ตาม ขอขอบคุณ คุณหลวงที่เลือกฉันเป็นเมียเป็นเพื่อนตลอดเวลาที่ฉันอยู่เคียงข้าง ขอขอบคุณสำหรับการให้ช่วยงานทำให้ฉันมีโอกาสศึกษา ไตร่ตรองใคร่ครวญ ทำให้ฉันเปลี่ยนจากผู้หญิงที่เป็นวัตถุใช้สอยกลายมาเป็นผู้หญิงที่เป็นมนุษย์ เข้มแข็งพอที่จะทนทานอะไรได้ การพลัดพรากกับสิ่งที่รักเป็นทุกข์'

ปรีติ: การประสบกับสิ่งที่ไม่รักเป็นทุกข์ ฝากดูแลลูกด้วยแกยงค์เด็กนั้ก ถ้ามีโอกาสบอก แกด้วยว่า ความรักของพ่อที่มีต่อแกนั้นได้แผ่ขยายไปยังมนุษยชาติคนอื่น ๆ พูนศุข ยิ่งระยะทางระหว่างเรา ห่างกันขึ้นมากเท่าใดก็ดูเหมือนว่า ความรักของเราจะเพิ่มขึ้นมากเท่านั้น ระยะทางไปสู่ดวงดาวไกลสุดเอื้อม แต่เราต้องมองสูงขึ้น ไว้ เพื่อจะได้ไม่เดินหลงทิศทาง

(ฉากรีข่าวสาร)

รีข่าวสาร

สองทะนนานข้าวเปลือก

เล็กร้อยใบลาน

คดข้าวใส่จาน

เก็บเบี้ยใต้ถุนร้าน

คอยระวัง

คนข้างหลังไว้

- นายกรัฐมนตรีคนที่ 26 จอมพล ป.พิบูล สงคราม
- นายกรัฐมนตรีคนที่ 28 พลโทถนอม กิตติขจร
- นายกรัฐมนตรีคนที่ 29 จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์
- นายกรัฐมนตรีคนที่ 30 พลเอกถนอม กิตติขจร
- นายกรัฐมนตรีคนที่ 31 จอมพลถนอม กิตติขจร
- นายกรัฐมนตรีคนที่ 32 จอมพลถนอม กิตติขจร

ทุกคน: อีกแล้ว ๆ ๆ ๆ

(ฉาก 14 ตุลา และ 6 ตุลา)

บรรยาย: 14 ตุลาคม พุทธศักราช 2516 ถนนทุกสายมุ่งสู่ธรรมศาสตร์ ประชาชนทุกชนชั้น ร่วมแรงร่วมใจกันเรียกร้องเสรีภาพ ประชาธิปไตย รัฐธรรมนูญ รัฐสภาภายหลังถูกเหยียบขยี้โดยท่อน้ำทหารมาเป็นเวลา 20 ปี

เพลงสู้ไม่ถอย

สู้เข้าไปอย่าได้ถอย
 มวลชนคอยเอาใจช่วยอยู่
 รวมพลังทำลายเหล่าศัตรู
 พวกเราสู้เพื่อความยุติธรรม
 เรายืนเคียงบ่าเคียงไหล่
 ก้าวเข้าไปด้วยใจมุ่งมั่น
 เขาจะฟาดเขาจะฟัน
 พวกเราไม่พรั่นพวกเราสู้ตาย

ทุกคน: (พูดซ้อนกันระหว่างคำว่า...) วุ่นวาย ยุติธรรม
 น้อง: ตุลา ตุลาคม
 พี่: มันผ่านไปแล้ว
 น้อง: ไม่ มันกลับมาอีก
 พี่: พี่เป็นมัย เสียงของพวกเรา ดูชิขบวนแถวของพวกเราอยู่เต็มถนนราชดำเนิน
 พี่: ขบวนยาวมิดฟ้ามิดดิน ตั้งแต่ธรรมศาสตร์จรดสะพานผ่านฟ้า
 น้อง: ขบวนเรา ผู้หญิงนำหน้าถือธรรมจักรและพระบรมฉายาลักษณ์
 พี่: เสียงป๊น เฮลิคอปเตอร์ รดถัง
 น้อง: อย่า อย่ายิงเรา เราบริสุทธิ์
 พี่: เราต้องการแต่ประชาธิปไตย
 น้อง: พวกเราล้มลง เลือดแดงฉาน อีกคน ๆ ๆ
 พี่: หมอบลง
 ปรีดี: จงพิทักษ์เจตนารมณ์ประชาธิปไตยสมบูรณ์ ของวีรชน 14 ตุลาคม
 น้อง: 6 ตุลา มันยังถล่มมาทางพวกเรา
 พี่: มันผ่านไปแล้ว
 น้อง: ไม่ มันกลับมาอีก

เพลงนกสีเหลือง

กางปีกหลีกบินจากเมือง
 เจ้านกสีเหลืองจากไป
 เจ้าบินไปสู่เสรี
 บัดนี้เจ้าชีวาวาย (ฮัม)

ปรีดี: มีความผิดบางอย่างที่เราให้อภัยกันไม่ได้ ความผิดในการจงใจทำลายชีวิตมนุษย์
เพียงเพื่อเป็นข้ออ้างในการยึดอำนาจ และขึ้นครองอำนาจโดยธรรม

น้อง: คุณจำได้มั๊ย เหตุการณ์วันที่ 14-15 ตุลาคม คุณจำได้มั๊ย

รอยเลือด คราบน้ำตาและฝันร้ายของผู้คน

วีรชนคนหนุ่มสาวของเราต้องล้มตายลง

ท่ามกลางห่ากระสุนและแก๊สน้ำตา

ตายลงขณะชูสองมืออันว่างเปล่า

เพื่อเรียกร้องหาเสรีภาพ

ณ บัดนี้ ขอพวกเราจงหยุดนิ่ง

เพื่อส่งใจไปถึง

ไปยังพวกเขาเหล่านั้น

อย่างน้อยก็เพื่อเป็นเครื่องเตือนใจ

และเป็นกำลังใจให้คนที่ยังอยู่ต่อสู้ต่อไป

เพลงแองเตอร์นาซีของนาล

นี่เป็นการต่อสู้ครั้งสุดท้าย

สามัคคีให้ถึงวันพรุ่ง

แองเตอร์นาซีของนาล

จะต้องปรากฏเป็นจริง

พร้อมใจกันจงอย่ารังรอง

สามัคคีให้ถึงวันพรุ่ง

แองเตอร์นาซีของนาล

จะต้องปรากฏเป็นจริง

ทุกคน: วีรชนนิสต์ ลัทธิกั (ชี้ไปที่ปรีดี)

ปรีดี: กลับไปอ่านหนังสือคอมมิวนิสต์ปีกซ้าย ความคิดระส่ำระสายแบบเด็กไร้เดียงสา
แล้วหยุดโกหกหลอกลวงประชาชนชาวไทยว่า พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย
เป็นผู้นำปวงชนต่อสู้กับญี่ปุ่นข้าพเจ้าถูกโจมตีทั้งจากเผด็จการฝ่ายซ้ายและฝ่าย
ขวา เพราะข้าพเจ้ายึดมั่นในประชาธิปไตยสมบูรณ์แบบ

ฉาภนาฬิกา

(เสียงนอก) เสียงนาฬิกา มันดังอยู่ตลอดเวลา เวลาเร่งรีบไปข้างหน้า ไม่มีอะไรหยุดยั้ง แล้วเราจะถึงยุคมิลลennium ยุคศรีอารยเมตไตรย เวลาเป็นสิ่งสมมุติเท่านั้น สิ่งทั้งหลายในโลกนี้มีได้หนึ่งอยู่กับที่ ทุกสิ่งมีอาการเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลงอย่างไม่หยุดยั้ง ชีวิตย่อมมีด้านบวกด้านลบ มีส่วนใหญ่ที่กำลังเจริญงอกงามกับส่วนเก่าที่เสื่อม ซึ่งกำลังดำเนินไปสู่ความสลายแตกดับ มนุษย์สังคมก็เช่นกันดำเนินไปตามกฎอนิจจัง ระบบเก่าย่อมดำเนินไปสู่ความเสื่อมสลาย ระบบใหม่เข้ามาแทนที่เช่นเดียวกับสังขารทั้งหลาย จงอย่ายึดมั่นถือมั่น

ฉากเขียนหนังสือ

(เสียงนอก-ปรีดี) มีบางเรื่องที่ผมรู้ แต่บังเอิญเข้าลักษณะของคำพิพากษาโบราณที่ว่า เป็นเรื่องที่พูดไม่ออกบอกไม่ได้ ผมก็ต้องขอผลัดไปในโอกาสที่สถานการณ์อำนวยให้พูดออกบอกได้ ถ้าหากโอกาสนั้นยังไม่เกิดขึ้นในอายุขัยของผม ก็ต้องเป็นเรื่องของประวัติศาสตร์ ประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติมิได้หยุดชะงักลงภายในอายุของคนใดหรือเหล่าชนใด ประวัติศาสตร์จะดำเนินต่อไปในอนาคตโดยไม่มีสิ้นสุด ดังนั้นขอฝากไว้ให้แก่อน และชนรุ่นหลังที่ต้องการสัจจะเป็นผู้ตอบให้ด้วย

บรรยาย 1: วันที่ 2 พฤษภาคม 2526 เวลา 11:45 ณ ตาบลอ้งโตนี ชานกรุงปารีส ปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโสของประเทศไทย ได้ถึงแก่อสัญกรรมอย่างสงบด้วยโรคหัวใจวายก่อนหน้าครบรอบอายุ 83 ปี เพียง 9 วัน

บรรยาย 2: เปลวเทียนทอแสงเจิดจ้าในความมืด
น้ำตาเทียนหล่นไหลสู่เบื้องล่าง
เทียนเล่มหนึ่งที่ยอมเผาผลาญตัวเองตลอด
ชั่วอายุขัย
เพื่อฉายแสงสว่างให้ปรากฏ
หดสั้นลงทุกที ๆ
จนกระทั่งดับมืดไปในที่สุด

ภาคผนวก ค.

บทละครเวทีเรื่อง ความฝันกลางเดือนหนาว

ความฝันกลางคืนเดือนหนาว

พระจันทร์เสี้ยวการละคร

องก์ 1

ฉาก 1 เด็กน้อยกับชายชรา

- เริ่มเรื่อง ในความมืด เพลง Death and the Maiden ของชูเบิร์ต ดังขึ้น
- ไฟขึ้นที่มุมหนึ่งของเวที มีคนบ้านั่งอยู่หนึ่ง ๆ เพียงคนเดียว
- เสียงเพลงเบาลง
- ไฟที่คนบ้านั่งอยู่ ๆ มีดลง และทั้งเวทีสว่างขึ้น
- ชายหนุ่มผ้าม่วง เดินเข้ามา ในมือมีหมากрукตัวใหญ่อยู่ในอ้อมแขน เขาเดินมาด้วยท่าทางระแวดระวังมีอาการสะดุ้งสลับไปมา เขากำลังมองหาตำแหน่งที่จะวางหมากрукบนพื้นตาราง เขาเลือกวางขุนและเรือในจุดที่ปลอดภัยที่สุด เขาสะบัดตัวไปทางซ้ายที่ขวาที่ในการวางม้าเพื่อปกป้องขุน ในท้ายที่สุด เมื่อเขาลำเียงถึงอันตราย เขาวางเบี้ยเพื่อป้องกันอันตรายที่ล้อมรอบ ดูเขามีท่าทางสบายใจขึ้น เขาหยิบม้าขึ้นมา ขณะหยิบขุนออกเดิน
- ทันใดนั้น เสียงเพลงดังขึ้น เป็นเสียงเพลงจากเด็กน้อยที่เดินลากรถไฟเด็กเล่นเข้ามาทางฝั่งตรงกันข้าม

เด็กน้อย:

- แหมงมุลายตัวนั้น

ฉันเห็นมันชมซานเหลือทน (ชายคนนั้นมีท่าทางตกใจ)

วันหนึ่งมันเปียกฝน

ไหลหล่นจากบนหลังคา (ชายคนนั้นบังเอิญเอามือปิดไปถูกตัว

หมากрукล้มลง เขารีบหยิบมันตั้งขึ้นอย่างรวดเร็ว)

พระอาทิตย์ส่องแสง

น้ำเหือดแห้งไปลับตา

มันรีบไต่ขึ้นฟ้า

หันหลังมาทำตาถูกวาว

(ชายคนนั้นทำท่าจะเดินจากไป แต่แล้วเขาก็หันหลังกลับมาทำตาถูกวาว)

- เด็กน้อยเดินลากรถไฟผ่านไปอย่างไม่รู้เรื่องราว
- ชายแต่งกายด้วยชุดสุททศวมหมวก เข้ามาจากทางเดียวกับที่เด็กเข้ามา เขาเดินมาที่ตารางหมากрук จับหมากрукตัวหนึ่งเดิน 1 ครั้ง เขามองตัวหมากрукที่วางไว้ เขาชี้

ชายชุดสูท: -รูกฆาต แต่ยังไม่จนหรอก... ยังมีทางออก

- ผ้าม่วงกัมเก็บตัวหมากรุกอย่างลนลาน และเดินออกไป
- เด็กน้อยเล่นกระโดดตั่งเต แล้วก็สะดุดหกล้ม
- ชายแต่งกายด้วยชุดสูทเดินเข้ามาประคองเด็กน้อยให้ลุกขึ้น

ชายชุดสูท: -เจ็บไหม อย่าร้องไห้ล่ะ หนูต้องอดทน

เด็กน้อย: -ค่ะ...

ชายชุดสูท: -เด็กน้อย เวลา... ออกเดินทาง ต้องระมัดระวังตัว

เด็กน้อย: -ค่ะ... ต่อไปหนูจะก้มหน้ามองแต่ทางเดิน

ชายชุดสูท: -(เขิดคาง) ถ้าหนูมัดแต่ก้มหน้ามองดิน เวลาออกเดิน หนูจะรู้สึก
ว่าไปทางไหน (ชี้ไปที่ดาวเหนือ) โน่นนะ... เห็นมั๊ย ดาวเหนือ...
ลิบลิว... สุกสว่าง...

เด็กน้อย: -(มองตาม) โอ้โฮ... หนูอยากให้บินให้สูงลิ่ว... ไปเก็บ
ดาว...

ชายชุดสูท: -ดาวเหนือ มิใช่มีไว้... ให้เธอไต่สูงไปเหนือหัวผู้อื่น จงใช้มันนำทาง
... เธอจะไม่มีวันหลงทิศ

เด็กน้อย: -ค่ะ

ชายชุดสูท: -แต่เส้นทางสู่ดาวเหนือนั้นมันหนาวเหน็บ... โดดเดี่ยว...

เด็กน้อย: -หนูจะไป ไม่ว่าพายุหนาวจะพัดแรง... หนูจะไปกับรถไฟ

- เด็กเดินกลับไปในทิศทางเดิม ชายชุดสูทเดินมา พบกับชายชุดผ้าม่วง
- เสียงรถไฟค่อย ๆ ดังขึ้นเรื่อย ๆ ไฟที่คนบ้าฝั่งตรงกันข้าม เสียงรถไฟจางหายไป

คนบ้า: -รถไฟ... ไม่! มันมาแล้ว... กำลังมา...

ชายชุดผ้าม่วง: -อา... รถไฟ... เครื่องจักรกล...

ความทันสมัยที่เราควบคุม ให้มันเคลื่อนไปตามราง

ชายชุดสูท: -เมื่อน้ำปริมาณมาก... เปลี่ยนคุณภาพ... เดือดเป็นไอน้ำ
พลังมหาศาล... ชักดูด... จักรกลวงล้อ... ให้หมุนไป เบื้องหน้าไม่
มีใคร... จะหยุดยั้งได้

- ชายทั้งสองมองหน้ากัน สื่อนัยว่าการปฏิวัติได้จบสิ้นแล้ว
- ชายทั้งสองเดินข้ามเวทีมาอีกฝั่งหนึ่ง

ชายชุดผ้าม่วง: -การเริ่มต้นของจุดจบ...

ชายชุดสุท: -จุดจบของการเริ่มต้น...

- กลุ่มนักแสดงวิ่งเข้ามาพร้อมกับชายทั้งสอง

จบฉาก 1

ฉาก 2 ความสับสนของคณะละคร

- การแสดงจบลง นักแสดงโค้งให้ผู้ชม
- ม่านค่อย ๆ ปิดลงมา
- มีเสียงปรบมือของคนดูดังเปาะเปาะ
- นักแสดงแต่ละคนท่าทางหมดแรง คอตกเพราะผิดหวังในการแสดงที่ไม่ประสบความสำเร็จ

นักแสดง: -จบแล้ว... มันไม่มีอะไรเหลือแล้ว

นักแสดง: -เก็บของ!

นักแสดง: -พอกันที เลิกเถอะ

นักแสดง: -อย่าเพิ่ง!

นักแสดง: -ออกสการสำหรับละครเวทีที่มีคนดูน้อยที่สุด

นักแสดง: -เจียบน่า!

นักแสดง: -ผมเสียใจ แต่พวกเราทุกคนก็พยายามเต็มที่แล้ว

กระบวนการของละครสมบูรณ์แล้ว แม้จะมีคนดูเพียง 2-3 คน

นักแสดง: -(ตบมือล้อเลียน)

นักแสดง: -แม้แต่เสียงตบมือของคน ๆ เดียวก็เพียงพอแล้ว เขาตบมือให้
ศิลปะในตัวคุณไม่ใช่ตบมือให้ตัวคุณในศิลปะ

นักแสดง: -ปรัชญา!

นักแสดง: -แล้วนักแสดงอย่างเราละ เหมือนอัญมณีที่อยู่ในโคลนตลอดเวลา
ใครละที่หยิบขึ้นมาให้เห็นแสงแวววาว

นักแสดง: -อ้าว!

- นักแสดง: -พอ พอ พอ พอ
- นักแสดง: -น่าเบื่อ!
- นักแสดง: -ผมว่าเราน่าจะมองปัญหานี้เป็นปรนัย ว่าละครของเรามัน
ค่อนข้างสวนทางกับคนดู เราต้องคำนึงถึงสุนทรียในแง่ของผู้รับ
- นักแสดง: -ห่วย!
- ผู้กำกับ: -แล้วคนดูเขาต้องการอะไร คนเราในยุคสมัยนี้มีชีวิตอยู่อย่างเบื่อ
หน่าย ต้องการสิ่งกระตุ้น ต้องให้ละครดูแรงขึ้น โป๊ขึ้น ฆ่ากันมาก
ขึ้น เราจะตามใจคนดูไปถึงไหน
- นักแสดง: -ไม่ใช่อย่างนั้น
- นักแสดง: -อย่างน้อยเราก็ต้องคำนึงถึงรายได้ด้วย ความฝันถึงจะอยู่ได้ แล้ว
ละครก็จะอยู่ได้ และเราก็จะอยู่ได้
- นักแสดง: -ใช่!
- นักแสดง: -แล้วจะให้ทำยังไง ให้ไหว้คนดู ให้มาดูเรานั้นเหวอ
- นักแสดง: -เลิกบ้าซะที!
- นักแสดง: -เราก็ขี้ขลาดเลยมาขนาดนี้ เราควรมีหลัก มีฐาน มีหลักประกัน
ให้กับชีวิต ให้เขารู้ว่าเราก็อยู่ได้ในระดับมาตรฐานของสังคม
เหมือนกัน
- นักแสดง: -มีบ้าน!
- นักแสดง: -มีรถ!
- นักแสดง: -แล้วก็ป็นทาสธนาคาร
- นักแสดง: -ทาส!
- นักแสดง: -จะทำให้ละครสนุก ๆ เบา ๆ เพราะคนดูเผชิญชีวิตมาหนักแล้วก็
หนี หนีจากชีวิตจริงยังงี้ก็ไม่พ้น
- นักแสดง: -ไร้สาระ!
- นักแสดง: -บางทีเราน่าจะลองทำละครแนวอื่นดูบ้างนะครับ
- นักแสดง: -ตกลง!
- นักแสดง: -อยากดูละครตลกใช่ไหม เหยียบเปลือกกล้วย ล้มลง
- นักแสดง: -ฮ่า ฮ่า!

- ผู้กำกับ: -เมื่อเราทำละคร ไม่สามารถหลีกเลี่ยงปัญหาของมนุษย์ การถูกกดขี่ ช่มเหงถูกเอารัดเอาเปรียบ
- นักแสดง: -การเมือง!
- นักแสดง: -ติดคุก!
- ผู้กำกับ: -ผมทำละคร ไม่เคยยุ่งเกี่ยวกับการเมือง มีแต่การเมืองเอาละครไปปลุกปั่นให้คนลุกขึ้นมาฆ่ากันเอง
- นักแสดง: -คุณต้องยอมรับความจริงบ้าง (พูดซ้ำกัน)
- นักแสดง: -นี่มันชีวิตจริงนะ ไม่ใช่ละคร
- นักแสดง: -ลตอตุตมคตล
- นักแสดง: -เราพูดความจริงนะ
- นักแสดง: -แต่เราไม่ได้ว่าคุณ
- นักแสดง: -ต้องอยู่กับความเป็นจริง
- นักแสดง: -ความฝัน
- นักแสดง: -บ้า
- ผู้กำกับ: -ผมไม่ผิด!

- นักแสดงเข้าร่วมล้อมผู้กำกับ และตริ่งผู้กำกับไว้กับที่ต่อหน้าผู้พิพากษาศาลศาสนา
- ผู้กำกับ Transform เป็นเซรบานเตส

จบฉาก 2

ฉาก 3 สู้ฝันอันยิ่งใหญ่

- ฉากในศาลศาสนา
- ศาลศาสนาปรากฏตัวขึ้นที่ระเบียงชั้นบน

- ศาลศาสนา: -อาศัยตำนานอำนาจอันทรงไว้ซึ่งความศักดิ์สิทธิ์ของศาลศาสนา โดยเหตุที่ได้มีการกระทำผิดต่อศาสนา
- บุคคลต่อไปนี้จะถูกเรียกตัวมาซักฟอก เพื่อสร้างความบริสุทธิ์ ดอนมิเกล เดอ เซรบานเตส ผู้บังอาจเขียนบทละครและจัดการแสดงอันเป็นการลบหลู่ความศักดิ์สิทธิ์ เจ้าจะให้การว่าอย่างไร

เชรบานเตส: -ถึงผมปฏิเสธว่า ผมไม่ผิด ศาลก็คงจะตัดสินลงโทษผมทั้ง เป็นอยู่ดี แต่... ข้าแต่ศาลที่เคารพ ผมต้องรู้ความก่อนสิครับ บางทีลูกขุนอาจจะผ่อนผันให้ก็ได้ครับ ในเมื่อผมถูกกล่าวหา ด้วยละคร ผมอยากจะขอรู้ความในแบบที่ผมถนัดที่สุด เสนอเป็น ละครปริศนา

อัยการ: -ข้าแต่ศาลที่เคารพ ในฐานะของอัยการ ผมรู้สึกชิงชังความโง่เง่า เบาปัญญาของชายผู้นี้ ดอน มิเกล เดอ เชรบานเตส จันชอกกล่าวหาแกว่่าเป็นนักอุดมคติ เป็นกวีที่เลว แกะจะให้การว่าอย่างไร

เชรบานเตส: -(พูดกับตัวเอง) ได้โปรดเถอะครับ ผมของอนุญาตจัดเวที (หยิบเสื้อผ้า ชุด ดอน กิโฮเต้ออกมาจากหีบ แต่งตัว) ผมจะแสดงเป็นคน ๆ หนึ่ง ชายผู้มีความใฝ่ฝันจะเป็นอัศวินผู้คน แก้ไขสิ่งที่ผิดทุกอย่างในโลก อัศวินหาญกล้า ผู้เป็นที่รู้จักในนาม ของ ดอน กิโฮเต้ และเราจะสมมติให้ที่นี่เป็นโรงเตี๊ยม ซึ่งเต็มไปด้วยคนต๋อนฟ้อ (นักแสดงสวมเสื้อผ้าเตรียมเป็นคนต๋อนฟ้อ) คนที่กักขระ แต่สำหรับสายตาที่ไม่ได้ผ่านการฝึกฝนมา สิ่งที่เห็น... อาจจะกลายเป็นคนละเรื่องกัน

- ดอน กิโฮเต้ หยิบดาบขึ้นมาชูขึ้นเหนือหัว
- เข้าสู่เพลง “บุรุษแห่งลามันซา”

กิโฮเต้: -(ร้องเพลง)
โปรดจงฟัง... โปรดจงฟัง คนชั่วช้าอันธพาล
ข้าจะล้างความมระยาให้สูญสิ้น
ด้วยภารกิจเราพร้อมเริ่มแล้ว ณ บัดนี้
ประกาศชัยด้วยธรรมแห่งความดี
ตัวเราคือ ดอน กิโฮเต้
นักรบของลามันซา
เราพร้อมจะเผชิญต่อปัญหา

ผู้ล้มแรงและท่ายทำ ด้วยชีวิต
 พร้อมอุทิศ ยากเพียงไหน
 ทุกข์เพียงใด ไม่หวั่นกลัว
 คนชั่วอยู่ที่ไหนไปทีนั้น ฝ่าฟันด้านภัยไม่ถอยเลย...

- ในโรงเตี๊ยม กลุ่มคนต๋อนฟ้อกำลังกินและคุยกันอย่างสนุกสนานเฮฮา

คนต๋อนฟ้อ 1: -เออล่ะ เออล่ะ ใจเย็น ค่อย ๆ พูด ค่อย ๆ กิน อย่ามูมมาม
 คนต๋อนฟ้อ 2: -ท่านประธานที่เคารพ กระผมขออนุญาตต่อประเด็น
 คนต๋อนฟ้อ 3: -ขอคัดค้านที่เขาใช้สิทธิพาดพิงถึงผม
 คนต๋อนฟ้อ 4: -ขอประท้วง! ขอให้คุณถอนคำพูดซะ
 คนต๋อนฟ้อ 5: -แต่ผมเห็นสมควรว่า
 คนต๋อนฟ้อ 6: -คัดค้าน ๆ ตามมาตราที่ 17 วรรค 2 ทวิ 5...
 คนต๋อนฟ้อ 3: -เอาน่า เอาน่า ผมรู้ ผมเข้าใจ-

- อัลดอนซาเดินนำถาดอาหารเข้ามา

อัลดอนซา: -จะให้เอาไว้ที่ไหน หรือจะให้เอาไว้บนหัวกระบาลนี้
 คนต๋อนฟ้อ 2: -เอาวางไว้ตรงกลางใจพี่เลยสิจ๊ะ
 คนต๋อนฟ้อ 3: -อืม... น่ากินจัง หุ่นน้องนะ
 คนต๋อนฟ้อ 1: -โงะจ๊ะน้องสาว เหงาไหม?
 คนต๋อนฟ้อ 4: -คีนี่จะไปกับพี่ไหมน้อง
 คนต๋อนฟ้อ 6: -ขอต่อคิว
 อัลดอนซา: -ไว้รอให้ของพื้มันโตกว่านี้หน่อยเถอะ!
 คนต๋อนฟ้อ 5: -ดูจัง (รุมทั้งอัลดอนซา)
 อัลดอนซา: -ไปลงหลุมซะไป!
 คนต๋อนฟ้อ: -หลุมไหนล่ะ?
 คนต๋อนฟ้อ: -ก็หลุม... ไงล่ะ (หัวเราะ)

- ในขณะที่คนต๋อนฟ้อกำลังล้อมหน้าล้อมหลังลวนลามอัลดอนซา ดอนกิโฮเต้ใช้ดาบเคาะพื้นเวที

กิโฮเต้: -ท่านเจ้าของปราสาทอยู่หรือเปล่า

- คนต๋อนฟ้อทำท่าทางแปลกใจ และหัวเราะ

คนต๋อนฟ้อ: -(พร้อมกัน) ลาออกไปแล้ว...

กิโฮเต้: -ข้าคือ ดอน กิโฮเต้ อัศวินผู้มีใจเป็นธรรม หากว่าท่านผู้ใดในหมู่
ท่านต้องการความกรุณา ขอเพียงเอ่ยปาก ดาบนี้จะสนองคำขอ
ของท่านไม่ว่ากองทัพจะถูกล้อม รอคอยช่วยเหลือ... หรือว่า...

อัลดอนซา: -ถ้าจะบ้า

- ภาพสไลด์เทพีเสรีภาพซ้อนขึ้นมา

- กิโฮเต้มองเห็นอัลดอนซา แต่เขากลับผายมือไปที่รูปเทพีเสรีภาพ

กิโฮเต้: -โอ... ข้ามิอาจมองนางได้เต็มตา ด้วยเกรงว่า ตาของข้าจะบอดไป
เพราะความงาม แต่ข้าขอวิงวอน กล่าวนามของนางสักครั้ง

อัลดอนซา: -อัลดอนซา...

กิโฮเต้: -แม่นางลือข้าเล่นซะแล้ว
โอ... แม่นางผู้สูงศักดิ์... ดัลซีเนีย อนุญาตให้ข้าได้รับใช้แม่นาง
เถิด

อัลดอนซา: -อูย... นี่ไงความไฝฝืน
ความไฝฝืนมันเป็นยังไง

กิโฮเต้: -มันคือภารกิจของอัศวินทุกคน...
เป็นหน้าที่... ที่จะให้ความเป็นธรรมแก่ทุกคน
เพื่ออุทิศวีรกรรมอันยิ่งใหญ่
ให้แก่นาง ผู้มีนามว่า ดัลซีเนีย

อัลดอนซา: -พอแล้ว... ไปหาโรงพยาบาลคนบ้าอยู่เถอะ ไปพำร่เพื่อถึง
คุณธรรมในที่ ที่ไม่มีใครได้ยินเถอะ

- อัลดอนซาเดินจากไปอยู่ในหมู่คนต๋อนฟ้อ

- ในขณะที่กิโฮเต้ร้องเพลงคนต๋อนฟ้อค่อย ๆ กลับมาเป็นนักแสดงตามเดิม

- เข้าสู่เพลง "สุ่ฝืนอันยิ่งใหญ่"

กิโฮเต้: -(ร้องเพลง)

สุดมือเอื้อมคว่ำข้าจะฝืน กล้าหาญรณรบอริร้าย

ชีวิตจะพลัดพลด มืดลงง่าย (นักแสดงพูดแทรก)
 จะไปถิ่นอันคนกล้ายังถอย
 อะไรชั่วแท้จะแก้ไข (นักแสดงพูดแทรก)
 อันไหนถ้าใจรักสลักร้อย
 แรงน้อยเหนี่ยวอ่อนสู้มิรู้ถอยดัง (นักแสดงพูดแทรก)
 ใจหวังจะลอบลิบหีบดาว
 จะไกลแค่ไหน ไม่เคยสิ้นหวัง
 จะไม่มีหยุดยั้งพลังฝันอันแรงเร้า
 ไม่ลังเลและพลาดเวลา
 สู้เป้าหมายอันไผ่หา
 อาจจะล้มเซถลามาก็ครั้งก็ยังรักยุติธรรม
 สิ่งดีงามจะคำจุนโลกไว้ (นักแสดงเริ่มเข้าใจในความฝันของผู้
 กำกับและเข้ามารวมกันร้องเพลง)
 ตายแล้วยังนอนตาหลับ
 โลกจะดีกว่านี้ควรต้อนรับ ประทับใจทุกคนได้
 ผู้ทะนงเท่านั้นจึงจะมี
 บาดแผลนี้ที่เป็นแถวแนวเลือดไหล
 กีไฮเต้:(ต่อ) ความหวังที่ตั้งมั่นคือความฝันไผ่
 โลกจะสวดยด้วยความฝัน... บิน... สู้ฟ้า...

- จบเพลง นักแสดงกระจายออกไปตามตำแหน่งของตัวเอง เหลือเพียงดอน กีไฮเต้ อยู่กลางเวที
- ภาพสโลว์ คุณเสกสรรค์ ประเสริฐกุล ขณะไฮปาร์คที่ธรรมศาสตร์
- สโลว์ 14 ตุลา
- ไฟขึ้น คนบ้าเดินออกมา

คนบ้า:

-ละครจบแล้ว อีคิวบ้าตายแล้ว... ผมสิ... ของจริง...

จบฉาก 3

ฉาก 4 เรื่องอุดมคติ

- ชายชุดผ้าม่วงนั่งอยู่ที่เก้าอี้ชายชุดสูทเดินเข้ามาหา ทั้งสองพูดคุยกัน

ชายชุดผ้าม่วง: - ไร 40 ปีแล้วนะ... ซีรคไฟ ผันไกลแต่ไหน

ชายชุดสูท: - เราเคยมีพลังผลักดัน... น่าเสียดาย เวลาเรามีอำนาจก็ขาดความรอบคอบ

ชายชุดผ้าม่วง: - นี่สิของจริง... เรากระตุ้นให้ทุกคนขึ้นรวมกัน... ต่อต้านเผด็จการทหาร... มาร่วมกัน (จับมือกัน)

ชายชุดสูท: - เสรีภาพ ภราดรภาพ เสมอภาค

ชายชุดผ้าม่วง: - (ยิ้ม) เสมอภาค... ใช่เท่าเทียมกันเหมือนกับความยาวของนิ้วมือบนฝ่ามือเรา รถไฟจะวิ่งไปข้างหน้า... ตามรางของเราเสมอ

- เซרבานเตสค่อย ๆ ถอดชุด ดอน กิโยเต้ ออก

- นักแสดงที่เหลือนั่งอยู่รอบเวที ฟังเซרבานเตสอย่างตั้งใจ

เซרבานเตส: - นั่นไร กิโยเต้ ผมมีเกล เดอ เซרבานเตส
ผมเป็นนักเขียน เป็นผู้กำกับ เป็นนักแสดง
ผมอยู่มาเกือบห้าสิบปีแล้ว ผมได้เห็นชีวิตอย่างที่มีมันเป็น
เห็นความเจ็บปวด ทุกข์ยากหิวโหย...
มันเป็นความโหดร้ายเกินกว่าจะทำใจให้เชื่อได้
ผมได้ยินเสียงคนมาร้องเพลงดังมาจากร้านขายเหล้า
ได้ยินเสียงครวญครางดังมาจากกองขยะข้างถนน
ผมเคยเป็นทหารและได้เห็นเพื่อนล้มลงในสนามรบ...
หรือไม่ก็ค่อย ๆ ตายไปที่ละน้อยอย่างทรมาน
ผมเคยโอบพวกเขาไว้ในอ้อมแขน เมื่อวาระสุดท้ายมาถึง
คนเหล่านี้ล้วนมองชีวิตอย่างที่มีมันเป็น กระนั้นก็ยังตายอย่างสิ้นหวัง
ไม่เคยรู้จักความรุ่งโรจน์ ไม่เคยเหยียดอำนาจอย่างกล้าหาญ
มีแต่ดวงตาที่เต็มไปด้วยความสับสน เผ่าละก็ละอื่นถามว่า
“ทำไม” เขาคงไม่ได้ถามว่าทำไมเขาต้องตาย หากปรารถนาจะ
ถามว่า ทำไมจึงต้องมีชีวิตอยู่ด้วยเล่า ในเมื่อชีวิตนั้นเองคือ

เชรบานเตส:(ต่อ) “ความบ้า”... การยอมล้มเลิกความใฝ่ฝันสื่อว่าเป็นความบ้า การไขว่คว้าหาดวงแก้วในที่ซึ่งมีแต่สิ่งปฏิกูล การพยายามเหนี่ยวรั้งสติสัมปชัญญะไว้ในโลกของเหตุผล นั่นแหละคือความวิกลจริต และที่สุดของความบ้าทั้งปวง คือการมองชีวิตอย่างที่มีมันเป็น แทนการมองชีวิตอย่างที่มีมันควรจะเป็น

อัยการ: -นี่เธอ... ลามันช้า ที่คุณพูดถึง หน้าตามันเป็นอย่างงี้เธอ ที่ผลิตออกมาก็แต่คนบ้า พวกที่หันหลังให้กับชีวิต

เชรบานเตส: -เราต่างเลือกเฟ้นเอาสิ่งที่เราพอใจจากชีวิต

ศาลศาสนา: -(ลงมาจากกระเบื้อง) คนเราจะต้องยอมรับชีวิตอย่างที่มีมันเป็น ทหาร! คุณตัวเขาเข้ามา

เชรบานเตส: -ไม่จำเป็น

- เชรบานเตสเดินตามศาลศาสนาเข้าไป
- ภาพลไลด์ 13 ผู้ต้องหากรณีเรียกร้องรัฐธรรมนูญ
- ทันใดนั้น ก็มีเสียงลมพายุฝนกระหน่ำ ฟ้าผ่าดังเปรี้ยง! นักแสดงทั้งหมดกระโจนมาหมอบอยู่รวมกันที่กลางเวที
- เงียบ... นักแสดงค่อย ๆ ลุกขึ้น ล้างหน้าตัวเองและเห็นศัตรู แล้วฟ้าก็ผ่าดังเปรี้ยง! นักแสดงกระโจนมาหมอบรวมกันกับพื้น เมื่อมีภัยจากภายนอกทำให้คนเรามารวมกลุ่มกัน เกิดเป็นสังคม

ชายชุดผ้าม่วง: -งดงาม มีระเบียบ มีวินัย

ชายชุดสุท: -ใช่ ตามกันเหมือนฝูงสัตว์ แต่ระวังตอนจบ

- นักแสดงลุกขึ้นเป็นเด็ก เดินตามกันไปเป็นแถว ๆ ร้องเพลง “แมงมุมลาย” เหมือนกัน
- เสียงสัญญาณวิทยุประกาศ โปรดเตรียมเทียบเวลา แปรนาฬิกา
- นักแสดงออกเดิน แล้วเริ่มกลายเป็นแถวทหาร ฝึกยิง ยิง แล้วเปลี่ยนเป็นหุ่นยนต์
- เด็กเดินเข้ามาตามหารถไฟของเธอที่หายไป...

เด็ก: -ใคร? ใครเอารถไฟของหนูไป เขาเอารถไฟของหนูไป

ชุดสุท: -อย่าร้องไห้ไปเลย เราจะให้รถไฟคันใหม่แก่หนู

ผ้าม่วง: -แล้วเราจะชวนทุก ๆ คนผลักรถไฟไปด้วยกัน

คนบ้า: -อย่า! อย่า ไม่เอา ไม่รับ

เด็ก:

-ค่ะ

- กลุ่มหุ่นยนต์ฝึกเด็กออกมา รวมตัวเคลื่อนที่เป็นรถไฟ แล้วเปลี่ยนเป็น นักศึกษาถือป้ายประท้วง ตอน 14 ตุลา แล้ว FREEZE แบบอนุสาวรีย์
- ผู้กำกับเข้ามา

ผู้กำกับ:

-เทคนิคดี เทคนิคใหม่ เยี่ยม แต่ไร้ทิศทาง เราต้องมีโครงการที่ดี ป้ายพวกนี้ทิ้งไปได้เลย ถ้าคุณไม่มีความรู้สึกและจริงจังกับมัน อย่าแสดงออกมา เดี่ยวลองใหม่ เอาแบบซื่อ ๆ จริงใจ บริสุทธิ์ ของ อัลแบร์ กามูร์ เตรียมพร้อม แล้วเริ่มเลย

- ผู้กำกับวางเก้าอี้ไว้ที่มุมหนึ่งของเวที
- นักแสดงที่เหลือเอาเก้าอี้ไปวางตามจุดต่าง ๆ บนเวที
- นักแสดงเรื่อง "ผู้บริสุทธิ์" เข้าประจำที่

จบฉาก 4

ฉาก 5 ผู้บริสุทธิ์

กาเลียเยฟ: -(ไม่มีสติ) สหายทั้งหลาย โปรดยกโทษให้ฉัน ฉันทำไม่ได้
 อันเนกอฟ: -(พูดกับสเตปอง) ว่าไง
 สเตปอง: -มีเด็กนั่งมาในรถม้าของทรรราชด้วย
 อันเนกอฟ: -เด็กรี
 สเตปอง: -ใช่ หลานชายกับหลานสาวของทรรราช
 อันเนกอฟ: -ตามที่พวกนั้นบอกมา ทรรราชจะมาคนเดียวเท่านั้น

- อันเนกอฟพูดกับสเตปอง ทุกคนมองหน้ากาเลียเยฟ ที่เหลือบตาขึ้นดูสเตปอง

กาเลียเยฟ:

-(อย่างเสียวขวัญ) ฉันไม่เคยคิดว่า... จะมีเด็กอยู่ด้วย แกเคยมองดูเด็กไหม บางครั้งพวกเขามีสายตาทนมอง ฉันไม่อาจทนประสานสายตาแบบนั้นได้...
 ฉันคาดไม่ถึงว่าจะมีเด็กอยู่ด้วย ทุกอย่างมันเกิดขึ้นรวดเร็วเกินไป

ใบหน้าเล็ก ๆ ที่เคร่งขรึม ส่วนในมือของฉันมีระเบิดร้ายแรงที่
จะต้องโยนใส่ โอ... ไม่ได้... ฉันทำไม่ได้

- ดอราเดินเข้าไปใกล้กาเลียเยฟ กาเลียเยฟมองดูคนอื่น ๆ และพูดด้วยเสียงสลด

กาเลียเยฟ: -นี่คือข้อเสนอของฉัน ถ้าศูนย์ตกลงใจว่าจะต้องฆ่าเด็กทั้งสองคน
นี้ด้วย ฉันก็จะปฏิบัติตามมติของศูนย์ ขอให้ตัดสินใจกันเสีย

สเตปอง: -ศูนย์ได้สั่งให้แกฆ่าทรราช

กาเลียเยฟ: -จริง แต่ศูนย์ไม่ได้สั่งให้ฉันฆ่าเด็กด้วยนี่

อันเนนกอฟ: -เขาพูดถูก เรื่องนี้ไม่ได้อยู่ในแผนการ

สเตปอง: -แต่เขาควรจะปฏิบัติตาม

อันเนนกอฟ: -ฉันเป็นคนรับผิดชอบ ทุกเรื่องจะต้องมีการเตรียมไว้ล่วงหน้า
เพื่อที่คนปฏิบัติจะได้ไม่ลังเลใจ แล้วเธอล่ะ... (พูดกับดอรา)

ดอรา: - (อย่างรุนแรง) ฉันคงเลิกเล่นเช่นเดียวกับเขา

ฉันจะบังอาจไปแนะนำคนอื่นได้ยังไง ในสิ่งที่ฉันเองยังไม่กล้าทำ

สเตปอง: -พวกเราตระหนักกันดีหรือเปล่าว่า การตัดสินใจครั้งนี้หมายความว่า
อย่างไร พวกแกคงบ้าไปแล้ว

ดอรา: - (พูดกับสเตปอง) นี่... เธอจะกล้ายิงเด็กในระยะเผาขนซึ่ง ๆ หน้า
ไหม

สเตปอง: -ฉันคงทำได้หากศูนย์สั่งให้ทำ

ดอรา: -ฉันทำไม่เธอจึงหลับตาล่ะ

สเตปอง: -ฉันนะรี... หลับตา

ดอรา: -ใช่

สเตปอง: -ก็คงเพื่อบันทึกภาพที่จะเกิดขึ้นและหาคำตอบ เพื่อให้เข้าใจในตัว
ปัญหาอย่างแจ่มแจ้ง

ดอรา: -จงลืมตาและจงเข้าใจเสียด้วยว่า ศูนย์จะสูญเสียซึ่งอำนาจและ
อิทธิพล หากศูนย์ยอมให้เด็กต้องهلكเหลวเพราะระเบิดของ
พวกเรา แม้แต่เพียงครั้งเดียว

- สเดปอง:** -ฉันไม่มีกะจิตกะใจสำหรับเรื่องเหลวไหลพรรค์นี้ เมื่อไรก็ตามที่เราเลิกคิดถึงเรื่องเด็ก เมื่อนั้นเราจะกลายเป็นเจ้าโลกและการปฏิบัติจะมีชัย
- ดอรา:** -เมื่อถึงวันนั้น การปฏิบัติก็จะกลายเป็นที่เกลียดชังของมนุษย์ทั้งโลก
- สเดปอง:** -ช่างปะไร ถ้าเรารักการปฏิบัติมากพอที่จะบังคับให้มนุษย์ทั้งหลายยอมรับมัน เพื่อที่เขาจะได้หลุดพ้นเป็นอิสระจากการเป็นทาส
- ดอรา:** -แต่ถ้ามนุษย์เรา ไม่ยอมรับการปฏิบัติ ถ้าประชาชนทั้งมวลที่เธอต่อสู้เพื่อเขาเหล่านั้น ปฏิเสธไม่ยอมให้ลูกหลานของเขาถูกฆ่าตาย เราจำต้องฆ่าฟันพวกเขาหรือ
- สเดปอง:** -ใช่... หากจำเป็น จนกว่าพวกเขาจะตระหนัก
- ดอรา:** -แม้ในการทำลายล้างก็จำเป็นต้องมีกฎเกณฑ์ มีขอบเขตเหมือนกัน
- สเดปอง:** - (อย่างดุเดือด) มันไม่มีขอบเขต ข้อเท็จจริงก็คือ เธอไม่เชื่อในการปฏิบัติ พวกแกไม่มีศรัทธาในการปฏิบัติ ถ้าพวกแกมีศรัทธาอย่างเต็มเปี่ยมจริงจัง ถ้าพวกแกมั่นใจว่า เราจะสามารถสร้างสรรคประเทศเราให้เป็นไทจากทรราชได้ โดยการเสียสละและชัยชนะของพวกเราแล้ว
- ดินแดนแห่งเสรีภาพก็จะแผ่ไพศาลไปทั่วโลก ความตายของเด็กสองคนนั้นจะมีความหมายอะไร
- กาเลียเยฟ:** -แต่สิ่งที่แกพูด มันก็คือการประกาศความเป็นทรราชในอีกรูปแบบหนึ่ง ถ้ามันขึ้นครองได้เมื่อใด มันก็จะทำให้ฉันกลายเป็นฆาตกรไป ทั้ง ๆ ที่ความจริงแล้ว ฉันได้เฝ้าพยายามทำตัวเป็นผู้พิทักษ์ความเป็นธรรม
- สเดปอง:** -มันไม่เสียหายตรงไหน ถึงแม้ไม่ได้เป็นผู้พิทักษ์ความยุติธรรม ถ้าหากความเป็นธรรมเกิดขึ้นแม้จะโดยน้ำมือของฆาตกรก็ตามทั้งแกและฉัน เราต่างไม่มีความหมายอะไรเลย

- อันเนนกอฟ:** -เราต่างมีความหมาย แก่เองก็รู้ข้อนี้ดี เพราะว่ากาที่แกยังพูดอยู่
ทุกวันนี้ ก็ในนามความพระนางของแกเอง
- สเตปอง:** -ความพระนางของฉันเป็นของฉันคนเดียว แต่ความพระนางของ
มนุษย์เรา การที่เขาขบถความอยู่ติธรรมที่กตขี่พวกเขาอยู่นั้นสิ
คือธุระของพวกเราทุกคน
- อันเนนกอฟ:** -มนุษย์เราไม่ได้มีชีวิตอยู่ได้ด้วยความยุติธรรมเท่านั้น
- สเตปอง:** -เมื่อเขาถูกปล้นเอาช้างปลาอาหารไป พวกเขจะมีชีวิตอยู่ได้ด้วย
อะไรละ ถ้าไม่ใช่เพื่อความยุติธรรม
- กาเลียเยฟ:** -เพื่อความยุติธรรมและความถูกต้อง
- สเตปอง:** -ความถูกต้องหรือ ฉันอาจจะเคยรู้จักมัน แต่ฉันขอเลือกที่จะไม่
รู้จักมันและขอฉันเพื่อนมนุษย์อีกหลายหมื่นหลายแสนคนไม่ให้
รู้จักมัน เพื่อมันจะได้มีความหมายยิ่งใหญ่กว่านี้ในข้างวันหน้า
- กาเลียเยฟ:** -ฉันยอมตายเพื่อพวกเขาได้ แต่ฉันจะไม่ยอมตบหน้าเพื่อนร่วม
โลกของฉัน เพื่ออนาคตที่ยังไม่มีอะไรแน่นอน
ฉันจะไม่ยอมสร้างเสริมเพิ่มความยุติธรรมขึ้นมาอีกหรอก
- สเตปอง:** -ในบางครั้งการฆ่าคนโดยไร้ประโยชน์ก็ยิ่งดีกว่าการฆ่าที่น้อย
เกินไป ฉันขออย่าว่า การก่อการรุนแรงนั้นไม่เหมาะกับคนอ่อนแอ
- อันเนนกอฟ:** -พอกันที่ทั้งสองคน เราจะไม่ใช่ความรุนแรง

- นักแสดงเข้ามาเก็บของ เลิกซ้อม
- เสียงเฮลิคอปเตอร์ เสียงปืน ทุกคนหมอบลง เข้าสู่เพลง “สู้ไม่ถอย”
- ขณะร้องเพลง “สู้ไม่ถอย” ผ้าม่วงและชุดสูทคุยกกัน

- ชุดสูท:** -พวกเขาต่อต้านผู้บริหารที่คอร์รัปชัน ให้อยุดฉ้อฉล
ขโมยทรัพยากรจากคนยากคนจน
คนรวยจำนวนน้อยนิด ไม่ใช่คนส่วนใหญ่ของประเทศ
- ผ้าม่วง:** -มันฟังคล้าย ๆ คอมมิวนิสต์นะ
- ชุดสูท:** -ไปเปิดพจนานุกรมดู ความซื่อสัตย์ สุจริต ไม่ได้แปลว่า
คอมมิวนิสต์ หรือคุณคิดว่ามันเป็นสิ่งเดียวกัน

- นักแสดงให้ร้องไชโย ยินดีในชัยชนะ

- ภาพสไลด์ชัยชนะใน 14 ตุลา (ภาพกวาดถนน, ซ่อมสัญญาณไฟจราจร, พระออกบิณฑบาต ฯลฯ)
- นักแสดงชักธงรั้วออกมาตกแต่ง แจกน้ำไปให้กับผู้ชม ทำความสะอาดโรงละคร ด้วยบรรยากาศสนุกสนาน
- นักแสดง 2 คนออกมาแสดงละครใบ้ เริ่มที่ออกกำลังกาย ยกน้ำหนักในท่าต่าง ๆ แล้วเปิดหมวกรับเงินกับผู้ชม ในหมวกไม่มีแม้แต่เหรียญเดียว เขาจึงเริ่มเล่นรุนแรงขึ้น... รุนแรงขึ้น... ในที่สุดเขาก็ป็นออกมาจ่อที่ขมับของตัวเอง แล้วยิง... เขาล้มลงก่อนจะหมดสติเงินทองมากมายหลังไหลมาบนตัวเขาไม่ขาดสาย

จบฉาก 5

องก์ 2

ฉาก 6 ความรักกับอุดมคติ

- นักแสดงหญิง-ชายคู่หนึ่งนั่งอยู่คนละด้าน

กาเลียเยฟ: -(ยืนขึ้น ท่าทางตื่นเต้นมาก) วันนี้ฉันได้รู้ถึงสิ่งที่ฉันไม่เคยรู้มาก่อน เธอพูดถูก มันไม่ใช่เรื่องง่าย ๆ เลย ฉันเคยคิดว่าการฆ่าทำได้ง่าย ๆ เพียงแต่มีความตั้งใจกับความกล้าก็พอแล้ว ฉันเพิ่งรู้เดี๋ยวนี้เองว่า เราไม่อาจเป็นสุขได้ในความเกลียดชัง ความเจ็บปวด ความทุกข์ทรมานทั้งหมดนี้ ทั้งในตัวฉันและคนอื่น ๆ การฆ่าฟัน ความขาดกัลลว ความอยู่ติธรรม... ฉันจำเป็น ฉันจำต้องฆ่าเขา แต่ฉันจะทำจนถึงที่สุด จะไปให้ไกลกว่าความเกลียดชัง

ดอรา: -ไปไกลกว่านั้นหรือคะ? มันไม่มีอะไรเลย

กาเลียเยฟ: -มีความรัก

ดอรา: -ความรักหรือ? ไม่ใช่ มันไม่ใช่สิ่งจำเป็น

กาเลียเยฟ: -ทำไมเธอพูดแบบนั้น?

ดอรา: -ก็มันต้องเอาเลือดล้างด้วยเลือด รุนแรง เข้ายมเกรียมเกินไป ผู้ที่รักความยุติธรรมจริง ๆ ย่อมไม่มีสิทธิ์ในความรักพวกเขาถูกสอนมาอย่างฉัน คือเชิดหน้า ตามองตรงแน่วหนึ่ง
ความรักจะทำอะไรได้ในหัวใจที่ยิ่งตระหนงเช่นนี้
ความรักนั้นมันมีแต่จะค้อมหัวลงอย่างอ่อนโยนค่ะ

- ส่วนพวกเรา เราต่างมีศรัทธาเชิดพระนาง
- กาเลียเยฟ: -แต่เราก็อารักประชาชนเพื่อนร่วมชาติของเราละ
- ดอรา: -จริงค่ะ เรื่องที่เรารักประชาชน แต่เรารักพวกเขาด้วยความรักอันไพศาลโดยปราศจากสิ่งค้ำจุน ด้วยความรักอันเป็นทุกข์
- เรามีชีวิตอยู่ห่างไกลพวกเขา
- เราซังตัวเองอยู่ในห้อง หลงไปกับความคิดฝันของเราเอง...
- และประชาชนเล่า พวกเขารักเราหรือเปล่า? เขารู้หรือเปล่าว่าเรารักพวกเขา? ประชาชนนิ่งเงียบ เงียบสนิทเลยล่ะ มันช่างเงียบอะไรอย่างนั้น...
- กาเลียเยฟ: -แต่มันแหละคือความรัก การยอมยกให้สิ้น สละได้หมด โดยไม่หวังผลตอบแทน
- ดอรา: -อาจจะใช่ มันคือความรักสูงสุด ความปิติที่บริสุทธิ์ และโดดเดี่ยว อันที่จริงมันคือพลังที่เผาผลาญฉันอยู่ในขณะนี้
- ในบางเวลาฉันก็อดถามตัวเองไม่ได้ว่า ความรักไม่เป็นอย่างอื่นนอกจากนี้หรือความรักไม่น่าจะเป็นเพียงการพูดคนเดียว มันน่าจะมีคำตอบบ้าง เธอเข้าใจไหมคะ? ฉันฝันเห็นแสงแดด ชบศรัทธาเข้าหากันอย่างนุ่มนวล
- หัวใจซึ่งละความหึงผยอง อ้าแขนออกรับกัน
- ถ้าหากเราเพียงแต่ลิ้มได้เท่านั้น แม้เพียงชั่วโง่งเดียว
- ลิ้มความลำบากยากแค้นของโลกเรา และปล่อยตัวเองตามไป
- สบาย เพียงเห็นแก่ตัวและเพียงชั่วโง่งเดียวเท่านั้น เธอลองคิดอย่างนี้ได้ไหมเล่า?
- กาเลียเยฟ: -ได้สิ ดอรา เราเรียกมันว่าความหลงใหล
- ดอรา: -เธอรู้แล้วนี่คะที่รัก สิ่งนั้นชื่อความหลงใหล แต่เธอรู้จักมันจริง ๆ หรือ? เธอรักความยุติธรรมด้วยความหลงใหลหรือเปล่า? (กาเลียเยฟนิ่ง) เธอรักประชาชนอย่างพลีกายถวายชีวิต และด้วยความอ่อนหวานหรือเปล่า? หรือว่าตรงข้าม? เธอรักด้วยเปลวเพลิงแห่งความแค้นและการชบถ (กาเลียเยฟนิ่งเฉย)

เธอเห็นไหม? แล้วฉันเล่า เธอรักด้วยความหลงใหลหรือเปล่า?

(กาเลียเยฟมองดูเธอ)

กาเลียเยฟ: -(หลังจากเงยบอยู่ครู่หนึ่ง) ไม่มีใครรักเธอเหมือนอย่างฉันหรอก

ดอรา: -ฉันทราบดีค่ะ แต่เราจะรักกันเหมือนคนอื่น ๆ เขารักกันได้มั๊ยคะ?

กาเลียเยฟ: -ฉันมันไม่เหมือนใคร ๆ เขา ฉันรักเธออย่างที่คุณเป็นอยู่แหละ

ดอรา: -เธอรักฉันมากกว่าความยุติธรรม มากกว่าศูนย์กลางหรือเปล่า?

กาเลียเยฟ: -ฉันไม่อาจแยกเธอ ศูนย์กลาง และความยุติธรรมออกจากกัน

ดอรา: -เอาล่ะ แต่ช่วยฉันตอบหน่อยเถิด ตอบฉันสิว่าในยามเปล่าเปลี่ยว
เดียวดาย เธอรักฉันด้วยความใคร่หรืออย่างเห็นแก่ตัวไหม?

เธอจะรักฉันไหม ถ้าฉันไม่รักความเป็นธรรม?

กาเลียเยฟ: -ถ้าหากเธอไม่รักความเป็นธรรม และฉันยังอาจรักเธอได้...

คงไม่ใช่เธอหรอกที่ฉันจะรัก แต่นั่นมันไม่ใช่เธอ

ดอรา: -เธอไม่ได้ตอบคำถาม บอกหน่อยสิว่าเธอจะรักฉันไหม

ถ้าฉันไม่ได้อยู่ในศูนย์กลางนี้?

กาเลียเยฟ: -แล้วเธออยู่ไหนเล่า?

ดอรา: -ฉันจำได้ สมัยยังเรียนหนังสืออยู่ ฉันหัวเราะรำเริง ตอนนั้นฉัน
เป็นคนสวย ฉันใช้เวลาเดินเที่ยวเล่น และเพื่อผินนานหลายชั่วโมง
เธอจะรักฉันซึ่งเป็นคนเหลวแหละและไม่มีการควบคุมแบบนั้นไหม?

กาเลียเยฟ: -(เขาลังเลและพูดเบาๆ) ฉันปรารถนาใจจะขาดที่จะตอบว่ารัก

ดอรา: -(ตะโกน) ถ้าเช่นนั้นก็บอกสิว่ารัก ถ้าเธอคิดเช่นนั้นจริง ๆ

บอกรักฉันต่อหน้าความยุติธรรม ต่อหน้าความลำเค็ญและ
ประชาชนผู้ถูกกดขี่ บอกฉันสิ ฉันขอร้อง ถึงแม้มีเด็กที่ต้องถูก
ทอดทิ้ง ถึงแม้จะมีคนถูกแขวนคอ และคนถูกเขียนจนตายก็ตาม

กาเลียเยฟ: -พอเถอะ!

- นักแสดงที่เหลื่อเดินเข้ามาพร้อมกับตุ๊กตาขนปุกปุยคนละตัว ในขณะที่พูดว่า “พอเถอะ พอเถอะ ...” ทุกคนเล่นตุ๊กตาอย่างพอใจ แต่มีนักแสดงคนหนึ่งท่าทางซึมเศร้า เขาไม่มีตุ๊กตาขนปุกปุยเหมือนคนอื่น ๆ ในมือเขาถือโทรโข่งซึ่งไม่รู้ว่ามันสามารถเล่นสนุกได้อย่างไร แต่แล้วเขาก็ค้นพบว่า เวลาพูดในโทรโข่งเสียงจะดังแล้วมีคนฟัง เมื่อคนอื่นเห็นอย่างนั้นจึงขอทิ้งของเล่นของตัวเอง

แล้วหันมาแย่งกันเป็นผู้ครอบครองมัน เมื่อโทรศัพท์ตกอยู่ในมือใครคนนั้นก็จะมีอำนาจสั่งการ คนอื่นจะทำตาม

- จนเสียงสั่งการเปลี่ยนเป็นภาษาเยอรมัน นักแสดงที่แสดงเป็นผู้มีอำนาจไม่สามารถแย่งโทรศัพท์มาครอบครองได้ ก็ขึ้นไปบนห้องควบคุมเสียง แล้วสั่งการทางไมโครโฟน
- ทุกคนจำต้องหันมาทำตามคำสั่งจากเครื่องเสียงจากไมโครโฟน ซึ่งยังคงเป็นภาษาเยอรมัน จนคำสุดท้าย

ผู้มีอำนาจ: -ไฮ... ฮิตเลอร์!

- นักแสดงพูดและทำตามทางตามผู้มีอำนาจ
- ต่อมา เสียงสั่งการค่อย ๆ เปลี่ยนเป็นเสียงประกาศทางสถานีวิทยุยานเกราะ
- นักแสดงทั้งหมดหยุดฟังด้วยท่าทางของคนธรรมดา
- เสียงประกาศเริ่มบิดเบี้ยว
- นักแสดงทั้งหมดเปลี่ยนลักษณะการเคลื่อนไหวเป็นแบบสัตว์

รวมตัวกันยกตัวนักแสดงคนหนึ่งทีหลังตาไม่ได้สติ แล้วเดินไปยังตำแหน่ง ด้วยบรรยากาศแบบพิธีกรรม เตรียมเข้าสู่ฉาก “หมอมือครองเมือง”

- คนบ้าปรากฏตัวขึ้นที่มุมหนึ่งของเวที

คนบ้า: -ระวัง! มันมาแล้ว

จบฉาก 6

ฉาก 7 หมอผีครองเมือง

- ณ เมืองชาเลม มลรัฐแมสซาชูเซตส์ ในฤดูใบไม้ผลิ ค.ศ. 1692 ขึ้นบน บ้านสาธุคุณปารีส
- เบตตี้ เด็กสาวคนหนึ่งนอนหลับและเพื่อไม่ได้สติ

ปารีส: -มันเป็นเพราะปีศาจร้ายไปได้ยังไง ทำไมมันต้องมาเกิดกับลูกผมด้วย

เฮล: -ใครผู้มาสิงสู่... ผู้หญิงหรือผู้ชาย หรือเป็นตัวอะไร

- เบตตี้ยังคงเพ้อครวญ
- เฮลชูมือขึ้นหันไปทางเธอ แล้วท่องมนต์มึนงงไม่ได้ศัพท์สักครู่
- เบตตี้ยังคงเพ้อ ไม่รู้สึกตัว
- เฮลหันมามองอาบิเกลหรือตานิด ๆ

เฮล: -เธอไปเดินรำอะไรกันในป่า

อาบิเกล: -เออ... ก็เดินรำธรรมดา

ปารีส: -ผมคิดว่าผมควรจะบอก คือผมเห็นหม้อใบหนึ่งบนสนามหญ้าที่เขาเดินรำกัน

อาบิเกล: -หม้อชุปนะคะ

เฮล: -ชุปอะไรกัน...

อาบิเกล: -ก็... ชุปถั่ว... ถั่ว... กับ...

เฮล: -คุณไม่ทันสังเกตใช่ไหมว่า... ว่ามีตัวอะไรอยู่ในหม้อรีเปล่า อาจเป็นหนูหรือ แมงมุม กบ หรือว่า...

ปารีส: -(กลัว ๆ) ผม... ผมคิดว่าผมเห็นอะไรกระดูกกระดูกอยู่ในชุป

อาบิเกล: -มัน... มันกระโดดลงไปเอง เรา... เราไม่ได้ใส่ลงไป

เฮล: -(อย่างรวดเร็ว) อะไรกระโดดลงไป

อาบิเกล: -ก็... กบตัวเล็ก ๆ เท่านั้น

เฮล: -(จับตัวอาบิเกลไว้) ญาติของเธอขณะที่กำลังจะตาย บอกว่าเมื่อคืนนี้ เธอ... เรียกวิญญาณร้ายหรือเปล่า

อาบิเกล: -ฉัน... ฉันไม่ได้เรียก... แต่... ดิตูบา... ดิตูบา...

ปารีส: -(หน้าซีด) เธอ... เธอเรียกปีศาจร้ายมา...

- อาบิเกล: -เธอบอกให้ฉันทำ... บอกให้เบตตีทำ เธอให้ฉันกินเลือด
- ติตูบา: -เปล่า... เปล่าเจ้าคะท่าน ฉันไม่ได้ติดต่อกับปีศาจ... จริง ๆ นะคะ
- อาบิเกล: -เธอมาหาฉันทุกคืน มาพาฉันไปกินเลือด อย่ามาโกหก (กับเฮล)
- เธอมาหาตอนฉันหลับค่ะ เธอทำให้ฉันฝันร้ายเสมอ
- ติตูบา: -ทำไมเธอพูดอย่างนั้น
- อาบิเกล: -บางครั้งฉันรู้สึกตัวยืนอยู่ที่ประตู ฉันเห็นตัวฉันเองนอนอยู่
- ฉันได้ยินเสียงเธอ หัวเราะตอนฉันหลับ ฉันได้ยินเสียงเธอร้อง
- เพลงภาษาแปลก ๆ และพยายามยั่วยวนฉัน ด้วย...
- ติตูบา: -ฉันไม่ได้ทำอะไรเธอเลยนะคะ... ฉันไม่ได้มีอำนาจอะไรเหนือเธอ
- เลย
- เฮล: -เธอมีแน่... และเธอจะถอนอำนาจนั้นกลับเดี๋ยวนี้ แล้วเธอทำ
- สัญญากับไอ้ผีร้ายนั้นเมื่อไหร่
- ติตูบา: -ฉันไม่เคยติดต่อกับผีร้ายนะคะ
- ปารีส: -แถมจะสารภาพหรือจะให้ฉันเขียนแกจนตาย หา... ติตูบา
- พัฒน์ม: -หญิงคนนี้ต้องถูกแขวนคอถึงจะสาสม
- ติตูบา: - (ตกใจกลัว คุกเข่าลง) อย่าค่ะ... อย่าแขวนคอฉันเลย
- ฉันบอกมันว่า... ฉันจะไม่ทำงานให้มันคะท่าน
- ปารีส: -มัน... ไอ้ผีร้ายนั้นนะเธอ
- เฮล: -ถ้าฉันเธอก็เห็นมัน ติตูบา...
- ฉันรู้ว่าไอ้การจะถอนตัวจากข้อตกลงของปีศาจมันยากแค่ไหน แต่
- เราจะช่วยเธอ
- ติตูบา: - (ตกใจกับสิ่งที่เกิดขึ้น) ท่านสาธุคุณค่ะ ฉันเชื่อว่ามีคนอื่นที่ทำ
- เล่นให้พวกเธอ
- เฮล: -ตอนไอ้ผีร้ายมาหาเธอ มันมาคนเดียวหรือพาใครมาด้วย มันใช้
- ร่างใคร (ติตูบาชี้หน้าเฮล) อาจเป็น... ใครในหมู่บ้าน คนที่เธอ
- รู้จักนะ
- ปารีส: -ใครมากับมัน
- พัฒน์ม: -คุณนายข้างบ้าน... เธอเคยเห็นคุณนายข้างบ้านมากับมันใช้ไหม
- หรือว่าชาวนาที่ท้ายทุ่ง

ตีตูปา: -ผู้... ผู้หญิงคะ
 ปารีส: -คนไหน... เธอว่าผู้หญิงนะ... ใคร
 พัฒน์ม: -มันมีตมมากคะ แล้วฉันก็...
 ปารีส: -แกต้องเห็นเขาแน่ ทำไมถึงจะไม่เห็น
 ตีตูปา: -คือ... มันพูดกันมากเหลือเกิน และก็วุ่นวายมากมีแต่คนวิ่งไป
 วิ่งมา
 เฮล: -เข้มแข็งไว้ตีตูปา เธอต้องการบอกเราให้หมด
 เธอทนเห็นเด็กผู้หญิงคนนี้ต้องทรมานได้ยังไง
 (ชี้ไปที่เบตตี้) ดูเธอสิ... บริสุทธิ... ไร้เดียงสา... วิญญาณเธอถูก
 ครอบงำ เราต้องปกป้องเธอนะ ตีตูปา... ให้อีร่ายมันกำลังจะได้
 วิญญาณเธออยู่แล้ว สิ่งศักดิ์สิทธิ์จะช่วยเธอ ถ้าเธอช่วยเรา

- อาบิเกลลุกขึ้นท่าทางลอย ๆ เหมือนไม่รู้ตัวและร้องขึ้น

อาบิเกล: -ฉันอยากสารภาพ

-ทุกคนหันไปมองเธอซึ่งดูเหมือนล่องลอยอยู่อีกโลกหนึ่ง

อาบิเกล: -ฉันอยากเป็นคนดี... ฉันต้องการความรักจากเบื้องบน
 ฉันอยากเต้นรำบูชาปีศาจ... ฉันเห็นมัน... ฉันอ่านหนังสือของมัน
 ฉันอยากจะทำสมาธิหาพวกคุณ... ฉันเห็น ชารา กู๊ด มากับมัน...
 ฉันเห็นคุณนายออสเบิร์นกับ... กับบริดเจท บิชอฟ มากับมัน

- ขณะที่เธอพูด เบตตี้ลุกขึ้นมาจากที่นอนอยู่ ท่าทางดีขึ้นและเริ่มสวดมนต์

ปารีส: -แกพูดแล้ว (วิ่งเข้าไปกอดเบตตี้) แกพูดแล้ว

เฮล: -ขอบคุณสิ่งศักดิ์สิทธิ์... มันเปิดเผยออกมาแล้ว พวกเขาเป็นอิสระ
 แล้ว

เบตตี้: -ฉันเห็นคนทำสวนกับแม่ค้าที่ตลาดมากับอีร่ายนั่น

อาบิเกล: -ฉันเห็นคุณนายชิบเบอร์ มากับมัน

พัฒน์ม: -ตำรวจ... ฉันจะไปหาตำรวจ

เบตตี้: -ฉันเห็นอลิซ แบโรว์ อยู่กับมัน

เฮล: -ให้ตำรวจเอาตำรวจมาด้วยนะ
 อาบิเกล: -ฉันเห็นคุณนายฮอวกินส์ อยู่กับมัน
 เบตตี้: -ฉันเห็นคุณนายบิบเบอร์
 อาบิเกล: -ฉันเห็นคุณนายบูธ อยู่กับไอ้ผีร่ายนั้น

- ทุกคนพยายามเอ่ยชื่อผู้ต้องสงสัยที่เข้าร่วมขบวนการแม่มดอีกหลาย ๆ คน แล้วผละออกจากติตู
 บาจ้องไปที่ติตูบา ซีไปที่ตัวเธอ กล่าวหาเธอ

นักแสดง: -มัน... นังแม่มด!
 นักแสดง: -ฆ่ามัน!
 นักแสดง: -เผามัน!
 นักแสดง: -ฆ่ามัน... ฆ่ามัน... ฆ่ามัน... ฆ่ามัน... (รุนแรงขึ้น) ฆ่ามัน!

- นักแสดงที่เป็นติตูบาถูกกลุ่มรุมกล่าวหาจนยอมแพ้ พวกเขาก็หันไปกล่าวหานักแสดงคนอื่นอีก
 1-2 คน แล้วหันไปชี้หมู่คนดู

นักแสดง: - (พูดคนละคำ) กรรมกร- ชาวไร่- ชาวนา- พ่อค้า- ช่างทำกุญแจ-
 ป่าไม้- นักวิชาการ- อาจารย์- ทหารเรือ- คนแจวเรือ- พยาบาล-
 หมอ- นักดนตรีเพื่อชีวิต- ข้าราชการ- ช่างตัดเสื้อ- ช่างรองเท้า-
 ช่างไฟฟ้า- ช่างกล- คนขับรถเมล์- นักเรียน- นิสิต- นักศึกษา

- ทันใด นักร้องก็กลายเป็นปิ่น ยิงดังปัง ปัง! ปัง! ปัง! ปัง! แล้วหันมายิงกันเองค่อย ๆ ล้มตายลง
 - ขณะเดียวกัน นักแสดงที่เป็นชายชุดสูท และชายชุดผ้าม่วงก็แยกตัวออกมา

ชายชุดสูท: -ผมแดงไปทั้งตัวแล้ว เขาป้ายสีให้ผมเป็นคอมมิวนิสต์
 ชายชุดผ้าม่วง: -ผมก็แดง เอ... นี่ผมเป็นคอมมิวนิสต์ด้วยหรือ?
 ชายชุดสูท: -ไม่ใช่ ที่แดงนั้น มันเลือดเปื้อนมือคุณ

- คนบ้าเข้ามาทำท่าล้มตายด้วย
 - เด็กน้อยจูงบนรถไฟเข้ามา ลากรถไฟทับที่อกคนบ้า

คนบ้า: -ผมโดนรถไฟเด็กเล่นทับตาย

- นักแสดงทุกคนพาวิญญาณเพาลินาไปสู่ตำแหน่ง

ผู้กำกับ: -เพาลินา ตื่นเกิด... เอเรียล ดอร์ฟแมน นักเขียนซีลี่ย์ เขียนเธอ
ขึ้นมา... เพื่อเผชิญกับความจริง ตื่นเกิด... หรือจะหลับไหลอยู่
ตื่นเกิด... เพื่อมาทวงถามความจริงจากประวัติศาสตร์ที่ผู้คน
อยากจะลืม

คนบ้า: -ความจริง!

จบฉาก 7

ฉาก 8 การรื้อฟื้นอดีต “Death and the Maiden”

เจราโด: -คุณกำลังทำอะไร

เพาลินา: -เราจะสอบสวนเขา

เจราโด: -สอบสวน... คุณหมายถึงอะไร ทรมานให้สภาพ
คุณทำแบบนี้ไม่ได้เราไม่เหมือนพวกมัน เราแก้แค้นวิธีนี้ไม่ได้

เพาลินา: -ฆ่านะหรือ... ไม่หรอก มันไม่ยุติธรรม พวกมันไม่ได้ฆ่าฉัน

เจราโด: -ดีแล้ว... ผมขอเตือน ถ้าคุณทำอย่างนั้นคุณต้องข้ามศพผมไป
ก่อน ผมสาบาน

เพาลินา: -ฉันไม่เคยคิดจะฆ่ามัน... คุณก็ไม่เชื่อ คุณไม่เคยเชื่อฉันเลย

เจราโด: -คุณจะทำอย่างไรกับเขา นี่เพราะยี่สิบปีที่แล้วพวกมัน

เพาลินา: -พวกมันทำอะไรฉัน พุดลี... พุดออกมา
(เงียบ)

เพาลินา: -คุณไม่เคยพุด แต่ตอนนี้คุณต้องพุด พวกมัน...

เจราโด: -ก็คุณยังไม่ยอมพุดถึงมัน แล้วจะให้ผมพุดได้อย่างไร

เพาลินา: -พุดออกมาเลย

เจราโด: -ผมรู้เฉพาะที่คุณบอกว่าในคืนนั้น...

เพาลินา: -พวกมัน...

เจราโด: -พวกมัน...

เพาลินา: -พุดต่อสิ... พุด

เจราโด: -พวกมัน... ทรมานคุณ

- เพาลินา: -พวกมันธรรมดาฉัน แล้วยังงี้อีก... พวกมันทำอะไรฉันอีก
(เจราโดดึงเพาลินาเข้ามากอด)
- เจราโด: -(กระซิบ) พวกมันข่มขืนคุณ
- เพาลินา: -ก็ครั้ง...
- เจราโด: -มากกว่าหนึ่งครั้ง
- เพาลินา: -ก็ครั้ง
- เจราโด: -คุณไม่เคยบอก... คุณบอกแต่ว่าไม่ได้นับ
- เพาลินา: -มันไม่จริงหรอกที่ฉันไม่ได้นับ ฉันนับตลอด ฉันรู้ว่ามันก็ครั้ง
(หยุด) คือนั่นฉันไปหาคุณ ฉันเล่าให้คุณฟัง คุณสัญญาไว้ว่า
“สักวันหนึ่ง... เราจะเอาไอ้พวกกระยำนั่นมาลงทัณฑ์
คุณจะได้จ้างหน้ามันทีละคนทีละคน ตอนที่มันหมอบอยู่แทบเท้า
คุณ” แล้วตอนนี้ล่ะ คุณจะทำยังไง
- เจราโด: -นั่นมันเรื่องเมื่อยี่สิบปีมาแล้ว
- เพาลินา: -ตอนนี้ฉันไปเยือนคณะกรรมการธิการของคุณได้หรือยัง
- เจราโด: -ของผม... นับแต่พุงนี้ไปมันคงไม่ใช่คณะกรรมการธิการของผมแล้ว
ผมจะลาออก
- เพาลินา: -ฉันไม่เข้าใจว่าทำไม
- เจราโด: -คุณนะไม่เข้าใจหรอก แต่คนอื่นจะเข้าใจ
โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนที่ไม่เห็นด้วยกับการรื้อฟื้นเรื่องนี้ขึ้นมา
แล้วก็พวกคณะกรรมการที่รักความเป็นกลาง
- เพาลินา: -เราคงล้าลากับความเป็นกลางเข้าสักวัน
- เจราโด: -ผมจะปล่อยให้คนบริสุทธิ์ถูกจับมัด ถูกทรมานในบ้านโดย
ปราศจากความผิดตามกฎหมายไม่ได้
- เพาลินา: -อะไรคือกฎหมาย
- เจราโด: -คุณรู้มั๊ยว่าพวกนักหนังสือพิมพ์ที่ยังรับใช้เผด็จการอยู่จะทำยังไง
พวกเขาจะใช้เหตุการณ์นี้ปลุกปั่นทำให้คณะกรรมการแตกแยก
(เงิบ) คุณอยากจะให้คนพวกนี้กลับมาใช้อำนาจอีกหรือ...

ยิ่งคุณกักขังผู้ชายคนนี้ได้ไม่นานเท่าไรก็ยิ่งทำให้เรายุ่งยากมากขึ้น
ปล่อยตัวเขาเถอะ ผมจะพูดกับเขาอย่างมีเหตุผลเขาคงจะเชื่อใจ
เราบ้าง

เพาลินา:

-คุณไม่ทันคนเลย คุณน่าจะฟังฉันบ้าง ฉันไม่ต้องการทำลาย
อาชีพคุณ ฉันไม่ต้องการให้คณะกรรมการการของคุณต้องตกอยู่
ในที่นี้ลำบาก แต่คุณเห็นหรือยังว่าคณะกรรมการก็ช่วยได้แต่
กรณีที่มีแต่คนตาย คนตายที่พูดไม่ได้ แต่ฉันพูดได้...

ฉันเคยทำได้แค่กระซิบบอกว่าฉันคิดอะไรอยู่

นานมากที่ฉันมีชีวิตอยู่ด้วยความหวาดกลัว เหมือนตายทั้งเป็น
แต่ตอนนี้ขอให้ฉันมีสิทธิ์พูดบ้างส่วนคุณก็ทำงานของคุณต่อไป
เชื่อเถอะว่าฉันจะเก็บเรื่องนี้ไว้เป็นความลับ

(หยุด) ถ้าฉันพิสูจน์ว่าใช่มันจริง ๆ คุณอยากให้ฉันปล่อยตัวมันไป
ใช่ไหม

เจราโด:

-ใช่... ถ้าเขาผิดจริงก็ต้องปล่อยเขาไป อย่าเพ่งมองผมแบบนั้นสิ
ถ้าเราทำให้คนพวกนี้กลัวก็เท่ากับเป็นการช่วยผู้ให้คนพวกนี้
กลับมาใหม่ พวกเขาจะรู้สึกไม่ปลอดภัย ดังนั้นเขาจะพยายามกุม
อำนาจไว้ เพื่อจะได้ไม่มีใครกล้าทำอันตรายเขา คุณอยากให้คน
พวกนี้กลับมาอีกหรือ คุณลองคิดดูสิถ้าทุกคนทำเหมือนคุณ แล้ว
อะไรจะเกิดขึ้น คุณทำตามความพอใจของคุณในขณะที่คนอื่นก็มี
บาดแผล เขาก็มีปัญหา ใครจะช่วยเหลือแก้ปัญหาให้พวกเขา
พวกเขาอาจเปลี่ยนใจแล้ว ระบอบประชาธิปไตยก็จะถูกเปลี่ยน...

เพาลินา:

-ไม่มีอะไรเกิดขึ้นกับประชาธิปไตยหรอก จะไม่มีใครรู้เรื่องนี้

เจราโด:

-ทางเดียวที่เราจะแน่ใจได้ ซ้ำเขา แล้วเรื่องก็จะจบ ปล่อยเขาไป
เถอะ เพื่อประโยชน์ของประเทศชาติและตัวเราเอง

เพาลินา:

-แล้วฉันล่ะ... จะมีอะไรดีขึ้นสำหรับฉัน มองฉันสิ

เจราโด:

-คุณยังถูกกักขังอยู่กับความชั่วช้าของไอ้พวกนั้น
ตลอดเวลาี่สิบปีผ่านมาคุณไม่ได้ทำอะไรให้กับชีวิตคุณเลยแล้ว
คุณก็กลับมาเหมือนเดิมนี้ยังไม่ถึงเวลาอีกหรือที่เราจะ...

เพาลินา:

-ลืม... คุณขอรับรองให้ฉันลืม

- เจราโด: -ปลดปล่อยตัวเองจากเรื่องนี้เสียที
- เพาลินา: -แล้วก็ปล่อยมันไป แล้วก็ให้มันกลับมาในอีกสองสามปีข้างหน้า
- เจราโด: -เขาจะไม่กลับมาอีก
- เพาลินา: -เราอาจจะเจอมันที่งานเลี้ยงที่ไหนสักแห่ง เราก็ต้องยิ้ม ทักทาย มัน แล้วก็พูดคุยกันเรื่องจิปาตะ ยังงั้นใช่ไหม
- เจราโด: -ก็คงใช่... แล้วเราก็จะเริ่มชีวิตใหม่ (เงิบ)
- เพาลินา: -เราควรประนีประนอมกัน
- เจราโด: -ผมไม่ทำตามคุณ
- เพาลินา: -คุณยอมฉันบ้างแล้วฉันก็จะยอมคุณ อ้าว... ก็นี่ไง การเจรจา ประนีประนอม พวกมันให้ประชาธิปไตยแก่เรา แต่มันก็ยังกุมอำนาจทางเศรษฐกิจและการทหาร คณะกรรมาธิการมีขอบข่ายในการสืบสวนคดีแต่ก็ไม่มีสิทธิ์ดำเนินคดีกับใครได้ คุณมีเสรีภาพที่จะพูดอะไรก็ได้ที่คุณอยากพูดเหมือนกับคุณที่มีเสรีภาพที่จะไม่พูดอะไรก็ได้ที่คุณไม่อยากพูด (หยุด) แล้วคุณรู้ไหมว่าฉันต้องการอะไร
- เจราโด: -ผมอยากรู้
- เพาลินา: -ตอนที่ฉันได้ยินเสียงมันเมื่อคืน
- ความคิดที่เคยวนเวียนอยู่ในสมองมาตลอดหลายปี มันแวบเข้ามาอีกครั้ง คุณอาจจะมองว่า... เลื่อนลอยไร้สาระ คุณรู้มั๊ยว่าฉันจะทำอะไร ฉันจะทำกับมันอย่างเป็นระบบเป็นขั้นตอน ใช้วิธีเดียวกับที่มันเคยทำกับฉัน โดยเฉพาะไอ้หมอนคนนั้น... ไอ้คนอื่น ๆ นะมันหยาบ...
- แต่มันเล่นซูเบิร์ต มันพูดถึงวิทยาศาสตร์อ้างคำพูดของนิชเซ่
- เจราโด: -นิชเซ่ นั่นการทำลายล้าง
- เพาลินา: -ในขณะที่ร่างกายแทบจะหลุดออกเป็นชิ้น ๆ เสียงเพลงไพเราะ ไอ้หมอนนั้นเปิดเพลงซูเบิร์ต แล้วพวกมันก็เล่นเกมกับฉัน... มันผ่านกระแสไฟฟ้าลงไป
- "อินังกระหรี่นี้จะทนได้แค่ไหน... จะใช้ไฟฟ้าเพิ่มอีกดีมั๊ย"
- "หลาย ๆ คนแล้วมันจะเป็นยังไง"

- “อวัยวะเพศมันจะแห้งมัย”...
- “มันจะออแกสซึมในสภาวะแบบนั้นได้ไหม”
- มันทำทุกอย่างที่ต้องการ...
- เพาลินา:(ต่อ) ฉันขยี้แขนของตัวเอง ไม่เคยคิดเลยว่าจะมีความเกลียดชังอยู่ในตัว
ได้เท่านี้
- ฉันจะยอมทำบาป ถ้านั้นมันจะช่วยให้ฉันนอนหลับ
หรือออกงานกับคุณโดยไม่ต้องกังวล
- ฉันถามตัวเองอยู่เสมอว่าจะมีพวกมันอยู่ในงานนั้นด้วย...
- ฉันอาจจะยืมให้มันโดยที่ฉันรู้ตัว
- “เพิ่มเข้าไปอีก อีหนึ่งนี่ยังทนได้ เพิ่มเข้าไปอีก”
- “หมอนแนใจหรือว่าของของเธอก็จะรับได้อีก”
- ในขณะที่ในใจฉันอยากจะลากคอพวกมันมาลงถึงน้ำเมื่อกแล้ว
เอาไฟฟ้าช็อต
- ฉันอยากจะเลิกลิงถึงกระแสไฟฟ้าที่มันผ่านตัวฉัน
แล้ว... ตอนที่เรานอนด้วยกัน ฉันก็จะได้เลิกแกล้งทำเสียที คุณไม่
รู้หรอกว่า ฉันรู้สึกอย่างไร คุณไม่รู้หรอกว่าฉันไม่เคย...
- เจราโด: -ที่รักของผม
- เพาลินา: -ตอนที่ไคยีนเสียงมัน ฉันอยากให้มันถูกข่มขืน แต่ฉันทำไม่ได้ แต่
ต้องมีใคร สักคนทำแทน อาจเป็นคุณ
- เจราโด: -หยุดเถอะ
- เพาลินา: -ฉันถามตัวเองดีกว่า... จะใช้ด้ามไม้กวาดได้มัย
แต่แล้วฉันก็คิดได้นั่นไม่ใช่สิ่งที่ต้องการ (หยุด)
- ฉันต้องการคำสารภาพ ฉันอยากให้มันเล่าทุกอย่างแล้วอัดเทปไว้
นี้ไม่ใช่เพื่อฉันคนเดียว แต่เพื่อทุกคน...
- ต่อจากนั้นจะต้องเขียนคำสารภาพตามความจริง
- เจราโด: -เมื่อเขาสารภาพแล้วคุณก็จะปล่อยเขา
- เพาลินา: -ฉันจะปล่อยมัน
- เจราโด: -คุณไม่ต้องการอะไรอีก
- เพาลินา: -ไม่เลย

- ผู้กำกับเข้ามา

ผู้กำกับ: - อย่างน้อยคุณก็ได้เห็นการแสดงที่จริงใจ ไม่ใช่เพียงแค่สมจริง
ชีวิตไม่ใช่การแสดง ไม่ใช่ความจริงแท้ที่ผมต้องการจับให้มันคั่น
ให้ตาย แต่บนหนทางแห่งการไล่ล่าและเส้นทางการค้นหา สัจจะ
ต่างหากที่สำคัญกว่าสำคัญที่สุด (เงยหน้ามองดูดาวเหนือ)

- ดาวเหนือค่อย ๆ ปรากฏขึ้น

- คนบ้านั่งยิ้มอยู่ เด็กเดินเข้ามาหยิบรถไฟจากตัวคนบ้า

คนบ้า: - อย่าลืมหาดาวเหนือนะ

- เด็กมองสบตาผู้ชายชุดสูท ก่อนจะเดินไปที่ดาวเหนือ ผู้กำกับพูดกับเด็ก

ผู้กำกับ: - หนูจะเดินทางไปกับฉันไหม

เด็ก: - ค่ะ

ผู้กำกับ: - (กับนักแสดง) ... มา... (นักแสดงทยอยมาออกมา)... ไปกันเถอะ

- นักแสดงจับมือกัน และโค้งผู้ชม

นักแสดง: - (ร้องเพลง)

พร่างพรายแสงดวงดาวน้อยสกา

ส่องฟากฟ้าเด่นพราวไกลแสนไกล

ดั่งโคมทองส่องเรืองรุ่งในหทัย

เหมือนธงชัยส่องนำจากห้วงทุกซท

พายุฟ้าครืนข่มคุกคาม

เดือนลับยามแผ่นดินมืดมน

ดาวศรัทธายังส่องแสงเบืองบน

ปลุกหัวใจปลุกชนอยู่มิวาย

ขอเอยะเย้ยทุกข์ยากขวากหนามลำเค็ญ

คนยังคยยืนเด่นโดยท้าทาย

แม้ฝันฟ้ามืดดับเดือนลับมลาย

ดาวยังพรายศรัทธาเย้ยฟ้าดิน

ดาวยังพรายอยู่จนฟ้ารุ่งราง...

จบเรื่อง

ภาคผนวก ง.

บทละครเวทีเรื่อง สอบถามยอดค้างชำระ OCT.6102519

สอบถามยอดค้างชำระ OCT. 6102519

พระจันทร์เสี้ยวการละคร

บทละครสงวนลิขสิทธิ์: โครงการทำเนียบละครเวที

TEC. เสียงดนตรีบรรเลงนิ่งสงบ แสงไฟค่อย ๆ สาดส่องบริเวณโครงสร้างนั่งร้านซึ่งสมมติให้เป็นโรงพยาบาล ในท่ามกลางแสงสลัวลงเห็นภาพของผู้คนในอิริยาบถต่าง ๆ ดังมารวภาพเขียน

เสียง บรรยายภาคโรงพยาบาลค่อย ๆ ดังขึ้น

ภาพ ชายหนุ่มผู้หนึ่งถือไม้กวาด ค่อย ๆ กวาดมาจนถึงจุดกึ่งกลางเวที ไฟเปิดรับร่างของเขา

เสียง เพลงเปลี่ยนจังหวะ (กลอง)

ผู้ชำระ: (ร้องเพลง) ผมอยู่ที่นี้มากกว่ายี่สิบปี เห็นร่องรอยความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับผู้คนที่แวะเวียนผ่านเข้ามา หลายคนกลับออกไปด้วยความสุข แต่หลายคน... ก่อนหน้านี้... บางคนเคยมีรอยยิ้ม... ที่เปี่ยมความหวังจับอยู่บนใบหน้า แต่หลังจากออกมากลับเป็นผู้อ่อนล้าร่วงโรย เกิดเป็นบาดแผลและโรคภัยรักษาไม่หาย

TEC. แสงไฟโรงพยาบาลสว่างขึ้น

คนชำระ: ทุกวันผมยังคงรับรู้ได้จากสายตาของพวกเขา

จากน้ำเสียงที่บ่งบอกถึงร่องรอยอะไรบางอย่าง

เหมือนความสกปรกที่รื้อเรื้อที่รอคอยการชำระล้าง

สิ่งเดียวที่ผมยังรับรู้จากพวกเขาได้ก็คือความรู้สึกบางอย่างที่ไหลผ่าน

ลมหายใจของพวกเขา (ซ้ำ 3 ครั้ง)

TEC. ไฟส่องไปที่คู่สามีภรรยา

เพลงบรรยายภาคซ้อนเข้ามาเบา ๆ

สายพิน: ขอโทษนะพี่ พินเข้าใจผิด มันคงมีอะไรผิดปกติไปสักอย่าง ร่างกายของพินคงไม่พร้อมที่จะมีลูก

คำมี: ดีแล้วล่ะพี่ก็ยังไม่อยากให้ลูกของเราเกิดมาในสภาพบ้านเมืองที่เป็นอยู่ตอนนี้เท่าไร

สายพิน: ทำไมล่ะพี่

มงคล: ผมว่าหมอน่าจะเข้าใจนะว่าผมต้องนอนโรงพยาบาล กิจการของผมจะเจ๊งไปเท่าไร

ธุรกิจมันรอไม่ได้นะคุณ ผมเข้าไปหนึ่ง เขานำไปليب

หมอ: หมงคุณต้องเลือก ระหว่างสุขภาพกับงาน คุณจะเอาอะไร

มงคล: ที่จริงผมก็ดูไม่ได้เจ็บป่วยอะไรเลยไม่ใช่หรือครับ หรือว่าไง คุณหมอบอกสิว่าผมดู
เจ็บป่วยตรงไหน

สุบิน: พรงนี้รวยครับ พรงนี้รวย วันนี้ไม่รวย พรงนี้ก็รวย

ทแก้ว: นี่ผมต้องเที่ยวไปเที่ยวมาโรงพยาบาลนี้อีกกี่หน ขาผมเนี่ยมันเป็นลูกลั่นนะครับ มัน
อาจจะดูหมุนคล่องแคล่วดีก็จริง แต่ปัญหามันอยู่ที่ว่าผมไม่มีขา ผมเดินไม่ได้และผม
ต้องการยืนยันเรื่องไต่ประกันสังคมเหว ๆ นั้น เข้าใจไหม ถ้าคุณไม่เอาให้ผมภายในวันนี้
ผมจะหักขาทั้งสองข้างของคุณแน่ ๆ

กัลยา: ยังคะยังไม่มีบัตรประจำตัว ฉันไม่ใช่คนในพื้นที่นะคะ แต่ถึงยังไงฉันก็ต้องทำบัตรใช้ไหม
คะ มันดูไม่ค่อยเข้าท่าเลยนะคะ ที่ต้องทำบัตรครั้งเดียวแล้วก็ไม่ได้ใช้อีกเลยจนตาย เอา
กระดาษเหลือทิ้งเขียนชื่อกับนามสกุลฉันไว้เฉย ๆ ดีกว่าคะ ...มันก็แค่ชื่อกับเศษกระดาษ
... มันจะไปมีความหมายอะไร

สุบิน: โคล่า หิวไหม ฉันว่าแกต้องหิวแน่ ๆ เลย มานี่ฉันจะให้แกกินโคล่าดีไหม แปลกดีนะ แก
กินตัวแกเอง

ผู้ชำระ: (ร้อง) รู้จักเขาไหม ได้ยินเขาไหม รับรู้ลมหายใจของเขา
...รู้จักบ้างไหม... ได้ยินบ้างไหม ลมหายใจของเรา...
...รู้จักบ้างไหม... ได้ยินบ้างไหม...

TEC. เสียงโทรศัพท์ดังขึ้น
ภาพวีดีโอที่จอเป็นภาพแบนโทรศัพท์สาธารณะ

ภาพ แต่ละคนหันไปมองอย่างไม่ค่อยสนใจ ปลอ่ยให้โทรศัพท์ดังอยู่เรื่อยหันไปสนใจสิ่งที่
ตัวเองทำ ลักพักเริ่มหันมามองหน้ากันว่าใครเป็นคนรับ เสียงพูดคุยเริ่มค่อย ๆ เงียบลง
แต่ละคนเริ่มทำท่าแสดงกริยาว่าให้คนอื่นไปรับ หมอวิ่งออกมาจากห้องตรวจและมอง
หน้าทุกคน

หมอ: โทรศัพท์ของใครคะ

ทแก้ว: ของ... สาธารณะ จะไปรู้ได้ไงว่าของใคร

หมอ: (ยิ้ม) ของ... ทุกคนมั้งคะ

ภาพ หมอรับโทรศัพท์ด้วยด้วยใบหน้าเรียบเฉย แล้วค่อย ๆ เปลี่ยนอากัปกิริยา มองไปรอบ ๆ
อย่างตื่นตระหนก ทุกคนค่อย ๆ มุงเข้ามาดูอย่างงุนงง

เสียง ปีนรั้วถี่

- ภาพ ทุกคนวิ่งหลบกระสุนในเงามืด คนกลุ่มหนึ่งคลานเข้ามารวมกันตรงกลาง ในความมืด
 กัลยาวิ่งตระหนกตกใจ เข้ามาพร้อมโทรศัพท์มือถือ ยืนเหยียบบนร่างชายคนหนึ่ง
- กัลยา: ฟังนะตอนนี้ฉันไม่รู้ว่ามีอะไรเกิดขึ้นที่นี่ เสียงปืนดังมาจากรอบทิศเลย คุณได้ยินไหม...
 ฉันไม่ได้แก้มึงทำนะ มันดังมาก ดังจนเหมือนกับว่ามันเข้าไประเบิดอยู่ในหัวฉันเลย อะไร
 นะ... จึกแนวหรือ... คุณคิดว่าฉันกำลังหาทางจึกแนวการเขียนใหม่ ๆ หรือ... ฟังนะ ฉัน
 ส่งต้นฉบับคุณแน่ ถ้า... คุณช่วยฉันตอนนี้
- ภาพ มือ ๆ หนึ่งจับเข้าที่ขา กัลยา กัลยากรีดร้องหอบลง ผู้คนวิ่งหนีแตกตื่นจากตรงกลางเข้าไป
 ไปหลบหลังม่านขาว
- แสง เงาของผู้คนวิ่งไหวเป็นร่างดำทะมึนแอบมองอยู่เบื้องหลัง
- เสียง ครางครืนหนักแน่นกดทับ
- ภาพ กัลยาผุดลุกขึ้นวิ่งหนี ไปปะทะกับเงาของร่างคนรายรอบร่างเหล่านั้นล้มลงมายลงมา
 เหมือนศพมีผ้าขาวคลุมมิดชิด
- กัลยา: นี่คุณได้ยินไหม ฉันต้องการเพื่อนตอนนี้ะ ฉันหนีจากเสียงปืนมาพ้นแล้ว และตอนนี้ฉัน
 เข้าใจว่าฉันคงเข้ามาซ่อนตัวอยู่ในห้องดับจิต มันหนาวเย็นมากเลยจนใจฉันสั่นสะท้าน
 ไปหมด... อะไรนะ... ฉันบรรยายได้เห็นภาพอย่างนั้นหรือ ฟังนะ ฉันไม่ได้กำลังเขียน
 ต้นฉบับอยู่ นี่มันเรื่องจริง เข้าใจไหม
- เสียง เพลง "ไอ้หวังตายแน่" ดังมาจากวิทยุ
- ภาพ ทแก้วนุ่งพรวดออกมาจากที่ซ่อนอย่างฉุนเฉียว
- ทแก้วนั ใครระเบิดวิทยุขึ้นมาตอนนี้ เดียวก็ได้ตายห่ากัน หมดนี้หรือ
- ภาพ ทุกคนค่อย ๆ เปิดผ้าคลุมออก
- กัลยา: ฉันนึกว่าพวกคุณเป็นศพเสียอีก
- สุบิน: ผมพยายามกลั่นใจแล้วนะ มันยังดูไม่เหมือนไซ้ใหม่
- มงคล: ใครก็ได้ลองโทรถามหน่อยสิ โทรศัพท์ผมไม่มีสัญญาณ
- สุบิน: แต่วิทยุผมรับสัญญาณชัดอยู่นะ
- ทแก้วนั คุณนะส่งโทรศัพท์ให้เขาสี
- กัลยา: นั่นมันโทรศัพท์ส่วนตัวของฉัน
- มงคล: (แย่งจากกัลยา) ฮัลโล นี่เฮียหมงนะเจ้าของร้านมงคลการช่าง ขอคุยกับสาววัดรหน่อย
 ไม่อยู่ แล้วรู้ไหมว่าเกิดอะไรขึ้นที่โรงพยาบาล ไม่รู้หรือ ไอ้หาไม่รู้ได้ไง เขายิงกันสนั่น
 เมืองขนาดนี้ จะมาทำปิดหูปิดตาไม่ได้นะโว้ย

ทแกลัว: มีอะไรหรือเปล่า

มงคล: ว่าไง ตอบอ้าวมาเดี๋ยวนี้นะไรวัย... วางไปแล้ว

ภาพ มงคลพยายามกดโทรศัพท์อีกครั้งอย่างหัวเสียแต่สัญญาณไม่วาง

สายพิณ: ก็คุณหมงพูดไม่สุภาพกับเขา

มงคล: นี่ครูอย่ามาสอนผมตอนนี้ได้ไหม ผมยังหัวเสียอยู่ไ้สิบเวรนั้นมัน ต้องเจอผมแน่

คำมี: เขาเป็นลูกน้อง... คงไม่รู้อะไร

สุบิน: เขาอาจจะนอนหลับเป็นตาย

ทแกลัว: ผมไม่เชื่อ ผมว่าเขารู้... แต่... รอคำสั่งมากกว่า

มงคล: คำสั่ง...

ทแกลัว: ก็คำสั่งที่จะให้บอกความจริงหรือว่าไม่บอกนะสิ

สายพิณ: คุณพูดเหมือนกับว่าคุณรู้ว่าเกิดอะไรขึ้นข้างนอกนั่น

ทแกลัว: ไม่ ผมไม่รู้ ผมแค่รู้ว่ามันเป็นยุทธวิธี คนที่ถูกปิดล้อมไม่รู้ว่าจะเกิดอะไรขึ้นข้างนอกนั่น

กัลยา: นั่นคือที่คุณเรียกว่ายุทธวิธีเหรอ

ทแกลัว: ล้อมปราบ

กัลยา: แล้วมันเกี่ยวอะไรกับเรา ทำไมเราต้องโดนปิดล้อม

มงคล: ผมก็อยากรู้เหมือนกัน

กัลยา: พวกคุณเป็นคนพื้นถิ่น ทำไมพวกคุณไม่ช่วยกันโทรถามคนอื่น ๆ ที่อยู่แถวนี้

ภาพ ทุกคนทำท่าจะเข้าไปรับโทรศัพท์สาธารณะ

ทแกลัว: (น้ำเสียงดุดัน) หยุดเดี๋ยวนี้นะ นี่พวกคุณอยากให้พวกนั้นรู้หรือว่าเราอยู่ข้างในนี้

กัลยา: ทำไมฉันต้องเชื่อคุณ

สุบิน: เขาพูดถูก ถ้าผมไม่ได้ยินเสียงของพวกคุณ ผมก็จะไม่รู้เลยว่าพวกคุณอยู่ตรงไหน

ภาพ ทุกคนมีท่าทีชะงักงัน พอขยับกายสุบินหันหูฟังตามการเคลื่อนไหว ทุกคนค่อย ๆ ถอย
กลับไปอยู่ในมุมของตัวเองอย่างเงิบ ๆ ชั่วขณะ

เสียง เฮลิคอปเตอร์ บินผ่าน

ภาพ ทุกคนมองตามที่มาของเสียง ไปยังจุดยอดสุดของนั่งร้าน กัลยา มงคล และทแกลัว มี
อาการตื่นกลัวและหายเข้าไป

สุบินหมอบอยู่กับพื้นคืบคลานมาเปิดวิทยุหาคือสนอย่างเปะปะ ผู้ชำระ ได้มาตามนั่งร้าน
ชั้นบนมองลงเบื้องล่าง

เสียง สัญญาณวิทยุ

ชายตาบอด: (ร้อง) ผมรู้สึกเหมือนว่า ผมหายใจไม่ออก...

ผมรู้สึกเหน็บหนาว... และได้กลิ่นไอ

ของความตายลอยอยู่ในอากาศ...

เสียใจ... น้อยใจในโชคชะตา

อยู่ในดินแดนเสรี แต่กลับไม่มีทางออก

(คอรัส) หาทางออก พวกเราคิดฝันถึงวันที่หวังว่าเรายังมีทางออก

ไม่หนทางใดก็ทางหนึ่ง

หาทางออก ทางออกจากความบีบคั้น พวกเราจึงหาทางออก

จากร่างไว้วิญญาณ ค้นหาทางออก... หาทางออก...

ผู้ชำระ: แต่ไม่มีทางออก

คำมี: ผมว่าพวกเราคงไม่เจอทางออกกันง่าย ๆ หรอก

สุบิน: ผมได้ยินเสียงจากข้างนอก มันอาจจะเป็นทางออก

เสียง: ชาววิทยุยานเกราะดังขึ้น

ภาพ: แสงไฟเปลี่ยนเน้นลงมาที่วิทยุซึ่งถูกวางอยู่กับพื้น คำมีมองมันเหมือนถูกมนต์สะกด

หายใจหอบถี่ สายพิณมองสามีมองอย่างไม่เข้าใจและหวังใย คำมีค่อย ๆ เข้าไปหาวิทยุช้า ๆ
หยิบมันขึ้นมาปิด

เสียง: ชาวเปลี่ยนกลับเป็นคลื่นรบกวน

สุบิน: ผมได้ยินผีเท้าคุณนะ

คำมี: ได้ยินว่าไง

สุบิน: ผีเท้าคุณเบาแต่ลมหายใจคุณหนัก

คำมี: แล้วคุณได้ยินเสียงวิทยุเมื่อไหร่มี

สายพิณ: ฟังไม่เห็นรู้เรื่องเลย

สุบิน: วิทยุราคาถูกมันก็อย่างนี้แหละคุณ แต่ผมชอบฟังนะ เวลาที่คลื่นขาด ๆ หาย ๆ แล้วเรา
พยายามปะติดปะต่อเข้าด้วยกัน มันเหมือนเรากำลังต่อสู้วิญญาณเพื่อถอดรหัสความลับ
อะไรบางอย่าง

คำมี: แล้วคุณได้คำตอบไหมล่ะ

สุบิน: คำตอบมันหายไปตั้งแต่เมื่อยี่สิบกว่าปีที่แล้ว

คำมี: ยี่สิบกว่าปี...

สุบิน: ใช่... นับตั้งแต่ผมตาบอด

สายพิน: เสียใจด้วยนะคะ

สุบิน: ก่อนหน้านี้ผมเคยมองเห็นคุณนะ ผมมีอดี ตาดี เป็นช่างฝีมือดี ทำงานโรงงาน ใครจะไปนึกล่ะคุณว่าถึงวันหนึ่งเจ้าของโรงงาน ในก็ลอยแพคนงานเป็นพัน ๆ โดยไม่ฟังเหตุผล ตอนนั้นเราเคืองกว้างมาก ไม่มีหลักประกันอะไรเลย

คำมี: แล้วทำไมลงถึงตาบอด

ภาพ ทแก้วนออกมาในชุดโรงพยาบาลฟังอยู่เงียบ ๆ

สุบิน: มันเกิดมีการชุมนุมกันขึ้น มีคนเป็นแสน ๆ คน ชุมนุมกันอยู่หลายวัน เพื่อรอฟังผลการเจรจาและในวันตัดสินชี้ขาด... ตอนนั้นมันยังเข้ามิดอยู่เลย พวกเรานั่งรอฟังอย่างใจจดใจจ่อ ผมนึกในใจว่ามันคงเป็นข่าวดี พวกเราเกือบจะได้เห็นฟ้าสีทองแล้ว ฟ้าแรกเพ่งรุ่งราง เสียงนกส่งเสียงจิบจ๊าบเจื้อยแจ้วกันใหญ่ ยังไม่ทันจิบแรกจะขาดหายก็กลายเป็นเสียง “ตุ้ม” ของระเบิดเอ็ม 79 ลูกแรกที่ถูกยิงตกลงมากลางสนาม... หลังจากนั้น... ผมก็มองเห็นท้องฟ้าเป็นสีดำมืดมิดมาตลอด... คุณดูสิ... ผมตาบอด... แต่สวมแว่นดำ... คุณตาดี... น่าจะใส่แว่นสีทอง

คำมี: มันคงไม่ทำให้ผมมองเห็นท้องฟ้าเป็นสีทองหรอก

สุบิน: เห็นสิ... เคยเห็นม้ายามสงครามมัย พอไม่มีหญ้าให้มันกิน เขาเลยต้องปิดตามันเพื่อให้มันกินฟาง หลอกมันเป็นหญ้าสีเขียว ๆ

ภาพ กัลยาและมงคลออกมาในชุดโรงพยาบาลสีเขียว

มงคล: คุณนี่สิว่าพวกเราเจออะไร คุณทแก้วนแนะนำว่าให้พวกเราลองปลอมตัวดู

ทแก้วน: เราจะปลอมดภัย

คำมี: เราจะหลอกพวกเขา

มงคล: เขาจะไม่ว่าก่อนหน้านีพวกเราเป็นใคร

สุบิน: ผมจะหลอกพวกเขาว่าผมตาดี

สายพิน: พี่คำมีเชื่อพวกเขาเถอะ

ภาพ สายพิน คำมี สุบินเข้าข้างใน

ทแก้วน: โรงพยาบาลนี้มันต้องมีช่องทาง คุณเป็นช่างรับเหมา คุณน่าจะรู้

มงคล: ผมไม่ได้สร้างที่นั่นะ

ทแก้วน: คุณควรปีนขึ้นไปดู บนหลังคานั้นอาจมีทางหนี

มงคล: ผมนี่นะ

ทแก้วน: หรือจะมุดออกทางท่อระบายน้ำ

- ภาพ มงคลพยักหน้าอย่างจำยอม ไตขึ้นนั่งร้านอย่างทุลักทุเล
- กัลยา: ระวังนะคุณมงคล
- TEC. แสงไฟโครงสร้างฉายขึ้นจากเบื้องล่างเป็นเงาหลอน
- Sound ตื่นเต้น
- ภาพ มงคลประจันหน้ากับผู้ชำระทั้งคู่มองตากัน มงคลได้ลงมาอย่างตระหนก ผลุนผลันออกมา
- มงคล: คุณ ผมพบใครก็ไม่รู้อยู่บนหลังคา
- กัลยา: บ้าเหวอใครจะไปอยู่บนนั้นได้
- มงคล: ผมเห็นตาเขานะ เขาจ้องมองมาที่ผม แววดตาของเขาดูตุตันและน่ากลัว ผมว่ามันเหมือน... เหมือนกับว่าเคยเห็นแววดตาคุณนั้น... ที่ไหนมาก่อน
- ทแก้ว: เขา... เขา... อาจเป็นพวกหลบหนีเหมือนพวกเราก็ได้
- กัลยา: ชวนเขาลงมาสิ มาอยู่ด้วยกัน
- ทแก้ว: ไม่ ห้องนี้คับแคบพอแล้ว ให้เขาอยู่บนนั้น
- กัลยา: น่าสงสารเขานะ ฉันว่าเขาคงกลัว หลบซ่อนตัวคนเดียวอยู่ในที่มืดและอับชื้น
- ภาพ หมอผลุนผลันเข้ามาอย่างเหนื่อยหอบละลายล้าละลัก สามคนที่เข้าไปเปลี่ยนชุดถลกตามออกมา
- หมอ: พวกคุณมาหลบซ่อนอยู่ที่นี้เองหรือ
คุณรู้ไหม ช้างนอกมันน่ากลัวมาก
พอเสียงปืนมันดัง ฉันก็วิ่งออกไปดู ฉันเห็นผู้คนวิ่งกันอลหม่าน
ทุกคนพยายามหนีออกไปข้างนอก
พวกเราตะเกียกตะกายหนีจากเหล่าสัตว์ป่า
- ภาพ ทุกคนค่อย ๆ เปลี่ยนตัวเองกลายเป็นสัตว์ป่าเข้าฟาดฟันกัน
- เสียง ดนตรีกดดัน
- หมอ: แต่พวกมันต่างเข้ากลุ่มรวมทำร้าย โดยไม่ฟังเสียงร้องขอชีวิต
สัตว์ป่าเหล่านั้นต่างฟาดฟัน
รวมทั้งฉีกเนื้อและส่งเสียงกรีดร้องก้องคำราม
ฉันเห็นแต่เหยื่อ เหยื่อ เหยื่อ เหยื่อผู้บริสุทธิ์
- ภาพ กลุ่มคนเบนสายตามามองทางหมอ หมอผละตกใจ ภาพเปลี่ยนกลับกลายเป็นในโรงพยาบาล

มงคล: ใครทำนะหมอ พวกมันเป็นใคร

หมอ: ฉันไม่รู้ว่าคุณเขาเป็นใคร ได้ยินแต่พวกมันจะแก้แค้น

มงคล: แล้วมันเกี่ยวอะไรกับพวกเราด้วย เราแค่มารักษาโรค

กัลยา: คนเรามีสิทธิ์จะตายได้ทุกเวลาแม้ไม่ได้ทำอะไรผิดเลย

มงคล: ผมเคยเห็นข่าว พวกโจรจับคนเป็นตัวประกันต่อรองกับตำรวจ แล้วพาตัวประกันออกไป
ยิงทิ้งทีละคนทีละคน

สายพิน: เราควรจะเจรจากับเขาดี ๆ เขาน่าจะฟังเราบ้าง

มงคล: ขึ้นชื่อว่าโจรพุดดีไม่ดีมันก็ยิ่งเราได้ทั้งนั้นแหละ

ทแก้ว: เพราะตอนมันยิงมันไม่ได้คิดหรอก

คำมี: เราเอาแต่มองว่าพวกเขาเป็นคนเลว เขาอาจจะมีความจำเป็นก็ได้

ทแก้ว: มองโลกในแง่ดีไปมั้ง

สายพิน: เขาอาจจะไม่ตั้งใจก็ได้

ทแก้ว: (หัวเราะ)

คำมี: ผมจะลองออกไปข้างนอก ไปคุยกับพวกมัน

สายพิน: คำมี

ทแก้ว: อ้อ มีพวกชอบเป็นวีรบุรุษปกป้องคนอื่นอยู่ในนี้ด้วย เก่งจริง ๆ คุณคิดว่าจะใช้อะไรเขา
ไปต่อสู้กับเขาเหวอ

กัลยา: ดีแต่พุดทำไมไม่ออกไปเองล่ะ

ทแก้ว: ออกไปยังไงเล่า ก็ผมไม่มีขา

กัลยา: ดีแต่ออกคำสั่ง

สุบิน: พวกคุณแก้ปัญหากันด้วยปากเหวอ หยุดฟังเสียงข้างในบ้างสิ

คำมี: เอาล่ะ แล้วผมจะกลับมา

สายพิน: คำมี...

ภาพ คำมีออกไป ทุกคนช่วยกันพยุงหมอนานั่งพัก หมอเป็นลมแน่นิ่ง สายพิน กัลยา เข้าไป
ช่วยดูแล สุบินเคาะไม้เท้าเปะปะ ทแก้วกับมงคล เข้ามานั่งสูมหัวกับซุบซิบอะไร
บางอย่าง ผู้ชำระเดินออกมาจากนักร้าน พร้อมอุปกรณ์ปฐมพยาบาล ทุกคนหันไปมอง
อย่างแปลกใจ

กัลยา: คุณที่อยู่ข้างบนนั่นนั่นเอง (รับอุปกรณ์)

ผู้ชำระ: คุณจะทำอย่างไรกับพวกเขา

มงคล: มีแต่เขาจะทำอะไรกับพวกเรา

ผู้ชำระ: ถ้าเป็นผม ผมจะทำ ผมจะทำให้พวกเขาทุบตีผมอย่างโหดร้ายรุนแรง จนกระทั่งว่า
หลังจากนั้นสักพัก เขาจะรู้สึกละอายตนเองและขณะที่เขาทำแบบนั้นผมจะร้องไห้อาว
เพื่อให้คนทั้งหลายรู้เรื่องนี้และเมื่อครอบครัวของเขาได้ยินในภายหลังครอบครัวของเขา
ก็จะต้องรู้สึกขยะแขยงในตัวเขา

กัลยา: คุณก็โดนพวกเขากระทำมาหรือ

มงคล: เป็นไปไม่ได้ก็เขาอยู่ข้างบนนั่นตลอด

กัลยา: ฉันว่าคุณนั่งพักและใจเย็น ๆ ก่อน เขาอาจไม่ทำอะไรพวกเราก็คได้

สุบิน: ใช่ เขาอาจจะเลี้ยงเราไว้ดูเล่นเหมือนหมาของผม

มงคล: ผมไม่เห็นหมาของลุงเลยนะ

สุบิน: คนตาดีไม่เคยเห็นหมาหรือ

สายพิน: อย่าเถียงกันอยู่เลยคะ ตอนนี้ทุกคนกำลังกลัว คุณก็กลัว ฉันก็กลัว มันไม่ต่างอะไรกับลูก
หมูที่หลบซ่อนตัวและรอคอยหมาป่าให้เข้ามาขย้ำ

ทแก้ว: นี่มันไม่ใช่โรงเรียนอนุบาลนะครู

สายพิน: แต่ฉันก็ไม่เคยตกอยู่ในสภาพแบบนี้ คุณรู้ไหม ตอนที่ฉันเคยเล่านิทานเรื่องนี้ให้เด็ก ๆ ฟัง
เด็ก ๆ กลัวจนตัวสั่น ฉันก็ไม่เข้าใจว่าทำไมเขาถึงได้กลัวกันขนาดนี้ ตอนหลังฉันถึงได้รู้
ว่าพ่อของเขาเคยเขียนเขา เขาก็เลยวิ่งหนีมาหลบซ่อนตัวอยู่ในห้อง เขาบอกว่าเขาไม่
เข้าใจว่าทำไมเขาต้องโดนทำร้าย และเขาก็ปกป้องตัวเองไม่ได้

ผู้ชำระ: จนกระทั่งเขารวมตัวกันได้สำเร็จ ตอนที่ครูเล่าถึงตอนที่หมาป่ามุดเข้ามาทางปล่องไฟ
และตกลงไปในหม้อน้ำร้อนพวกเด็ก ๆ เขารู้สึกยังงั้นบ้าง สะใจมากไหมที่พวกเขาได้
แก้แค้น

สายพิน: เขาก็... หัวเราะชอบใจ

ผู้ชำระ: ลูกหมูสามตัว... กลับมาแก้แค้นแล้ว

มงคล: คุณพูดเรื่องอะไร

ผู้ชำระ: ต้มหม้อน้ำไว้เดือดเพื่อรอเวลาเผาขนของหมาป่าจนไหม้เกรียม

TEC. ภาพวิดีโอกลางเลื่อนในเหตุการณ์ผานั่งยาง

เสียง หมาเห่า

เปลี่ยนผ่านหอมกลืนควันไฟ เสียงผู้คนโห่ร้องร้องเพลงฉลองชัย หอมกลืนเนื้ออย่างถูกย่างในกองไฟ

มงคล: พูดเรื่องบ้าอะไรกันอยู่นี้

ทแก้ว: นิทานไร้สาระอย่าไปฟัง

TEC. ภาพวีดีโอดับ

กัลยา: คุณเคยฟังคนอื่นบ้างไหม

ทแก้ว: ฟัง... คนที่เชื่อฟังผม

มงคล: (เงใจ) เขาออกไปนานมากแล้วนะ เมื่อไรเขาจะกลับ

ทแก้ว: นักรบมือเปล่า

สายพิน: เขามีมีดพร้าพกไปด้วย

ทแก้ว: เขาพกอาวุธด้วยหรอ

สายพิน: มีดตัดอ้อย

ทแก้ว: (หัวเราะ) อ้อ... คนตัดอ้อย

สุบิน: เวลาสามีกุณตัดอ้อย เขาตัดตรงไหน ตัดยอด ตัดตรงกลาง ตัดตรงโคน โคนมันจุนลื่น
ซากหรือเปล่า ครูรู้ใหม่ผมเคยขายน้ำตาลมาด้วยนะ อาจเป็นน้ำตาลจากไร่ของคำมีเขา
ก็ได้ ขายดีด้วยนะ ตอนนั้นผมขายอยู่ในมือ

กัลยา: พลังบริสุทธิ์ที่ถูกปลูกเร้าด้วยน้ำเมาของคนตาบอด

ทแก้ว: มิน่าเล่า

สายพิน: มิน่าอะไรคะ...

ทแก้ว: (หัวเราะ) มิน่า... ฮี มงคลคุณคิดเหมือนอย่างผมไหม

มงคล: คุณ... คุณ... คุณ... พูดเรื่องอะไรหรอ

ทแก้ว: ผมมองตาคุณก็รู้ เราเคยรู้จักกันใช่ไหม ถ้าเราเคยรู้จักกัน ตอนนี้คุณคงคิดเหมือนผม

มงคล: เรื่อง... เรื่อง อะไร

Sound ประจำตัวผู้ชำระ

ผู้ชำระ: (มองทแก้ว) ถ้าเรารู้ถึงประวัติอันเร้นลับของศัตรูของเรา... เราคงพบว่าชีวิตของเขาคงมี
ความโศกเศร้าและเจ็บปวด... ความเจ็บปวดมากพอที่จะทำให้เราคลายความเป็น
ปฏิปักษ์ลงได้ บางทีคุณคงเข้าใจนะ ว่าทำไม... คุณถึงยังต้องนั่งรถเข็นอยู่อย่างนี้

ภาพ ผู้ชำระเดินคล้อยหลังอย่างซาเย็นขึ้นไป

ทแก้ว: แกพูดเรื่องอะไรวะ ลงมานี่สิ ฉันบอกให้ลงมาไง

มงคล: ใจเย็น ๆ พี่ ใจเย็น ๆ

กัลยา: เขาเป็นบ้าอะไรไปแล้ว ใครไปจุดชนวนอะไรของเขาเข้า จับเขาไว้สิยิ่งพิการอยู่

ทแกลัว: แกล้งมาสู้กับฉันเลยไม่มีข้าฉันก็สู้แก่ได้ ฉันเกลียดแก... ลงมาสิ ฉันบอกให้ลงมาได้ยินไหม

ภาพ ทแกลัวแยกห่างออกไป มงคลตามไปพลอบสุบินอยู่ตรงกลาง กัลยาและสายพิณอยู่อีกฟากหนึ่ง

ผู้ชำระ: (ร้องเพลง) ศัตรูของเรา

ศัตรูของเรา มาในชื่อของความเกลียดชัง

ศัตรูของเรา มาในชื่อของความไร้มนุษยธรรม

ศัตรูของเรา มาในชื่อของความโกรธ

ศัตรูของเราพยายามแบ่งแยกพวกเราออกจากกัน

ศัตรูของเรา... เรามองไม่เห็น

ศัตรูของเรา... ยืนอยู่ที่ใด ยืนอยู่ที่ไหน ยืนอยู่ในใจ เราใช่ไหม

ใช่ศัตรูของเราใช่ไหม... ใช่ไหม

ทแกลัว: เกิดต้องการอะไรจากฉัน ตอนนี้ข้าฉันพิจารณาไม่ได้ ดูฉันสิว่าความภาคภูมิใจของฉันตอนนี้อยู่ที่ไหน เสียงตบเท้าที่เข้มแข็งมันไม่เหลืออะไรอีกแล้ว

กัลยา: คุณทแกลัวผมว่าคุณกำลังสับสน ทุกคนกลัว ถึงคุณเป็นทหารคุณก็มีสิทธิที่จะกลัวได้

ทแกลัว: ผมเคยเป็นแต่ตอนนี้ไม่ใช่ ตอนนี้ผมเป็นแค่ยามดูแลรักษาความปลอดภัยกระจอก ๆ เท่านั้น คุณดูข้าผมสิไอ้คนจ้ำจมนี่ พวกมันรับจ้างทหารขาด่วนมาดูแลที่ที่มันอยู่

สุบิน: คนจ้ำจวนอาจเป็นคนตาบอด เขาเลยไม่รู้ว่าคุณขาด่วน

ภาพ คำมีวิ่งเข้ามาหยุดยืนมองทุกคน

สายพิณ: คำมี เป็นยังไงบ้าง

คำมี: เขายังกันจริง ๆ

ทแกลัว: นั่นไง

สุบิน: คุณเห็นมากับตาเลยใช่ไหม

คำมี: ไม่

มงคล: อะไรนะ แล้วที่คุณออกไป

คำมี: ผมคุยกับพวกเขา

มงคล: มันว่ายังไง

คำมี: พวกเขาถูกปิดล้อมอยู่ในโรงพยาบาลนี้ เดินไปเดินมาเหมือนกับสัตว์เลื้อยคลานที่รู้ว่าพายุกำลังจะมา ชูช่อนตัวอยู่ในรังอย่างหวาดกลัว

มงคล: สมน้ำหน้า

ทแก้ว: แล้วพวกมันมีกี่คน ฉันถามว่าพวกมันมีกี่คน

หมอ: คุณอย่าพูดคำมีเขาย่างนั้นสิ

ทแก้ว: คุณเข้าใจไหม ถ้าเราจะรบ เราก็ต้องรู้ว่าเรากับใคร เขามีกำลังเท่าไร

หมอ: แต่เราไม่ได้อยู่ในสนามรบนะ

กัลยา: เรารออยู่อย่างสงบแล้วให้เหตุการณ์มันคลี่คลายลงดีกว่า

ทแก้ว: ไอ้คนบ้านนี้ เมืองนี้มันเป็นแบบนี้ เอาแต่รอคอย รอ รอ รอ รอ

คำมี: เขาบอกให้รอรับโทรศัพท์จากเขา

มงคล: โทรศัพท์ที่ไหน

เสียง: โทรศัพท์มือถือดังขึ้น

ภาพ: กัลยาปล่อยมือถืออย่างตกใจ

กัลยา: ใคร... ใคร ก็ได้รับทิตี ฉัน... ฉันกลัว

มงคล: (คว้าโทรศัพท์พูดกรอกเข้าไป) ไอ้เหี้ย

หมอ: คุณพูดอย่างนั้นทำไม

มงคล: มันตอบได้เราไม่ได้หรอก... อะ... อะไรนะ ทวงต้นฉบับหรือของคุณ

กัลยา: (รับมือถือกลับมา) ไอ้บ้า ไอ้เลว ทำไมเพิ่งโทรมาตอนนี้ อะไรนะรู้เรื่องแล้วใช่ไหม เขาออก
ข่าวด้วยหรือ ทำไมน้ำเสียงเป็นแบบนี้ล่ะ ที่นี้ไม่มีโทรศัพท์สำรอง

หมอ: เรามีวิทยุนี้ ลองเปิดดูสิ

มงคล: (กระซอกวิทยุมาหมุน)

ภาพ: ทุกคนกรูเข้าไปฟัง

เพลงความจริง

ผู้ชำระ: ความจริงกำลังปรากฏ ความจริงในความลวง

ความจริงถูกสร้างขึ้นมาให้เป็นความจริง

ความจริงที่เราไม่มีอาวุธ แต่ถูกชี้นำว่าเราต่อสู้

เรามีเพียงอาวุธอย่างเดียว อย่างเดียวที่มี

(คอรัส) ความจริง ความจริง จริง ๆ

มันเหมือนเฟืองใหญ่ที่หมุนไปทำให้เฟืองเล็ก

หมุนตาม หมุนคว้างตามกันไปไม่รู้ที่ระลอก

ทำให้ชีวิตบิดผันกำหนดตัวเองไม่ได้ ต้องถูก

กระทำจากสถานการณ์ที่ตนเองควบคุมไม่ได้
อยู่ตลอดเวลา ทำให้เกิดบาดแผลมากมายซ้ำ
แล้วซ้ำเล่าซึ่งบาดแผลจากความจริง ความจริง
ที่เราถูกทำให้เป็น เป็นจริง

มงคล: มันหมายความว่ายังไง ที่วิฑูรย์เขาออกข่าว รูปพรรณสัณฐานของผู้ก่อการ มันเหมือนกับ
พวกเราเลย

สุบิน: ไม่จริงหรอก มันอาจเป็นเรื่องบังเอิญ

มงคล: คุณชื่อสุบินหรือเปล่า สายพิณ หมอเวรพี ทเกล้าว กัลยา และก็แกคามี นี่มันเรื่องบ้าอะไร
วะ

ภาพ มงคลผลผูกผลันเข้าไปปลักคามี ทเกล้าวตามเข้าไป เกิดความโกลาหล หมอ พยายามเข้า
มาห้าม

ทเกล้าว: แกชื่ออะไรกันแน่ แกมันไม่ใช่ชาวไร่อ้อยธรรมดาใช่ไหม

หมอ: เดียวก่อนคะ นี่มันอะไรกัน

มงคล: ก็ที่มันออกไปไง มันเอาข้อมูลของทางฝ่ายเราไปแฉไปหมด

ทเกล้าว: ไอ้ทรยศ

ภาพ เกิดการต่อสู้กัน หมอ พยายามแยกทุกคนออก

หมอ: หยุดเดี๋ยวนี้ เราตกอยู่ในความเลวร้าย ยังไม่พอหรือไง ฉันว่ามันต้องมีอะไรเข้าใจผิดกัน
แน่ ๆ

เสียง โทรศัพท์มือถือดังขึ้นอีก

ภาพ ทุกคนมองอย่างลังเล กัลยาตรงเข้าไปหยิบ

กัลยา: ฉันไม่ได้จ่ายค่าโทรศัพท์ นี่ทำไมต้องมามองฉันราวกับจะกินเลือดกินเนื้ออย่างนี้ล่ะคุณ
ฉันมันนักเขียนไส้แห้งนะ

หมอ: วิฑูรย์ล่ะอยู่ไหน ฟังดูใหม่ไหม

กัลยา: หล่นกระแทกพื้นไปเมื่อกี้ ยังใช้ได้อยู่หรือ

สุบิน: (หัวเราะ) ได้สิ นี่ไงผมทำวิฑูรย์เป็นเรดาร์

มงคล: อะไรกัน

สุบิน: ถึงวิฑูรย์ฟังไม่ได้แล้วแต่ยังรับบางสิ่งบางอย่างได้นะ

ทเกล้าว: ได้ยินอะไรล่ะ

สุบิน: อะไรไม่รู้อยู่ข้างนอกนั่น เป็นก้อน ๆ เต็มไปหมดเลย

สายพิน: ก่อนอะไรคะ

สุบิน: ก่อนความหวังใจคุณ เรดาร์นี้รับคลื่นความหวังได้

สายพิน: แล้วมันรับคลื่นสมหวังได้หรือเปล่า

สุบิน: คลื่นสมหวังหรือตอนบ่ายสามโมงคงได้

กัลยา: คงไม่ทุกคนหรอกที่สมหวังกับรายการตอนบ่ายสามโมง ถ้าเกิดถูกห่วยตอนนี้ก็ไม่ว่าจะ
ใช้ได้หรือเปล่า

สุบิน: ได้ใช้สิ ได้ใช้หนี้ค้ำชำระใจละ (หัวเราะ)

ทแก้ว: หมง ถอยมานีมาอยู่ทางน้อยๆ ไปยุ่งกับพวกนั้น

ภาพ ทแก้วจูนเฉียวถอยห่างออกไปพร้อมมวงคล คนที่เหลือเข้าไปดูคำมี หมอเดินมาทาง
มวงคล

หมอ: เจ็บไหม มา มาให้ฉันดูสิ

มวงคล: คนฟาดผมยังดูแลไฉนอยู่นอยู่เลย

หมอ: ก็เขาเป็นฝ่ายถูกทำร้าย

มวงคล: แต่ผมก็เจ็บนะ

หมอ: คุณเจ็บเพราะเขาตอบโต้

กัลยา: (กับคำมี) ดีแล้วที่คุณไม่ทำอะไรเขาก่อน สันติวิธีนะมันไม่ได้หมายความว่าคุณสยบยอมเขา
หรือเฉื่อยชาไม่กล้าสู้นะ พวกเขามีอำนาจนะมักชอบใช้วิธีการยั่วยุพวกที่รักความสันติให้กัน
ไปใช้ความรุนแรงอยู่เสมอละ

ทแก้ว: แล้วทีนี้เราจะทำยังไงกัน เรากลายเป็นพวกกบฏอยู่แล้ว

หมอ: คนเรานั้นก็มีส่วนคล้ายกันได้

มวงคล: ข่าว่ามีคนร้าย 6 คน ชายสาม หญิงสาม

สุบิน: เขาบอกว่ามีหมาตัวหนึ่งด้วยรีเปล่า ถ้าเขาบอกว่าหกคนบวกหมาหนึ่งตัวละก็ใช่

ทแก้ว: (มองคำมี) ตัวไหนละ

ภาพ คำมีจูนเฉียวผุดลุกขึ้นยืนอีก หมอห้ามไว้

ภาพ คำมีจูนเฉียวผุดลุกขึ้นมาทั้งสองฝ่ายเข้าปะทะกันอีกครั้ง หมอห้ามไว้

กัลยา: นี่คุณสุภาพบุรุษหยุดสักที่ได้ไหม มันเป็นเรื่องน่าเจ็บปวดนะ ที่ฉันต้องมาเห็นไฉ่ความผิด
เก่า ๆ เกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำเล่าแบบนี้อีกเนี่ย

ทำไมถึงเป็นกันอย่างนี้.....

ขอใช้เวลากับสันติเพียงชั่วครู่ช่วยยามเพื่อแก้ปัญหา หลังจากนั้นก็สรุปว่ามันล้มเหลว แล้วทีนี้ทุกคนก็จะใช้... ใช้ความรุนแรงต่อไปเป็นอีกร้อย ๆ ปีซึ่งก็ดูเหมือนว่ามันจะไม่เคยล้มเหลวหรือถูกปฏิเสธเลย

TEC. เสี่ยงกระสุนรัวกรดไฟมีดลงเฉียบพลัน เห็นเงาพาดผ่านขนาดใหญ่ ในความมืดแสงสลัว ทหารถือปืนไล่ต้อนให้ทุกคนหมอบ

ภาพ ทั้งสองฝ่ายถอยห่างออกจากกันเข้าสู่ซอกหลืบของนั่งร้าน ไฟแนบสว่างที่ผู้ชำระนอนอยู่บนเตียงเหล็กอย่างฝันร้าย ภาพวิดีโอเป็นภาพความรุนแรงทั่วโลก ผู้ชำระมูฟเม้นท์โดยลำพังอยู่เบื้องบน ผู้ชำระไปคว้าด้านหลังให้เอนตัวลงมา คำมีวิ่งหลุดลงมาจากนั่งร้าน มาที่ตรงกลางร่างของสายพิณถูกทิ้งไปเบื้องหลัง เหลือเพียงคำมีวิ่งค้นหา

คำมี: คุณเห็นไหม มีใครเห็นไหม

หมอ: พวกนั้นคงรับเอาไปเป็นตัวประกัน เพื่อใช้เจรจากับพวกที่อยู่ข้างนอกนั่น

ภาพ ทุกคนวิ่งหายเข้าไปในฉาก เหลือเพียงสายพิณเดินตรงออกมายื่นประจันหน้าต่อหน้าคนดูเพียงลำพัง

สายพิณ: ฉันไม่มีอะไรอยู่ในมือเลย ก็อย่างที่คุณเห็น ฉันไม่มีอาวุธและพวกเรากับบริสุทธิ์ พวกเราไม่ได้มีอะไรที่แตกต่างไปจากพวกคุณเลย เชื้อชาติ ศาสนา และสิ่งศรัทธาสูงสุด ฉันมาเรียกร้องแทนพวกเขา เรียกร้องแผ่นดินเสรีที่พวกเขาปรารถนา... ที่ฉันมาเรียกร้องแทนพวกเขา เพราะพวกเขาร้องขอ พวกเขาไม่ได้บังคับฉัน ฉันรู้สายตาที่จ้องมองเขม็งดูฉันแต่แฝงไว้ด้วยความเว้าวอน ใบหน้าที่เรียบเฉยแต่ซ่อนความหวาดกลัวไว้ภายใน... ฉันว่ามันคงไม่ต่างไปจากพวกคุณเลย ฉัน... คุณต่างก็หวาดกลัวว่าจะควบคุมบางสิ่งบางอย่างไม่ได้ แต่ซุกซ่อนความรู้สึกนี้ไว้ เหมือนเด็กตัวน้อย ๆ ที่ขาดความมั่นใจ... ยกมือไหว้คว่ำหาใครสักคนเพราะเขาขลาดกลัว แน่นอนที่แรกเมื่อคุณอุ้มเขาขึ้นมา เขายังจะคงดิ้นรนจนคุณควบคุมไม่ได้ ในที่สุดคุณก็ใช้ความรุนแรงเพื่อยืนยันเพื่อให้เขาสงบนิ่ง คุณรู้ไหมว่า มันเจ็บปวดแค่ไหน เพราะคุณยังไม่เคยให้เวลากับการกอดเขาเลย เขาหวาดกลัวมาก... คุณรู้ไหม

เสียง ดนตรีหวาน

ภาพ นักแสดงมูฟเม้นท์เข้ามาในท่าทางเจ็บปวดทรมาน สวนกันแล้วหายไป สายพิณพลิกตัวกลับนอนหงายตัวเกร็งหายใจหอบถี่ไขว่คว้า ทุกคนเดินทางกลับมามุ่งดูสายพิณ สาย

พินพลิกคว่ำตะเกียกตะกายหนี ทุกอย่างกลับสู่ปกติ คำมีคว่ำร่างเธอไว้ เธอตกใจฉวา
กอดอย่างตระหนก

กัลยา: คุณเห็นแล้วใช่ไหม... ว่าพวกเขาไม่ได้เกี่ยวข้องกับอะไร มองดูสิ พวกเขาบริสุทธิ์แต่ตอนนี้...

ภาพ คำมีประคองสายพินขึ้นไปทีเดียว

ทแกลัว: ผมรู้รู้อยู่ตลอดเวลาว่าพวกโจรคิดยังไง ตำรวจคิดยังไง ทหารคิดยังไง หรือแม้แต่พวก
คุณคิดยังไง ผมรู้หมดเลย

หมอ: คุณรู้อย่างนั้นเหรอ... เมื่อกี้พวกเราเกือบจะฆ่ากันเองแล้วไง... ครูกลับมาในสภาพแบบนี้
คงสะใจคุณสองคนสินะ ฉันไม่รู้ว่าพวกคุณต้องการอะไรกันแน่

ทแกลัว: ผมต้องการแน่ใจว่าพวกเราจะไม่ถูกกล่าวหาว่าเป็นพวกเดียวกับมัน เรา... ทุกคน คุณไม่
อยากมีชีวิตทรหดหรือ

กัลยา: ฉันไม่ต้องการเอาตัวรอด

ทแกลัว: คุณเคยอยู่ในเหตุการณ์แบบนี้ไหม

ภาพ ทั้งสี่คนพูดเร็วและแรง

ทแกลัว: เคยใช่ไหม

หมอ: เคยสิ ฉันอยู่ที่นั่น... วันนั้น

คำมี: พอเถอะ...

หมอ: เสียงปืนดังอยู่ตลอดเวลา... ฉันไม่รู้ว่าเกิดอะไรขึ้น พวกเขายิงเรา

มงคล: หยุดเถอะ (QUICK CUT)

ภาพ ทั้งสี่คนกลับสู่สภาวะเดิม หมอพูดกับทุกคน

หมอ: เราไม่ผิด เราบริสุทธิ์ เหมือนกับพวกเราตอนนี้เพียงแต่ว่าครั้งนี้ คนที่ตกเป็นเหยื่อเป็น
แพะรับบาป คือครู

คำมี: อย่าพูดถึงมันอีกเลย

หมอ: ฉันต้องพูด... ฉันหนีออกมาจากสังคมเล็งเคริง มีแต่ความจอมปลอม หลอกหลวงใส่ร้าย
ป้ายสีกันเพราะทนกับสภาพแบบนั้นไม่ไหว ฉันอย่างรู้ดีกว่า พวกคุณเคยจริงใจกับใคร
บ้าง

กัลยา: ทำไมฉันต้องจริงใจกับคนพวกนี้ คุณหมอลองตรองดูสิ เขาต้องการรู้แค่ว่าคนสองคนนี้
บริสุทธิ์ แล้วคุณผลที่ได้รับสิ ใครจะเป็นคนรับผิดชอบ มองเขาสสิ คุณจะรู้ว่าเขาบริสุทธิ์ แล้ว
คุณจะทำอย่างไรกับสิ่งที่เขาเสียไป

ภาพ ทุกคน DIRECTION มองมาที่ทแกลัวล้ำๆจะเอาเรื่อง เขาหันรมาเผชิญหน้ากับทุกคน

ทแกลั้ว: ทำไมต้องเป็นผม

กัลยา: ก็คุณใช่ไหม

หมอ: ถ้าคุณไม่ผลักดันเขาให้ออกไปประจันหน้ากับปลายกระบอกปืน เพื่อประจานความ
ขลาดกลัวของพวกคุณ... ทุกอย่างจะไม่เป็นอย่างนี้

กัลยา: คุณผลักดันให้สถานการณ์ที่แย่

หมอ: กลับแย่มากขึ้น

กัลยา: คุณทำให้เขาเจ็บปวดเกินกว่าที่เขาจะรับได้

มงคล: ไม่... พวกใจต่างหาก ไม่ใช่พวกเรา

ภาพ ทุกคนมองขวับกลับมาที่มงคล

สุบิน: คุณกำลังถามหาคนผิดอยู่ใช่ไหม คนตาบอดใจ ตัวก่อเหตุ

ผู้นำตาบอด ไม่คิดแม้จะหาทางออก

มงคล: ไม่เขาเปิดทางให้พวกคุณแล้ว พวกคุณไม่หนีเอง

สุบิน: หนีอะไรจากกระสุนปืน หรือว่าความจริง

ทแกลั้ว: มันคือสิ่งที่พวกคุณเลือกใช่ไหม นิ่ง... รอคอยความจริง นี่ไงที่ผมพยายามจะบอก ทำไม
เราต้องนิ่งรอ เพราะไอ้การรอคอย มักทำให้เกิดปัญหา

สุบิน: การรอคอยอย่างสงบ มันทำให้เรามีทางรอด

มงคล: พวกก่อความไม่สงบ

กัลยา: คำก็ไม่สงบ สองคำก็พวกกบฏ ผู้ก่อการร้าย พวกคุณนี่ช่างขยันสรรหาถ้อยคำในเชิงลบ
มาใช้กันเสียเหลือเกินนะ แล้วพวกคุณก็บันทึกถ้อยคำเหล่านี้ลงในหน้าประวัติศาสตร์
ใช่ไหม บิดเบือนโดยไม่ไต่สวน ใช้ความรุนแรงผ่านลายลักษณ์อักษร

หมอ: ทำไมคุณต้องใช้ความรุนแรง ใช้อาวุธทุกรูปแบบกดดันพวกเรา คำพูด เสียงที่ผ่านมาจาก
กระบอกขยายเสียงผู้คน

มงคล: หยุดรื้อฟื้นได้ไหม

หมอ: คุณก็กำลังร่วมมือกันทำร้ายผู้บริสุทธิ์

มงคล: ผมไม่ได้ทำพวกใจต่างหาก คุณกำลังให้ผมตกไปอยู่ในร่างแหด้วย ผมไม่ต้องการอย่าง
นั้นนะ ตกเป็นพันธมิตรการอยู่ร่วมกับปลาเน่า ผมบริสุทธิ์

ทแกลั้ว: ไม่มีใครบริสุทธิ์หรอก มีแต่คนไม่รู้ หลงเชื่อแล้วก็ถูกหลอก

สุบิน: สีขาวไม่มีหรอกคุณ... มีแต่บนผืนธงชาติ

คำมี: กับผ้าหลุมศพ...

เสียง ดนตรีริมหวานของครู

ภาพ คำมีกอดครูไว้ด้วยความรัก สายพิณตาย

คำมี: ให้เราเสียสละแค่นี้พอ

ภาพ ทุกคนมองกลับไปที่ร่างสายพิณนั่งจมน้ำกับไม่มีผู้คน

สุบิน: ทำไมทุกคนถึงนั่งจมน้ำ มันเกิดอะไรขึ้น...

ทำไมฉันถึงได้ยินเสียง... ลมหายใจของทุกคน... เบาละ

คำมี: เธอเลือกที่จะต่อสู้ด้วยการไม่มีชีวิตอยู่

ทแกลัว: อะไรนะ... ไม่...

ภาพ ทุกคนหันเข้าหาร่างของสายพิณที่นอนอยู่บนเตียง ทแกลัวหันรถเข็นออกมาประจันหน้ากับผู้ชม หันหลังให้กับภาพที่เกิดขึ้น

เพลงใครทำร้ายเธอ

ผู้ซำระ: ใคร!... ใคร... ทำร้ายเธอ

ใคร!... ใคร... ทำร้ายเธอ

ใคร... ทำร้ายเธอ

คุณก็รู้... ว่าใคร

คอรัส: ความจริง [ร้องจนถึงท่อน "ใคร-ทำ!"]

ทแกลัว: ความจริง ที่ปวดร้าว ผู้ซำระ: อดีต ทุกคนมีบาดแผล

พูด "น้องสาวผม อยู่ที่นี่ด้วย" มีอยู่แน่ มีอยู่จริง

ใคร... ใคร... ใคร... กัน ไม่มีใคร ไม่ลืมเลือน

ใคร... กัน... ทำลาย คุณก็รู้ ใคร-ทำ!

คอรัส: ความจริง ความจริง ความจริง ความจริง (2 เที้ยว)

ผู้ซำระ: ใคร ใครทำ

คอรัส: ใครผู้ใด... ใครผู้ใด ใคร!... ใคร

ทแกลัว: เธอถูกใคร ทำร้าย ทำลาย (2 เที้ยว) ผู้ซำระ: ใครผู้ใดที่ทำร้ายเธอ (2 เที้ยว)

อย่าให้ เขารู้ว่าใคร (2 เที้ยว) ไม่จำเป็นต้องรู้ว่าใคร (2 เที้ยว)

ทแกลัว/ ผู้ซำระ: ใคร... ใคร

สุบิน: "ใครทำร้าย" (พูด)

คอรัส: แม่ของเขาใคร!... ตอบมา

ทแกลัว: (พูด) "ไม่"

- เสียง สัญญาณลากยาวแบบซีพจรคนตาย
- ภาพ ผู้ชำระพลิกเตียงกลับและยกร่างสายพิณออกไป ทแกล้วยกมือปิดหน้า หายใจกอบถี่
ทุกคนผละถอยห่างออกไปคนละทาง สุนินใช้ไม้เท้าเปะปะเข้ามาใกล้ เอามือสัมผัสไปที่
มือของทแกล้วย
- สุนิน: คุณลืมตาขึ้นสิ อย่าหลับตา ถ้าคุณยังมองเห็นอยู่... อย่าหลับตา
- ทแกล้วย: น้องสาวผมถูกทำร้ายในเหตุการณ์นั้น เพียงเพราะว่า เธอต้องการต่อสู้
- คำมี: อย่างเสียสละ
- ดนตรี THEME บรรเลง
- ภาพ สุนินพยายามมองไปทางทุกคนรวมทั้งผู้ชม
- สุนิน: ทำไมผมต้องมองไม่เห็นมันอีกแล้ว ไม่เห็นสิ่งที่พวกคุณทำ ผมไม่เห็นความรุนแรง
ผมได้ยินแต่ความรุนแรง... ถ้าคุณมองไม่เห็นแบบผมเลยแล้วคุณจะเข้าใจ เพราะคุณจะ
ไม่รู้ไม่เห็น ไม่เป็น... ไม่เป็นอะไรในแบบใดแบบหนึ่ง ไม่เป็นใครสักคน ไม่เป็นฝ่ายไหน
มีแต่ตัวคุณกับน้ำเสียงที่ดังก้องอยู่ในหูของผู้คนทุกคน... คุณรู้ไหม...
นับตั้งแต่เหตุการณ์นั้นผ่านมากว่าสิบปีแล้ว ผมรู้ว่าใคร... เป็นอย่างไร ไม่ใช่จากคำพูด
ของเขาเลย ไม่ใช่จากการกระทำ แต่ผมก็รู้มาโดยตลอดจากน้ำเสียง... ใช่... ถึงผมมอง
ไม่เห็น ผมก็รู้ เขาหลอกเราไม่ได้... หลอกเรา... ไม่ได้
- ภาพ ทุกคนเงยบังัน
- เสียง คำพูดของตำรวจจากภายนอกดังเข้ามา ว่าสามารถล้อมปราบโจรก่อการร้ายได้แล้ว
และขอให้ตัวประกันออกมา
- ภาพ ผู้ชำระปรากฏตัวขึ้นเบื้องหลัง

เพลง สิ่งนั้นคือความจริง

- ผู้ชำระ: (พูดกึ่งร้อง)*
- คอรัส: สิ่งที่เขาพูด ไม่ใช่สิ่ง ที่เขาพูด
สิ่งที่เขาทำ ไม่ใช่สิ่ง ที่เขาทำ
เรา ทุกคน ถูกทำ ให้พูด ถูกทำ ให้ต้องกระทำ
จากปลาย กระบอกเสียง ที่มอง ไม่เห็น
จากการ รอคอย คำตอบ ที่เงยบังัน
จากใคร หรืออะไร ที่ติดตาม เรามาตลอด

(ซ้ำ*) สิ่งนั้น คือความจริง ความจริง ความจริง
(ท่อนซ้ำ เพิ่ม “และ”)

แสง แสงไฟจากประตูเปิดออกเป็นช่องสว่างเรืองรอง

สุบิน: คุณรู้ไหมว่าทำไมผมถึงตาบอด ผมไม่ได้เลือกที่จะตาบอดนะ แต่ผมไม่ได้เลือกที่จะตาบอดนะ แต่ผมเลือกที่จะตาบอดนะ แต่ผมเลือกที่จะมองไม่เห็น มีชีวิตอยู่กับความสุขและความหวัง บางที... ผมก็ไม่แน่ใจนะว่า ถ้าผมกลับมามองเห็นอีกครั้ง ผมจะรู้สึกอย่างไร แต่ถึงไม่... ผมก็ยังเคยรับรู้แสงสว่างมันเป็นอย่างไร ผมจะออกไปมอบตัวผู้คดีที่เราไม่ได้เป็นคนผิด เรา... ทุกคน

ภาพ สุบินก้าวออกไปก่อน โดยมีทุกคนมองหน้ากันอย่างลึกลับ

ภาพ คำมิได้ขึ้นไปนั่งมองเตียงที่ว่างเปล่าอย่างเศร้าสร้อย ทแก้วนั่งคอดกอยู่กับรถเข็นที่อีกมุมหนึ่ง

กัลยา: หมอฉันไปนะคะ โชคดีนะคะ แล้วฉันจะกลับมาตรวจโรคที่นั่นอีก ถึงฉันไม่ป่วยฉันก็จะมาค่ะ ไม่ต้องทำบัตรประจำตัวไว้หรอกค่ะ เขียนชื่อนามสกุลของฉันไว้ในเศษกระดาษอย่างนั้นดีแล้ว

ภาพ กัลยา มองทุกคน ก่อนก้าวเดินออกไป มงคลนั่งปิดตัวอยู่ในเงามืด หมอมองคนทั้งสาม แล้วจึงตรงไปที่มงคล

หมอ: คุณมงคล คุณมงคลเราออกไปได้แล้วค่ะ

มงคล: ผม...

หมอ: คุณต้องออกไป

มงคล: ผู้รู้สึกไม่สบาย

หมอ: บางทีเราไม่รู้ที่เราป่วย... เราก็จะไม่เจ็บปวดมาก ฉันว่าเรา... ต้องการ... เวลา

ภาพ หมอ พยุงมงคลออกไป เหลือเพียงทแก้วนและคำมิซึ่งยังคงนั่งเฝ้าบออยู่ในมุมมองของตนเอง ทั้งคู่หันมามองหน้ากันเหมือนว่าต้องการจะพูดอะไรต่อกัน

เสียง สัญญาณโทรศัพท์สายไม่วาง

ภาพ ผู้ชำระค้อย ๆ ไต่ขึ้นสู่ยอดโครงสร้างหายขึ้นไปในความมืด

- ผู้ชำระ: ผมอยู่ที่นี้มากกว่ายี่สิบปี เห็นร่องรอยความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับผู้คนที่จะแวะเวียนผ่านเข้ามา หลายคนกลับออกไปด้วยความสุข แต่หลายคน... ก่อนหน้านั้น บางคนเคยมีรอยยิ้มที่เปี่ยมความหวังฉาบอยู่บนใบหน้า แต่หลังจากมาที่นี่เขาก็กลับกลายเป็นบุคคลผู้อ่อนล้าร่วงโรย ผมคิดว่ามันอาจจะเกิดจากบาดแผลและโรคภัยบางอย่างที่รักษาไม่หาย
- แสง ไฟค่อย ๆ สลัวลงเหลือเพียงชายสองคนที่ยังคงนั่งอยู่ในวงไฟของตนเอง สักพักแสงไฟเชื่อมโยงคนสองคนเข้าด้วยกัน เป็นเส้นทาง ก่อนที่จะค่อย ๆ ดับมืดลงไปในที่สุด
- ภาพ ทุกคนออกมา FINALE ในเพลง THEME

ภาคผนวก จ.

บทละครเวทีเรื่อง นายช่วย ตลอดศก

นายชวย ตลอดศก

โดย...ทองขาว ทวีปรังสีนุกูล และประดิษฐ์ ประสาททอง

ในความมืด

เพลงประสานเสียง แสงดาวแห่งศรัทธา

(เสียงพายุ ฟ้าคะนอง)

ฉาก1 เวทีโล่ง มีต้นไม้ใหญ่อยู่กลางเวที ฉากหลังเป็นทุ่งนาป่าเขา

(ดนตรียามเช้าค่อย ๆ ดังขึ้น ท่วงทำนองช้า แสงสว่างรำไร)

(เห็นหมูนักแสดงเคลื่อนไหวร่างกายอย่างเชื่องช้า สื่อความหมายเป็นชาวนากำลังทำงาน)

เพลงเมืองไทยเรานี้

เมืองไทยเรานี้ แสนดินนักหนา ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว

ทำมาหากิน แผ่นดินของเราปลูกเรือนสร้างเหย้า อยู่ร่วมกันไป

เพลงกลืนโคลนสาปควาย

ชวย- จากแรงเป็นรวงเหลืองงามจนขาว เป็นข้าวหอมกรุ่น

น้ำแรงเกือหนุนนั้นมากเพียงไหน

เอ็ง- รสข้าวละมุน หอมกรุ่นละไม

ด้วยหยาดเหงื่อใคร หอมเอยน้ำใจของหมู่ชาวนา

เพลงเกี่ยวข้าว

เกี่ยวเถอะนะแม่เกี่ยว โยน โยน เกี่ยวเถอะนะแม่เกี่ยว

อย่ามัวชะเง้อแลเหลียวเดียวเดียวจะเกี่ยวก็อยเฉย

อย่ามัวชะเง้อแลเหลียวเดียวเดียวจะเกี่ยวก็อยเฉย

เมืองไทยใหญ่อุดม ดินดีสมเป็นนาสวน เพื่อนรักเราชักชวนร่วมช่วยกันมุ่งหมั่นทำ

(เพลงจบ ทุกคนแยกย้ายกันไป ชวยจุดสไปเอ็งไว้)

ชวย น่องเอ็ง

เอ็ง พี่ชวย มาจุดฉันไว้ทำไม ?

ชวย ข้าวรักเอ็ง

เอ็ง เตียบอกว่า พี่ไม่มีอะไรรักอย่างเลย แม้แต่ที่ดินจะอยู่จะทำกิน ไม่ปัญญาแม้จะยก
ขันหมากมาสู่ขอ

ชวย ขันหมาก จำเป็นหรือวะ ?

เอ็ง พี่ชวย คิดเองซิจ๊ะ (.กระตุกสไปกลับจนชวยหัวทิ่มแล้ววิ่งหนีจากไป)

ชวย (แข็งตะโกน) ทำไมวะ ? จะมีเมียซักคนมันต้องเรื่องมากอย่างนี้ ้วย
 ต้นไม้ ก็อย่ามีชีวิตวะ
 ชวย (สะดุ้งมองซ้ายมองขวาไม่เห็นมีใคร) ใครวะ..ใครวะ ?
 ต้นไม้ ูเอง
 ชวย (สะดุ้งมองต้นไม้สักระยะ) บ้า ná ! ต้นไม้ที่ไหนพูดได้
 ต้นไม้ เอ็งชิบ้า ยืนคุยกับต้นไม้
 ชวย (กระโดดออกมาดู) อะไรวะ ! ต้นไม้พูดได้
 ต้นไม้ ทำไม..แปลกหรือไง
 ชวย (ค่อย ๆ หายตกใจ) แปลกชิวะ ! มีที่ไหน ? ต้นไม้พูดได้
 ต้นไม้ แล้วที่คนมีปากไว้พูด..แต่ไม่พูด ไม่แปลกกว่าหรือไมวะ ?
 ชวย เอ๊ย ! อย่างนั้นเขาเรียกว่าสำรวม ว่าแต่ทำไมเองถึงพูดได้ และมาอยู่ที่นี่ได้ไง
 ต้นไม้ จะไปรู้เหร..? รู้แต่ว่าเกิดมาก็อยู่ตรงนี้แล้ว และก็พูดได้แล้วด้วย
 ชวย ใครปลุกล่ะ ?
 ต้นไม้ ไม่รู้ชิ...สงสัยขึ้นเองมั้ง..?
 ชวย ไม่มีเจ้าของชิ
 ต้นไม้ ไม่มีเหรอก
 ชวย จั๊น..กูเอา (หยิบมีดพรว้า ทำท่าจะฟัน)

-เพลงเชิด-

(ทหารฝ่ายเขียวกับฝ่ายแดง ยกขบวนฟันดาบกันออกมา)

สมุนเขียว ช่ามัน ..ช่ามันให้หมด

สมุนแดง ลู้มัน อย่าถอย

(แดงกับเขียวต่อสู้กัน แดงสู้ไม่ไหว ดึงชวยมากัน ชวยช่วยไว้โดยบังเอิญ เขียวบาดเจ็บหนีไป)

แดง สะ สะ สะ สุดท้ายข้าก็ได้รับชัยชนะ สะ สะ สะ ใครคิดบังอาจจะมาสู้กับข้า มัน

ต้อง ตาย นับแต่นี้เป็นต้นไป ข้าจะเป็นใหญ่แต่เพียงผู้เดียว

-เพลงร้ว, เสียงฟ้าผ่า-

(สมุนนั่งลงทำความเคารพ เหลือแต่ชววนายืนงออยู่ข้าง ๆ)

แดง ข้าจะช่วยเหลือผู้คนให้อยู่เป็นปึกแผ่น และอยู่กันอย่างสุข

สมุนแดง เอ๊ย..! นั่งลง (สมุนแดงจับชวยนั่งลง)

แดง ไม่เป็นไร..เจ้าได้ช่วยชีวิตข้าไว้ ข้าเป็นหนี้บุญคุณเจ้า เจ้าชื่ออะไร ?

ช่วย (ตอบเบา ๆ) ช่วย
 แแดง อะไร..? พุดดัง ๆ ซิ
 ช่วย ช่วย (ตะโกน)
 แแดง คนอะไรวะ ! ชื่อ "ช่วย" ไม่เป็นมงคลเลย
 ช่วย ก็ไม่รู้สิ พ่อบอกฉันเกิดมาทำให้แม่ตาย เลยตั้งชื่อว่า "ช่วย"
 แแดง ชื่อหมาหมาตั้งเยอะแยะไม่รู้จักตั้ง เปลี่ยนเถอะ
 ช่วย ไม่ ๆ ..ชื่อพ่อข้าตั้งดีแล้ว ขึ้นเปลี่ยนอีกคนเขาจะจำไม่ได้นี่ขนาดชื่อ "ช่วย" เวลา
 เค้ายเรียก ข้ายังต้องเหลียวหลังเลย กลัวผิดคน
 แแดง เออ ๆ ช่วยก็ช่วย..เอ็งช่วยชีวิตข้าเอ็งอยากได้อะไรบอกมาข้าให้ได้ทุกอย่าง
 ช่วย ทุกอย่าง จริง ๆ เหรอ ?
 แแดง จริงสิวะ ! ต่อไปนี้ ข้าจะยกกรรมสิทธิ์ในแผ่นดินผืนนี้ให้กับเอ็ง
 ช่วย รวมทั้งต้นไม้ด้วยนะ
 แแดง ยิ่งกว่านั้น ข้าจะให้ผู้หญิงที่สวยงามที่สุดมาเป็นเมียเจ้า เอาไว้ปรนนิบัติ
 ช่วย เอ่อ.....
 แแดง ทำไมวะ.. ไม่ชอบผู้หญิง ผู้ชายก็ได้
 ช่วย ไม่ใช่อย่างนั้น คือข้าชอบนางเอ็ง ลูกเจ้าแกฮวดมัน
 แแดง อ้อ (ตบมือ ทหารลากตัวนางเอ็งมา) นี่ใช่ไหม..? นางเอ็งของตัวเอง
 ช่วย ใช่จ้ะ (เขิน)
 แแดง นับแต่นี้ไป เจ้าจงอยู่กินเป็นผัวเมียกัน มีลูกมาก ๆ แล้วจงส่งลูกของเจ้าไปเป็น
 ทาส รับใช้ข้า พอถึงปีก็ส่งส่วยให้ข้าไม้นั้นเจ้าจะเป็นกบฏ (เข้าไป)
 ช่วย (มองเอ็ง) เป็นอะไรหรือเปล่า..?
 เอ็ง ไม่เป็นไรจ๊ะ แต่เตี้ยกะแม่สิ พวกมันพันคอขาดหมด บอกให้ข้ามาอยู่กับพี่
 ช่วย โธ่ ทำไมทำกันถึงขนาดนี้ (ประคองเอ็งลุกขึ้น) เอ็งไม่เหลือเตี้ยกะแม่แล้วข้าจะยก
 ขึ้นหมากไปขอกะใครล่ะ (พุดกับต้นไม้) ช่วยกันคิดมั่งซิวะ
 เอ็ง (งง) พี่พุดกับใครนะ
 ช่วย ก็ต้นไม้ไง
 เอ็ง สงสัยจะบ้า
 ช่วย ไม่ได้บ้า ข้าปรึกษาต้นไม้มัน
 เอ็ง แล้วทำไมไม่ปรึกษาข้าล่ะ

ชวย เอ็งเป็นผู้หญิงจะรู้เรื่องอะไร มานี่เหอะ
 เอ็ง ไปไหน..?
 ชวย ก็หลังต้นไม้นี้ไง
 เอ็ง ไปทำอะไร..?
 ชวย ปิดໄວ້เว้ย ! เอ็งนี่จริง ๆ เลย เขาบอกให้ไปทำลูกก็ไปทำลูกซี่
 (จุดเข้าไปหลังต้นไม้ เพลงนาตี ๆ ...ดั่งขึ้น)

ฉาก2 ฉากหลังเป็นวัดวาอาราม ทหารแดงตีฆ้องร้องปาว ผ่านหน้าเวที

ทหารแดง กระຈ່ອງຈ່ອງ ๆ ๆ มีใครอยู่บ้างว้ย
 ชวย มีอะไรเหรหือจ๊ะ
 ทหารแดง มีประกาศเกณฑ์ให้เจ้าไปเป็นทหาร ตามข้ามาเลย (ตึงมือชวย)
 ชวย อะไรกัน ! ข้าไม่ไปเหรหือ
 เอ็ง (อุ้มทหารออกมา) มีอะไรเหรหือพี่..?
 ชวย ลูกใครล่ะนะ..
 เอ็ง ก็ลูกเราไง มันโตไว มีอะไรเหรหือจะนาย (พูดกับสมุนแดง)
 ทหารแดง มีคำสั่งจากเจ้าเหนือหัวให้ไพร่ผู้ชายทั้งหลายไปเป็นทหารปกป้องเจ้า ปกป้อง
 ประเทศ (ทุกคนเฉย) จั๊นปกป้องແລ້ວ (ผิวเมี่ยมมองหน้ากันแล้วเมิน) จั๊นปกป้องลูก
 ແລ້ວເອົາ.? (ผิวเมี่ยมมองหน้ากันพยักหน้า) นั๊นແລ້ວ ໆ เราทำเพื่อพวกแกทั้งนั้น
 ແຕ່ต้องรักษาสัตถิ์ของแก รีบไปรายงานตัวละ ฉั๊นต้องไปที่อื่นอีก (ยื่นสาส์น)
 จำไว้นะ เป็นทหารได้มากกว่าที่คิดเยอะ (จากไป)
 ชวย พี่ต้องไปแล้ว..เลี้ยงลูกดี ๆ สงเสียบให้มันเรียนสูง ๆ จะได้เป็นเจ้าคนนายคนกับเขา
 บ้าง (อุ้มลูกขึ้นมาหอม) ลูกพ่อ ... มันชื่ออะไรวะ ?
 เอ็ง สุดปรารธนา จ๊ะพี่..
 ชวย จำไว้..! ใ้สุดพ่อทำเพื่อแก เพราะเขาทำเพื่อพวกเรา ดูแลแม่เอ็งด้วยนะ
 สุด (เสียงเด็กแก) จ๊ะพ่อ
 ชวย พ่อไปละ
 เอ็ง (จุดมือ) พี่..
 ชวย อย่า..อย่า..อย่าห้าม
 เอ็ง เปล่าห้าม แต่พี่จะไปตั้งนานนะ
 ชวย (หันหน้ามา) อึกซักคนวะ...!

(ดิ่งมือเอ็งเข้าหลังต้นไม้ เพลงนาดี ๆ ดั่งขึ้น เสียงเด็กร้องดังอุแว..อุแว ไฟดับ)

ฉาก3 ฉากหลังเป็นอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย

เพลงรักสาวโรงงาน

....ปิดไฟใส่กลอน จะเข้ามุ้งนอนคิดถึงใบหน้า นั่งเขียนจดหมายแล้วรีบทิ้งไป

โรงงานทอผ้า ถึงคนซื้อฉันหนา ที่เคยสบตากันเป็นประจำ.....

(สมหวังยื่นจดหมายรักให้ฉันหนา, สาวโรงงานนั่งกินข้าวกลางวัน)

ฉันหนา พี่สมหวังรักฉันจริง ๆ หรือ

สมหวัง จริงสิจ๊ะ เมื่อวานเงินเดือนออก พี่ซื้อกางเกงลืยมาฝาก ของปลอมนะ แต่สวณนะ ชอบมัยละจ๊ะ น้องลำไย

ฉันหนา ลำไยไหน ฉันซื้อฉันหนาไว้ย (ตบหน้า แล้วสะบัดกันจากไป)

....จะปักหัวใจ หัวใจ รักคุณ นาน นาน รักสาวโรงงาน สาวโรงงานซื้อฉันหนา...

(เสียงออกดั่งขึ้น ทั้งหมดหายไป เอ็งเข็นรถมาเก็บขยะ ฟ่ำไสเดินตาม)

(สมหวังเข็นวิ่งไป สุดปรารถนาในชุด น.ศ. เดินออกมา)

สุด แม่ผมไปเรียนแล้วนะ

เอ็ง เอ็งเอาข้าวห่อไปหรือยัง

สุด แหมแม่ ฉันเรียนระดับมหาวิทยาลัยแล้วนะ เอาข้าวไปกินอย่าเขาแยเลย

เอ็ง จั้นหรือ จั้นเอาเงินไปกินข้าวกลางวัน

สุด ไม่ต้องหรอกแม่เก็บไว้ให้อัฟฟัฟฟัฟแล้วกัน ฉันทำงานพิเศษพอมีเงินจะ

ฟ่ำไส พี่..พี่..ไอ้เผด็จการนี้มันเป็นอย่างไงนะพี่..?

สุด (ยี้ด) อ้อ..เผด็จการก็คือพวกที่ไม่ฟังใครคอยบงการชีวิตพวกเราทุกคน ทำอะไรก็ได้ตามอำเภอใจไม่เคารพระบอบประชาธิปไตย

ฟ่ำไส แล้ว “ไอ้หนอม” นี่ใครกันพี่..?

สุด จู จู ไอ้..ละตัวเสบหัวใจเผด็จการหละ อย่าเอ็ดไปนะพี่ไปแล้ว (จากไป)

เอ็ง เอ็งคุยอะไรกันหรือวะ..นางฟ่ำไส

ฟ่ำไส เปล่าจ๊ะแม่ ก็พูดเรื่องที่พี่เขามีหนังสือแปลก ๆ มาอ่านอยู่เรื่อยเลย

เอ็ง มัวแต่อ่านหนังสือของพี่นั่นแหละ หนังสือตัวเองไม่อ่าน แล้วแบบนี้จะสอบเข้ามหาทละลายแบบพี่เอ็งได้หรือ..?

ฟ่ำไส ไม่ได้ก็ช่างปะไรแม่

เอ็ง อุบ๊ะ..! เอ็งพูดแบบนี้ได้ไงกันวะ

ฟ้าใส ก็พี่เค้าบอกฉันไว้เนาะแม่ ใบปริญญาฉันก็แค่กระดาษแผ่นเดียว

เพลงเพียงหวังจะเฟื่องฟู

“เพียงหวังจะเฟื่องฟู หรือจึงมุ่งมาศึกษา...

เพียงเพื่อปริญญา เอาตัวรอดเท่านั้นฤ

แต่ควรสหายคิด และตั้งจิตร่วมยึดถือ

รับใช้ประชาคือ ปลายทางเราที่เล่าเรียน”

ฟ้าใส ฉันเยาว์ ฉันเขลา ฉันทิ้ง ฉันจึง มาหา ความหมาย

ฉันหวัง เก็บอะไร ไปมากมาย แต่สุดท้าย.....

เฮ้ง อ้อฟ้าใส เอ็งนี่ซึกจะเพ้อเจ้อใหญ่แล้ว ไปไปล้างถุงปาดสะตึก ไป

(ลูกสาววิ่งเข้าต้นไม้ไป เฮ้งหยิบหนังสือขึ้นพลิก ๆ ดู)

ฉาก 4 (ช่วยเดินกระเผลกออกมา เฮ้งหันมาเห็น ยืนจ้องจ้องกันอยู่สักครู่...แล้ววิ่งเข้าหากัน ฝ่ายชวยโผล่เข้าไปลูบคลำต้นไม้ สวนกับเมีย)

ชวย โอโห..! ข้าไปเสียนาน เอ็งยังอยู่อีกหรือวะเนี่ย ยังไม่ถูกใครตัดไปอีกหรือวะ แหม ..ดีใจจริง ๆ

เฮ้ง เฮ้ย..! แล้วข้าล่ะ ข้าเป็นเมียแถมะ อุตส่าห์วิ่งไปรับ

ชวย ขอโทษที ไม่ทันเห็นข้ามัวแต่มองเจ้าต้นไม้มันอยู่

เฮ้ง แล้วเขาปล่อยมาแล้วหรือ

ชวย เออ เขาบอกข้ากลับบ้านได้

เฮ้ง แล้วข้าไปโดนอะไรมานะ

ชวย นิด ๆ หน่อย ๆ นะ ยังพอเดินได้ แหม..หิวเป็นบ้า หาอะไรมาให้กินหน่อยซิ

เฮ้ง จ๊ะ จะ...รอเดียว (ดีใจวิ่งเข้าไปหลังต้นไม้)

ต้นไม้ เป็นไง..? ข้าเป๋มาเลยนะ

ชวย เออ...ข้าไปรบมา แล้วโดนยิงที่ขา เขาเลยให้กลับมาพัก นี่ไง..ได้เหรียญมาด้วยนะ (โชว์เหรียญ) เห็นมั๊ย เป็นทหาร ได้มากกว่าที่คิด

ต้นไม้ โอ้...! ก็เอ็งพิการ แล้วเขาจะเอาเอ็งไว้ทำไมให้เปลือง..?

ชาวนา เฮ้ย..! ทำไมพูดอย่างนั้น ?

ต้นไม้ ก็มันจริงไหมล่ะ..นี่เอ็งไปทำงานให้เขามากี่ปีแล้วล่ะ ?

ชวย (นึก) จำไม่ค่อยได้ มันเปลี่ยนเจ้านายกันบ่อยเหลือเกิน

ต้นไม้ แต่ละคนที่เปลี่ยนกับบอกว่าจะทำเพื่อเอ็งทั้งนั้นไม่ใช่หรือ

ช่วย อ้อ...แน่นอน

ต้นไม้ แล้วเองก็อยู่รับใช้พวกเขาทุกคนไซ้มัย..โธ่เอ๊ย...

(เอ็งยกสำรับข้าวออกมา)

เอ็ง นี่...ข้าวเหนียวกับแจ่ว (จัดนั่งกินกัน)

ช่วย มีแค่นี้เองหรอ...?

เอ็ง ก็แค่นี้แหละ กินไปเถอะ เดี่ยวก็อิ่ม

ช่วย เออ..แล้วลูกเราไปไหนแล้วละ ?

เอ็ง มันโตแล้ว

ช่วย (ง) ข้ารู้ว่ามันโตแล้ว แล้วมันไปไหน ไปทำนาไร่ไ้

เอ็ง เปล่าจ๊ะ เราไม่มีที่นาแล้ว ข้าขายมันไปหมดแล้วเขาเขาทำ ได้สักพักก็ไม่ไหวเลย
เลิกแล้วหันมาเก็บขยะขายส่งลูกเรียนจะได้เป็นเจ้าคนนายคนอย่างที่แกบอกไ้

ช่วย หา...แกส่งลูกเรียน....

เอ็ง เออ..โรงเรียนหลวงเขียนะ ไ้คนโตนี้กำลังจะจบมหาทะลายแล้ว

ช่วย เออดี เมื่อมันจะได้เป็นเจ้าคนนายคนกับเขามั้

เอ็ง จะได้เป็นหรือ..?

ช่วย ได้สิ..ใครรู้หนังสือไ้เป็นทั้งนั้นแหละ

เอ็ง อู๊ย...! แกอย่าไปหวังอะไรมาก ให้มันรู้ทันคนเขาก็พอแล้ว

(กลุ่มนักศึกษาถือป้ายประท้วงเสียงเอะอะ บางคนเอาโปสเตอร์แปะที่ต้นไม้ ดึงผ้าแดงที่ผูกอยู่ออก)

สุด สู้ใหม่พวกเรา..?

กลุ่มน.ศ. สู้

สุด สู้แค่ไหน..?

กลุ่มน.ศ. สู้แค่ตาย

สุด ตายมัยเรา..?

กลุ่มน.ศ. เจียบ

สุด ตายมัยพวก..? (เจียบ) สู้มัย..?

กลุ่มน.ศ. สู้

(เอ็งกับช่วยทำหน้าง ๗ ยืนมอง เอ็งมองเห็นลูก เลยชี้ให้ช่วยดู)

เอ็ง เอ๊ะ..! นั่นมันลูกเรานี้นา นั่นไ้...ไ้คนที่คอยตะโกนบอกคนอื่นอยู่นะ

ช่วย อ้อ...แล้วมันชื่ออะไรละ..?

เอ็ง	สุดปรารถนาไง ไม่รู้จักจำ (ตะโกนเรียกลูก) สุดปรารถนา..สุด
สุด	(หันมาเห็นแล้วเดินเข้ามาหา) มีอะไรหรือแม่
เอ็ง	นี่ยังง...พ่อของเอ็งที่แม่เคยเล่าให้ฟัง (สุดไหว้พ่อ)
ช่วย	เออ...หน้าตาดีนี่ แล้วนี่พวกเอ็งจะทำอะไรกัน
สุด	เราก็จะทำเพื่อพ่อแม่อะไรล่ะ
ช่วย	ทำอะไรวะ..?
น.ศ.2	ลูกกับป้าถูกเขากดขี่ข่มเหงมานานแล้ว เราจะสู้เพื่อลูกกับป้าได้เป็นอิสระซะที จะได้ไม่ถูกเอาเปรียบ จริงไหมครับ..?
ช่วย	เออ..ๆ จริง
สุด	เพราะฉะนั้นฉันจะทำเพื่อพ่อแม่ และเพื่อน ๆ ดีไหมครับ..?
น.ศ.	เราจะสู้ เพื่อคนถูกเอารัดเอาเปรียบ เราจะสู้เพื่อชาวนา ไร่ไหม..?
กลุ่มน.ศ.	ใช่
น.ศ.	เราจะสู้เพื่อคนยากจน ไร่ไหม..?
กลุ่มน.ศ.	ใช่
น.ศ.2	(แย่งพูด) เราจะไว้ผมยาว
กลุ่มน.ศ.	ผมยาว...ผมยาว
น.ศ.2	เราจะแต่งตัวตามสบาย
กลุ่มน.ศ.	ตามสบาย...ตามสบาย
สุด	เฮ้ย..! ไม่ใช่ นั่นมันแค่รูปแบบของการต่อต้านกฎระเบียบเฮงซวย แต่คราวนี้ใหญ่กว่านั้น รัฐธรรมนูญ เราจะต้องอยู่เคียงข้างประชาชน เราจะเดินไปกับประชาชน
น.ศ.2	เพราะฉะนั้น...รัฐบาลเผด็จการต้องออกไป
กลุ่มน.ศ.	ออกไป...ออกไป

เพลงประชาชนเดิน

เร็วเร็วมา...มาร่วมกันเดิน เามาเดิน...กับประชาชน
จงร่วมใจ เดินเข้าไป ก้าวรุดไป จงคว่ำซัยมาให้มวลชน

เพลงหนักแผ่นดิน

หน้าแผ่นดิน...หน้าแผ่นดิน คนเช่นนี้เป็นคนหน้าแผ่นดิน หน้าแผ่นดิน
(เสียงระเบิดและปืนดังขึ้น ประชาชนสู้กับทหารนำโดยสามทราซซ์ ในที่สุดประชาชนชนะ)

สุด เราชนะแล้ว...เราชนะแล้ว
 น.ศ.2 เรามีประชาธิปไตยแล้ว ประชาธิปไตยเกิดขึ้นแล้ว
 ช่วย ผู้หญิงหรือผู้ชายวะ
 น.ศ.2 อะใครครับ
 ช่วย ก็ใช้ประชาธิปไตยที่เองบอกว่าเกิดแล้ว มันเป็นผู้หญิงหรือผู้ชายวะ..
 น.ศ.2 ใครบอกเล่า โอ๊ย..! ไม่รู้เรื่องเลย (จะเดินออกไป)
 ช่วย นั่นพวกเองจะไปไหนอีกล่ะ..?
 น.ศ.2 เราจะไปสู้ที่อื่นอีก (วิ่งไป)
 ช่วย อ้าว...แล้วข้าหละ
 เอ็ง เอ็งกับข้าก็เป็นประชาธิปไตยไงเล่า
 ช่วย เป็นยังไง พวกมันเปิดไปกันหมด ข้าก็ยังจนอยู่อย่างเดิม
 สุด พ่อครับ..เราไม่ได้ทำเพื่อคนใดคนหนึ่งนะพ่อเป็นส่วนหนึ่งของคนทุกชั้นคนยาก
 แต่ถ้าพ่อสบายคนเดียวคนอื่นเขาลำบากพ่อก็ทนได้หรือครับ?
 ช่วย เออ วะ
 สุด เพราะงั้น เราก็ต้องก้าวไปพร้อม ๆ กับคนอื่นเขาอย่างไงล่ะ
 ฟ้าใส พี่ ๆ แล้วฉันล่ะ จะทำอะไรได้บ้างจ๊ะ
 ช่วย ใครอีกล่ะเนี่ย
 เอ็ง โธ่ตาช่วย...ก็ลูกเราคนเล็กไง ชื่อฟ้าใส
 ช่วย อ้อ...
 ฟ้าใส ว่าไงจ๊ะพี่สุด ฉันจะช่วยพี่ได้อย่างไรบ้าง
 สุด ช่วยได้แน่ฟ้าใส ร้องตามพี่นะ

เพลงแสงดาวแห่งศรัทธา

ขอเอยะเย้ย ทุกข์ยาก ขวากหนามล้าเคียด
 คนยังคงยืนเด่นโดยท้าทาย
 แม้ฝันฟ้า มีดดับ เดือนลับ...ละลาย
 ดาวยังพราย ศรัทธา เย้ยฟ้าดิน
 ดาว..ยังพราย...อยู่จน ฟ้า...รุ่งราง.....

(พ่อแม่ลูกช่วยกันร้อง เพลงจบ พวกนักศึกษาออกมา)

น.ศ.2 เอ๊ย..! สุด รีบไปกันเถอะ ภารกิจเรายังไม่หมด

สุด เออ...(หันมาพูดกับพ่อ) พ่อ, แม่ ฉันต้องไปแล้วละ อย่าลืมนะ..ฉันจะยังยืนอยู่ข้าง
 พ่อแม่และประชาชนอยู่เสมอ (วิ่งออกไป)
 ฟ่ำไอ พี่สุด..พี่สุด ฉันไปด้วย
 เอ็ง เอ็งจะไปไหน นางฟ่ำไอ
 ฟ่ำไอ พ่อ...พี่เขาสู้เพื่อประชาธิปไตย ฉันจะไปสู้กับพี่เขา พี่สุดรอด้วย....

ฉาก5

เพลงทางเดินหนุ่มสาว

หนุ่มสาวจงก้าวรุดไป เธอจงก้าวรุดไปเพื่อชัยของเรา
 ชีพนี้เราจะขอสู้ไป จะไม่หวั่นผองภัย ด้วยใจทะนง
 (ดนตรีรับ สุดสั่งให้ฟ่ำไอและนศ.อื่น ๆ แจกใบปลิวชาวบ้านและกรรมกรทุกคนร้องซ้ำ)

สุด ไฉนยอมกลับมาแล้ว (กลุ่มนศ.และสาวโรงงานวิพากษ์วิจารณ์ไม่พอใจ)
 นศ.2 เราต้องต้านเผด็จการคืนอำนาจ
 กลุ่มนศ. ต่อด้านเผด็จการคืนอำนาจ
 สุด สามประสานจงกล้าแกร่ง จัดแสดงละครบอกความจริงให้ประชาชนรับรู้
 นศ.2 ละครต้านเผด็จการ
 กลุ่มนศ. ละครต้านเผด็จการ
 สุด สหายอาชีวะจะจงเป็นกัรรักษาความปลอดภัย สหายแกนนำเร่งประสานกับ
 มวลชน เราทั้งหลายต้องร่วมพลังกัน
 ฟ่ำไอ พลังมวลชนต้องรวมกันเป็นหนึ่งเดียว
 กลุ่มนศ. หนึ่งเดียว ๆ ๆ

เพลงสู้ไม่ถอย

สู้เข้าไป อย่าได้ถอย	มวลชนคอยเอาใจช่วยอยู่
รวมพลังทำลายเหล่าศัตรู	พวกเราสู้เพื่อความยุติธรรม
เราเดิน เคียงบ่าเคียงไหล่	ก้าวเข้าไปด้วยความมุ่งมั่น
เขาจะฟาด เขาจะฟัน	พวกเราไม่พริ่น พวกเราสู้ตาย

-ดนตรีนำกลั้ว-

(พลญว้าวแดงในชุดนักรบโบราณสีแดงมีเขาโง้ง ออกยืนตระหง่านบนแท่นสูง มีทหารรายล้อม)

พญาวัวแดง สายเลือดกระต๊องเปลี่ยนที่รัก ทำไมท่านจึงใช้พลังที่มีอยู่ไปสนับสนุนพวกที่ไม่หวังดีต่อราชอาณาจักร มันหลอกใช้พวกเจ้าเพื่อเสริมบารมีพวกมันเท่านั้น แท้จริงแล้วมันเป็นคนของศัตรู ที่บ่อนทำลายอาณาจักร กลับมาเกิด วิญญาณกระต๊องเปลี่ยนในใจเจ้า จงมาหลอมรวมกับข้า เพื่อทำลายล้างไอ้พวกหนอนสกปรกนั้น เราต้องร่วมมือกันเดี๋ยวนี้

(ทหารของพญาวัวแดง กระจายกัน สวมเขาวัวให้กลุ่มอาชีวะในกลุ่มนักศึกษา ที่ละคน รวมทั้งสมหวัง ฉันทนาตกใจ กลุ่มที่สวมเขาแล้วกระซอกเลื้อยออกเห็นรอยสักวัวสีแดงที่หน้าอกกลายเป็นสมุนวัวแดง ทหารพญาวัวและสมุนวัวแดง ตีวงล้อม นศ. วั นศ. พยายามหนีแต่ถูกสมุนวัวแดงขวิดกัน ในที่สุด นศ.ในวงล้อมก็ถูกฆ่าตายหมดในจังหวะแรงสุด)

ฉาก 6 (เฮียงหลับอยู่บนแคร่ สะดุ้งตื่นในจังหวะเดียวกับกลุ่ม นศ. ถูกฆ่า)

เฮียง กร๊ดดดดดด อีฟ้าาา

ช่วย อะไรกัน

เฮียง ข้า ผันไป

ช่วย ไร้อีห่า

เฮียง แต่ข้าฝันร้ายมาก ผันเห็นนั่งฟ้าใส.....

ช่วย ไปบ้านปากลำงหน้าไปเดี๋ยวไปหาคนอื่นเขาแย่งขยะไปหมด(เฮียงเข้าไป)

ตันไม้ ขยันแต่เข้าเลนนะเฮียง

ช่วย ทำไ้ได้ ขึ้นตื่นสาย เดี่ยวแดดร้อนแะ

ตันไม้ ลำบากนะ...เฮียงนี่

ช่วย อือไม่รู้จะลำบากอีกนานไหม พวกที่บอกจะชวยก็ไม่รู้หายไปไหนหมด

ตันไม้ พวกมันก็กำลังลำบากเหมือนกัน

ช่วย พวกมัน...ถูกฆ่าด้วยเหรอ แกรู้อะไร...แกบอกข้า ...

(มีเสียงเอะอะ มีเสียงป็นดัง พวกนศ. วิ่งกันออกมา ลากคนบาดเจ็บออกมาด้วย)

ช่วย เฮีย ๆ อะไรกันอีกวะ ?

สุด เราอยู่ไม่ได้แล้วพอเราจะเข้าป่าแล้วเราจะกลับมาสู้ใหม่ ไปพวกเรา

ช่วย แล้วอีฟ้าใสละไอ้สุด

สุด มันตายแล้ว (เสียงป็นดังกลบเสียงตะโกน)

(พวก น.ศ. ลากกันไป ทหารวิ่งตามยิงปืนได้ กระซอกโปสเตอร์ที่ตันไม้ ออกแล้วล้อมลวดหนาม)

ช่วย ไปยิงพวกเขาทำไม ?

ทหาร1 ก็ฉันทำเพื่อแกไงล่ะ

ช่วย ทำเพื่อข้าแล้วไปยิงพวกเขาทำไม

ทหาร1 พวกมันก่อความวุ่นวาย ขึ้นไม่ไล่ไปแกจะลำบากนะ หรือว่า...แกอยากจะลำบาก

ช่วย ใครจะอยากจะลำบาก

ทหาร1 งั้นก็อยู่เฉย ๆ เข้าใจไหม ?

ช่วย ไม่เข้าใจ

ทหาร1 (เอาปืนจ่อ) ถ้าอย่างนี้เข้าใจไหม ?

ช่วย เออ...เข้าใจ

ทหาร1 ฉันทำเพื่อแกทั้งนั้นแหละ สะ สะ สะ (ออกไป)

ช่วย เอ้อ...อะไร อะไรก็ทำเพื่อข้า ไล่ยิงลูกข้าเนี่ยนะ ทำเพื่อข้า

ต้นไม้ เขาบอกทำเพื่อแก ก็ต้องทำเพื่อแกสิ

ช่วย มีหน้ามาพูดอีก ข้าไม่เห็นจะได้อะไรจากพวกนี้เลย

ต้นไม้ แกยังดินะที่ไม่ได้อะไร ดูข้าสิ ใคร ๆ ก็เอาอะไรต่อมิอะไรมาติดมาแปะซะจะไม่น่าเป็นต้น
ไม่อยู่แล้ว

ช่วย ห่วงหล่นด้วยรีไร

เฮ้ง (ออกมา) บ่นอะไรอีก พูดกับต้นไม้อีกอะไร

ช่วย ฮ้า...แกรู้ว่าต้นไม้พูดได้หรือ ?

เฮ้ง จะบ้าหรือ ต้นไม้ที่ไหนพูดได้

ช่วย โอ้...นี่กว่าแกรู้

เฮ้ง นี่แกใส่สุดกับไอ้ฟ้ามันหายไปหลายวันแล้วทำไมมันยังไม่กลับบ้านอีก

ช่วย มันยังไม่กลับหรอก พวกมัน....(ปิดปาก)

เฮ้ง พวกมันอะไร มันเป็นอย่างอะไรหรือแก

ช่วย เอ้อ...สมมุติถ้ามีคนมันข่มเหงลูกแก แกจะทำอย่างไร ?

เฮ้ง ก็ตบมันสิวะ มาแกล้งลูกเราได้ยังงั้น

ช่วย แล้วถ้ามันเป็นคนใหญ่คนโตล่ะ แกไม่กลัวหรือ ?

เฮ้ง กลัวทำไมอย่างมาก็แลกกัน เกิดหนเดียว...ตายหนเดียว ถ้าลูกเราทำถูกฉันไม่ยอมหรอก
ว่าแต่ว่าลูกเรามันไปไหนหรือแก

ช่วย คือ...ไอ้สุดมันบอกว่ามันจะเข้าป่า ส่วนไอ้ฟ้ามัน...มันคงมีธุระมั้ง

- เอ็ง (ถอนใจ) ฉันสังหรณ์ใจจริง ๆ เลยแก นอนไม่หลับเลย ฉันฝันว่าควายตัวสีแดง ๆ มันเหยียบไอ้ฟ้าไล่ทะลักตาย ต่อหน้าต่อตาฉันเลย
- ช่วย อย่าคิดมากนัก...เดี๋ยวมันก็กลับ ดูแกทำไม่ค่อยดี วันนี้เข้าไปคนเดียว แกแยกขยะอยู่กับบ้านแล้วกัน (ถีบรถเข้าไป)
- เอ็ง (นั่งลงรำพึง) ไอ้ฟ้าอ้าย...อยู่ไหนลูก กลับมาหาแม่ล่ะลูกนะ แม่ยังจำเพลงที่พวกเอ็งร้องได้นะ...ขอเยาะเย้ยทุกซอกทุกเหลี่ยมล้ำเคียน...

ฉาก 7 จากหลังเป็นสะพานพระราม 8 และตึกใบหยก 2

เพลงเขตเดียวเบอร์เดียว

- เขตเดียวเบอร์เดียวไม่ต้องคิด แบบปาร์ตี้ลิสต์เลือกพี่น้อง
แม่เอวกลมจะขึ้นชมสปรอง รับรอง รับรองว่าน้องต้องถูกใจ (2 เที้ยว)
(กลุ่มผู้แทน, สส.2 (นศ.2) ออกมาเก็บลวดหนาม แล้วปิดโปสเตอร์หาเสียงเลือกตั้งที่ต้นไม้)
- ส.ส.2 สวัสดีครับคุณป้า
- เอ็ง (ตกใจ) คุณไหว้ใครหรือคะ
- ส.ส.2 โอ้...คุณป้าจำผมไม่ได้หรือ ? ผมเพื่อนลูกชายคุณป้าไงครับ
- เอ็ง อ้อ...ไอ้สุดมันไม่หยุดหยอกไอ้สุดมันเข้าป้า
- ส.ส.2 มันออกมาแล้วป้า ออกมาพร้อมกับผม
- เอ็ง อ้าว...มันไปมุดหัวอยู่ที่ไหน ไม่มาหาพ่อแม่มัน
- ส.ส.2 เขางานยุ่ง ไปลงสมัครที่อื่น ผมมาลงที่นี่ครับ (ยกมือไหว้)
- เอ็ง (ตกใจ นั่งยอง ๆ ไหว้ตอบ) ไหว้ทำไมอีกคะ
- ส.ส.2 ผมจะมาขอให้คุณป้าช่วยเลือกผมเป็นผู้แทนชักคน ผมจะได้เป็นปากเป็นเสียงให้คุณป้าในสภาไงครับ ลุงกับป้าเดือดร้อนอะไร ก็บอกผมแล้วผมจะไปแก้ไขให้ เอาไหมครับ ?
- เอ็ง เออดีซี...จ้ะ...
- ส.ส.2 จ้ะอย่าลืมเลือกพรรคผมนะครับ เบอร์ 7 เบอร์ 7
- เอ็ง คุณ...คุณ แล้วไอ้ฟ้าลูกฉันล่ะคุณ มันอยู่ไหน เห็นมันบ้างไหม ?
- ส.ส.2 ฟ้าไหนครับ
- เอ็ง ก็ไอ้ฟ้าที่มันช่วยคุณเล่นละครประจักษ์ ตอนงาน 6 ตุลาเมื่อปี พ.ศ.19 นะ เห็นมันบ้างไหม?
- ส.ส.2 อ้อ คงตายไปแล้วมังครับ ตายกันเยอะนี่ลูกป้าคงตายแล้วแหละ(ช่วยกลับมา) ลุงมาพอดีเลยสวัสดิ์ครับ อย่าลืมเลือกพรรคผมนะครับ เบอร์ 7 (จากไป)
- ช่วย แม่มีง เป็นอะไรรีเปล่า

เอ็ง เปล่านี้ ไหวได้ขยะมานิดเดียว

ช่วย ก็มัวแต่ซ้ำ ไม่ทันรถ ก.ท.ม.

เอ็ง ตาช่วย อยู่กันมาป่านนี้ แกเคยรักข้าบ้างไหม

ช่วย (เขิน) ไม่เอาน่า แค่อสองคนก็เลี้ยงไม่ไหวแล้ว

เอ็ง ถ้าข้าปิดบังความลับอะไรแก แกจะโกรธข้ามั๊ย

ช่วย โกรธซิวะ ผัวเมียกันนี่หว่า มีอะไรก็ต้องพูดจากัน

เอ็ง แล้วแกมีเรื่องอะไรที่ปิดข้าไว้มั่ง ข้ารู้แน่แกปิดฉัน ที่กับตันไม้ละก็บอกมันหมด หรือว่าแกมีอะไรกับมัน

ตันไม้ เอ๊ย บัดสีบัดเถลิง

เอ็ง เห็นมั๊ยเรื่องตันไม้พูดได้ แกก็ไม่บอกข้า

ช่วย ข้าบอกแกก็ครั้งแล้ว แกไม่เคยเชื่อ จริงมั๊วะแก(กับตันไม้)

ตันไม้ ไม่รู้ไฉน ข้าไม่อยากรุงเรื่องผัว ๆ เมีย ๆ

เอ็ง นี่แกยังไม่บอกข้าเลยนะว่าปิดเรื่องอะไรไว้อีก

ช่วย คือ....

ตันไม้ เอ็งเอ๊ย เอ็งแน่ใจหรือว่าจะยอมรับได้ถ้าเอ็งรู้ความจริง

ช่วย ไหนว่าไม่อยากรุง...

ตันไม้ เออณะ ข้าอยู่ตรงนี้นานาน เห็นอะไรมามาก รู้อะไรมาเยอะแต่บางเรื่องข้าก็ต้องทำเป็นไม่รู้ไม่เห็น

เอ็ง แกกลัวความจริงหรือ

ตันไม้ อือ ข้าคงซี้ซลาดเกินกว่าจะรู้เรื่องอะไรร้าย ๆ ที่มันบันทอนศรัทธา มันคงโหดร้ายพิลึก ถ้าเราต้องหายใจอยู่โดยที่ไม่เหลือศรัทธาอะไรเลย

เอ็ง ศรัทธา...(หยิบหนังสือของฟ้าใสขึ้นมาดู)

ช่วย (กับตันไม้) เพิ่งรู้ว่าแกก็พูดเป็นเรื่องเป็นราวได้ด้วย

เอ็ง แม่นฝันฟ้ามีดดับเดือนลับละลาย...ดาวยังพราย...ศรัทธา เย้ยฟ้าดิน...

ช่วย แกยังร้องเพลงนี้ได้อีกหรือวะ...?

เอ็ง ได้สิ ลูกข้าสอนเอาไว้ ข้าจำได้แม่น ข้ารู้ ใ้ฟ้ามันยังอยู่ บางทีอาจอยู่บนฟ้าโน้น ถ้ามันได้ยินเพลงนี้มันต้องกลับมาหาข้า

ช่วย แม่มีง อะไรที่ลืมได้แกก็ลืม ๆ มันมั่งเถอะ

เอ็ง ตาช่วยบางเรื่องถึงมันจะเจ็บปวดแต่เราก็อยากจะจำมันขึ้นไปที่ไร เราอาจจะลืมอาจจะเศร้า แต่เราอยากจะจำไว้เพื่อเยียวยาในเวลาที่ย่ำแย่ที่สุด เป็นสมบัติอันชอบธรรมที่ใจจ้อรหำร้อยหน้าไหนก็ปล้นเราไปไม่ได้

ช่วย แต่ข้าว่าไอ้คนที่มันสอนให้เราร้องนะ มันคงลืมเพลงนี้ไปแล้วมั้ง?

(เสียงอะอะของพวก ส.ส. ดังเข้ามา แล้วมายืนทะเลาะกันที่หน้าตึ้นไม้)

ส.ส.3 คุณต้องยกกระทรวงการเงินให้ผม คุณไม่มีสิทธิ์มาหวงเอาไว้นะ

ส.ส.2 คุณได้กระทรวงเดินเหิรไปแล้วมีสิทธิอะไรจะเอาอีก

ส.ส.3 สิทธิของประชาชนนะสิ

ส.ส.1(สุด) พวกคุณก็มัวแต่แย่งกัน คิดถึงคนยากคนจนบ้างมัย

ส.ส.3 คิดถึงสิ ที่เรารวมพรรคกันนี้ก็เพื่อเงินทั้งนั้น อู๊บ ! เพื่อประชาชน ฉะนั้นต้องเอากระทรวงรักษาความสงบมาให้ผมด้วย

ส.ส.4 พรรคฉันมีโควต้า 3 คน กระทรวงนักเรียนอย่างเดียวไม่พออะ ฉันมีสิทธิ์

ส.ส.2 ไม่ได้นา ถึงพรรคผมจะสอบติด 2 คน แต่ถ้าคุณไม่ให้กระทรวงพิธีกรรม ผมจะนิมนต์เกจิอาจารย์มาสวดบังสุกุลและสวดหนังสือเข้าห้อง

ช่วย อะไรกันพ่อคุณ ทะเลาะอะไรกัน เอ๊ะ...ลูกสุดนี้ เอ็งออกมาจากป่าไม่เห็นเอาดีหมี่ ดีหมูปามาฝากบ้างเลย

ส.ส.1(สุด) ผมมีดีจะให้พ่อแม่มากกว่านั้นอีก (หันไปพูดกับ ส.ส.อื่น ๆ) นี่เห็นมัย พวกคุณต้องคิดถึงคนยากคนจนบ้างซี จะมาแก่งแย่งอะไรกัน

เอ็ง สุด...สุด ไอ้ฟ้าหละ อยู่ไหน.น้องอยู่ไหน...?

สุด โธ่แม่ลืมไอ้ฟ้าได้แล้วมาช่วยผมพัฒนาประเทศดีกว่า ผมจะได้ตั้ง 2 กระทรวงนะแม่

ส.ส.3 ผมเห็นใจคนยากจน ผมต้องรักษาสิทธิของพวกเรา ผมขอ 3 กระทรวง

ส.ส.4 แล้วของชั้นละ

ส.ส.2 ก็ตั้งมันใหม่สัก 200 กระทรวงเลยมัย จะได้แจกกันครบ ๆ

ส.ส.4 เออ เข้าท่า

ส.ส.3 ไม่ได้ กระทรวงนะไม่โซ่มหาลัยจะได้เปิดกันได้ชู้ย ๆ

ส.ส.2 ไว้ย แล้วจะเอาไ้

ส.ส. สุภาพหน่อยสิวะ (เถียงกันวุ่นวาย ทำชกต่อย)

เอ็ง (ตะโกน) ไอ้สุด มึงไปตามศฟไอ้ฟ้ามาให้แม่ หามาให้ได้ ไม่งั้นมึงไม่ต้องมาเหยียบบ้านนี้อีก ไปได้แล้วไปกันให้หมด

ส.ส.3 อะไรงัน เราอุตส่าห์จะช่วย ไปกันเถอะพวกเรา

ส.ส.2 ไซ่ ปล่อยให้ล่ำบากต่อไปเถอะ ไม่รู้จักรักษาสีทรี (ทั้งหมดจากไป)

ส.ส.สุด พ่อ...แม่ อย่าถ้อสาเพื่อนฉัน

เฮ็ง ออกไป...ไป

สุด (ช่วยพยักหน้าให้ออกไปก่อน) ซ่างเถอะ...สักวันหนึ่งแม่จะเข้าใจ (ออกไป)

ช่วย แม่มี...

เฮ็ง ทำไมแกไม่เคยบอกข้าเรื่องลูกตาย (เสียงลมหวิวมาใบไม้ปลิวล้อลม)

ช่วย ข้าไม่อยากให้แกเสียใจ ไม่อยากให้แกรู้

เฮ็ง ข้าก็รู้ตั้งแต่วันที่มันตายแล้ว รู้มานานแล้ว (ลมพัดแรงกว่าเดิม)

ช่วย แล้วจะมาเสียใจอะไรตอนนี้

เฮ็ง ข้าเสียใจที่ไม่มีใครบอกข้า ไม่มีใครพูดความจริงกับข้า แกว่านี่มัน พ.ศ.ไหนกันแล้ว คนเรา
ยังไม่พูดความจริงกันอีก

ต้นไม้ ความจริง...ความจริง...(เสียงลมหวิวใบไม้ค่อย ๆ ล่วง)

ช่วย แกเป็นอะไรไปล่ะ ทิ้งใบชะลวงโกร๋น รึว่า แกกำลังจะตายไปอีก

ต้นไม้ คงถึงเวลาแล้วละมัง ข้าอยู่มานานเกินไป เห็นอะไร รู้อะไรมากเกินไป ข้าหลอกตัวเองอยู่
ตลอดเวลาไม่ไหวหรอก

ช่วย แกหลอกอะไรอีก

ต้นไม้ หลอกว่ายังมีศรัทธาในชีวิตงี้ละ มันเหนื่อยนะไว้ย ข้ามันช่วยที่เลือกไปรู้เรื่องจริงมากไป
หน่อย ช่วยเหมือนซื้อแกะนะแหละ

ช่วย ไม่นะ แกอย่าเพิ่งทิ้งข้าไปอีก

ต้นไม้ แกดูสารรูปข้าสิ ยังเหมือนต้นไม้อยู่อีกเรอะอยู่รึตายก็เท่ากัน ให้อเพื่อนยาก จำไว้นะเลือกรู้
แต่บางเรื่องก็พอ ชีวิตจะได้มีศรัทธาเหลือ...ข้าไปหละ (ลมกระโชกมาใบไม้ปลิวว่อน)

ช่วย แก...อย่าทิ้งข้าไป...

เฮ็ง ตาช่วยข้าอยู่นี้...ข้าอยากรู้เหลือเกินว่า ถ้าเราต้องทำเป็นไม่รู้เรื่องรู้ราวเพื่อจะอยู่รอดไปวัน
ๆ...แล้วจะอยู่ไปทำไม (เสียงลมกระโชกดังขึ้นแล้วแผ่วหายไป)

จาก 8 จากหลังเห็นห้วงอากาศ มีดาวเทียมเต็มฟ้า

เพลงโอ้โอ้ , ตะลิ่ง

ໂຕ້ ໑ ໑ ເຈັບ ໂຕ້ ໑ ໑ ໑ ເຈັບ
 ໂຕ້ ໑ ໑ ເຈັບ ໂຕ້ ໑ ໑ ໑ ໑ ໂຕ້ຍ

มาถามทุกวันอันนี้มันเห็นต้องไวโย โอ้ ๆ ๆ โอ๊ย มาถามว่าหนักเท่าไร

แม่ไม่ให้อวด ไม่เอา ไม่เอา ไม่บอก แม่ไม่ให้บอก ฉันยังไม่เป็นผู้ใหญ่

แม่ไม่ให้อุตุ ก็ยังไม่โตเท่าไรรื ถ้าไปรักใคร แม่เตือนว่าไม่ให้บอก

ตะลึง ๆ ตึง ๆๆๆๆๆ เธอทำให้ฉันตะลึง (สองเที่ยว)

(กลุ่มนักธุรกิจ, วิทยุกระจายเสียงหัวสี ออกมาเต้นพร้อมโทรศัพท์มือถือ กลุ่มนักศึกษาออกมาร่วมเต้น)

นักข่าว แล้วก็ถึงช่วงเวลาสำคัญของ “นายกพบหน้าประชาชน” เรามาติดตามกันว่า “นโยบายหนึ่ง

หมู่บ้านหนึ่งล้านผลิตภัณฑ์” ของนายกทักษิณา จะไปกันได้ดีกับแผนการ “จัดระเบียบ

ทางสังคม” หรือไม่

ทักษิณา สวัสดิ์ดีครับ ทำอะไรกันเหรอ...?

ช่วย เปล่า...นี่เป็นเพื่อนเมีย คอยลกกลับนะ (นักข่าววง ประหลาดใจ)

ทักษิณา แล้วไม่ได้ค้าขายอะไรเลยเธอ

ช่วย เปล่าจ๊ะ (นักข่าวฮือฮา)

ทักษิณา ไม่ได้นะครับ ตอนนี้ประเทศของเราวิกฤต ทุกคนต้องรู้จักค้าขาย ขายมากได้มาก ขายน้อยได้มากก็ยิ่งดีใหญ่ อย่างผมนี่ไม่ขายอะไรเลยแต่กลับได้มากกว่าเขาเพื่อนเลย (นักข่าวปรบมือ) ลูกคุณก็ยังไม่ค้าขายกับผมเลย ซื้ออะไรนา...สุดปรารถนาอะไร...จะขายอะไรดี(นักข่าวลั่น)

ช่วย ไม่หรรอก (นักข่าวให้)

ทักษิณา ไม่ได้ ๆ ทุกคนต้องสามัคคีกัน ทำอะไรก็ต้องทำเหมือน ๆ กัน ขาอะไรก็ได้นะ
 ล็อกเอาขาอะไรซักอย่าง...

ช่วย เอ๊ะ ข้างนอกไม่ขายก็ไม่ว่าขายสิ!

ทักษิณา ไม่ได้ แบบนี้เขาเรียกว่าขัดต่อนโยบายของรัฐ เป็นอันตรายต่อรัฐ

ช่วย อ้าว...พดแบบนี้ก็ไม่ใช่ประชาธิปไตยนะซี

ทักษิณา เศรษฐกิจแบบนี้เราต้องชุกประชาธิปไตยไว้ก่อน แล้วก็ค้าขายนำหน้า หลักการตามหลัง ประเทศถึงจะปรอด เชื่อผม แล้วผมจะจัด WORKSHOP ให้(นักข่าวปรวนมือ)

๒๕๓ ท่านคะ เขาว่าท่านรวยนักรวยหนามีดาวเพ็ญเป็นของตัวเอง

ทักษิณา (ยี่ด) ไช้จ๊ะ...ป้า

ฝูงชน2 เปิดไวน์ฉลองกันหน่อย

(อีกมุมชาวบ้านเข้าแถวรับเงินกองทุนอย่างยิ้มแย้ม)

ข้าราชการ ต่อไปเป็นกองทุนสำหรับชาวบ้านหนองบัวลำภู หนึ่งล้านบาท

ฝูงชนทั้งหมด ไฮโย

(แม่จูงมือลูกผ่านหน้าเวที)

ลูก แม่ นั่นอนุสาวรีย์อะไรคะ

แม่ เขาเรียกอนุสาวรีย์วีรชน 17 ตุลาหรือ 14 พฤษภาคมอะไรนี่แหละ ไปเหอะลูก เดี่ยวไม่ทันดู
 หนึ่ง

ลูก แม่ ๆ รูปปั้นที่อนุสาวรีย์นั่น เขาฆ่าใครกันคะ

แม่ คอมมิวนิสต์ มั้ง ฮัลโหล ชื่อบัตรได้รีเปล่า ไม่ดูเรื่องอื่นคะ ต้องสุริยทัย ลูกจะได้รักชาติ
 มาก ๆ ค่ะ ๆ ชื่อแมคฟิชไว้ด้วยนะ หนึ่งมันยาว เดี่ยวลูกหิว ไม่ใส่หัวหอมนะ เจอกันหน้าโรง
 ค่ะ บาย

ลูก แม่คะ แล้วคอมมิวนิสต์ตายหมดรึยังคะ

(แม่ลูกเดินแหวกฝูงชนหายไป ซวยกับเมียยังคงกอดกันนั่ง)

(เพลงแสงดาวแห่งศรัทธาดังขึ้นไฟหรือลง)

ภาคผนวก จ.

บทละครเวทีเรื่อง บันทึกบนสนามหญ้าสีแดง

บันทึกบนสนามหญ้าสีแดง

วิชญ์พล ดิลกสัมพันธ์

ฉากที่ 1

เสียงของกลุ่มคอรัสดังขึ้นในความมืด ไฟ Fade ขึ้นตรงกลาง มีกลุ่มคอรัสยืนอยู่
หลังจากสิ้นเสียงคอรัส ไฟทางซ้าย Fade ขึ้น มีหญิงสาวคนหนึ่งยืนอยู่

หญิงสาว วันนี้ ไม่ต่างจาก วันวาน....

 ในวันวาน เรายังคงเป็นเรา

คอรัส ในวันนี้ก็เช่นกัน

หญิงสาว ในวันวาน ฉันยังคงเป็นฉัน

คอรัส ในวันนี้ก็เช่นกัน

หญิงสาว ในวันวาน เหล่านกน้อยยังคงโบยบิน

คอรัส ในวันนี้ก็เช่นกัน

หญิงสาว ในวันวาน..... ใบไม้สีแดงยังคงร่วงโรย ในวันนี้.....

คอรัส ก็เช่นกัน

หญิงสาว แต่ใบไม้ในวันนี้.... ช่างร่วงโรยอย่างไร้ความหมาย.... ต่างจากวันวาน

 ช่างมากมาย... ช่างน่าเศร้า.....

คอรัส ช่างมากมาย... ช่างน่าเศร้า..... ช่างน่าเศร้า.....

ไฟ Fade ลงทั้ง 2 ข้าง ภาพพระอาทิตย์ตกดินฉายขึ้นบนฉากผ้าสีขาวด้านหลัง จากนั้น
ไฟสีส้มบนเวทีค่อยๆสว่างขึ้น

หญิงสาว ดวงอาทิตย์กำลังจะตกดิน คุณพ่อของคุณแม่นั่งอยู่ที่ชิงช้าได้ต้นไม้ใหญ่
เหมือนทุกครั้ง พี่ชายกับฉันกำลังวิ่งเล่นอยู่บนสนามหญ้าพร้อมกับแสงแดดยาม
เย็นที่ส่องลงมาจากท้องฟ้า ย้อมสนามหญ้าของเราให้เป็นสีแดงประกาย
ฉันชอบเวลานี้เสมอ ฉันรู้สึกมีความสุขที่ได้อยู่กับพร้อมหน้าทุกเย็นที่สนามหญ้า
แห่งนี้ ฉันอยากเก็บความทรงจำนี้ไว้นานๆ มันเป็นเวลาที่มีค่าสำหรับฉัน

คุณแม่ให้บันทึกเล่มนี้เป็นของขวัญ ท่านบอกว่าถ้าฉันมีเรื่องราวดีๆ หรือ
ความทรงจำดีๆ ให้ฉันเขียนเก็บไว้ในบันทึกเล่มนี้ ฉันจึงตัดสินใจเขียนเรื่อง
วันนี้เป็นเรื่องแรก ฉันจะได้จำมันไว้ตลอดไป ฉันมีความสุขมาก

11 กันยายน 2508

ไฟล์ม Fade ลง ภาพฉายเปลี่ยนเป็นห้องฟ้าสดใสทาบทับหญิงสาว เธอเดินไปที่ภาพ
เงยหน้าขึ้น

หญิงสาว เรากำลังถูกแย่งชิงห้องฟ้า.....
ห้องฟ้า สีฟ้า สวยงาม สดใส
ทุกคนมีความเป็นเจ้าของห้องฟ้าเท่าเทียมกัน
มีสิทธิที่จะแหงนมองเท่าเทียมกันมิใช่หรือ
ห้องฟ้า คือ เสรีภาพผืนใหญ่ ไฉนจึงแย่งห้องฟ้าไปจากเรา
ขณะที่เราเงยหน้าขึ้นมองได้อย่างอิสระ
เพื่อนของเรากลับไม่สามารถมองเห็นผืนฟ้าผืนเดียวกับเราได้อีก

(ภาพห้องฟ้าหายไป)

หญิงสาว / คอรัส และพวกเรา ก็จะเป็นเฉกเช่นเดียวกันในไม่ช้า
วันนี้..... เราจึงเงยหน้าขึ้น แหงนมองห้องฟ้า และกู่ร้องก้องผืนดิน
เพื่อให้เพื่อนของเรา ได้ห้องฟ้ากลับคืนมา....
เรากำลังถูกแย่งชิงห้องฟ้า.... 9 ตุลาคม 2516
ปล. วันนีมหาวิทยาลัย จดสอบ

ไฟ Fade ขึ้นด้านหลังผ้าขาว มองเห็นพ่อที่ยืนอยู่ด้านหลังผ้าทาบขาว

พ่อ จดสอบ!! นี่แกก็เป็นไปกับเขาด้วยหรอ! นี่ฉันไม่เห็นเข้าใจเลยว่าแกกำลัง
ทำอะไรอยู่

หญิงสาว (หันหน้าไปทางคนดู) นัทก็ไม่ใช่ใจเหมือนกันคะ ว่าคุณพ่อกำลังทำอะไรอยู่

พ่อ นี่!! อย่ามายุ่งอะไรนะ ฉันจะไปมีปัญญาทำอะไรได้ เรื่องนี้เป็นเรื่องของพวกเบ๊อง

บนเขา ฉันจะไปมีอำนาจที่จะ.....

นัท ค่ะ นัทเข้าใจแล้วค่ะ แต่นัทแค่อยากรู้ว่าทำไมเขาต้องทำอย่างนั้น เหตุผลแค่นี้
ตำแหน่ง อย่างคุณพ่อก็น่าจะทราบไม่ใช่หรือคะ
พ่อ ก็.... ก็อย่างที่แก็เห็นในหน้าหนังสือพิมพ์นั่นแหละ โอ้!..
นัท อี.. ถ้ามันเป็นอย่างนั้นจริง พวกเราก็คงไม่ทำแบบนี้กันหรอกค่ะ
พ่อ พวกเราหรอ? อ้อ... เดียวนี้ฉันไม่ใช่พวกแก็อีกแล้วໄໝ້? เสียแรงที่ให้เรียน
มหาวิทยาลัย มัวแต่เอาเวลาไปมัวสุมอะไรกันก็ไมรู้ น่าจะให้ไปอยู่บ้านนอกกับ
แม่แก็ซะ
นัท ดีค่ะ อย่างนั้น นัทก็คงสบายใจ
พ่อ นี่แก็!!... (พยายามระงับอารมณ์) ฉันขอละ แก็อย่าเอาเรื่องนอกบ้านมาปน
กับเรื่องในบ้านได้มั๊ย
นัท ใครกันแน่คะคุณพ่อ! ใครกันแน่ที่เริ่มเอาเรื่องนอกบ้านมาปนกับเรื่องในบ้าน
ก่อน!!
พ่อ วันนี้ไม่ต้องออกไปยุ่งๆกับเขาข้างนอกบ้านนะ นี่เป็นคำสั่ง!!
(เดินออกจากฉากไปทางขวา)
นัท นัทไม่ใช่ลูกน้องคุณพ่อนะคะ!! นัทเกลียดคำสั่งของคุณพ่อ!! นัทเกลียดพวกที่
เหมือนคุณ พ่อ!!
ไฟ Fade ลง

ฉากที่ 2

มีเสียงกลองเทปดังขึ้นในความมืด เมื่อสิ้นเสียงกลองเทป ไฟ Fade ขึ้นที่ Area ทางขวา
พี่ชายยืนอยู่

พี่ชาย 13 พฤษภาคม 2511 เวลา 14 นาฬิกา วันที่ 2 ของการฝึกในรั้วโรงเรียน
ตำรวจ ที่ผมไฝฝัน ถึงจะต่างจากคุณพ่อไปบ้าง แต่ผมก็ได้เป็นตำรวจสมใจ
อยากเสียที ได้รับใช้ชาติ ได้รับใช้ประชาชน ตอนที่ประกาศผล ผมยังมึนๆ
อยู่เลย จริงหรอเนี่ย เราได้เป็นตำรวจแล้วจริงๆหรอ ความพยายามของ
เรา ในที่สุดก็ส่งผล ผมดีใจจริงๆ.... แม่ครับ ผมทำได้แล้วนะครับ แม่เคยบอก
ให้ผมบันทึกความทรงจำดีๆไว้ แต่ผมคงเขียนไม่เก่งเหมือนยัยนัทมันหรอก
ครับ ก็เลยอัดเสียงเอา ผมจะบันทึกชีวิตที่ผม จะได้เจอหลังจากนี้ไป แล้ว
ผมจะส่งไปให้แม่นะครับ (ทำหน้านึก แล้วหัวเราะ) พุดถึงยัยนัท ก่อนมา

รายงานตัวเมื่อวานนี้ ยัยนักร้องให้ขี้มูกโป่ง ปานนี้จะหยุดร้องรียังก็ไม่รู้ ถ้าเทปม้วนนี้ส่งไปถึงเธอ ได้.... ผมคงจะปลอบเธอว่า หยุดได้แล้วยัยนัฟ พี่ได้ทำสิ่งที่พี่ชอบแล้ว ถึงตานัฟทำสิ่งชอบบ้างละ (หยิบปากกาออกมาจากกระเป๋าเสื้อ) เอ้า นี่ไง นัฟชอบเขียนไมใช่หรอ มันคือโลกของนัฟ แล้วนี่ก็ คือโลกของพี่ เลิกร้องให้เถอะนะ ยัยนัฟ....

ไฟ Cross fade มาที่ Area ทางซ้าย นัฟยืนอยู่

นัฟ พวกเรายังคงรำให้....
 ฝนยังคงตกหนัก คลื่นยังคงถาโถมเข้ามารวมตัวกัน
 ก่อเกิดเป็นมหานทีที่ยิ่งใหญ่ แรงพอที่จะซัดรากเนา โคลนตมให้ลื่นไถลไป
 เพื่อเรียกร้องเอาท้องฟ้าของเราคืนมา
 แต่พวกเรายังคงรำให้ ผิดหวังกับรากเนาที่กลับนิ่งสนิท ไม่ไหวติงใดๆ
 ข้ายังเฉยเมยต่อคลื่นมหานที ที่โถมกระหน่ำอย่างรุนแรงราวกับพายุ....
 เวลาแห่งสัญญาณมาถึงแล้ว.... เวลาที่เหล่าคลื่นน้อยใหญ่จะรวมตัวกันเป็นหนึ่ง
 เดียว เพื่อเรียกร้องใน สิทธิอันชอบธรรมของพวกเรา และครั้งนี้พวกเราจะไม่
 หยุด จนกว่าเพื่อนของเราจะกลับมา และเพื่อ ท้องฟ้า สีฟ้า สวยงาม สดใส
 จะกลับมาเป็นของทุกคนอย่างแท้จริง ณ เวลานั้น พวกเรายังคงรำให้....
 13 ตุลาคม 2516

นัฟเริ่มกระโดดเท้าเพื่อออกเดินขบวน คอรัสทำตาม ไฟ Fade ลง ภาพของการเดินขบวน
 ของนักศึกษาในวันที่ 13 ตุลาคม 2516 ถูกฉายขึ้นพร้อมกับการเดินแปรขบวนของนัฟกับคอรัส
 หลังจากสิ้นสุดการแปรแถว ด้านหลังผ้าขาวก็มีไฟ Fade ขึ้นสลัวๆ พ่อกำลังหวาดใส่แม่อยู่
 ด้านหลังผ้า ไฟ Fade ขึ้นทางขวาเล็กน้อย พี่ชายยืนอยู่

พี่ชาย 13 ตุลาคม 2516 เวลา 5 นาฬิกา 30 นาที ผมถูกเรียกตัวไปยังพื้นที่ที่มีการ
 เดินขบวนของนักศึกษา เพื่อไปรักษาความสงบเรียบร้อย เหตุการณ์ในบ้านเมือง
 ครั้งนี้ ทำให้ผมนึกถึงเรื่องเก่าๆ ขึ้นมา... แม่ ครับ เมื่อก่อนผมก็ยังไม่
 เข้าใจ ว่าทำไมพ่อกับแม่ถึงต้องเลิกกัน แต่หลังจากได้เป็นตำรวจ ผมก็

เข้าใจอะไรๆมากขึ้น ว่าเรื่องความคิด เรื่องอุดมการณ์ เป็นเรื่องละเอียดอ่อน ในช่วงเวลาที่ บ้านเมืองเป็นแบบนี้ ทุกคนก็ควรได้รับผลกระทบไปตามๆกัน บ้านเราก็ตกเป็นเหยื่อของกระแสความคิดของคนในสังคมเหมือนกัน แต่แม่ครับ ผมก็ยังคิดว่าพ่อทำเกินไปอยู่ดี กับไอ้แค่แม่มีความคิดไม่เหมือน คุณพ่อเท่านั้นเอง ถึงกับต้องหย่ากันเลยทีเดียว ผมว่ามันก็เกินไป ผมว่าการที่พ่อเขาต้องย้ายมาอยู่กรุงเทพฯ หลังจัดตั้งรัฐบาลจอมพลใหม่ๆ มันคงมีเหตุผลอื่น มากกว่าการเลื่อนตำแหน่งใช่ไหมครับแม่ อะไรสักอย่าง.... ที่แม่รับไม่ได้....

ไฟด้านหลัง Cross fade กับไฟตรงกลางสลัวๆ คอรัสหลักนั้นตกลงไปตรงกลางไฟ ภาพบนจอเปลี่ยนเป็นภาพเหตุการณ์ในวันที่ 14 ตุลาคม 2516 นักร้องอยู่เริ่มปิดหูแน่น ตัวลั่น

พี่ชาย คงเป็นเพราะปฏิบัติการวันนี้มันครับที่ทำให้ผมนึกถึงเรื่องเก่าๆขึ้นมา ผมคงเครียด เพราะไม่รู้ว่าจะต้อง ทำอะไรในอีกไม่ถึงชั่วโมงข้างหน้า ตอนนั้นผมก็ยังรู้สึกเสียใจนะครับที่ผมกับยัยนัทไม่ได้อยู่เป็น เพื่อนแม่ แต่ก็รักขอบคุณทุกครั้งที่แม่ส่งให้พวกเรามาอยู่กับพ่อ แม่คงอยากจะทำให้เราได้ดิบได้ดี ได้เรียนสูงๆ แต่แม่ครับ.... ผมขอโทษนะครับ.... ที่จริงแล้ว... ตอนนั้น... ผมเห็น ด้วยกับความคิด ของคุณพ่อมากกว่า....

ภาพหายไป มีเสียงกรีดร้องของนักร้องด้วยความกลัว ไฟ Fade ลงทั้งหมด และเสียงปี่ดังอย่างต่อเนื่องยาวนาน และค่อยๆเบาลงจนเงียบสนิท

ฉากที่ 3

ไฟสีส้ม Fade ขึ้น นักร้องอยู่กับพื้น หันหน้าหาคนดู

นัท เย็นวันนี้ หลังจากที่คุณแม่สอนหนังสือเสร็จ เรา 3 คนก็ไปรอรับคุณพ่อที่สถานีตำรวจ ฉันกับพี่ชาย ช่วยกันคิดว่าจะเล่นอะไรกันดีที่สนามหญ้า คราวก่อนเล่นซ่อนหากัน ฉันไม่ชอบเล่นเป็นคนหาเลย มันทำให้ฉันกลัวเวลาหาพี่ไม่เจอ ฉันกลัวว่าพี่ชายจะหายไป เวลาผ่านไปนานมาก พี่ชายชวนฉันไปเล่นกันก่อนแต่ฉันไม่ไป ฉันอยากरोไปเล่นพร้อมกันกับคุณพ่อด้วย

ไฟลั้ม Cross fade กับไฟสีน้ำเงิน นัทค่อยๆยืนขึ้นช้าๆ

นัท จนในที่สุดฟ้าก็มืด พวกเราจึงเดินกลับบ้านกัน 3 คน ฉันเสียใจมากที่ไม่ได้ไปที่
สนามหญ้าพร้อมกันทั้งครอบครัว มันทำให้ฉันเริ่มไม่ชอบอาชีพตำรวจที่มีเวลา
ทำงานไม่แน่นอน ฉันเข้าใจว่าคุณพ่อทำเพื่อส่วนรวม ทำเพื่อประชาชน แต่ฉัน
ก็ยังไม่เข้าใจอยู่ดีว่าฉัน คุณแม่ พี่ชาย ก็เป็นประชาชน ทำไมคุณพ่อไม่ทำ
เพื่อพวกเราบ้าง..... 7 ตุลาคม 2508

ไฟ Cross fade ไปที่ Area ทางซ้าย นัทค่อยๆเดินมาทางซ้ายพร้อมกับคอร์ธที่เดิน
ออกมาจากฉาก

นัท เข้าวันใหม่มาถึงแล้ว....
พวกเราได้รับชัยชนะ เราได้เพื่อนกลับคืนมา... เราได้ท้องฟ้ากลับคืนมา....
ถึงแม้ท้องฟ้าจะยังเป็นสีเทา... แต่กระนั้นเราก็เชื่อว่า เราจะได้ท้องฟ้าสีฟ้ากลับมามากวัน
บนถนนแห่งการต่อสู้ มีใบไม้สีแดงร่วงโรยเป็นทาง
ท่ามกลางเสียงร้องระงมของเหล่าต้นไม้ ที่สูญเสียใบ ดอก ผล อันเป็นที่รัก
พวกเราช่วยกันเก็บซากใบไม้สีแดงที่ถูกร่อนเหล่านั้นขึ้นมา ดูแลอย่างดี และยกย่องให้
เป็นวีรชน ผู้นำมาซึ่งท้องฟ้าและเสรีภาพของพวกเรา
หากพวกเขายังอยู่ เราอยากประกาศให้พวกเขาได้รู้เป็นคนแรกว่า.....
เข้าวันใหม่มาถึงแล้ว.....16 ตุลาคม 2516

ไฟ Cross fade ไปที่ Area ทางขวา เห็นพี่ชายยืนอยู่

พี่ชาย 22 ตุลาคม 2516 เวลา 12 นาฬิกา 15 นาที เหตุการณ์เมื่ออาทิตย์ก่อนยังติดตาผม
ราวกับเพิ่ง เกิดขึ้นเมื่อวาน ไม่ว่าใครก็ตามจะเป็นฝ่ายชนะหรือว่าแพ้ มันทำให้ผม
ตัดสินใจเปลี่ยนเส้นทางเดินชีวิต เมื่อเข้านี้ผมเข้ารายงานตัวเป็นตำรวจตระเวน
ชายแดนที่ค่ายนเรศวร การกราดปืนไล่ ประชาชนในวันนั้น ทำให้ผมอยากหนีไปจาก
ที่นี่ ไปในที่ๆไม่เกี่ยวข้อง ตั้งหน้าตั้งตารักษาประเทศตามชายแดน ยังดีกว่าถูก
เรียกให้มายิงประชาชน ถึงผมจะเห็นด้วยในอุดมการณ์ของภาครัฐ แต่ผมไม่เห็นด้วย

กับวิธีการ

ไฟที่ Area ทางซ้ายสว่างขึ้น นัทยืนอยู่

พี่ชาย คืนวันที่ 21 ผมกลับไปเยี่ยมที่บ้านและได้พบกับยัยนัท หลังจากที่ไม่เคยเจอกันเลย ตั้งแต่ตอนที่ผม ไปเรียนตำรวจ ตอนนั้นเธออายุประมาณ 15 ตอนนั้นเธอโตเป็นสาวแล้ว น่าตาน่ารักดี แต่สิ่งที่ผม กลัวคือเรื่องความคิด ผมกลัวว่ามันจะเหมือนสมัยพ่อ กับแม่สักวัน แล้วมันก็จริง

นัท ผู้ชายที่มาเยี่ยมฉันในวันนั้น ไม่เหมือนพี่ชายคนก่อนที่ฉันรู้จัก เขากลายเป็นคนที่ต่างจากฉัน ทั้งความคิด ทั้งอุดมการณ์

พี่ชาย มันเหมือนกับที่เราคุยกันคนละเรื่อง เป็นอย่างที่คุณเคยเล่าให้ฟังจริงๆ เธอกลายเป็นพวกนั้นไปแล้ว

นัท ผู้ชายที่มาเยี่ยมฉันในวันนั้น ไม่เหมือนพี่ชายคนก่อนที่ฉันรู้จัก เขาได้แต่ทำตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา แม้แต่คำสั่งให้ยิงประชาชน

พี่ชาย ผมพยายามเตือนให้เธอรู้ถึงอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้น.... แต่ผมก็บอกอะไรมาไม่ได้

นัท เขาไม่ไว้ใจแม้แต่น้องสาวแท้ๆของตัวเอง ฉันพยายามเตือนว่าเขากำลังถูกใช้ให้เป็นสมาคกร

พี่ชาย ผมเข้าใจที่เธอพูด แต่มันเป็นหน้าที่ของผม

นัท เราพูดกันคนละภาษา คนละความเชื่อ

พี่ชาย เหมือนเธอยืนอยู่ทางซ้าย ผมยืนอยู่ทางขวา

นัท ไม่มีใครอยู่ตรงกลางอีกแล้ว

พี่ชาย ไม่มีอีกแล้ว ยกเว้น...

ทั้งคู่แม่

พี่ชาย ผมต้องการน้องสาวคนเดิม

นัท ฉันต้องการพี่ชายคนเดิม

ไฟด้านขวา Fade ลง เหลือแต่นัทคนเดียว

นัท ฉันรู้สึกอ้างว้าง เหมือนลูกนกที่ไร้รัง

ลูกนกที่ถูกทอดทิ้ง.....

เดียวดาย.... อ้างว้าง..... และไม่นานก็คงจะเจตาย

ชัยชนะผ่านมา 2 ปีกว่าแล้ว การเมืองเริ่มรุนแรงขึ้นอีกครั้ง ชีวิตฉันก็เช่นกัน

พ่อไม่ต้องการฉันแล้ว ท่านไม่สงเสีย ไม่เลี้ยงดู ไม่ใยดี เพราะเหตุที่ว่าฉันไปเดินขบวน

ต่อต้านโน่น นี้อยู่เนืองๆ ฉันจึงย้ายออกมาจากบ้าน ทำงานหาเงินเลี้ยงดูตัวเอง

โชคดีที่ใกล้เรียนจบแล้ว ส่วนคุณแม่พอทราบข่าว ท่านก็ส่งเงินค่าเล่าเรียนมา

ช่วยเหลือ ทั้งๆที่ท่านก็มีครอบครัวใหม่แล้ว ฉันหวังว่าครอบครัวของท่านคงจะสบายดี

ไม่ต้องมาทะเลาะกันเพียงเพราะเรื่องใครอยู่ฝ่ายไหน....12 มีนา 2519

ไฟ Fade ลง

ฉากที่ 4

เสียงของกลุ่มคอรัสดังขึ้นในความมืด ไฟ Fade ขึ้นตรงกลาง มีกลุ่มคอรัสถูกดมมือ
นั่งคุกเข่า ศีรษะถูกกดติดกับพื้น หลังจากสิ้นเสียงคอรัส ไฟทางซ้าย Fade ขึ้น นัทยืนอยู่

นัท ฉันมองดูสนามหญ้าที่เต็มไปด้วยใบไม้สีแดง

ใบไม้นอนคว่ำหน้าทับถมกันใบแล้วใบเล่า.... ฉันเองก็เป็นหนึ่งในนั้น

คอรัส ท่ามกลางความเงียบสงัด ถูกทำลายด้วยเสียงอันดังกึกก้อง

มัจจุราชสีดำและผู้ที่นำพามันมา ทำให้ฉันเข้าใจแล้วว่า.... ฉันช่างเดียวดาย.....

ไฟตรงกลาง Fade ลง

นัท วันนี้.... ฉันไม่เดียวดายอีกต่อไป...

เรายังคงยืนหยัดอยู่ภายในรั้วแห่งเสรีชนและประกาศก้อง

ผ่านมา 3 ปี เรายังคงถูกรัง ขอบความเป็นธรรม

เราถูกหาว่าเป็นกบฏ แต่เราย่อมรู้ว่า เรายามาเพื่อสิ่งใด

วันนี้.... มิตรผู้มาเยือนทำให้ฉันประหลาดใจและดีใจเป็นที่สุด

ไฟ Fade ขึ้นตรงกลาง แม่ของนัทยืนอยู่

นัท วันนี้.... ฉันได้พบแม่บังเกิดเกล้าของฉันอีกครั้ง

(นัทพยายามชวนแม่เดินมาหานัท แม่ยิ้มอย่างอ่อนโยนแต่ไม่ยอมเดินไป)

แม่ท่านจะมีได้มีอุดมการณ์ร่วมกับเรา แต่ท่านมาเพราะความรัก ความห่วงใยฉันอย่างแท้จริง

ถึงแม้ท่านจะมีครอบครัวใหม่ ท่านก็ไม่ทอดทิ้งฉัน เหมือนกับคนอื่นๆ

เราจะข้ามผ่านช่วงเวลานี้ไปด้วยกัน ไม่ว่าจะอีกกี่วันก็ตาม

ดังนั้น.... วันนี้.... ฉันจึงไม่เดียวดายอีกต่อไป.... 5 ตุลา 2519

ไฟ Cross fade ไปที่ Area ทางขวา พี่ชายยืนอยู่ ไล่หมวก ถือปิ่น

พี่ชาย 5 ตุลาคม 2519 เวลา 6 นาฬิกา เป็นเวลา 1 ชั่วโมงก่อนการลำเลียงพลขึ้นรถ

ผมใจสั้น คิดในใจ ว่า นี่เรากำลังจะไปทำอะไร เมื่อ 2-3 วันก่อน ผมได้คุยกับพ่อ

ถึงสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ผมแทบไม่ อยากเชื่อว่ายัยนัทจะเป็นกบฏ ได้แต่ภาวนา

ว่าเธอจะคิดได้และออกจากที่นั่นเสีย ก่อนการปฏิบัติการ จะเริ่มในอีกไม่ถึง 24 ชั่วโมง

นี่ พ่อบอกว่าคราวนี้ไม่ใช่เรื่องเล็กๆ เมื่อวานพวกฝ่ายซ้ายถึงกับเล่นละครหมิ่นพระ

บรมเดชานุภาพ เป็นเรื่องที่ยกยให้ไม่ได้ ผมเองก็คิดเช่นนั้น การเดินทางไป

ปราบปรามผู้ก่อความไม่สงบครั้งนี้ ต่างจากคราวก่อน ผมรู้สึกว่ครั้งนี้ผมค่อนข้างเห็น

ด้วยกับ ความผิดที่พวกเขาทำ คราวนี้ทำเกินไปนะ ยัยนัท

แต่เมื่อผมฟังแผนปฏิบัติการแล้ว ผมรู้สึกกลัวขึ้นมาเหมือนกัน เราต้องไปอีกแล้วหรือ

ต้องไปยังคนอื่นแล้ว ถึงจะต่างกันตรงที่ไม่ใช่ประชาชน แต่เป็นกบฏ ผมก็ยังรู้สึกว่เขา

เป็นคนไทยเหมือนกับเรา ทำไมต้องมาต่อสู้กันด้วย แผนครั้งนี้ผมไม่สามารถเตือนใคร

ได้ทัน มันช่างกะทันหันเหลือเกิน หรือ บางทีเขาอาจจะตั้งใจให้เป็นแบบนี้ เพื่อที่จะได้

ไม่มีใครรู้ ผมได้แต่บอกตัวเองซ้ำๆว่ พ่อคงจะเตือน ยัยนัทเกี่ยวกับเรื่องนี้แล้ว เธอคง

ไม่ได้อยู่ที่นั่น

ไฟตรงกลาง Fade ขึ้น นัทกับแม่ยืนอยู่ ทั้ง 2 คนเริ่มทำท่าทางประกอบการบรรยายของ

พี่ชาย ไฟแดงเริ่ม Fade ขึ้น

พี่ชาย 6 ตุลาคม 2519 เวลา 5 นาฬิกา 30 นาที เริ่มปฏิบัติการ
 มีเสียงระเบิดดังขึ้นกลางสนาม บริเวณที่กลุ่มเป้าหมายชุมนุมกันอยู่ จากการ
 สังเกตการณ์ใน ระยะใกล้ พบว่าจัดการเป้าหมายได้ทันทีประมาณ 3 – 4 ราย
 เวลา 7 นาฬิกา ประตูลงฐานที่มั่นของเป้าหมายฝั่งหน้าสนามหลวงถูกทำลาย
 ตำรวจตระเวน ชายแดนหน่วยแรกของเราเข้าไปก่อน และหน่วยของผผตามเข้าไป
 เราตั้งแถวหน้ากระดานและ หมอบคลานสลับกับโจมตีเป้าหมายเป็นระยะ เป้าหมาย
 หลายคนหมอบนิ่ง และค่อยๆ คลานออก จากพื้นที่อย่างช้าๆ ยังไม่มีวีแววของการยิง
 ตอบโต้ เรารุกคืบและค่อยๆ ดีโบล้อมจากด้านข้างสนามฟุตบอล
 เวลา 7 นาฬิกา 50 นาที สามารถยึดพื้นที่เป้าหมายได้ เป้าหมายบางส่วนถอยขึ้น
 ดึกเรียน ผผมองเห็นจากระยะใกล้ว่า เป้าหมายไม่สามารถเข้าห้องเรียนได้
 เวลา 8 นาฬิกา 25 นาที ตำรวจตระเวนชายแดนอีกหลายชุดเข้ามาสมทบ และ
 ยิงกระสุนวิถีโค้งใส่เป้าหมาย ซึ่งจัดการเป้าหมายได้เป็นจำนวนมาก มีทหารชุดหนึ่งยิง
 ขึ้นไปบนระเบียงของตึกเรียน เป้าหมายบาดเจ็บหลายราย.... บางรายเสียชีวิต
 (แม่ถูกยิงล้มลง)

นัท แม่!!!!!! (นัทจะเข้าไปหา แต่เหมือนมีคนมาอุดนัทและพาคลานเข้าไปในห้องเรียน)

ไฟแดง Cross fade กับไฟที่ด้านหลังผ้า นัทนั่งอยู่ในนั้น กลัวจนตัวสั่น ทั้งเสียใจทั้งกลัว
 พยายามจะออกไปข้างนอก แต่มีคนห้ามไว้ เมื่อเวลาผ่านไป เธอเริ่มควบคุมตัวเองได้ แต่ก็ยัง
 เสียใจ ชักพักเธอหิบบันทึกลงมาเขียนอย่างบ้าคลั่ง เขียนไปร้องไห้ไป เมื่อเขียนจบ เธอก็กด
 มันไว้นั่น เสียงปืนดำเนินไปอย่างบ้าคลั่ง ไฟค่อยๆ Fade ลงอย่างช้าๆ และเนิ่นนาน ปรากฏ
 ภาพความทารุณของวันที่ 6 ตุลาคม 2519 จากนั้นภาพก็หายไป

ฉากที่ 5

ไฟค่อยๆ Fade ขึ้นตรงกลาง นักร้องเลือกกล่อมรัดรูปสีดำ ข้างหลังถูกมัดด้วยเชือกของตัวเอง
 เดินออกมาจากความมืด

นัท วันนี้ ไม่ต่างจาก วันวาน....

ในวันวาน เรายังคงเป็นเรา ในวันนี้ก็เช่นกัน

ในวันวาน ฉันยังคงเป็นฉัน ในวันนี้ก็เช่นกัน

ในวันวาน เหล่านกน้อยยังคงโบยบิน ในวันนี้ก็เช่นกัน

ในวันวาน..... ใบไม้สีแดงยังคงร่วงโรย ในวันนี้.....ก็เช่นกัน
 แต่ใบไม้ในวันนี้.... ช่างร่วงโรยอย่างไร้ความหมาย.... ต่างจากวันวาน
 ช่างมากมาย... ช่างน่าเศร้า.....
 ฉันมองดูสนามหญ้าที่เต็มไปด้วยใบไม้สีแดง
 ใบไม้เอนคว่ำหน้าทับถมกันใบแล้วใบเล่า.... ฉันเองก็เป็นหนึ่งในนั้น
 (นัทถูกย่นให้เอนคว่ำหน้ากับพื้น สีหน้าเจ็บปวด)
 ท่ามกลางความเจ็บปวด ถูกทำลายด้วยเสียงอันดังกึกก้อง

ไฟด้านหลัง Fade ขึ้น ปรากฏคอร์สพิมพ์ด้วยความโกรธแค้น ค่อยๆ ดึงขึ้นจนกระทั่ง ไฟ
 ด้านหลังหายไป เหลือเพียงแค่ไฟตรงกลาง

นัท พวกมึงฆ่าแม่กู!!!

มีปลายปืนจ่อเข้ามาในแสงสว่าง ค่อยๆ เลื่อนเข้ามาจนเห็นหน้าพี่ชายผู้ถือปืน พี่ชายถือ
 คีเริงคนที่อยู่ตรงหน้ากับสิ่งที่พูดออกมา ส่วนนัทก็ถือคี่ที่เห็นพี่ชายกำลังจ่อปืนที่หัวของตัวเอง ทั้ง
 2 คนมองกันอยู่เนิ่นนาน

นัท มัจจุราชสีดำและผู้ที่น่าพามันมา ทำให้ฉันเข้าใจแล้วว่า.... ฉันช่างเดียวดาย.....

ไฟ Fade ลงทันที มีเสียงปี่ดังขึ้น 1 นั้ด มีดอยู่สักพัก และไฟค่อยๆ Fade ขึ้น พี่ชาย
 กำลังชี้ปืนขึ้นฟ้า นัทเงยหน้ามองพี่ชาย ทั้ง 2 คนไม่ได้พูดอะไรต่อกัน

พี่ชาย ถ้าใครซ่าอีกล่ะก็ กูยิงทิ้งแน่!! คว่ำหน้า! หมอบลงไป!! (นัทหมอบ พี่ชายรีบเดินออกไป)

ไฟ Cross fade เป็นสีน้ำเงิน น้ดยื่นขึ้น ค่อยๆไล่เลื้อ

นัท บันทึกลงหน้าเขียนขึ้นหลังจากเหตุการณ์นั้น 2 อาทิตย์
 2 อาทิตย์ที่ต้องทุกระทมกับห้องสี่เหลี่ยมที่มีดมืด
 แต่เมื่อออกมาสู่แสงสว่าง... ฉันกลับทุกระทมยิ่งกว่าเดิม
 ทำไมวันนั้น มัจจุราถึงไม่เอาชีวิตฉันไป เขาควรหยิบยื่นความตายให้ฉัน
 แทนที่จะให้ฉันต้องตายทั้งเป็น....
 เหล่าใบไม้สีแดง อ่อนแรง ระวังจะเหินเข้าป่า
 ด้วยปณิธานอันแรงกล้าว่า เราจะกลับไป และทวงเอาท้องฟ้าคืนมา
 ครั้งนี้เราพ่ายแพ้ แต่มิได้มีแค่เรา ลักวันเราจะชนะ
 ส่วนชีวิตของฉัน.... ตอนนี้มันล้าเต็มทีแล้ว....
 แต่ก่อนที่มันจะหยุดพัก ฉันกลับไปห้องแห่งนั้น
 ห้องที่ช่วยชีวิตฉันไว้ แต่พรากเอาความหวังในชีวิตของฉันไปที่หน้าห้องนั่นเอง
 ฉันกลับไปเพื่อเขียนบันทึกเล่มนี้ให้จบ
 จากเหตุการณ์ในวันนั้น ฉันมั่นใจเหลือเกินว่า
 ณ แผ่นดินที่เราเหยียบอยู่ที่นี่ จะไม่เกิดเรื่องแบบนี้ขึ้นอีก
 ประวัติศาสตร์จะสอนเรา ไม่ให้เราพลาดอีก
 ใครก็ตามที่ได้อ่านบันทึกนี้
 ฉันหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ในเวลานั้น จะเป็นเวลาที่ท้องฟ้าเป็นสีฟ้า สดงาม สดใสอีก
 ครั้ง.....

21 ตุลาคม 2519

ไฟ Cross fade มาที่ Area ทางขวา พี่ชายยืนอยู่

พี่ชาย นั่นเป็นหน้าสุดท้าย ที่ย่นัทเขียนไว้ ผมได้รับหลังจากทราบข่าวการพบศพของน้อง 2
 อาทิตย์ หลังจากนั้น ผมเพิ่งจะรู้เดี๋ยวนั้นเองว่าน้องย้ายออกจากบ้านมาตั้งนานแล้ว
 เรื่องศพนี้ผมก็เป็นคนรู้ ก่อนพ่อเสียชีวิต เพราะเพื่อนเธอส่งจดหมายมาตามที่อยู่สำหรับ
 ติดต่อฉุกเฉินที่ย่นัทเขียนทิ้งไว้ ผมอ่านทุกหน้าที่น้องบันทึก มันยิ่งทำให้ผมเกลียด
 ตัวเอง เกลียดสิ่งที่ทำลงไป ผมอดคิดไม่ได้ว่าวันนั้น ผมอาจจะเป็นคนยิงแม่ตัวเอง

วันนั้นผมจ่อป็นบนหัวน้องสาวตัวเอง และทำให้เธอต้องตรอมใจ
ขนาดนี้ สำนักผิดตอนนี้มันก็สายเกินไป ไม่มีอะไรจะชดใช้ได้....
ยัยนัท พี่เชื่อว่าการตายของแกจะไม่สูญเปล่า มันจะทำให้คนประเทศนี้รักกันมากขึ้น
ไม่ต่อสู้ฆ่าฟัน กันด้วยอุดมการณ์อีกต่อไป เรื่องราวที่แกเขียนไว้ในหน้าของวันที่
6 ตุลา ด้วยลายมือหวัดๆนั้น พี่เชื่อว่ามันจะส่งถึงทุกคน มันเป็นสิ่งที่ออกมาจากใจของ
แกใช่ไหม..... ดีแล้วละ.... แล้วก็..... พ่อครับ... ผมเสียใจ

ไฟ Fade ลง เสียงป็นดังสนั่น ไฟด้านหลัง Fade ขึ้น มีพ่อนั่งอยู่บนเก้าอี้โยก ดูเศร้า
มากแล้ว บนตึกมีเครื่องเล่นเทปเก่าๆกับบันทึกละเล่สีแดงวางอยู่ พ่อถอดหูฟังแล้วหยิบบันทึกร
ขึ้นมา เปิดไปหน้าวันที่ 6 ตุลา อ่านแล้วร้องไห้ฟูมฟาย ไฟด้านหลังหรือลง มีภาพดวงอาทิตย์
กำลังตกดินปรากฏขึ้น ไฟสีส้มสว่างขึ้น

นัท ดวงอาทิตย์กำลังจะตกดิน คุณพ่อกับคุณแม่ั่งอยู่ที่ชิงช้าได้ต้นไม้ใหญ่เหมือนทุกครั้ง
ที่ชายกับฉันกำลังวิ่งเล่นอยู่บนสนามหญ้าพร้อมกับแสงแดดยามเย็นที่ส่องลงมาจาก
ท้องฟ้าล้อมสนามหญ้าของเราให้เป็นสีแดงประกาย ฉันชอบเวลานี้เสมอ ฉันรู้สึกมี
ความสุขที่ได้อยู่กับพร้อมหน้าทุกเย็นที่สนามหญ้าแห่งนี้ ฉันอยากเก็บความทรงจำนี้ไว้
นานๆ มันเป็นเวลาที่มีค่าสำหรับฉัน คุณแม่ให้บันทึกละเล่นี้เป็นของขวัญ ท่านบอกว่าถ้า
ฉันมีเรื่องราวดีๆ หรือความทรงจำดีๆ ให้ฉันเขียนเก็บไว้ในบันทึกละเล่นี้ ฉันจึง
ตัดสินใจเขียนเรื่องวันนี้เป็นเรื่องสุดท้าย.... ฉันจะได้จำมันไว้ตลอดไป
ฉันมีความสุขมาก..... 6 ตุลา 2519

ไฟทั้งหมด Fade ลง